MAGYAR RENDÉSZET

XXVI. évf. (2026)
3. szám

ISSN 1586-2895 (nyomtatott)
ISSN 1787-050X (elektronikus)

LUDOVIKA
EGYETEMI KIADÓ

MAGYAR RENDÉSZET

A NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM RENDÉSZETTUDOMÁNYI SZAKMAI FOLYÓIRATA

Szerkesztőség: 1083 Budapest, Üllői út 82. magyarrendeszet@uni-nke.hu, +36 1 432 9074

XXVI. évfolyam, 2026/3. szám

Kiadó: Nemzeti Közszolgálati Egyetem | Ludovika Egyetemi Kiadó, 1083 Budapest, Ludovika tér 2. www.ludovika.hu; info@ludovika.hu

A kiadásért felel: Dr. DELI Gergely rektor

Olvasószerkesztők: BUJDOSÓ Hajnalka, FARKAS-NAGY Judit, GERGELY Zsuzsánna, RESOFSZKI Ágnes

ISSN 1586-2895 (nyomtatott), ISSN 1787-050X (elektronikus)

Megjelenik évente 4 alkalommal.

HUNGARIAN LAW ENFORCEMENT

PROFESSIONAL JOURNAL OF LAW ENFORCEMENT OF THE LUDOVIKA UNIVERSITY OF PUBLIC SERVICE

ISSN 1586-2895 (printed), ISSN 1787-050X (online)

Published four times a year.

TARTALOM

SZERZŐK

BÁLINT, Tamás Dr., PhD student, Ludovika University of Public Service Doctoral School of Law Enforcement

BARKÓCZI Csaba r. alezredes, doktori hallgató, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Doktori Iskola

BOTTYÁN Béla doktori hallgató, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Közigazgatástudományi Doktori Iskola

BOTTYÁN László doktori hallgató, Pécsi Tudományegyetem Oktatás és Társadalom Neveléstudományi Doktori Iskola

FÓRIZS Sándor Prof., Dr., ny. r. dandártábornok, professor emeritus, iskolavezető-helyettes, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Rendészettudományi Doktori Iskola

GÁSPÁR Zsolt Dr., PhD, adjunktus, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Büntető-eljárásjogi Tanszék

HARANGOZÓ Valentin r. főhadnagy, főelőadó, információbiztonsági felelős, Somogy Vármegyei Rendőr-főkapitányság Rendészeti Igazgatóság Közlekedésrendészeti Osztály; doktori hallgató, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Doktori Iskola

KORINEK László Prof., Dr., professor emeritus, az MTA rendes tagja, Országos Kriminológiai Intézet

LAKATOS Róbert r. százados, bűnügyi osztályvezető, Bács-Kiskun Vármegyei Rendőr-főkapitányság Bűnügyi Igazgatóság; doktori hallgató, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Doktori Iskola

LIPPAI Zsolt Dr., PhD, r. alezredes, adjunktus, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Magánbiztonsági és Önkormányzati Rendészeti Tanszék

M. TAKÁCS Péter doktori hallgató, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar Hadtudományi Doktori Iskola

MITROUSI, Kalliopi A. Customs Officer, Greek Ministry of Finance Customs Service

MOLNÁR Jenő István Dr., PhD, egyetemi tanársegéd, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Rendészeti Magatartástudományi és Kriminálpszichológia Tanszék

NÉMETH Ágota Dr., PhD, r. alezredes, adjunktus, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Bűnügyi és Gazdaságvédelmi Tanszék

RÉMAI Dániel József Dr., PhD, r. alezredes, tanszékvezető adjunktus, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Nemzetbiztonsági Intézet Terrorelhárítási Tanszék

SUSZTER, Tamás Police Colonel, deputy chief of criminal police, Police Headquarters of Veszprém Vármegye; PhD student, Ludovika University of Public Service Doctoral School of Law Enforcement

SZABÓ Bálint egyetemi hallgató, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar

SZABÓ Hedvig Dr., PhD, tudományos munkatárs, Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kar Modern Technológiai és Kiberbiztonsági Jogi Tanszék

SKORKA Tamás Dr., r. alezredes, mesteroktató, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Igazgatásrendészeti és Nemzetközi Rendészeti Tanszék; doktori hallgató, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Doktori Iskola

ZSIGMOND Csaba Dr., PhD, r. alezredes, egyetemi adjunktus, mb. tanszékvezető, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Bűnügyi, Gazdaságvédelmi és Kiberbűnözés Elleni Tanszék

VÁRI Vince Dr., PhD, r. alezredes, egyetemi docens, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Büntető-eljárásjogi Tanszék

LEKTOROK

ÁRPÁS Béla r. alezredes mesteroktató, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Bűnügyi és Gazdaságvédelmi Tanszék

FANTOLY Zsanett Prof., Dr., tanszékvezető egyetemi tanár, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Büntető-eljárásjogi Tanszék

FEKETE Márta Dr., PhD, egyetemi docens, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Rendészeti Magatartástudományi és Kriminálpszichológia Tanszék

FINSZTER Géza Prof., Dr., ny. r. ezredes, professor emeritus, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar

GYARAKI Réka Dr., PhD, LL.M. r. őrnagy, adjunktus, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Kiberbűnözés Elleni Tanszék

HEGEDŰS Judit Dr., PhD, tanszékvezető habilitált egyetemi docens, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Rendészeti Magatartástudományi és Kriminálpszichológia Tanszék

KOVÁCS István Dr., PhD, r. őrnagy, adjunktus, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Rendészeti Vezetéstudományi Tanszék

KOVÁCS Richárd Dr., r. őrnagy, mesteroktató, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Közbiztonsági Tanszék

MÁTYÁS Szabolcs Dr., PhD, r. alezredes, habilitált egyetemi docens, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Kriminológiai Tanszék

NÉMETH Ágota Dr., PhD, r. alezredes, adjunktus, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Bűnügyi és Gazdaságvédelmi Tanszék

NYITRAI Endre Dr., PhD, r. őrnagy, tanszékvezető egyetemi docens, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Krimináltechnikai Tanszék

SIMON Attila Dr., r. ezredes, mesteroktató, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Igazgatásrendészeti és Nemzetközi Rendészeti Tanszék

SUBA László Dr., PhD, püőr. alezredes, tanszékvezető adjunktus, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Vám- és Pénzügyőri Tanszék

SUSZTER Tamás r. ezredes, bűnügyi rendőrfőkapitány-helyettes, Veszprém Vármegyei Rendőr-főkapitányság; doktori hallgató, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Doktori Iskola

SZILÁGYI József Dr., r. ezredes, mesteroktató, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Nemzetbiztonsági Intézet Terrorelhárítási Tanszék

VÁRI Vince Dr., PhD, r. alezredes, egyetemi docens, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Büntető-eljárásjogi Tanszék

Magyar Rendészet 2026/3. 13–16.

KÖSZÖNTŐ

Tisztelt Olvasó!

A *Magyar Rendészet* 2026. évi harmadik lapszámát tartja a kezében. Egy folyóiratszám tartalomjegyzéke első pillantásra rendszerint fegyelmezett lista: szerzők, címek, rovatok, oldalak. Jelen lapszám tartalma azonban ennél többet mutat. Akár egy rendészeti látlelet, amelyben különböző problémák, módszerek, történetek és szakmai nézőpontok kerülnek egymás mellé, mégis ugyanarról beszélnek. Arról, hogy a biztonság ma már ritkán jelenik meg tiszta, egyértelmű és könnyen körülhatárolható kérdésként.

Változó világban élünk, és ez a változás különösen érzékelhető hazánkban is. Változnak a társadalmi elvárások, a technológiai feltételek, a biztonsági kockázatok, a jogalkalmazás keretei és a rendészeti hivatással kapcsolatos szakmai kérdések. A változás azonban nem szükségszerűen rossz, sőt gyakran lehetőség: alkalom az újragondolásra, a pontosabb kérdések megfogalmazására, a működési rutinok felülvizsgálatára és a szakmai közösség megerősítésére.

A rendészettudomány feladata ebben különösen fontos. Segít értelmezni azt, ami átalakulóban van. Fogalmakat ad a gyorsan változó biztonsági kihívások megértéséhez, keretet biztosít a szakmai vitákhoz, és hozzájárul ahhoz, hogy a rendészeti gondolkodás egyszerre legyen pontos, emberséges, korszerű, hatékony és cselekvőképes.

A *Magyar Rendészet* jelen lapszáma is ezt a szemléletet tükrözi. Egyszerre tartalmaz emlékezést és vitát, jogesetet és kritikát, foglalkozik fesztiválbiztonsággal és kiberbiztonsággal, rendészeti etikával és titkos információgyűjtéssel. Látszólag távoli témák ezek, mégis összekapcsolja őket a közös szakmai tapasztalat: a rendészet világa folyamatos mozgásban van, és ezt a mozgást nem elszenvedni, hanem érteni, alakítani és tudományos igénnyel feldolgozni érdemes.

Visszatekintés

2026/2-es lapszámunk tematikai és szerzői sokszínűsége jól érzékeltette, hogy a rendészettudomány ma egyszerre épít stabil szakmai hagyományokra, gyakorlati tapasztalatokra és új kutatási irányokra. A büntetőjogi rovat a fiatalkorúak büntetőjogi felelősségének érzékeny kérdését vizsgálta, különös tekintettel a büntethetőség alsó korhatárának jogi, gyermekvédelmi és társadalmi dilemmáira. A közbiztonsági és közlekedésrendészeti tanulmányok a változó biztonsági környezet gyakorlati kihívásaira reflektáltak. A felekezeti intézmények védelme, a fesztiválturizmus biztonsága és a turisztikai mobilitás közlekedésbiztonsági kérdései egyaránt azt jelezték, hogy a rendészeti feladatellátás egyre összetettebb kockázatkezelési, prevenciós és együttműködési keretek között értelmezhető. A kriminalisztikai rovat a technológiai fejlődés, az emberi tényezők és a történeti tapasztalatok találkozási pontjait mutatta be. A mesterséges intelligencia kihallgatásokban

betöltött lehetséges szerepe, a szocializációs hiányok vizsgálata, valamint az 1950-es évek nyomozási gyakorlatának elemzése különböző irányokból világított rá a bűnüldözés változó eszközrendszerére és tartós szakmai dilemmáira. A rendészeti felsőoktatási és vezetőképzési írások a hallgatói motiváció, a kompetenciafejlődés, valamint az élményalapú és reflektív vezetői fejlesztés kérdéseit helyezték előtérbe. Ezek a tanulmányok arra hívták fel a figyelmet, hogy a rendészeti képzés eredményessége szorosan összekapcsolódik a személyes készségek, attitűdök és szervezeti kultúra fejlesztésével. A rendészettudományi rovat a diszciplína önreflexív és nemzetközi nyitottságát erősítette. A kutatói együttműködések, a rendészeti szocializáció kutathatósága, a gyermekkatonák nemzetközi büntetőjogi megítélése, valamint a rendőrségi karrierorientáció kérdései tágabb társadalmi, jogi és szervezeti összefüggésrendszerbe helyezték a rendészeti gondolkodást. A terrorelhárítási rovat a jelenkori biztonsági környezet egyik legösszetettebb problématerületére irányította a figyelmet. A terrorizmus aktuális és jövőbeli kihívásait, valamint az iskolai ámokfutás megelőzhető rendészeti kockázatként való értelmezését bemutató írások közös üzenete, hogy a biztonság fenntartása előrelátó, tudatos és több szereplőt összekapcsoló megelőzést igényel. A lapszámot záró konferenciabeszámoló a tudományos közösségépítés és a nemzetközi párbeszéd fontosságára mutatott rá. Mindezek alapján a 2026/2-es szám világosan jelezte, hogy a rendészettudomány fejlődését az interdiszciplinaritás, a technológiai innováció, a társadalmi érzékenység, a gyakorlati hasznosíthatóság és a változásokra való nyitott szakmai reflexió határozza meg. Ez a gondolati ív vezet át jelen lapszámunkhoz is.

Jelen számunk margójára

A 2026/3. lapszám nyitó írása a kriminalisztika egyik meghatározó szakmai örökségére irányítja a figyelmet. Korinek László megemlékezése Dr. Kertész Imre rendőr dandártábornok, a magyar kriminalisztika meghatározó alakja előtt tiszteleg. A személyes hangvételű írás a Bűnügyi Technikai Intézet egykori alapító igazgatójának életútján keresztül nemcsak egy kivételes szakmai pályát idéz fel, hanem a tanulás, az autonóm gondolkodás és a hivatáshoz való belső elköteleződés példáját is. A nyelvkönyv története ebben az értelmezésben többet jelent anekdotánál: annak jelképe, hogy a valódi szakmai fejlődés nem kényszerből, hanem kíváncsiságból, felelősségből és önálló igényességből fakad. Ez a gondolat jól illeszkedik a lapszám egészéhez is, amely a változást nem a hagyományok megszakadásaként, hanem azok továbbgondolásaként mutatja be.

A büntetőjogi rovatban Gáspár Zsolt egy első pillantásra jelentéktelennek tűnő jogesetből bont ki általánosabb tanulságokat. A tanulmány azt vizsgálja, hogy az önkiszolgáló kasszák használatához kapcsolódó, csekély kárértékű cselekmények esetében menynyiben arányos az információs rendszer felhasználásával elkövetett csalás bűncselekményi minősítése.

Az informatikai biztonság rovatban Bottyán Béla és Bottyán László a kiberbiztonsági megfelelés kérdését a sztenderdek oldaláról közelítik meg. A tanulmány a különböző keretrendszerek összehasonlításán keresztül mutatja be, hogy a szervezetek számára nincs egységesen alkalmazható „legjobb” megoldás. A megfelelő sztenderd kiválasztása mindig az adott szervezet céljaitól, kockázati profiljától, iparági környezetétől és erőforrásaitól függ.

A közbiztonsági rovat tanulmányai a tömegrendezvények biztonságának összetett világába vezetnek. Suszter Tamás a fesztiválturizmus terrorfenyegetettségét vizsgálja, kiemelve a megelőzés, a hatósági együttműködés, a technológiai alapú felderítés és a biztonságtudatosság jelentőségét. Zsigmond Csaba és Lippai Zsolt a szórakozóhelyi tűztragédiák példáján mutatják be, hogy a súlyos következmények mögött gyakran előzetesen felismerhető kockázatok, ellenőrzési hiányosságok és biztonságszervezési mulasztások állnak.

A kriminológiai rovat három eltérő irányból közelít a társadalmi kockázatok értelmezéséhez. Fórizs Sándor a 2024-es német rendőrségi bűnügyi statisztika alapján mutatja be a bűnözési folyamatok alakulását, külön figyelemmel a kábítószerrel kapcsolatos változásokra, az erőszakos cselekményekre, a felderítési mutatókra és a nem német gyanúsítottak helyzetére. Molnár Jenő István a kortársbántalmazás és a népirtó rezsimek kialakulásának folyamatai között keres strukturális párhuzamokat, rámutatva a dehumanizáció, a passzív szemlélők és a társadalmi közöny szerepére. Németh Ágota a fesztiválkörnyezetben megjelenő látens drogbűnözést vizsgálja, és arra hívja fel a figyelmet, hogy a hivatalos bűnügyi statisztikák önmagukban nem feltétlenül képesek megragadni a jelenség tényleges kiterjedését.

A rendészeti etika rovatban Barkóczi Csaba a rendészet erkölcsi alapjait vizsgálja, különös tekintettel a hivatás, a diszkrecionális döntéshozatal és az emberi méltóság védelmének összefüggéseire. A tanulmány központi gondolata, hogy a rendészeti hatékonyság és a társadalmi legitimitás nem választható el az intézkedések etikai minőségétől.

A rendészettudományi rovat a lapszám egyik legsokszínűbb fejezete. Lakatos Róbert a szerencse, a teljesítmény, a társadalmi beágyazottság és a kapcsolati hálók szerepét vizsgálja a rendészeti karrierutak alakulásában. Kalliopi A. Mitrousi angol nyelvű cikkében az európai vámhatóságok dohánycsempészet elleni fellépését elemzi, külön figyelemmel az uniós jogérvényesítés harmonizációjának lehetőségeire. M. Takács Péter a generációs diverzitást stratégiai erőforrásként értelmezi a rendvédelmi szervezetekben, a konfliktusmegelőzés és a korszerű vezetői technikák nézőpontjából. Rémai Dániel és Szabó Hedvig – korábbi lapszámunkban megjelent cikkük folytatásaként – a ProtectEU Agenda értelmezésén keresztül azt vizsgálják, hogy az európai terrorellenes biztonsági gondolkodásban paradigmaváltásról vagy inkább szakpolitikai mélyítésről beszélhetünk-e. Vári Vince tanulmánya pedig a magyar rendőrségi teljesítménymérés, a statisztikai önigazolás és az intézményi önismeret kritikai feltárásán keresztül a reformvita előfeltételeire irányítja a figyelmet. A rovat közös üzenete, hogy a változás Magyarországon is a rendészeti gondolkodás egyik központi tapasztalatává vált. A szervezeteknek, a kutatóknak és a döntéshozóknak egyszerre kell foglalkozniuk a normával, az intézményi működéssel, az emberi tényezőkkel, a technológiával, az adatokkal és az európai stratégiai környezettel.

A titkos információgyűjtés rovata a rendészeti és büntetőeljárási működés egyik legérzékenyebb területére irányítja a figyelmet. Tamás Bálint angol nyelvű tanulmánya azt vizsgálja, hogy a lehallgatásokból származó hangfelvételek és azok leiratai milyen feltételek mellett használhatók fel objektív bizonyítékként a büntetőeljárásban, különösen a közvetlenség, a bizonyítás tisztasága és a tisztességes eljárás követelményei szempontjából. Szabó Bálint a preventív és represszív célú titkos információgyűjtés dogmatikai elhatárolásának

nehézségeit elemzi, rámutatva a nemzetbiztonsági, bűnüldözési és rendészeti célú szabályozási logikák közötti szürkezónákra.

A lapszámot két recenzió zárja. Harangozó Valentin Orbók Ákos az okosvárosok kiberbiztonságáról szóló tanulmányát értékeli, és a *smart cityk* elméleti kérdéseit a kiberbiztonság, az elektromobilitás és a közlekedésrendészet gyakorlati kihívásaival kapcsolja össze. Skorka Tamás Móré Sándor *Szabálysértési jog* című kötetét mutatja be, kiemelve annak tanulhatóságát, szakvizsgára és oktatásra való alkalmasságát, valamint a szabálysértési jog gyakorlati jelentőségét.

A *Magyar Rendészet* 2026/3. lapszámában nem egyetlen téma követeli magának a figyelmet. Sokkal inkább szakmai mozgás rajzolódik ki: a rendészeti gondolkodás elmozdulása a hagyományos jogi kategóriáktól a digitális kockázatok felé, a statisztikai mérőszámoktól az intézményi önismeret felé, a technikai megfeleléstől az etikai felelősség felé, a nemzeti keretektől az európai és nemzetközi összefüggések felé.

A változás akkor válik valódi szakmai értékké, ha tudatos reflexió, tudományos vita és felelős intézményi tanulás kapcsolódik hozzá. A jelen lapszám tanulmányai ehhez járulnak hozzá, kérdéseket tesznek fel, összefüggéseket tárnak fel, és olyan szempontokat kínálnak, amelyek segítik a rendészeti gondolkodás megújulását.

Bízunk benne, hogy ezek az írások információt adnak, gondolkodásra késztetnek, és hozzájárulnak azoknak a kérdéseknek a közös értelmezéséhez, amelyek a rendészet jövője szempontjából meghatározók.

Jó olvasást kívánunk!

Budapest, 2026. június 14.

Tisztelettel:
Dr. Christián László r. dandártábornok
tanszékvezető egyetemi tanár
főszerkesztő

Magyar Rendészet 2026/3. 17–19.
DOI: 10.32577/mr.2026.3.1

MEGEMLÉKEZÉS

A nyelvkönyvek sorsa

KORINEK László[1]

Kerek száz éve született Dr. Kertész Imre nyugállományú rendőr dandártábornok. A ma szolgálatot teljesítő generációnak már el kell magyarázni, hogy az egykori irodalmi Nobeldíjason kívül más is viselte ezt a nevet. Kortársak voltak, sőt egy szakszervezeti üdülésen a gondnok – talán akarattal – egy asztalhoz ültette őket, s mindketten jót derültek, amikor bemutatkoztak egymásnak.

A rendőr Kertész Imre a Bűnügyi Technikai Intézet alapító, mondhatni legendás igazgatója, aki a Mosonyi utcában a hatvanas-hetvenes években európai színvonalú szakértői intézetet hozott létre.

Ő volt az, akivel mindig szembejött a történelem. A második világháború végén származása miatt a fertőrákosi kőfejtőben munkaszolgálatos volt, akit a háború legvégén társaival együtt Bécsbe vezényeltek romeltakarításra, ahol nem lehetett tudni, hogy a nácik vagy a felszabadító szovjet hadsereg golyója fogja-e kioltani életét. Csonttá és bőrré soványodva túlélte a poklot, majd számára 1945 valóban a felszabadulást hozta el, s elkezdhette végre a vágyott orvosi tanulmányait.

Pár év múlva a Szovjetunióban szerette volna folytatni és befejezni a tanulást, de e terve kútba esett, mert a moszkvai irányítóbizottság először agrármérnököt, majd tiltakozása után jogászt kívánt belőle formálni. Kitűnő eredménnyel, akkori kifejezéssel, vörös diplomával a kezében úgy tért vissza az ötvenes évek elején hazájába, hogy hátralévő életét jogelmélettel fogja eltölteni, de a magyar hatóságok a Belügyminisztériumba irányították, ahol ismét 180 fokos fordulattal a jogbölcselethez képest a lehető legtávolabbi bűnüldözési területre, a bűnügyi technikára irányították. Nem olyan idők jártak, hogy akkoriban egy friss diplomás erre nemet mondhatott volna. Ilyen fordulatok után indult a későbbi Állami Díjjal (a mai Széchenyi-díj megfelelője) kitüntetett tudós kriminalista szakmai pályafutása.

Nagyon korán, már az ötvenes évek közepén megérlelődött benne az a gondolat, hogy a koncepciós eljárások ellen az egyik lehetséges védekezési irány a természettudományok egzaktsága, és a bűnügyi technika pontos mérési eredményeivel meg lehet akadályozni egy jogtipró korszak visszatértét. Ezért aztán a gyakorlati munkája mellett a mai PhD-fokozat megszerzésének megfelelő, úgynevezett aspirantúrára jelentkezett, mégpedig sikerrel, s Moszkvában egy újabb ösztöndíj segítségével tovább tanult. Ezt úgy képzeljük el, hogy szervezett formában az egyetemi graduális képzésnél több ismeretet nyújtó nappali

[1] Professor emeritus, az MTA rendes tagja, Országos Kriminológiai Intézet.

képzésben részesültek a döntően szovjet állampolgárságú hallgatók. Kertész Imre akkor már közel anyanyelvi szinten beszélte az orosz nyelvet.

Hasonlóan a maihoz, ott is követelmény volt a többedik idegen nyelv magas szintű elsajátítása: az ő csoportját német nyelvre kötelezték. A többhónapos intenzív nyelvoktatás végeztével írásban és szóban kellett számot adniuk a tudásukról. A helyi szokásoknak megfelelően a sikeresen abszolvált nyelvvizsga után a tankörük kibérelt egy kis motoros hajót a Moszkva folyón, s értelemszerűen egy kellemes tavaszi estén, kellő mennyiségű vodkával felszerelkezve, ünnepelni indultak. Ugyancsak a helyi szokásnak megfelelően, amikor a hajó a Kreml falaihoz ért, még elénekelték a „Podmoszkovnije vecsera" refrénű dalt, majd egy kivétellel a csoport tagjai szertartásosan összetépték a gyűlölt nyelvkönyvüket, és széles ívben behajították a folyóba.

A kedves olvasó talán már kezdi sejteni, hogy ki volt az, aki „otthon felejtette" a tankönyvét. Igen, Kertész Imre, aki nemhogy a folyóba dobta volna a könyvét, hanem már másnapra különórát kért a nyelvtanárnőtől, mert úgy érezte, hogy van még mit fejlődnie ebben az idegen nyelvben…

Töprengjünk el rajta, hogy mi is történt itt. Talán nem túlzás, ha két kultúra, ha két szemlélet látványos összeütközését olvassuk ki a jelenetből. A többség a tankönyvében azt a kényszert látta testesülni, amit kötelezően, mint gyűlölt feladatot kellett elsajátítania. Egy olyan nemszeretem, kelletlenül tanult kötelező feladatot, amely ott tornyosult előtte, de semmi haszna belőle. E csoport viselkedését nevezhetjük az alattvalók megnyilvánulásának. Velük markánsan szembeállítható a polgár viselkedése. A polgár nem kényszerből tanult, hanem tudta, hogy ezek az ismeretek még hasznára válnak. Nem túl akart lenni egy vizsgán, hanem érezte, hogy tágulnak a lehetőségei, ha tovább bővíti ismereteit. Érdemes elgondolkodnunk ezen a lassan hetven évvel ezelőtti jeleneten.

Kertész Imre több mint ötvenévesen – a német és az orosz nyelv után – megtanult angolul is, éspedig úgy, hogy az akkor még hatnapos munkahét után vasárnap járt be a munkahelyére nyelvet tanulni. Barátja és gyakori szerzőtársa, munkatársa, Katona Géza már felnőtt fejjel újra elővette latin nyelvkönyvét, hogy a nagydoktori disszertációjához megértse a 18. századi peres iratokat, s újra megtanulta az elfeledett latin kifejezéseket. Sőt, ez utóbbi személy jóval a jogi diploma megszerzése után még visszaült egy vegyipari középiskola (akkori nevén technikum) padjaiba és újra leérettségizett, mert úgy érezte, ahhoz, hogy munkáját magas színvonalon végezze (és a vegyipari ismeretekkel rendelkező beosztottjaival szót értsen), nem elég a parancsnoki tekintély védőpajzsa, értenie is kell a kémiához.

2026. március 26-án Katona Gézának és Kertész Imrének, születésük 100. évfordulója alkalmából, a Nemzeti Szakértői és Kutató Központ épületében egy-egy emléktáblát avattunk. Az ünneplők és visszaemlékezők felidézték e két kivételes rendőr életművét. Méltó főhajtás volt ez két olyan rendőr tábornok teljesítménye előtt, akik nagyon nehéz időkben éltek és alkottak, de valahogy nem találtak hozzájuk fogható követőkre. Noha életművük kimagasló, nyitva marad a kérdés, miért nem neveltek ki utódokat, miért nem sikerült iskolateremtő személyiséggé válniuk? Mi volt bennük a többlet, ami arra sarkallta őket, hogy már akkor is európai szintű szakmai munkát végezzenek, amikor a határok még átjárhatatlanok voltak, s a nyugati tudományos kapcsolatokat talán már nem büntették, de még nem is nézték jó szemmel?

Úgy vélem, a folyóba dobált tankönyvmaradványok mint metafora jól mutatják mindkettőjük autonómiáját. Úgy tudtak függetlenek maradni az egyéniséget nem toleráló rendőrségen belül, hogy belső iránytűjükkel érezték a szakma igazi lényegét, azt, hogy az ideológia mulandó, de a tisztességes munka erkölcsi kötelesség. Látszólag alattvalók voltak, de valójában igazi polgárok.

This page intentionally left blank.

Magyar Rendészet 2026/3. 21–30.
DOI: 10.32577/mr.2026.3.2

BÜNTETŐJOG

Egy jelentéktelennek tűnő jogeset tanulságai

Az informatikai rendszer felhasználásával elkövetett csalás tényállásának kritikája

Lessons Learned from a Seemingly Insignificant Legal Case

A Critique of the Information System Fraud

GÁSPÁR Zsolt[1]

Bevezetés: Az információs rendszer felhasználásával elkövetett csalás tényállásának jelentősége a magyar büntetőjogban a digitalizáció előrehaladásával párhuzamosan fokozatosan megnövekedett. Nem tisztázott azonban, hogy a csekély elkövetési értékű, marginális társadalomra veszélyességű esetekben indokolt-e a bűncselekményi szintű kriminalizáció fenntartása, összhangban áll-e ez a büntetőjog *ultima ratio* jellegével.

Célkitűzések: A tanulmány célja annak vizsgálata, hogy az információs rendszer felhasználásával elkövetett csalás hatályos szabályozása arányos-e csekély elkövetési értékű, kisebb jelentőségű ügyekben vagy indokolt lenne a szabálysértési alakzat bevezetése.

Módszertan: A kutatás módszertani alapját egy konkrét – a közvélemény által bagatell jelentőségűnek bélyegezhető – jogeset dogmatikai és normatív elemzése képezi. A vizsgálat során az anyagi büntetőjogi (Btk.) és szabálysértési jogi szabályozás (Szabs. tv.) áttekintését a konkrét jogeset elemzése követi. A tanulmány kiterjed az értékhatárok, a minősített esetek, valamint a büntetési tételek összevetésére, továbbá figyelembe veszi 2001. évi budapesti egyezmény releváns rendelkezéseit.

Eredmények: A tanulmány arra helyezi a hangsúlyt, hogy a vizsgált jogesetben – ahol az okozott kár elenyésző mértékű volt – a cselekmény

[1] PhD, egyetemi adjunktus, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Büntető-eljárásjogi Tanszék, e-mail: gaspar.zsolt@uni-nke.hu

kizárólag az elkövetési mód miatt minősül bűntettnek, miközben az azonos vagy magasabb értékre, „hagyományos" módon elkövetett cselekményeket szabálysértésként bírálják el. Megállapítható, hogy a jelenlegi szabályozás nem biztosítja a differenciálást az elkövetési magatartás társadalomra veszélyessége, az elkövető tudattartalma és informatikai jártassága alapján. Rögzíthető továbbá, hogy az elemzés tárgyát képező esetben az eljárási költségek aránytalanul meghaladhatják az okozott kár mértékét. Az is kimutatható, hogy az egyes áruházi technikai védelmi rendszerek (kiléptető kapuk) elterjedése ténylegesen olyan helyzetet teremt, amelyben a „klasszikus" lopás helyett az információs rendszer működésének befolyásolása válik az egyetlen reális elkövetési alakzattá. A tanulmány felveti továbbá a budapesti egyezmény revíziójának szükségességét.

Konklúzió: A kutatás elsődleges tanulsága, hogy az információs rendszer felhasználásával elkövetett csalás jelenlegi, differenciálatlan szabályozása csekély elkövetési értékű esetekben sértheti a büntetőjog *ultima ratio* jellegét és az arányosság követelményét. További fontos megállapítás, hogy az elkövetési mód technikai jellege önmagában nem indokolja a bűncselekményi szintű szankcionálást, ha a társadalomra veszélyesség elenyésző mértékű. A jövőbeni jogalkotási és kriminálpolitikai kutatások számára indokolt lehet egy értékhatárhoz kötött szabálysértési alakzat bevezetésének, illetve a budapesti egyezmény arányossági szempontú felülvizsgálatának megfontolása.

Kulcsszavak: büntetőjog, jogeset, információs rendszer felhasználásával elkövetett csalás

Introduction: The significance of the frauds committed using the information system in the Hungarian criminal law has gradually increased in parallel with the progress of digitalisation. However, it is not clear whether it is justified to maintain criminalisation at the criminal level in cases of low value and marginal danger to society, and whether this is in line with the 'ultima ratio' nature of criminal law.

Aims: The aim of the study is to examine whether the current regulation of fraud committed using the information system is proportionate in cases of low value and minor importance, or whether the introduction of the misdemeanour structure would be justified.

Methodology: The methodological basis of the research is the dogmatic and normative analysis of a specific legal case – which can be labelled as trivial by the public opinion. During the study, an overview of the substantive criminal law and misdemeanour law is followed by an analysis of the specific legal case. The study covers the comparison of thresholds, qualified cases and penalty items, and also takes into account the relevant provisions of the Budapest Convention on Cybercrime.

Results: The study emphasises that in the examined legal case – where the damage caused was negligible – the act is classified as a severe crime

solely due to the manner of commission, while acts committed in a 'traditional' manner for the same or higher value are assessed as a misdemeanour. It can be stated that the current regulation does not ensure differentiation based on the social danger of the committing behaviour, the perpetrator's level of consciousness and IT skills. It can also be noted that in the case under analysis, the procedural costs may disproportionately exceed the extent of the damage caused. It can also be shown that the spread of certain technical security systems (exit gates) in stores actually creates a situation in which, instead of 'classic' theft, influencing the operation of the information system becomes the only realistic form of offense. The study also raises the need for a revision of the Budapest Convention.

Conclusion: The primary lesson of the research is that the current, undifferentiated regulation of fraud committed using the information system may violate the ultima ratio nature of criminal law and the requirement of proportionality in cases of low value of the offense. Another important finding is that the technical nature of the method of commission does not in itself justify criminal-level sanctions if the danger to society is negligible. Future legislative and criminal policy research may be justified in considering the introduction of a threshold-based offense form and the revision of the Budapest Convention from a proportionality perspective.

Keywords: criminal law, case law, information system fraud

A jogeset bemutatása

A gyanúsítás szövege – és a gyanúsított teljes körű beismerő vallomása – alapján a cselekmény az alábbiak szerint zajlott. A fiatalkorú (az elkövetéskor 14 éves) gyanúsított barátaival megjelent az egyik áruházban, ahol eltulajdonítottak két darab sajtos krémrudat, 2 darab almás-fahéjas fánkot, valamint két darab virslis rudat akként, hogy a fenti árucikkek helyett az önkiszolgáló kasszánál hat darab zsemlét ütöttek be, és annak az árát fizették meg. A cselekmény végül tettenéréssel zárult, mivel a szolgálatban lévő biztonsági őr felfigyelt a társaságra. Az okozott kár a nyomozó hatóság megállapítása szerint mindösszesen 1463 forint volt. A gyanúsított az eljárás során egyébként a nyomozó hatósággal végig együttműködött, a cselekmény elkövetését beismerte, személyi körülményeit feltárta.

A fenti cselekmény miatt az ügyben az illetékes nyomozó hatóság előtt a gyanúsítottal szemben a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (Btk.) 375. § (1) bekezdésébe ütköző információs rendszer felhasználásával elkövetett csalás bűntette miatt indult büntetőeljárás.

Az anyagi jogi háttér

Az információs rendszer felhasználásával elkövetett csalás tényállását a Btk. 375. § (1) bekezdése a következőképpen rögzíti: „Aki jogtalan haszonszerzés végett információs rendszerbe adatot bevisz, az abban kezelt adatot megváltoztatja, törli, vagy hozzáférhetetlenné teszi, illetve egyéb művelet végzésével az információs rendszer működését befolyásolja, és ezzel kárt okoz, bűntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő."

A bűncselekmény minősített eseteit a (2)–(4) bekezdések rögzítik, amelyek – a csalás tényállásával egyezően – az okozott kár vonatkozásában értékhatárok szerint rendelnek magasabb büntetési tételt alkalmazni a jogalkotónak:

> „(2) A büntetés egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés, ha
> a) az információs rendszer felhasználásával elkövetett csalás jelentős kárt okoz, vagy
> b) a nagyobb kárt okozó információs rendszer felhasználásával elkövetett csalást bűnszövetségben vagy üzletszerűen követik el.
> (3) A büntetés két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, ha
> a) az információs rendszer felhasználásával elkövetett csalás különösen nagy kárt okoz, vagy
> b) a jelentős kárt okozó információs rendszer felhasználásával elkövetett csalást bűnszövetségben vagy üzletszerűen követik el.
> (4) A büntetés öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztés, ha
> a) az információs rendszer felhasználásával elkövetett csalás különösen jelentős kárt okoz, vagy
> b) a különösen nagy kárt okozó információs rendszer felhasználásával elkövetett csalást bűnszövetségben vagy üzletszerűen követik el."

Az információs rendszer felhasználásával elkövetett csalás elkövetési tárgya az információs rendszer, az (5) bekezdés kivételével, amelynél a készpénz-helyettesítő fizetési eszköz.[2] Az információs rendszer fogalmát a Btk. 459. § (1) bekezdésének 15. pontja definiálja: információs rendszer „az adatok automatikus feldolgozását, kezelését, tárolását, továbbítását biztosító berendezés, vagy az egymással kapcsolatban lévő ilyen berendezések összessége".

Az elkövetési magatartás kapcsán a BH 2017.8.252 ad iránymutatást, amely megállapítja, hogy az információs rendszer felhasználásával elkövetett csalás megvalósítható adatbevitellel, adat módosításával, annak törlésével vagy hozzáférhetetlenné tételével, továbbá minden más olyan művelet elvégzésével, amely a fentebb definiált információs rendszert befolyásolja, és ezzel kárt okoz. A kár kapcsán szükséges kiemelni, hogy annak az információs rendszer jogtalan befolyásolásából kell erednie, nem pedig a tévedésbe ejtésből vagy tévedésben tartásból, tekintve, hogy ez határolja el a tényállást a csalástól.[3]

---

[2] A készpénz-helyettesítő fizetési eszköz fogalmát a Btk. 459. § (1) bekezdésének 19. pontja határozza meg, a következőképpen: „a hitelintézetekről szóló törvényben meghatározott készpénz-helyettesítő fizetési eszköz és a forgatható utalvány, a kincstári kártya, az utazási csekk, a kifizetőt terhelő adó mellett vagy adómentesen adható, korlátozott körű áruk vagy szolgáltatások ellenértékének kiegyenlítése céljából törvény alapján kibocsátott utalvány és a váltó, feltéve, hogy kivitelezése, kódolása vagy a rajta lévő aláírás folytán a másolás, a meghamisítás vagy a jogosulatlan felhasználás ellen védett."

[3] Ezt rögzíti egyébként a Kúria csalás bűntette tárgyában hozott Bfv.287/2024/7. számú precedensképes határozata is.

A vizsgált jogeset kapcsán – az elkövetési magatartás körében – a bírói gyakorlat vonatkozásában kiemelten fontos a BH 2025.3.57., amely I. pontja rögzíti, hogy

> „az információs rendszer felhasználásával elkövetett csalás bűntettének megállapítására alkalmas, ha az elkövető az önkiszolgáló kassza használata során annak informatikai rendszerébe a nála lévő helyett más árucikkre vonatkozó (vonalkód, illetve mennyiség) – valótlan – adatot visz be, ha azt azzal a – haszonszerzési – céllal teszi, hogy a termékért ne a tényleges, magasabb árat kelljen fizetnie".[4]

Az információs rendszer felhasználásával elkövetett csalás célzatos bűncselekmény, így az csak egyenes szándékkal követhető el.

A fentiekben elemzett tényállással szemben a csalás tényállását a Btk. 373. § rögzíti, amelynek alapesete két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő vétség abban az esetben, ha a csalás kisebb kárt okoz, vagy a szabálysértési értékhatárt meg nem haladó kárt okozó csalást minősítő körülményekkel (például bűnszövetségben vagy üzletszerűen) követik el. A minősített esetek tekintetében szintén tapasztalható eltérés. Amennyiben a csalás nagyobb kárt okoz, vagy a kisebb kárt okozó csalást minősítő körülményekkel követik el, úgy a büntetés bűntett miatt három évig terjedő szabadságvesztés. A (4)–(6) bekezdésekben az értékhatárok ugyanakkor teljesen megegyeznek az információs rendszer felhasználásával elkövetett csalás minősített eseteivel.

A már taglalt csalás tényállása mellett érdemes kiemelni a Btk. 374. §-a által szabályozott gazdasági csalás tényállását is, amelynek esetében az egyes értékhatárok és büntetési tételek szinte teljesen megegyeznek a csalás tényállásánál tapasztaltakkal azzal a különbséggel, hogy a gazdasági csalás alapesetének elkövetéséhez legalább kisebb vagyoni hátrányt okozva kell elkövetni, a szabálysértési értéket a törvény még minősítő esetek mellett sem rendeli büntetni. Ez az aránytalanság a nyomozási hatékonyság fejlesztését is indokolja, amely a büntető igazságszolgáltatás teljesítményének fenntartható javítását célozza (Vári 2015).

A Btk. rendelkezései mellett érdemes áttekinteni az egyes kriminalizált cselekmények szabálysértési alakzatait is, amelyeket a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény (Szabs. tv.) tartalmaz.

A Szabs. tv. 177. §-a rögzíti a tulajdon elleni szabálysértés tényállását:

> „177. § (1) Aki
> a) ötvenezer forintot meg nem haladó értékre lopást, sikkasztást, jogtalan elsajátítást,
> b) ötvenezer forintot meg nem haladó kárt okozva csalást, szándékos rongálást,
> c) ötvenezer forintot meg nem haladó vagyoni hátrányt okozva hűtlen kezelést
> követ el, úgyszintén, aki e cselekmények elkövetését megkísérli, szabálysértést követ el.

[4] Érdemes megjegyezni, hogy a BH által érintett esetben terhelt a bűncselekmény elkövetésével az áruházlánc sértettnek összesen 55 823 forint kárt okozott. Ha részletesen megnézzük a tényállást, az is megállapítható, hogy a jogeset egy folytatólagosan elkövetett bűncselekményt takar, amelynél az egyes alkalmak során pár száz vagy éppen pár ezer forint kár keletkezett.

(1a) Aki lopásból, sikkasztásból, csalásból, hűtlen kezelésből, rablásból, kifosztásból, zsarolásból vagy jogtalan elsajátításból származó dolgot vagyoni haszonszerzés végett ötvenezer forintot meg nem haladó értékben megszerez, elrejt vagy elidegenítésében közreműködik, szabálysértést követ el.
(5) Az (1) és (2) bekezdésben meghatározott szabálysértés miatt szabálysértési eljárásnak csak magánindítványra van helye, ha a sértett az elkövető hozzátartozója.
(6) Az elkövetési érték, kár, illetve okozott vagyoni hátrány összegének megállapítása céljából érték-egybefoglalásnak van helye, ha az eljárás alá vont személy az (1) bekezdés a)–c) pontjában, valamint az (1a) bekezdésben meghatározott ugyanolyan cselekményt több alkalommal, legfeljebb egy éven belül követte el, és ezeket együttesen bírálják el. Nincs helye érték-egybefoglalásnak, ha az üzletszerű elkövetés megállapítható."

Jól megfigyelhető, hogy a jogalkotó a Btk. és a Szabs. tv. megalkotásakor megalapozottan állapította meg a szabálysértési értékhatárokat bizonyos cselekmények (lopás, sikkasztás, jogtalan elsajátítás, csalás, szándékos rongálás, hűtlen kezelés) vonatkozásában ötvenezer forintban. Ennek az egyik legnyilvánvalóbb oka az, hogy ezen cselekmények társadalomra veszélyessége nem éri el a bűncselekmények szintjét. A szabályozás áttekintése felveti azonban a kérdést, hogy miért nincsen szabálysértési alakzata az információs rendszer felhasználásával elkövetett csalásnak.

Az Európa Tanács Budapesten, 2001. november 23-án kelt Számítástechnikai Bűnözésről szóló egyezményének (az egyezmény kihirdetésére hazánkban a 2004. évi LXXIX. törvénnyel került sor) ratifikálásával hazánk is elköteleződött, hogy bizonyos, az egyezményben meghatározott cselekmények kriminalizálásával elősegíti a tagállamok közötti egység megteremtését. Az elköteleződés részét képezi a Budapesti Egyezmény II. Címének 8. Cikkében rögzített vállalás. Ennek értelmében a tagállamoknak bűncselekményként szükséges minősíteniük és szankcionálniuk a számítógéppel kapcsolatos csalás tényállását, amelyet az egyezmény a következőképpen határoz meg: „a másnak jogosulatlanul és szándékosan történő vagyoni károkozás, amelyet a) számítástechnikai adatok bármilyen bevitelével, megváltoztatásával, törlésével vagy megsemmisítésével, b) a számítástechnikai rendszer működésébe való bármilyen beavatkozással, anyagi haszon saját vagy más részére történő jogosulatlan megszerzésének céljából követnek el" (Budapesti Egyezmény 2. Címének 8. Cikke).

Kritikai észrevételek a jogeset tükrében

A fent bemutatott jogeset kapcsán könnyen belátható, hogy az elkövetővel szemben aránytalan mértékű büntetést kellene kiszabni a hatályos jogszabályok alapján. Véleményem szerint szükséges átgondolni egy ilyen büntetőügy üzenetét a társadalom számára, kifejezett hangsúlyt fektetve mind a generális, mind a speciális prevencióra. Jelen esetben ugyanis több faktort is értékelni kell az elkövető(k) büntetőjogi felelősségre vonása során:

1. Az elkövetővel szemben, amennyiben pusztán zsebre vágta volna az árucikkeket, csak szabálysértési eljárás indult volna tulajdon elleni szabálysértés (lopás) miatt, tekintettel az értékhatárokra. Az okozott kár ugyanis 1463 forint volt.

2. Mivel az áruházból (és már az áruházak többségéből) kizárólag a vásárlást követően kapott nyugtán szereplő vonalkóddal lehet kijönni, így lényegében lopást nehezen lehetne megvalósítani, más módon nem is igazán tudja eltulajdonítani az árucikkeket.
   a) Amennyiben ugyanis az elrejtett árucikkekkel „kikéredzkedik" az áruházból arra hivatkozva, hogy nem vásárolt semmit, úgy álláspontom szerint már csalást követ el, hiszen tévedésbe ejtené a biztonsági őrt vagy más áruházi dolgozót.
   b) Amennyiben viszont a bemutatott jogesetben szereplő módon kívánja eltulajdonítani az árucikkeket, úgy a cselekmény információs rendszer felhasználásával elkövetett csalásnak minősül.
3. Az elkövető képzetében nem feltétlenül egy komplexebb elkövetési mód jelent meg, pusztán alkalmazkodott az áruház védelmi rendszeréhez (jelen esetben a nyugtaolvasóval ellátott kiléptetőrendszerhez).
4. Amennyiben a kár oldaláról közelítjük meg az esetet, úgy megállapítható, hogy az elkövető cselekménye kevesebb kárt okozott, mintha lopást követett volna el, mivel így egy részét lényegében kifizette a termékek vételárának.
5. Jelen esetben, mivel az eljárás során kötelező a védő jelenléte, így már az eljárási költségek (a gyanúsítotti kihallgatáson való részvétel, valamint a bírósági eljárás során a tárgyaláson való részvétel, illetőleg a felkészülési díj összege) is lényegesen meghaladják a kár mértékét.
6. Mivel a fiatalkorú elkövető cselekménye bűncselekménynek minősül, így a fiatalkorúakkal szembeni büntetőeljárás további következményeit is el kell szenvednie a terheltnek, aminek része a jelzés az oktatási intézmény felé, valamint a terhelt vonatkozásában környezettanulmány készítése.

Szabályozási tendenciák az uniós tagállamokban

Lengyelország

A lengyel büntetőjogi kódex[5] az informatikai csalást önálló, a csalástól elkülönült büntetőjogi tényállásként szabályozza. A 287. § 1. bekezdése elkövetési magatartásként rögzíti – az anyagi haszonszerzés vagy károkozás célzatával – a számítógépes adatok automatikus feldolgozásának, összegyűjtésének vagy továbbításának jogosulatlan befolyásolását vagy megváltoztatását, törlését és az erre irányuló adatbevitelt. A jogalkotó büntetési tételként három hónaptól öt évig terjedő szabadságvesztést rendel a tényálláshoz. Szükséges hangsúlyozni azonban, hogy a tényállás 2. bekezdése meghatározza a bűncselekmény privilegizált esetét azzal, hogy kisebb tárgyi súlyú esetekben szankcióként a pénzbüntetést, az elzárást és a legfeljebb egy évig terjedő szabadságvesztést határozza meg.

[5] USTAWA z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz. U. 1997 Nr 88 poz. 553).

Spanyolország

A spanyol büntetőjog rendszerében a csalás tényállását a spanyol Büntető Törvénykönyv[6] IV. fejezete 1. alcímének 248. §-a, míg az informatikai csalás tényállást pedig a 249. § *a)* pontja tartalmazza.

Az informatikai csalás elkövetési módja körében a törvény – haszonszerzés céljából – az információs rendszer működésének akadályozásával vagy indokolatlan megzavarásával, számítógépes adatok nem megfelelő bevitelével, megváltoztatásával, törlésével, továbbításával vagy letiltásával, illetve bármilyen más számítógépes manipuláció vagy hasonló cselekmény alkalmazásával történő elkövetést kriminalizálja. Az informatikai csalás fenti alakzatára a „klasszikus", egyébként a 248. §-ban rögzített csalással azonos, hat hónaptól három évig terjedő szabadságvesztés büntetés kiszabását rendeli a jogalkotó.

A 248. § meghatározza a csalás egy privilegizált esetét is, amennyiben ugyanis a csalással okozott kár nem haladja meg a 400 euró összeget, úgy szankcióként egytől három havi pénzbírság kiszabása között mozoghat a jogalkalmazó. Ezen rendelkezés ugyanakkor nem alkalmazható az informatikai csalás vonatkozásában a hatályos jogszabály tükrében (Ávila Martínez 2024).

Megjegyzendő, hogy a szabályozás csak 2023 óta alakul a fentiek szerint, ekkor lépett ugyanis hatályba az a 2022-es Btk.-módosítás, amely teljesen átrendezte a 248–249. § törvényszövegét.[7]

Ezt megelőzően a 248. § rögzítette a csalás tényállását. Az informatikai csalás nem kapott külön tényállást ezt megelőzően sem, hanem a 248. § 1. bekezdésének *a)* pontja tartalmazta azt, mint a csalás egy bizonyos elkövetési fordulatát. A 249. § ezzel szemben rögzítette a csalás privilegizált esetét, amelyet a hatályos szabályozással egyezően 400 euró összegben állapított meg a jogalkotó. Rögzíteni szükséges ugyanakkor, hogy a törvénymódosítás 2023-as hatálybalépéséig a jogalkalmazó hatóságok a 249. § adta keretek között tudták elbírálni a kisebb értékre elkövetett informatikai csalást is. Álláspontom szerint ezen korábbi szabályozás megfelelően biztosította a fokozatosságra vonatkozó elvárásokat, a büntetőjog *ultima ratio* jellegét.

Zárógondolatok

A fentiek alapján összegezhető, hogy a jogesetben leírt cselekmény a társadalomra olyan csekély mértékben veszélyes, hogy indokolt lenne az információs rendszer felhasználásával elkövetett csalás szabálysértési alakzatát megalkotni. Jelen formában ugyanis a jogesetben szereplő absztrakt cselekmény olyan súlyosan büntetendő, ami nem korrelál a büntetőjog *ultima ratio* jellegével, hanem aránytalan, eltúlzott szankciókat ró a terheltre. Varga Árpád tanulmányában a budapesti kerületi ügyészségek gyakorlatát elemezte az informatikai bűncselekmények vonatkozásában. A kutatása során arra a megállapításra jutott, hogy – habár az általa vizsgált tényállások lefedik az informatikai bűnözés minden

[6] Ley Orgánica 10/1995, de 23 de noviembre, del Código Penal. Ref. BOE-A-1995-25444.
[7] Ley Orgánica 14/2022, de 22 de diciembre. Ref. BOE-A-2022-21800.

formáját – a büntetőjog nem tesz különbséget az elkövetési magatartások között tudás és motiváció alapján, a büntetéskiszabási gyakorlat és a bűnmegelőzés számára ugyanakkor nélkülözhetetlen az elkövetők és az elkövetési magatartások eltérő kategorizálása (Varga 2020). A büntetőjog *ultima ratio* jellegének érvényesülése érdekében a rendőrségi hatékonyságmérés tudományos kidolgozása releváns, amely a jó állam – jó rendészet koncepció keretében biztosította a jogalkalmazás fenntarthatóságát és a nemzetközi trendekhez igazodó visszacsatolást. Ezáltal a kriminalizációs döntések – így az informatikai rendszer felhasználásával elkövetett csalás aránytalanul szigorú szabályozásának – felülvizsgálata is hatékonyabbá tehető (Tihanyi–Vári 2015). Jelen jogeset vonatkozásában kifejezetten érvényesül a szerző ezen megállapítása, hiszen a jogesetben szereplő elkövető informatikai tudását, motivációját tekintve aligha kívánt elkövetni informatikai bűncselekményt, a cselekménye lényegét tekintve a pékáru eltulajdonítására irányult, amit adott helyzetben nem is tudott volna más módon kivitelezni az üzlethelyiség biztonsági szempontból létesített elektronikus, vonalkódolvasóval ellátott kapui miatt. Megjegyzendő, hogy a bírói gyakorlat (BH 2025.3.57) kifejezetten az elemzett jogesettel analóg – hasonlóan alacsony kárérték mellett, habár folytatólagosan megvalósult – esetet vizsgálva rögzíti, hogy a cselekmény az információs rendszer felhasználásával elkövetett csalás bűntettének megvalósítására alkalmas.

Bár a büntetőeljárás más eszközeivel (például megrovás) ellensúlyozható lenne a szigorú szabályozás, annak alkalmazása csak lehetőségként állna a jogalkalmazó szervek részére, így meglehetősen nagy eltéréseket lehetne tapasztalni az ítélkezési gyakorlatban.

Mivel hazánk is részes tagállama a budapesti egyezménynek, így annak rendelkezéseit – mint a tanulmány alapját képező jogeset bűncselekményként történő értékelése – teljesítenie szükséges. Megjegyzendő, hogy az egyezmény 2. Címének 13. Cikke az egyes bűncselekmények vonatkozásában – többek között – arányos retorziót ír elő a tagállamok részére. A fentiek fényében szükségesnek tartom az egyezmény revízióját, amelynek keretében érdemes lenne átgondolni azon felvetést, miszerint bizonyos elkövetési érték alatt az információs rendszer felhasználásával elkövetett csalás szabálysértési alakzata valósulna meg.

Felhasznált irodalom

Ávila Martínez, Víctor (2024): *La estafa informática ¿Cuáles son los tipos más frecuentes?* Online: https://victoravilaabogado.com/estafa-informatica/

Tihanyi Miklós – Vári Vince (2015): Jó állam – jó rendészet, avagy a rendőrség hatékonyságmérésének koncepciója. *Magyar Rendészet,* 15(4), 117–126. Online: https://real.mtak.hu/130416/1/nemesanita-mr-2015-4-09-tihanyi-vri.pdf

Varga Árpád (2020): Informatikai bűnözés egy ügyészségi aktakutatás tükrében. In Kiss Tibor (szerk.): *Válogatás a Magyar Kriminológiai Társaság 2019 és 2020 évben tartott tudományos rendezvényein elhangzott előadásokból.* Budapest: Magyar Kriminológiai Társaság, 125–135. Online: www.kriminologia.hu/files/kiadvany/2020/teljes_kotet.pdf

Vári Vince (2015): Hatékonyság a nyomozásban. In Schaub Anita – Szabó István (szerk.): *III. Interdiszciplináris doktorandusz konferencia 2014 = 3rd Interdisciplinary Doctoral Conference 2014.* Pécs: Pécsi Tudományegyetem Doktorandusz Önkormányzat, 177–195. Online: https://dok.pte.hu/sites/dok.pte.hu/files/2024-03/idk_conference_book_2014.pdf

Magyar Rendészet 2026/3. 31–46.
DOI: 10.32577/mr.2026.3.3

INFORMATIKAI BIZTONSÁG

Kiberbiztonsági megfelelés

Fókuszban a sztenderdek

Cybersecurity Compliance

Focus on Standards

BOTTYÁN Béla,[1] BOTTYÁN László[2]

Bevezetés: A kiberbiztonsági fenyegetések száma folyamatos növekedésének és a technológiai környezet változásainak hatására a szervezetek széles körben alkalmaznak különböző sztenderdeket a kockázatok csökkentésére és a megfelelés támogatására. Ugyanakkor kevés olyan, egységes szempontrendszer szerint végzett összehasonlítás áll rendelkezésre, amely kiterjed a megközelítések gyakorlati alkalmazhatóságának és egymáshoz illeszthetőségének értékelésére is. Erre figyelemmel a tanulmány kifejezetten azt vizsgálja, hogy bizonyos sztenderdek milyen környezeti feltételek fennállása esetén adnak hatékony támogatást.

Célkitűzések: A tanulmány célja a COBIT 2019, a NIST CSF, a C2M2 és az ISO/IEC 27001:2022 sztenderdek ismertetése szintetizáló jelleggel, valamint egyes attribútumok mentén azok összehasonlítása, továbbá egy gyakorlati esettanulmányon keresztül a kiválasztás és bevezetés dilemmáinak szemléltetése.

Módszertan: A szerzők mindenekelőtt rögzítik az informatikai biztonság és a kiberbiztonság fogalmi kereteit, kiemelve, hogy a kiberbiztonságnak nem kizárólag technikai okok miatt, hanem a szervezeti és a vezetői felelősség szempontjából is relevanciája van. Ezt követően ismertetik a COBIT 2019 IT-irányítási fókuszú, érettségi szinteket és teljesítménymérést középpontba helyező

[1] Doktori hallgató, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Közigazgatás-tudományi Doktori Iskola, e-mail: bela.bottyan@hotmail.com
[2] Doktori hallgató, Pécsi Tudományegyetem Oktatás és Társadalom Neveléstudományi Doktori Iskola, e-mail: laszlo@bottyan.com

megközelítését, illetve kitérnek a NIST CSF kockázatalapú, iparágfüggetlen, moduláris felépítésére, bemutatják továbbá a C2M2 kritikus infrastruktúrákra optimalizált érettségi modelljét, valamint az ISO/IEC 27001:2022 tanúsítható ISMS-követelményeit. A sztenderdek összehasonlításához egyedi szempontrendszert dolgoztak ki, amelynek segítségével értékelik a rendszerek célját, alkalmazhatóságát, tanúsíthatóságát, iparági fókuszát és implementációs összetettségét, rámutatva egyúttal arra is, hogy nem létezik egy valamennyi szervezet számára egységes „legjobb megoldás", hiszen a választás alkalmával figyelemmel kell lenni többek között a szervezet egyedi céljaira és a kockázati profiljára. A cikk kiegészítő jelleggel tartalmaz egy esettanulmányt, amelyben a szerzők egy ipari nagyvállalat ISO/IEC 27001:2022 szerinti eltéréselemzésén keresztül kívánják szemléltetni a gyakorlati megvalósítással járó kihívásokat, valamint a fejlesztési javaslatok megfogalmazásának szükségességét.

Eredmények: Az összehasonlító elemzés eredményeként a szerzők rávilágítottak, hogy a COBIT 2019 a vállalati IT-irányítás és az üzleti célok összehangolásában képes magas fokú támogatást biztosítani, illetve az érettségi szemlélet is érvényesül, ugyanakkor tanúsításra nincs lehetőség. A NIST CSF moduláris felépítésének és iparágfüggetlen jellegének köszönhetően kifejezetten alkalmas a kiberbiztonsági kockázatok kezelésének elősegítésére. A rendszer érettségalapú megközelítéssel ugyan nem bír, de előnyének tekinthető, hogy más sztenderdekkel együtt is fenntartható. A C2M2 erőssége a kritikus infrastruktúrák érettségi szintjének vizsgálata és a fejlesztési területek egyértelmű azonosítása úgy, hogy az IT mellett az OT-környezetre is ráilleszthető. Az Információbiztonsági Irányítási Rendszer (ISMS) formális követelményei elsődlegesen az ISO/IEC 27001:2022 szabványra épülnek, egy kockázatalapú kontrollrendszert bocsátva az alkalmazó szervezet rendelkezésére. A tanúsíthatósága és széles körű ismertsége miatt bizalomépítő eszközként lehet rá tekinteni az üzleti kapcsolatok létesítése és fenntartása során. Ugyanakkor megállapítható, hogy az implementációja jelentős erőforrás-ráfordítást igényelhet, főként az adminisztratív terhek miatt. Ezt kiegészítve, az esettanulmány rámutatott arra, hogy nagyvállalati IT-környezetben végzett eltéréselemzéshez szükséges a hatókör tudatos megállapítása, valamint a rendszerkritikusságon alapuló priorizálás, ellenkező esetben annak elvégzése aránytalan erőforrás-ráfordítással járhat. A vizsgálat gyakorlati eredményeként létrejött az eltérések strukturált minősítése, ami közvetlenül segítette a magas kockázatok mérséklését, a jelentős fejlesztési potenciállal rendelkező területek azonosítását, valamint egy priorizált intézkedési terv összeállítását.

Konklúzió: A tanulmány legfontosabb tanulsága, hogy a kiberbiztonsági megfelelés tekintetében sem létezik egy valamennyi szervezet számára egységes „legjobb megoldás", hiszen a választás során figyelemmel kell lenni többek között a szervezet egyedi céljaira és a kockázati profiljára, így sok esetben a keretrendszerek együttes vagy kombinált alkalmazása adhatja a legnagyobb értéket. Erre figyelemmel a szerzők jövőbeli kutatási irányként

határozták meg olyan módszertanok kidolgozását, amelyek mérhető módon támogatják a különböző sztenderdek integrációját.

Kulcsszavak: kiberbiztonság, megfelelés, sztenderdek, kockázatok

Introduction: As the number of cybersecurity threats continues to increase and the technological environment evolves, organisations widely adopt various standards to reduce risks and support compliance. However, few comparisons use a uniform set of criteria and also assess the practical applicability of approaches and their ability to align with one another. With this in mind, the study specifically examines under what environmental conditions certain standards provide effective support.

Aim: The objective of the study is to present, in a synthesising manner, the COBIT 2019, NIST CSF, C2M2, and ISO/IEC 27001:2022 standards, to compare them along selected attributes, and to illustrate the dilemmas of selection and implementation through a practical case study.

Methodology: First the authors define the conceptual boundaries of IT security and cybersecurity, emphasising that cybersecurity is relevant not only for technical reasons but also from the perspective of organisational and managerial responsibility. Next, they outline COBIT 2019's IT-governance-focused approach, which centres on maturity levels and performance measurement, and discuss the NIST CSF's risk-based, industry-agnostic, modular structure. They also present the C2M2 maturity model optimised for critical infrastructures, as well as the certifiable ISMS requirements of ISO/IEC 27001:2022. To compare the standards, the authors developed a bespoke evaluation framework, which assesses the objectives, applicability, certifiability, industry focus, and implementation complexity of the systems, while also underscoring that there is no single "best solution" suitable for all organisations, since selection must take into account, among other factors, an organisation's specific goals and risk profile. As a complementary element, the article includes a case study that aims to illustrate the challenges of practical implementation and the need to formulate improvement recommendations through a gap analysis against ISO/IEC 27001:2022 conducted at a large industrial enterprise.

Results: Based on the comparative analysis, the authors highlight that COBIT 2019 can provide a high level of support for aligning corporate IT governance with business objectives and incorporates a maturity perspective; however, it is not certifiable. Owing to its modular structure and industry-agnostic nature, the NIST CSF is particularly well-suited to managing cybersecurity risks. Although it does not rely on a maturity-based approach, it has the advantage of being able to be maintained alongside other standards. The strength of C2M2 lies in assessing the maturity of critical infrastructure and clearly identifying areas for improvement, and it is applicable not only to IT but also to OT environments. The formal requirements of an Information Security Management System (ISMS) are primarily based on ISO/IEC 27001:2022, which provides the implementing

organisation with a risk-based control system. Due to its certifiability and wide recognition, it can be regarded as a trust-building instrument in establishing and maintaining business relationships. It should be noted, however, that its implementation may require substantial resources, primarily because of administrative burdens. Complementing these findings, the case study shows that, in a large-enterprise IT environment, a gap analysis requires a deliberate definition of scope and prioritisation based on system criticality; otherwise, conducting it may entail disproportionate resource expenditure. As a practical outcome, a structured classification of gaps was developed, which directly supported mitigating high risks, identifying areas with significant improvement potential, and preparing a prioritised action plan.

Conclusion: The most important conclusion of the study is that, also in the context of cybersecurity compliance, there is no single "best solution" that fits all organisations, since the choice must consider, among other factors, an organisation's specific objectives and risk profile; therefore, in many cases, the parallel or combined application of frameworks may deliver the greatest value. Accordingly, the authors identify, as a direction for future research, the development of methodologies that support, in a measurable way, the integration of different standards.

Keywords: cybersecurity, compliance, standards, risks

Bevezetés

Napjainkra a kiberbiztonsági fenyegetések volumene és összetettsége jelentősen megnövekedett. Emellett azonban kihívást okoz az is, hogy a technológiai változások ütemével az érintetteknek lépést kell tartaniuk. Ezek a körülmények pedig együttesen indokolják a tudatos, egyedi és kockázatarányos védekezési mechanizmusok keresését, fejlesztését és alkalmazását.

E tanulmányban a kiberbiztonsági megfelelést célzó jó gyakorlatokat, valamint azokat a sztenderdeket kívánjuk számba venni, szintetizálni és összehasonlítani, amelyek érdemben elősegíthetik a kiberbiztonsági kockázatok csökkentését.

Mindenekelőtt a a) kapcsolódó fogalmak tisztázását, majd b) az egyes sztenderdek főbb jellemzőit ismertetjük, ezt követően c) saját szempontrendszer segítségével összehasonlítjuk őket, bemutatva az összevetés eredményét, végül d) egy esettanulmány segítségével ismertetünk bizonyos gyakorlati megoldásokat.

Fogalmi alapvetés

Mindenekelőtt az informatikai biztonság és a kiberbiztonság fogalmát szükséges tisztázni. Az elektronikus információs rendszer biztonságának definíciója esetében a kiindulópont az, hogy a védelem alapvető tárgya az adat, de az adatot kezelő rendszerelemek is

védendők, hiszen ezek megfelelő állapota szükséges az adat védelméhez (Gyaraki 2023). Az információs rendszer biztonsága

> „az elektronikus információs rendszer olyan állapota, amelyben annak védelme az elektronikus információs rendszerben kezelt adatok bizalmassága, sértetlensége és rendelkezésre állása, valamint az elektronikus információs rendszer elemeinek sértetlensége és rendelkezésre állása szempontjából zárt, teljes körű, folytonos és a kockázatokkal arányos" (2013. évi L. törvény az állami és önkormányzati szervek elektronikus információbiztonságáról).

Az adatot mint a támadások alapvető célját a következő rendszerelemek veszik körül: az információs rendszer fizikai környezete és infrastruktúrája, hardver, a kommunikáció, hálózat, az adathordozók, a szabályozás, a szoftver és a személyi környezet. E rendszerelemekre különböző fenyegetések hatnak, amelyek a rendszerelemek meghatározott láncán keresztül az adatokat veszélyeztetik (Muha 2004).

Ehhez képest a kiberbiztonság

> „a kibertérben létező kockázatok kezelésére alkalmazható politikai, jogi, gazdasági, oktatási és tudatosságnövelő, valamint technikai eszközök folyamatos és tervszerű alkalmazása, amelyek a kibertérben létező kockázatok elfogadható szintjét biztosítva a kiberteret megbízható környezetté alakítják a társadalmi és gazdasági folyamatok zavartalan működéséhez és működtetéséhez" (2013. évi L. törvény az állami és önkormányzati szervek elektronikus információbiztonságáról).

Ezzel kapcsolatban kiemelendő, hogy a kiberbiztonság megteremtése és fenntartása tehát nemcsak műszaki jellegű probléma, ami az informatikai rendszer működtetését végző személyek feladata, hanem ezzel kapcsolatban a szervezet valamennyi munkatársát és az irányító testület(ek) tagjait is felelősség terheli (Koczizky–Kardkovács 2020).

COBIT

A COBIT (Control Objectives for Information and related Technology) ajánlást egy amerikai székhelyű szövetség, az ISACA (Information Systems Audit and Control Association) dolgozta ki.

A COBIT keretrendszert az ISACA első ízben 1996-ban tette közzé. A COBIT első verziójának céljaként a vállalati IT-irányítás és a menedzsment támogatása említendő meg, miközben a hangsúly a kontrollcélokon volt. Ezt a változatot 1998-ban a COBIT 2.0 váltotta fel, amely továbbfejlesztés eredményeként kiegészült új kontrollcélokkal és útmutatásokkal. A 2000-ben megjelent COBIT 3.0 már jelentős frissítést hozott, így különösen az IT-folyamatok érettebb menedzselését segítette elő. Ezt követően az ISACA a COBIT 4.0 és 4.1 (2005, 2007) verziókat tette közzé, amelyeknél a hangsúly a vállalatirányítási szempontok integrálására, valamint a kockázat- és teljesítménymenedzsment támogatására helyeződött át. A keretrendszer fejlődése 2012-ben érkezett újabb mérföldkőhöz a COBIT 5 változat megjelenésével. Ez a verzió a korábbiakhoz képest egy

még átfogóbb, stratégiai szempontokat is tartalmazó keretrendszerré vált, amely az egész vállalatirányítást le kívánta fedni. Ez megnyilvánult többek között abban is, hogy a teljesítménymenedzsment, a kockázatkezelés és megfelelés *(compliance)* integrációjára is nagy figyelmet fordított (Kő 2014). A legfrissebb verzióként a COBIT 2019-et tartjuk számon, amely tovább finomította a COBIT 5-öt, és rugalmasabb keretrendszert kínál a modern IT-irányítási és menedzsmentkövetelményekhez, különösen a digitális transzformációt támogató folyamatokhoz.

A COBIT egy irányítási eszköz, alkalmazása elősegíti az információval, valamint az információtechnológiával kapcsolatos kockázatok és előnyök megértését, kezelését. Elsősorban üzleti vállalkozások számára készült, nemzetközileg elfogadott és fejlesztett „keretrendszer", amelynek célja az információtechnológiai szolgáltatások és a szervezet működési folyamatainak egymással való összehangba hozatala, az informatikai kockázatok kezelése, informatikai jellegű jogszabályoknak, szabványoknak való megfelelés, továbbá az informatikai szolgáltatások meghatározott szempontok szerinti mérése azok biztonsági és irányítási jellemzői útján (Michelberger 2024).

A COBIT keretrendszer 6 irányelvet jelöl ki, nevezetesen (a) az értékteremtést, (b) a holisztikus megközelítést, (c) a dinamikus irányítási rendszert, (d) az irányítási és menedzsmentfolyamatok elkülönítése, (e) a vállalati igényekhez való igazítást, valamint (f) az *end-to-end* megoldásokat (Harisaiprasad 2020).

A COBIT 2019 öt területre osztva irányítási és menedzsment-célkitűzéseket vázol fel (1. táblázat).

1. táblázat: A COBIT 2019 irányítási és menedzsment-célkitűzései

Irányítási és menedzsmentterület	Leírás
Összehangolás, tervezés és szervezés (*align, pland and organise,* APO)	Magában foglalja a biztonság és a kockázatok kezelését
Fejlesztés, beszerzés és bevezetés (*build, acquire and implement,* BAI)	A változások és a kérések kezelésére összpontosít
Szolgáltatásnyújtás és támogatás (*deliver, service and support,* DSS)	Hatékony szolgáltatásnyújtást és incidenskezelést biztosít
Felügyelet, értékelés és vizsgálat (*monitor, evaluate and assess,* MEA)	Az informatikai folyamatok felügyeletére, teljesítményük értékelésére és a szabályozásoknak való megfelelés biztosítására összpontosít (Putra–Wahyuningtyas 2023)
Értékelés, irányítás és monitorozás (*evaluate, direct and monitor,* EDM)	Biztosítja a kockázatok optimalizálását és a szervezeti célokhoz való igazítását

Forrás: a szerzők szerkesztése

Minden terület konkrét folyamatokat – összesen negyvenet – tartalmaz, amelyeket a szervezetek végrehajthatnak az informatikai irányítás javítása érdekében (Beato–Indah Fianty 2024).

A COBIT 2019 egyik fontos jellemzője, hogy a teljesítmény mérését és a folyamatos fejlesztést helyezi a középpontba, hangsúlyozza a teljesítménymutatók fontosságát az informatikai irányítás hatékonyságának értékelésében (Indah Fianty – Brian 2023). Ezenkívül a keretrendszer 0-tól (nem létező) 5-ig (optimalizált) terjedő skálán

érettségi szinteket határoz meg, lehetővé téve a szervezetek számára, hogy felmérjék jelenlegi érettségüket és azonosítsák a fejlesztésre szoruló területeket. A gyakorlatban a szervezetek gyakran a 2. szinten helyezkednek el, és a 3. szint elérését tűzik ki célul, jelezve, hogy továbbfejlesztett gyakorlatokra van szükség. Mindez arra vezethető vissza, hogy az érettségi szintek és a teljesítménymenedzsment közötti kölcsönhatás elősegíti a folyamatos fejlesztés kultúráját. A szervezetek rendszeresen értékelhetik folyamataikat, és teljesítménymutatók alapján korrekciós és fejlesztési intézkedéseket hajthatnak végre, ezáltal javítva általános informatikai irányításukat.

A COBIT 2019 megalkotásánál törekedtek arra, hogy az egyes komponensek egymással összhangban működjenek, elősegítve ezzel az informatikai megoldások interoperabilitását, valamint az üzleti célok támogatását. Ennek egyik példája, hogy az APO-terület a kapcsolatok és kockázatok kezelésére összpontosít, amelyek elengedhetetlenek a stratégiai célok eléréséhez.

Megjegyzendő, hogy a COBIT-nek nem kifejezett célja más szabványokba való beépülés, ugyanakkor több megfeleltetés is készült az ISACA szervezésében, például az ITIL, ISO/IEC 27002 és PMBOK szabványokkal való összeegyeztethetőség biztosítása érdekében (Szádeczky 2014).

NIST Security Framework

A National Institute of Standards and Technology (NIST) első Kiberbiztonsági Keretrendszere (Framework for Improving Critical Infrastructure Cybersecurity) 2014 februárjában látott napvilágot többéves közös munka eredményeként, az iparág, az akadémiai tagok, illetve a kormányzat képviselőinek bevonásával. Az első verzió elsődlegesen azokat a szervezeteket célozta, amelyek az amerikai kritikus infrastruktúra részének tekintendők. Az 1.1-es változatot 2018-ban jelentették be egy olyan többéves felülvizsgálat eredményeként, amelynek keretében figyelemmel voltak a keretrendszer implementálásának egyszerűsítésére, valamint a tartalom aktualizálására is, nevezetesen a hitelesítés és azonosítás, a kockázatelemzés, a kiberbiztonság és az ellátási láncok összefüggései, továbbá a biztonsági rések tárgykörébe tartozó normák módosítására. Újdonságként értékelhető az is, hogy egy külön fejezet rendelkezett az önértékelésről, amely a kiberbiztonsági kockázatértékelés lebonyolítását segíti elő. A CSF 2.0 előkészítése során azt célozták, hogy a sztenderd még általánosabban alkalmazható legyen függetlenül az adott szervezet által foglalkoztatott munkavállalók számától, a tevékenységét meghatározó ágazat jellegétől, valamint a biztonsági fejlettségének szintjétől (Nemzeti Kibervédelmi Intézet 2024).

A sztenderd céljai között szerepel a kockázatok kezelése, a folyamatok javítása, illetve a jó gyakorlat kialakítása, valamint a kiberbiztonsági tárgykörben folytatott kommunikáció egységesítése. A NIST CSF három pillérre épül: a) *core* (mag); b) *implementation tiers* (megvalósítási szintek) és c) *profile* (profil) (NIST 2024).

A keretrendszer magja hat fő funkciót jelöl ki, nevezetesen az azonosítást, a védelmet, az észlelést (detektálást), a reagálást, a helyreállítást és az irányítást (NIST 2024). Az azonosítás a szervezet informatikai és üzleti környezetének megértése, beleértve az eszközöket, adatokat, szoftvereket és a hozzájuk kapcsolódó kockázatokat. A védelem

a kiberbiztonsági kockázatok megelőzését szolgáló intézkedések bevezetését foglalja magában, például a hozzáférés-kezelést, az adatvédelmet, a tréningeket és a megfelelő biztonsági rendszerek kialakítását. A detektálás a fenyegetések észlelését és az informatikai rendszerek folyamatos figyelemmel kísérését jelenti. A reagálás célja a kiberbiztonsági események kezelésére alkalmas eljárások kidolgozása és végrehajtása, ideértve a gyökérokok elemzését, az incidensek kategorizálását, illetve az információk gyűjtését és továbbítását. A helyreállításhoz a szolgáltatások és rendszerek – kiberbiztonsági események bekövetkezését követő – visszaállítása, valamint a gyakorlati tapasztalatok hasznosítása tartozik. Az irányítás 2024-ben került be a felsorolásba, amellyel a keretrendszer egy korábban hiányzó, a kockázatkezelés szempontjából alapvető irányítási elemmel egészíti ki a NIST keretrendszerét (Nemzeti Kibervédelmi Intézet 2024).

A megvalósíthatósági szintek az érettségi szintet jelzik, amely alapján a szervezetek értékelhetik a kiberbiztonsági képességeiket. Az első szint az úgynevezett részleges *(partial),* miszerint nincs formalizált kiberbiztonsági megközelítés, a biztonsági tevékenységek *ad hoc* módon zajlanak. A következő szint a kockázattudatos *(risk informed),* ami azt jelenti, hogy a kiberbiztonsági tevékenységek nemzeti szinten következetesek, de a kockázatok kezeléséhez kapcsolódóan részleges rendszerek állnak rendelkezésre. Harmadik fokozat az ismételhető *(repeatable),* vagyis a szervezeten belüli folyamatok szabályozottak, ismételhetők, és rendszeresen végrehajtják azokat (NIST 2024). A sztenderd besorolása szerint a legmagasabb szint az adaptív *(adaptive):* a szervezet a legjobb gyakorlatokat alkalmazza, és képes dinamikusan reagálni a változó kockázati környezetre.

A profil abban segíti a szervezeteket, hogy azonosítsák és összehangolják a kiberbiztonsági céljaikat az üzleti céljaikkal, valamint azonosítsák a jelenlegi kiberbiztonsági érettségi szintjüket és a kívánt jövőbeli állapotot. A profil megmutatja, hogy a szervezet milyen helyzetben van jelenleg (jelenlegi profil) és hova szeretne eljutni (célprofil).

C2M2

A C2M2-t az Egyesült Államok Energiaügyi Minisztériuma (DOE), magán- és közszféra szakértői, valamint az energiaszektoron belüli eszköztulajdonosok és üzemeltetők képviselői közösen fejlesztették ki. 2012-es megjelenése óta széles körben használják önértékelések támogatására az energiaszektorban és más ágazatokban. Az 1.1-es verzió 2014-ben, a 2.0-s verzió 2021-ben, a 2.1-es verzió pedig 2022-ben jelent meg (U.S. Department of Energy 2021). A C2M2 egy érettségi modellt követ, amely lehetőséget ad a szervezetek számára, hogy felmérjék jelenlegi kiberbiztonsági érettségüket, és tervet készítsenek annak fejlesztésére (Sri et al. 2019).

A modell 10 különböző kiberbiztonsági területre oszlik, amelyek lefedik a kiberbiztonság egyes részeit: a) az informatikai eszközök, rendszerek változás- és konfigurációmenedzsmentje; b) kockázatok azonosítása, elemzése és mérséklése; c) fenyegetések és sérülékenységek felismerése és kezelése; d) identitás- és hozzáférés-kezelés (IAM); e) incidenskezelés és üzletmenet-folytonosság biztosítása; f) harmadik személyekkel (külső partnerekkel) összefüggésben felmerülő kockázatok kezelése; g) kiberbiztonsági szakértelem és tudatosság biztosítása; h) kiberbiztonsági program tervezése, irányítása

és működtetése; i) erőforrás-menedzsment; j) kiberbiztonsági architektúra (U.S. Department of Energy 2021).

A modell valamennyi területhez érettségi szinteket rendel, amelyek a következők lehetnek: a) nincs kialakított gyakorlat (MIL0); b) van gyakorlat, de *ad hoc* jellegű (MIL1); c) a folyamatokat dokumentált módon hajtják végre (MIL2); d) a tevékenységek szabályozva vannak (MIL3). A sztenderd szerint „MIL2" szintként értékelhető az, ha dokumentáltság mellett már megfelelő erőforrásokat biztosítanak a végrehajtáshoz és a gyakorlat kiforrottabb, mint a „MIL1"-nél. A legmagasabb szint esetében a felelősségi körök tisztázottak, az elszámoltathatóság biztosított, illetve általánosságban rendelkezésre állnak a szükséges felhatalmazások a folyamatok végrehajtásához amellett, hogy a tevékenységek hatékonyságát folyamatosan mérik és értékelik.

Noha a C2M2 modellt elsősorban az energiaszektor és a kritikus infrastruktúrák védelmére fejlesztették ki, más iparágakban is alkalmazható, például a pénzügyi szektorban, a közlekedésben vagy az egészségügyben. A modellt széles körben vezetik be közép- és nagyvállalatok, valamint a kormányzati szervezetek körében, amelyek kritikus rendszereket és szolgáltatásokat üzemeltetnek.

A modell elsődleges célja tehát, hogy értékelés útján átfogó képet adjon a szervezeteknek arról, milyen szinten állnak kiberbiztonsági érettségükben. Emellett a sztenderd segítséget nyújt abban is, hogy ezek az entitások a hiányosságaikat azonosítsák és megfogalmazzák a biztonsági képességek fejlesztésére irányuló intézkedéseket.

ISO 27001

Az ISO 27001 egy nemzetközi szabvány, amely az információbiztonság irányítási rendszerének (Information Security Management System, ISMS) követelményeit határozza meg. Célja, hogy segítse a szervezeteket az információik védelmében az adatvesztés, adatszivárgás, illetéktelen hozzáférés vagy bármilyen egyéb biztonsági incidens ellen.

A 27000-es szabványcsalád alapjai a brit BS 7799 szabványhoz nyúlnak vissza, amelyet az Egyesült Királyságban 1995-ben publikáltak, elérhetővé téve ezzel az első átfogó információbiztonsági irányítási keretrendszert. A szabvány két részből állt, a BS 7799-1 az információbiztonsági kontrollokra és legjobb gyakorlatokra vonatkozott, míg a BS 7799-2 az információbiztonsági irányítási rendszer (ISMS) követelményeit fogalmazta meg. A BS 7799-1 szabványt az ISO 2000-ben átvette, és ISO/IEC 17799 néven publikálta. Ez a szabvány globális keretrendszert hozott létre a biztonsági kontrollok számára, és hamar elismertté vált világszerte. Az ISO/IEC 27001 szabvány 2005-ben jelent meg, amely a BS 7799-2 átdolgozott változata volt, és az információbiztonsági irányítási rendszer követelményeit határozta meg. Ezzel egy időben döntés született a 27000-es szabványcsalád létrehozásáról, amely a különböző aspektusokra és szakterületekre szabott további szabványokat foglalta volna magában. Az ISO folyamatosan újabb és újabb szabványokat adott ki, hogy kiterjessze a 27000-es szabványcsaládot az információbiztonság speciális területeire. 2022-ben megjelent az ISO/IEC 27001 legújabb változata, amely új kontrollokat és modernizált követelményeket vezetett be. Szintén 2022-ben frissült az ISO/IEC

27002, amely a kontrollok végrehajtását támogató legjobb gyakorlatokat tartalmazza, így még inkább igazodik a mai információbiztonsági környezethez.

Az ISO 27001:2022 szabvány rendeltetése, hogy az alkalmazása során biztosítsa az adatok bizalmasságát, sértetlenségét és rendelkezésre állását, valamint a működést fenyegető kockázatok kezelését és csökkentését, többek között incidenskezelési és üzletmenet-folytonossági eljárások javítása, illetve biztonságtudatos vállalati kultúra kiépítése útján.

Az ISO/IEC 27001:2022 szabvány három fő részre bontható: a) az ISMS kialakítása és működtetése (fő szabvány); b) melléklet (Annex A) biztonsági kontrollok listája; c) PDCA-ciklus *(plan-do-check-act)*.

A szabvány az első részében az információbiztonsági irányítási rendszer követelményeit definiálja, amit a szervezetek az ISMS létrehozásához és fenntartásához követhetnek. A szabvány előrebocsátja a szabvány általános célját és alkalmazási területét, valamint azt, hogy az ISMS tervezése során figyelembe kell venni a szervezet környezetét mind a külső, mind a belső tényezőket, ideértve az érdekelt felek elvárásait is. A dokumentum rögzíti, hogy a felső vezetésnek támogatnia kell és aktívan részt kell vennie az ISMS bevezetésében, különben az implementálás nem lesz sikeres. A szabvány ezt követően rendelkezik a kockázatelemzésről és a kockázatkezelési folyamatokról, az információbiztonsági célok meghatározásáról, az ISMS fenntartásához szükséges erőforrások biztosításáról és a szükséges képzésről, de külön-külön fejezetet szentel a működtetésnek, a teljesítményértékelésnek és a fejlesztésnek is.

Az Annex A rész tartalmazza a 93 kontrollt, amelyeket a szervezet kockázatelemzés alapján alkalmazhat. A kontrollok négy fő kategóriája a szervezeti kontrollok, az emberi erőforráshoz kapcsolódó kontrollok, a fizikai és környezeti kontrollok és a technológiai kontrollok. A kontrollok tehát különböző területeken és szinteken építendők be a működésbe.[3] Az új kontrollok a modern kiberbiztonsági igényekhez illeszkednek, így például nagyobb hangsúlyt fektetnek a felhőalapú rendszerek védelmére, a végpontbiztonságra és az adatvédelemre. A kontrollok célja az, hogy segítsenek a szervezeteknek az információbiztonság különböző aspektusainak figyelembevétele során.

A szabvány a PDCA-ciklust használja az ISMS folyamatos fejlesztéséhez.[4] A tervezés keretében az információbiztonsági célok és kockázatkezelési intézkedések meghatározását, a végrehajtás során az ISMS tervezett elemeinek bevezetését, az ellenőrzés a teljesítményértékelést és az esetleges problémák feltárását jelenti, míg az intézkedés a rendszer fejlesztését foglalja magában a folyamatos javítás érdekében (Vértesy 2012).

[3] Például vezetői támogatás, kockázatkezelési eljárások, alkalmazottak felvétele és elbocsátása, a helyiségek és létesítmények fizikai védelme, hozzáférés-kezelés, vírusvédelem, titkosítás stb.

[4] Vértesy 2014: 148–149.

Összehasonlítás

Az egyes sztenderdeket egyedi szempontrendszer alapján érdemes összehasonlítani. A komparatív megközelítés alapjául a sztenderdek főbb elemei, az alkalmazhatóságuk, valamint a bevezetéssel összefüggő gyakorlati tapasztalatok szolgáltak (2. táblázat).

2. táblázat: A sztenderdek összehasonlítása

Jellemző *(Attribute)*	COBIT	NIST CSF	C2M2	ISO/IEC 27001:2022
Elsődleges cél *(primary objective)*	IT-irányítás és -menedzsment biztosítása	Kiberbiztonsági kockázatok kezelése	Érettségi szint meghatározása	Információbiztonság növelése
Alkalmazási terület *(scope of application)*	IT- és üzleti folyamatok	Kiberbiztonság bármely területe	Kritikus infrastruktúra	Valamennyi iparág
Tanúsíthatóság *(certifiability)*	Nem	Nem	Nem	Igen
Érettségi modell *(maturity model)*	Igen	Nem	Igen	Nem
Specifikus iparági fókusz *(industry-specific focus)*	Nem	Nem	Igen	Nem
Nemzetközi alkalmazás *(international adoption)*	Igen	Igen	Korlátozott	Igen
Integrált jelleg mértéke *(level of integration)*	Magas	Közepes	Közepes	Magas
Implementálás összetettségének mértéke *(implementation complexity)*	Közepes	Alacsony	Alacsony	Magas

Forrás: a szerzők szerkesztése

A COBIT előnye, hogy a megfelelő implementálás és fenntartás esetén elérhető az IT-stratégia és az üzleti stratégia összehangolása, valamint részletes, érettségi modelleket is tartalmaz *(capability maturity model).* Tanúsítani nem lehet, de az alkalmazhatósága rendkívül széles körű. A NIST CSF kockázatalapú megközelítésből indul ki, amely hosszú távú megoldást nyújt a folyamatos fejlesztés biztosításához. Amellett, hogy rugalmas, moduláris felépítésének köszönhetően könnyen alkalmazható bármely iparágban és integrálható más szabványokkal. A C2M2 legfőbb célja, hogy a kritikus infrastruktúrák kiberbiztonsági érettségi szintjét felmérje és javítsa 10 terület lefedésén keresztül. Előnyei között megemlítendő az is, hogy nem kizárólag az IT-ra, hanem az operációs technológiákra (OT) is vonatkozik. Az ISO 27001 rendeltetése az információbiztonsági irányítási rendszerek (ISMS) szabványosítása, amely bármely iparágban implementálható. Követelményeket határoz meg az információbiztonsági rendszerek kiépítéséhez, működtetéséhez, fenntartásához és folyamatos javításához úgy, hogy egyúttal a kockázatértékelésre és kontrollintézkedésekre helyezi a hangsúlyt. Egyedisége abban áll, hogy tanúsítható sztenderd, emiatt nemzetközileg is széles körben elismert.

Esettanulmány

Egy ipari szektorban tevékenykedő nagyvállalat célul tűzte ki, hogy megvizsgálja a jelenleg alkalmazott információbiztonsági irányítási rendszerét és eltéréselemzést készítsen a jelenlegi kontrollkörnyezetre az ISO/IEC 27001:2022 szabvány szerint. Az eltéréselemzés elvégzésével az IBIR adott időállapotban meglévő gyengeségeket és hiányosságokat kívánta azonosítani annak érdekében, hogy az erőforrásokat a legkritikusabb területekre összpontosítsa.

Az alkalmazandó szabvány kiválasztásánál a cég több szempont alapján mérlegelt. Egyrészt az ISO 27001 tanúsítható, azaz a szervezet hivatalosan is igazolhatja az információbiztonság iránti elkötelezettségét az üzleti partnerei és az ügyfelei felé. Ez különösen fontos a hasonló nemzetközi piacokon működő vállalatok számára, mivel ez erősítheti a bizalmat és növelheti a versenyelőnyt. Másrészt ugyanezen nagyvállalat több eltérő méretű és tevékenységű leányvállalatai révén az európai és Európán kívüli piacon is jelen van, és a különböző országokban egységes információbiztonsági keretrendszert kívánt alkalmazni. A szabvány olyan rugalmas kereteket biztosít, amellyel a szervezeten belül csak egy konkrét altevékenységre, üzleti egységre, vagy akár egy adott termékre is alkalmazható a tanúsítás anélkül, hogy az egész vállalatcsoportnak tanúsítottnak kellene lennie. Ez a megoldás lehetőséget biztosít a menedzsment számára, hogy ütemezetten határozza meg és döntsön az alkalmazási területről. Ebben az esetben ugyanakkor alapvető követelmény annak egyértelmű meghatározása, hogy a tanúsítás pontosan melyik területre vonatkozik, amit feltüntetnek a tanúsítványon is.

Az elemzés szempontjából lényeges körülmény, hogy az említett nagyvállalat informatikai architektúrája rendkívül heterogén, ugyanakkor a legfontosabb üzleti folyamatok és a hozzájuk kapcsolódó informatikai rendszerek jellemzően központosítottak, azok száma több százra tehető. Az informatikai szervezet legnagyobb része a központban helyezkedik el, és üzemeltetésre, infrastruktúrára, IT-projektmenedzsmentre, architektúrára, fejlesztésre és információbiztonságra oszlik. A fent említett körülmények miatt a szakértők az eltéréselemzést nem terjesztették ki valamennyi rendszerre, mivel sem az ehhez szükséges erőforrás nem állt rendelkezésre, sem a várható eredmény nem állt volna arányban a szükséges erőforrás-ráfordítással. Ezért a vállalat úgy döntött, hogy a) tovább szűkíti az alkalmazási területet, valamint b) egy rendszerkritikusság-elemzést folytat le.

A szűkítés eredményeként csak a központi informatikai rendszerelemek kerültek be a leltárba, valamint a termelési és egyéb automatizálási (*operation technology,* OT) rendszereket kizárták, az alkalmazási terület tehát csak az irodai és gyártástámogatási informatikára (IT) terjedt ki.

A rendszerkritikusság-elemzéshez meg kellett határozni a szempontokat, amelyek fontossági sorrend felállítását képezik. Ennek fontosabb kritériumai a 3. táblázatban láthatók. A rendszerkritikusság-elemzés elvégzése során a vállalat szakértői – valamennyi releváns körülmény értékelése alapján – az öt legfontosabb rendszerként a következőket azonosították:

- az integrált üzleti folyamat kezelő rendszer (ERP);

- a felhasználók, csoportok és erőforrások központosított kezelésére szolgáló tartományvezérlő rendszer *(active directory)* és annak elemei;
- a munkavállalók időgazdálkodására, személyügyi adminisztrációjára, kommunikációjára, kompetenciamérésére szolgáló HR-rendszer;
- a gyártási folyamatok digitális felügyeletéért, támogatásáért és irányításáért felelős gyártási kivitelezési rendszer (MES);
- az üzleti tevékenységéhez szükséges napi pénzügyi műveletek végzéséért felelős kincstári *(treasury)* rendszer.

3. táblázat: A rendszerkritikussági szempontrendszer

Kritikusság *(criticality)*	**Adatosztály *(data class)***	**Adatvédelem / GDPR (*privacy*/ GDPR)**	**Üzletmenetfolytonosság / rendelkezésre állás (BCP/*availability*)**	**Pénzügyi hatás *(financial)***	**Stratégiai hatás *(strategy)***	**Jogi/ hatósági kitettség *(legal)***	**Reputációs hatás *(reputational)***
Magas *(high)*	Bizalmas / szigorúan bizalmas adat érintett	Nagy mennyiségű személyes adat érintett, vagy egyéb GDPR-megállapítás magas bírságot eredményezhet	A rendszernek elérhetőnek kell lennie < 4 órán belül	Pénzügyi veszteség > 1 000 000 EUR	Az éves üzleti stratégia jelentős/ mérvadó módosulása várható	Hatósági megállapítás és/vagy bírság nemmegfelelőség miatt	Nemzetközi és hazai médiafigyelem
Közepes *(medium)*	Belső adat érintett	Személyes adat szivárog ki, vagy GDPR-sértés történik	A rendszernek elérhetőnek kell lennie < 24 órán belül	Pénzügyi veszteség < 1 000 000 EUR, de > 500 000 EUR	Az éves üzleti stratégia mérsékelt módosulása várható	Hatósági jelentéstétel / észrevétel nemmegfelelőség miatt	Helyi médiafigyelem
Alacsony *(low)*	Jelentéktelen belső adat vagy nyilvános adat érintett	Csekély mennyiségű vagy jellegű személyes adat érintett; nem valószínű GDPR-sértés	A rendszer elérhetősége > 1 nap	Pénzügyi veszteség < 500 000 EUR	Az éves üzleti stratégia nem vagy nem jelentősen módosul	Nincs jelentős nemmegfelelőség; legfeljebb belső szabályzatok megsértése	Nincs jelentős figyelem; legfeljebb egy szűk ügyfélkör érintett

Forrás: a szerzők szerkesztése

Az alkalmazási terület meghatározása után szisztematikus információgyűjtés következett; a szakértők többek között áttanulmányozták a vizsgált rendszerek szempontjából releváns

informatikai és biztonsági szabályzatokban és eljárásrendekben foglaltakat, és vizsgálták a folyamatokat, valamint mélyinterjúkat készítettek az egyes rendszerek, illetve rendszerelemek működéséért felelős informatikai és biztonsági személyzet tagjaival.

Az elemzés keretében az interjúk során elhangzott információk, illetve az azok alapján készült és ellenőrzött leiratok tartalmát összevetették az ISO 27001 szabvány követelményeivel, ideértve az információbiztonsági irányítási rendszerre (IBIR) vonatkozó és az ISO/IEC 27002 kontroll-listában szereplő elvárásokat is. A jelenlegi helyzetnek a szabvány egyes követelményeivel való összevetése mutatott rá a tényleges eltérésekre. Noha a szabvány nem határoz meg külön skálát a nemmegfelelőségek mértékének kimutatására, az eltérések azonosítása érdekében – összhangban a piaci gyakorlattal – az eltérés szignifikanciáját négyfokú skálán jelölték:

- megfelel a szabvány szerint;
- jelentős *(major)* nemmegfelelőség;
- kisebb *(minor)* nemmegfelelőség;
- fejlesztési javaslat *(observation)*.

A szakértők az eltéréselemzés segítségével különböző fejlesztési lehetőségeket azonosítottak, többek között az üzletfolytonosság, mentéskezelés, IT-katasztrófa-helyreállítás (5.29; 5.30; 8.13; 8.14), az ellátási lánc és külső szolgáltatók (5.19; 5.20; 5.21; 5.22; 5.23), valamint alkalmazásbiztonság és biztonságos szoftverfejlesztés (8.25; 8.26; 8.27; 8.28; 8.29; 8.30) területén.

Összegzés

A jelen tanulmányban részletezett sztenderdek mindegyikének számos előnyös tulajdonsága van. A COBIT az IT-irányításra és az üzleti célok támogatására fókuszál, a NIST CSF kiberbiztonsági keretrendszer rugalmas és iparágfüggetlen. A C2M2 kritikus infrastruktúrákra specializált, érettségi modelleket kínál, míg az ISO/IEC 27001 nemzetközi információbiztonsági szabvány tanúsítható. Az adott szervezetnek az azonosított kockázatok figyelembevételével, valamint a saját kitűzött célja és az iparági követelmények alapján érdemes mérlegelnie a sztenderdek tulajdonságait, és kiválasztani a számára megfelelőnek tartott keretrendszert, illetve ezek valamilyen kombinációját.

Az elmúlt években növekvő gyakorisággal megjelenő fenyegetések, mint például a *ransomware* vagy a DDoS-támadások jelentős működési zavarokat okozhatnak a szervezetek életében (ENISA 2024), ezért az üzletmenet-folytonosság *(business continuity)* napjainkra szorosan kapcsolódik az információbiztonsághoz. Az üzletmenet-folytonosság nem csak az esettanulmányban említett nagyvállalatnál jelentkezett hiányosságként, mindez összhangban áll a piaci tapasztalatokkal. A KPMG tanácsadó cég által készített körkép alapján 2017-ben a válaszadók 22%-a, 2018-ban 20%-a nem rendelkezett üzletfolytonossági programmal, közel egyharmaduk esetében a program még kezdeti szakaszban volt (KPMG 2013). Az információbiztonság kérdésköre az ellátási láncokban különösen aktuális napjainkban, tekintettel arra, hogy a modern gazdaságban az ellátási láncok összetettsége és globális jellege jelentős kockázatokat hordoz. A hálózatba kapcsolt

vállalatok esetében kiemelten fontos annak meghatározása is, hogy mely személyek, milyen időpontban és módon férhetnek hozzá a szükséges információkhoz, illetve mikor kezdeményezhetnek vagy módosíthatnak egy belső vagy vállalatok közötti üzleti tranzakciót (Michelberger–Lábodi 2009).

Az eltérések feltérképezése során problémát jelentett, hogy az ellátási láncban részt vevő beszállítók, illetve partnerek eltérő biztonsági szintekkel rendelkeznek, és sok esetben a szerződések sem elég átláthatók a biztonsági követelményekre vonatkozóan. A biztonságos szoftverfejlesztés integrálása az alkalmazások tervezésébe és megvalósításába segít abban, hogy az információs rendszerek ne csak funkcionalitásban, hanem biztonság terén is megfeleljenek a kor kihívásainak, például rosszindulatú kódok beágyazásának, SQL-injekciónak vagy egyéb adatszivárgásnak. A 8.28 biztonságos kódolás *(secure coding)* egy teljesen új kontroll, amelyet az ISO szabvány 2022-es verziójában vezettek be. Ez a kontroll lehetővé teszi a szervezetek számára, hogy megelőző intézkedéssel csökkentsék a keletkező biztonsági kockázatokat és sebezhetőségeket, amelyek a rossz szoftverkódolási gyakorlatból eredhetnek.

Összességében az esettanulmány alátámasztotta, hogy a megfelelő sztenderd kiválasztása mellett fontos az adott szervezeti igényekhez és problémákhoz illeszkedő eszközök tudatos kiválasztása és alkalmazása. A vizsgált esetben az eltéréselemzésnek nélkülözhetetlen szerepe volt egy intézkedési terv kidolgozásában és jóváhagyásában, amelyek megvalósítása érdemben hozzájárult a kockázatok csökkentéséhez.

Felhasznált irodalom

2013. évi L. törvény az állami és önkormányzati szervek elektronikus információbiztonságáról. Online: https://njt.hu/jogszabaly/2013-50-00-00

Beato, Jonathan – Indah Fianty, Melissa (2024): COBIT 2019 Framework: Evaluating Knowledge and Quality Management Capabilities in a Printing Machine Distributor. *Journal of Information Systems and Informatics,* 6(1), 1–12. Online: https://doi.org/10.51519/journalisi.v6i1.638

European Union Agency for Cybersecurity (ENISA) (2024): *ENISA Threat Landscape 2024*. Heraklion: ENISA. Online: https://doi.org/10.2824/0710888

Gourisetti, S. N. G. et al. (2019): Secure Design and Development Cybersecurity Capability Maturity Model (SD2-C2M2): Next-Generation Cyber Resilience by Design. *NCS'19: Proceedings of the Northwest Cybersecurity Symposium,* 1–9. Online: https://doi.org/10.1145/3332448.3332461

Gyaraki Réka szerk. (2023): *Az információbiztonság alapjai*. Budapest: Nemzeti Közszolgálati Egyetem. Online: https://doi.org/10.37372/mrttvpt.2023.3

Harisaiprasad, Kumaragunta (2020): *COBIT 2019 and COBIT 5 comparison*. ISACA. Online: www.isaca.org/resources/news-and-trends/industry-news/2020/cobit-2019-and-cobit-5-comparison

Indah Fianty, Melissa – Brian, Maximillian (2023): Leveraging COBIT 2019 Framework to Implement IT Governance in Business Process Outsourcing Company. *Journal of Information Systems and Informatics,* 5(2). Online: https://doi.org/10.51519/journalisi.v5i2.492

Kocziszky György – Kardkovács Kolos (2020): *A compliance szerepe a közösségi értékek és érdekek védelmében*. Budapest: Akadémiai. Online: https://doi.org/10.1556/9789634545972

Kő Andrea szerk. (2014): *Informatikai irányítás és menedzsment*. Budapest: Nemzeti Közszolgálati Egyetem. Online: http://hdl.handle.net/20.500.12944/10377

KPMG (2013): *BCM körkép. Tanulmány az üzletfolytonosság-menedzsment magyarországi helyzetéről*. Budapest: KPMG. Online: https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/pdf/2016/07/20130911-BCM-korkep.pdf

Michelberger Pál (2024): *Fejezetek a vállalati biztonságmenedzsmentből*. Budapest: Akadémiai. Online: https://doi.org/10.1556/9789634549376

Michelberger Pál – Lábodi Csaba (2009): Információbiztonság az ellátási láncokban. *MEB 2009 – 7th International Conference on Management, Enterprise and Benchmarking.* Budapest. Online: https://bit.ly/4wQnA5k

Muha Lajos (2004): A terrorizmus és az informatikai biztonság. *HISEC 2004 Nemzeti adatvédelmi és adatbiztonsági konferencia*. Budapest.

National Institute of Standards and Technology (NIST) (2024): *NIST Cybersecurity Framework 2.0*. Online: https://doi.org/10.6028/NIST.CSWP.29

Nemzeti Kibervédelmi Intézet (2024): *Megjelent a NIST Cybersecurity Framework 2.0*. Online: https://nki.gov.hu/it-biztonsag/hirek/megjelent-a-nist-cybersecurity-framework-2-0/

Putra, Kevin – Wahyuningtyas, Emmy (2023): E-Learning System Audit at ABC University Using COBIT 5 Framework–MEA (Monitoring, Evaluate and Assess) Domain. *Melek IT,* 9(2). Online: https://doi.org/10.30742/melekitjournal.v9i2.261

Szádeczky Tamás (2014): *Információbiztonsági szabványok.* Budapest: Nemzeti Közszolgálati Egyetem. Online: http://hdl.handle.net/20.500.12944/14304

U.S. Department of Energy (2021): *Cybersecurity Capability Maturity Model (C2M2) (Version 2.0)*. Washington, DC: U.S. Department of Energy. Online: https://c2m2.doe.gov/

Vértesy László (2012): A közigazgatás ellenőrzése és a közreműködő szervek. In *Közigazgatás, ellenőrzés, gazdálkodás.* Budapest: Nemzeti Közszolgálati Egyetem, 39–60. Online: https://kti.uni-nke.hu/document/vtkk-uni-nke-hu/vertesy-laszlo-kozigazgatas-ellenorzes-gazdalkodas.original.pdf

Vértesy László (2014): *Az állami beavatkozás joga és hatékonysága*. Budapest: Nemzeti Közszolgálati Egyetem.

Magyar Rendészet 2026/3. 47–65.
DOI: 10.32577/mr.2026.3.4

KÖZBIZTONSÁG

A fesztiválturizmus terrorfenyegetettsége

The Threat of Terrorism to Festival Tourism

SUSZTER Tamás[1]

Bevezetés: A fesztiválturizmus a modern turizmusipar egyik legdinamikusabban fejlődő ágazata, amely jelentős gazdasági és országimázs-építő hatást gyakorol. Ugyanakkor a tömegrendezvények jellegükből adódóan fokozottan ki vannak téve a globális terrorizmus fenyegetésének.

Célkitűzések: E tanulmány célja a fesztiválturizmus biztonságának elemzése, különös tekintettel a terrorfenyegetettségre. A tanulmány vizsgálja a nemzetközi biztonsági trendeket, a 2020 utáni releváns eseményeket, valamint a magyarországi helyzetet és a jogszabályi, intézményi válaszokat a fesztiválturizmus terrorfenyegetettsége kapcsán.

Módszer: A kutatás komplex módszertanra épül. Tartalmazza a szakirodalmi és a jogszabályi elemzést, három, 2020 utáni nemzetközi esettanulmány (Izrael, Oroszország, Ausztria) feldolgozását, valamint három kvalitatív szakértői mélyinterjút.

Eredmények: Az elemzés feltárja, hogy a fesztiválok elleni támadások sikere gyakran a hírszerzési információk helytelen értelmezésére (például vágyvezérelt gondolkodás), koordinációs hiányosságokra vagy infrastrukturális hibákra vezethető vissza. Magyarországon a terrorizmus elleni küzdelem kétpólusú modellje és a rendezvények helyszíni, integrált biztosítása világviszonylatban is kiemelkedő biztonsági környezetet teremt. A tanulmány egyik legfontosabb megállapítása, hogy a fizikai védelem mellett a biztonságtudatosság össztársadalmi szintű fejlesztése is elengedhetetlen a jövőbeli fenyegetések elhárításához. Az online térben zajló radikalizáció és a *dark web* térnyerése új típusú felderítési módszereket követel meg a hatóságoktól, amit csak folyamatos technológiai és metodikai megújulással lehet követni. Az összegzés hangsúlyozza, hogy a fesztiválélmény és a magas szintű biztonság nem egymást kizáró, hanem egymást erősítő tényezők, amelyek alapját a szigorú szakmai protokollok adják.

[1] Rendőr ezredes, bűnügyi rendőrfőkapitány-helyettes, Veszprém Vármegyei Rendőr-főkapitányság; doktori hallgató, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Doktori Iskola, e-mail: suszter.tamas@gmail.com

Következtetések: A jövőben a technológiai alapú felderítés és a nemzetközi hírszerzési együttműködés további erősítése szükséges a fesztiválturizmus biztonságának szinten tartása/fokozása érdekében. A tanulmány konklúziója, hogy a fesztiválok biztonsága a szervezői szakértelem, a hatósági precizitás és a résztvevői biztonságtudatosság szimbiózisán alapul. Elengedhetetlen a szervezői és a hatósági biztonságtudatosság folyamatos növelése, amely mellett fontos a látogatói kör biztonságtudatos szemléletmódjának formálása és erősítése. A terrorizmus elleni harcban nincs helye a félmegoldásoknak. Alapelv, hogy minden információt, gyanús jelet alaposan meg kell vizsgálni és tisztázni. Ez a komplex megközelítés garantálja, hogy a fesztiválturizmus Magyarországon ne csak gazdasági siker legyen, hanem a biztonság tekintetében világviszonylatban is kiemelkedő, európai szintű modellértékű rendszert képviseljen.

Kulcsszavak: turizmus, turizmusbiztonság, fesztiválturizmus, fesztiválturizmus biztonsága, terrorfenyegetettség, biztonságtudatosság

Introduction: Festival tourism is one of the most dynamically developing sectors of the modern tourism industry, exerting a significant impact on the economy and national image building. At the same time, due to their nature, mass events are increasingly exposed to the threats of global terrorism.

Aim: The aim of this study is to analyse the security of festival tourism, with a particular focus on terrorist threats. The study examines international security trends, relevant events after 2020, the situation in Hungary, and the legislative and institutional responses regarding the terrorist threats to festival tourism.

Methodology: The research is based on a complex methodology. It includes an analysis of specialised literature and legislation, the processing of three international case studies from after 2020 (Israel, Russia, Austria), and three qualitative in-depth expert interviews.

Results: The analysis reveals that the success of attacks against festivals can often be attributed to the misinterpretation of intelligence (e.g. „wishful thinking"), coordination deficiencies, or infrastructural failures. In Hungary, the bipolar model of counter-terrorism and the on-site, integrated securing of events create a security environment that is outstanding even by global standards. One of the key findings of the study is that, alongside physical protection, the development of security awareness at a societal level is essential for averting future threats. Radicalisation in the online space and the expansion of the "dark web" require new types of detection methods from authorities, which can only be maintained through continuous technological and methodical renewal. The summary emphasises that the festival experience and high-level security are not mutually exclusive but rather reinforcing factors, based on strict professional protocols.

Conclusions: In the future, further strengthening of technology-based detection and international intelligence cooperation is necessary to maintain

or enhance the security level of festival tourism. The study concludes that festival security is based on the symbiosis of organisational expertise, official precision, and participant security awareness. It is essential to continuously increase the security awareness of both organisers and authorities, while also forming and strengthening the security-conscious mindset of visitors. In the fight against terrorism, there is no room for half-measures. It is a fundamental principle that every piece of information and suspicious sign must be thoroughly investigated and clarified. This complex approach guarantees that festival tourism in Hungary remains not only an economic success but also represents a world-class, model-value system in terms of security at the European level.

Keywords: tourism, tourism security, festival tourism, security of festival tourism, terrorist threat, security awareness

Bevezetés

A fesztiválok – mint a turizmusipar intézményesült termékei – összekapcsolódtak a turizmussal, és pozitív hatásukat együttesen fejtik ki egy-egy település vagy térség gazdasági és társadalmi struktúrájára. A legmeghatározóbb a fesztiválok gazdasági szerepe. A fesztiválok erősítik a turisztikai desztinációk vonzerejét, és pótlólagos programot kínálnak a más célból érkező turistáknak (Sulyok–Sziva 2009). A fesztiválok egyik fő szegmense a zenei fesztiválok, amely egy bizonyos témára épülő fesztiváltípus; középpontjában zenészek és zenekarok állnak, akik és amelyek egyedülálló környezetben, több napon vagy héten keresztül szórakoztatják alkotásaikkal a résztvevőket (Ding–Hung 2021). Hazánkban helyi, országos és nemzetközi szinten ismert fesztiválokat is megrendeznek, amelyek a legsikeresebb turisztikai termékeink közé tartoznak (MTÜ 2021).

Az elmúlt évtizedek kedvező gazdasági és társadalmi hatásainak köszönhetően mára a turizmus – és ezen keresztül a fesztiválturizmus – globális létformává alakult (Hall–Williams–Lew 2004). Olyan mértékű társadalmi és gazdasági potenciállá nőtte ki magát az elmúlt évtizedekben, hogy a biztonságos utazás és ott-tartózkodás garantálása már nem csupán a szolgáltatók és a települési önkormányzatok, hanem az érintett államok érdeke is (Bujdosó 2010).

A 21. században egyre több zenei fesztivált rendeznek meg nemzetközi szinten és Magyarországon is, amelyek különböző műfaji kategóriákba tartoznak (MTÜ 2021). A magyarországi fesztiválturizmus látványos fejlődését jól szemlélteti a legnagyobb hazai rendezvény látogatószámának alakulása: az 1993-as indulás óta eltelt harminc évben a rendezvény látogatottsága több mint tízszeresére növekedett, 2019-ben érve el a félmilliós csúcsértéket (1. táblázat).

A megrendezett fesztiválok tehát nemcsak a zenei élet szempontjából fontosak, hanem meghatározók az ország és hazánk turizmusát, gazdaságát tekintve is. Ezen események népszerűsége abban is megmutatkozik, hogy Magyarországon 2019-ben a legtöbb országos jelentőségű fesztivál (például a Balaton Sound) rekordmagas látogatószámot ért el (MTÜ 2021).

1. táblázat: A Sziget Fesztivál látogatószám növekedésének trendje (1993–2023)

Év	Látogatószám (fő)
1993	43 000
2003	361 000
2013	362 000
2019	530 000
2023	420 000

Forrás: a szerző szerkesztése a Sziget Kulturális Menedzser Iroda (2023) és a Magyar Turisztikai Ügynökség [MTÜ] (2021) adatai alapján

A turizmusipar kialakulásának és eredményes fejlődésének egyik alapfeltétele a biztonság (Pizam-Mansfeld 1996; Hall–Williams–Lew 2004; Mátyás 2014). Amennyiben egy turisztikai desztináció nem képes az odaérkezőkre leselkedő veszélyek kiküszöbölésére, a turisták fenyegetettségének elhárítására vagy a védettség sugallására, akkor az a helyi vonzó feltételek megléte esetén sem tekinthető versenyképesnek (Puczkó–Rátz 1998).

A biztonság napjainkban olyan mértékben meghatározza egy létező vagy egy potenciális turisztikai desztináció működését, hogy a biztonságfaktorok egyúttal a turizmusipar alapfeltételeiként értelmezhetők (Michalkó 2012).

Az intézményesült fenyegetettség, a közegészségügyi helyzet és az életkörülmények azok a biztonságfaktorok, amelyek külön-külön vagy együttesen észlelt hiányosságai a turizmusipar kibontakozásának, így a forgalom bővülésének folyamatos vagy időleges gátjává válhatnak (Michalkó 2012).

A legtöbbet hangoztatott nézet alapján *a turizmus a béke iparága,* ami egyrészt a turizmus békés körülmények közötti működésére, másrészt a béketeremtő és -fenntartó funkciójára utal. Azok a térségek, ahol intézményesült a fenyegetés, fegyveres villongások vannak és háborúk dúlnak, illetve ahol az adott állam nem tudja garantálni a kiegyensúlyozott közbiztonsági helyzetet, és mindezen túlmenően komoly terrorfenyegetettséggel kell számolni, egyértelműen nem kedvelt turistacélpontok (Michalkó 2020). Amennyiben a turizmus a béke iparága, akkor ez ugyanúgy igaz a fesztiválturizmusra is. Tanulmányomban a fesztiválturizmus biztonsági faktorai közül a terrorfenyegetettséget mint az intézményesült fenyegetettség egyik megjelenési formáját vizsgálom.

Módszertan

Tanulmányom elkészítésének módszertani alapját többféle forrás és vizsgálati eljárás kombinációja adta. A szakirodalmi elemzés biztosítja az elméleti keretet, a fesztiválokon szerzett személyes tapasztalataim, illetve a rögzített interjúk nyújtják a gyakorlati perspektívát, míg a jogszabályok rövid elemzése a formális szabályozási környezetet ismerteti. A komplex módszertani megközelítés révén tanulmányom lehetőséget teremt arra, hogy bemutassam a fesztiválturizmus terrorfenyegetettségét, a hazai szabályozást és a fesztiválok biztonságát célzó intézkedéseket.

A komplex módszertani megközelítés mentén térek ki egy-egy 2020 után bekövetkezett, fesztiválokat vagy nagykoncerteket érintő terrortámadásra vagy terrorfenyegetésre, és ezen eseményeken keresztül vizsgálom az azokat kiváltó (és lehetővé tevő) okokat, továbbá az azokat követően megtett intézkedéseket is.

Munkám első szakaszát a szakirodalmi áttekintés biztosította, amelynek keretében több tudományos értekezést, napilapot és internetes forrást feldolgoztam. A források együttes vizsgálatával elemeztem a turizmus és azon belül a fesztiválturizmus alakulását hazai és nemzetközi szinten, rávilágítva a rendezvények biztonságára és magára a terrorfenyegetettségre.

Vizsgálatom egyik fontos részét képezte a jogszabályi környezet megismerése, hangsúlyozva, hogy a dolgozatban csak érintőlegesen tértem ki az idevonatkozó hazai szabályozásra. Áttekintettem a releváns hazai normákat: így a zenés, táncos rendezvények biztonsági követelményeit meghatározó 23/2011. (III. 8.) Korm. rendeletet, a rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvényt (Rtv.), amely rögzíti a Terrorelhárítási Központ működési alapjait, valamint a 295/2010. (XII. 22.) Korm. rendeletet, amely a terrorizmust elhárító szerv kijelöléséről és feladatellátásának részletes szabályairól szól. A jogszabályi keret feltárása képet ad a hazai fesztiválturizmus biztonságát támogató, terrorizmus elleni tevékenység kereteiről.

A tanulmány módszertanában az empirikus adatok gyűjtésére és feldolgozására is nagy hangsúlyt helyeztem. Kutatásom keretében interjút készítettem Zimányi Árpáddal, az OZORA Fesztivál szervezőjével, Riba Adrienn-nel, egy rutinos fesztiválláto gatóval, valamint a téma egyik szakértőjével, Horváth András r. dandártábornokkal, a Terrorelhárítási Központ szakmai főigazgató-helyettesével. Az interjúk különösen fontos szerepet játszottak abban, hogy bemutassam a szervezői oldalról tett azon intézkedéseket, amelyek a fesztiválok biztonságát kívánják növelni, a látogatói interjú a gondtalanul szórakozni vágyó ember oldalát, gondolatait és elvárásait közvetíti, míg a terrorelhárítási területen készített szakmai interjú láthatóvá tette a magyarországi helyzetet a fesztiválok terrorfenyegetettsége és a megelőzés kapcsán.

Az interjúk felvétele előtt félig strukturált interjúvázlatot készítettem a kulcstémák és a fő kérdésblokkok mentén, azonban a beszélgetések során rugalmasan alkalmazkodtam az alanyokhoz, teret engedve annak, hogy a mélyebb feltárás felszínre hozza az attitűdöket, a motivációkat és az egyéni élményeket.

A fesztiválokon több esetben személyesen végeztem helyszíni adatgyűjtést és szemrevételezést, amelyek során a gyakorlatban szemügyre vettem a fesztiválok biztonsága és a megelőzés érdekében tett intézkedéseket. Rendőri vezetőként betekintést nyerhettem többek között az OZORA Fesztivál, a Sziget Fesztivál, a Művészetek Völgye és az EFOTT biztosítási tevékenységébe.

A fesztiválturizmus terrorfenyegetettsége

Michalkó Gábor szerint intézményesült fenyegetettségről akkor beszélhetünk, ha valamilyen azonosítható katonai vagy félkatonai erő, terrorszervezet vagy bűnözői csoport (például emberrablók, kalózok) agresszívan lép fel, vagy erőszak elkövetésével fenyeget.

Amíg az elhúzódó fegyveres konfliktusok képesek hosszabb időn keresztül távol tartani a turistákat, addig egy-egy terrortámadást követően viszonylag hamar visszatérnek a vendégek. Azonban ha a váratlan és arctalan agresszió eluralkodik, előfordulhat, hogy jelentős erőfeszítések árán (például marketingkommunikációval) sem lehet visszacsábítani a megfélemlített turistákat (Michalkó 2020).

E ponton utalnunk kell a biztonság mint az utazási döntést befolyásoló tényező fontosságának gyors változékonyságára is. Míg a 2001. szeptemberi terrortámadás még megállította, sőt vissza is vetette a turizmus 1950-es évek óta mutatkozó, szinte töretlen növekedését, és átrendezte az utazási szokásokat is, az azóta az európai országokban történt – például madridi, londoni, berlini, brüsszeli vagy nizzai – terrortámadások hatása csak lokálisan és kifejezetten rövid ideig volt érzékelhető. Ez alól kivételt képez a 2015. novemberi párizsi, három helyszínen elkövetett, 130 halálos áldozatot követelő terrorista akció (Michalkó 2020).

Ez a sajnálatos esemény Franciaország 2016-os turisztikai eredményeire jelentősen rányomta a bélyegét. Az azt megelőző évhez képest mintegy kétmillióval kevesebb turista látogatott Franciaországba a negatív események következtében. A terrortámadások miatt bekövetkezett átmeneti visszaesés után 2017-ben azonban újra fellendült a párizsi turizmus: az év első felében csaknem tíz éve nem látott magasságba emelkedett a francia fővárosba érkezők száma, s ezzel a Franciaországba látogatók összesített száma is növekedést mutatott (Michalkó 2020).

A biztonságszükséglet, illetve a biztonságérzet és a biztonságpercepció az időbeli változékonyság mellett térben is relatív.[2] Jól példázza ezt a 2016-os berlini terrortámadás – amely során az elkövető egy kamionnal a karácsonyi vásár tömegébe hajtott, több ember sérülését és halálát okozva –, valamint az arra adott hatósági reakció, amelynek nyomán 2017-ben jelentősen fokozták a védelmet és a rendőri jelenlétet. A német polgárok jelentős része pozitívan fogadta a megemelt védelmi intézkedések bevezetését, ugyanakkor a magyar hatóságoknak a karácsonyi vásárok védelmét szolgáló hasonló intézkedéseit a magyarok jelentős része nem tartotta szükségesnek, sőt kifejezetten ellenezte (Kiss–Michalkó 2020).

A biztonság a turizmus összetett és egyre inkább kiszélesedő problémájává vált napjainkra. Friedman megfogalmazásában a biztonság a veszélyektől és háborítástól mentes állapot (Friedman 2005). Ez alapján pedig a veszély a jelenben vagy a jövőben bekövetkezhető baj, illetve az attól való félelem.

A turista általában a megfelelő biztonságérzetet szem előtt tartva, számos külső és belső tényezőtől befolyásolva olyan célterületet részesít előnyben, amelynek

[2] „A biztonság egyrészt a veszély és fenyegetések hiányát, másrészt a veszély és a fenyegetések elhárításának képességét jelenti. E képességek (intézmények, eszközök eljárások) többsége a politika bevett intézményrendszeréhez, a politika szokványos menetéhez tartozik. Ugyanakkor a biztonság nem egy elérhető állapot, mindig relatív, hiszen a fenyegetések sosem küszöbölhetők ki teljesen. A biztonság sokkal inkább tekinthető egy döntően *percepcionális* kérdésnek, vagyis azt, hogy az egyén és közösség mit gondol a biztonságról, az *objektív* biztonság *(biztonsági helyzet)* és a *szubjektív* biztonság *(biztonságérzet, percepció)* együttesen határozza meg, s korán sem biztos, hogy ez a két megközelítés mindig egybeesik. Ezzel együtt a biztonságnak sokféle értelmezése létezik. Napjainkban az egyik leggyakrabban elterjedt az úgynevezett koppenhágai iskola szektoriális biztonság értelmezése, amely különbséget tesz a biztonság katonai, politikai, társadalmi, gazdasági, környezeti, információs stb. vetületei közt." Tálas [é. n.].

közbiztonsága kedvező, terrortámadástól nem fenyegetett, és ahol a személy elleni bűncselekmények száma alacsony. Ez érzékelhető például Berlinben, Németország első számú turisztikai célpontján is, ahol a külföldiek sérelmére elkövetett, illetve a külföldiek által elkövetett bűncselekmények mértéke a turistaforgalomhoz viszonyítva megnyugtató (Fórizs 2016). Másfelől az Oroszországi Föderáció Szövetségi Biztonsági Szolgálatának határőrizeti és nemzetbiztonsági szervei is mindent megtesznek az országot egyre nagyobb számban látogató turisták biztonságáért (Deák 2016).

A turizmusnak a közbiztonságra gyakorolt hatását illetően kedvezőtlen változásnak tekinthető a lakosok észlelései szerint az, hogy a turizmus, a turisták jelenléte elkerülhetetlenül vonzza a bűnözést, tehát a szezonban nő az elkövetett bűncselekmények száma, és a lakosság szubjektív biztonságérzete is csökken (Rátz 1999.).

Tokodi Panna és Ritecz György szerint a turizmus közbiztonságra gyakorolt hatása mellett fontos a biztonság turizmusra gyakorolt hatásaival is foglalkozni (Tokodi–Ritecz 2020), hiszen a biztonság javulása és fejlődése pozitív hatással van a turizmusra is (Horváth 2013).

Az európai emberek – és tágabb értelemben a föld legtöbb lakója –, így a turisták életét is egyre jobban érinti és befolyásolja a terrorizmus, illetve az elkövetett terrorcselekmények. Noha a globális törekvésekkel bíró nemzetközi terrorista szervezetek aktivitása csökkent a nyugati világban, a terrorizmus továbbra is korunk jelentős globális fenyegetése marad, mivel a megjelenését és megerősödését eredményező, elsősorban társadalmi okokat nem sikerült felszámolni (Ambrusz 2014). A terrorizmus szó a latin *terror* (ijedtség, rémület) főnévből származik.

A fogalomnak nincs nemzetközileg elismert, egységes definíciója, azonban tartalmilag a fegyvertelen civil emberek vagy vagyontárgyak ellen elkövetett erőszakot jelenti, főként politikai célok kikényszerítése érdekében (Németh–Tokodi 2016).

Kaiser Ferenc és Tálas Péter megközelítésében a terrorizmus egy összetett politikai stratégia, amely pszichológiai hatás (félelemkeltés) révén, aszimmetrikus eszközökkel kényszerít ki politikai vagy ideológiai változásokat. A szerzők a terrorizmust a biztonságpolitikai összefüggésben a félelemkeltés és a védtelen célpontok elleni támadások *(soft targets)* révén definiálják (Kaiser–Tálas 2012).

Az elmúlt évtizedekben mind a terrorizmus, mind a turizmus intenzív növekedést mutatott globális szinten. Míg a terrorcselekmények vonatkozásában periodicitás és jelentős trendtörések voltak érzékelhetők, addig a turizmus szinte egyenletes, gyorsuló növekedésen ment keresztül. Ezt a fejlődést csak a Covid–19-világjárvány tudta megtörni, de azóta a szektor ismét bővülést mutat. A turizmus biztonságán belül kiemelten fontos a fesztiválturizmus biztonságáról és a fesztiválok terrorfenyegetettségéről beszélni, ami alapvetően befolyásolja a szórakozni vágyó közönség biztonságérzetét és részvételi szándékát.

Kutatásom során egy hiteles nyílt forrású adatbázisra, a Marylandi Egyetem által gondozott *Global Terrorism Database* (GTD) adataira támaszkodtam. A statisztikai elemzések egyértelműen igazolják a terrorizmus periodicitását: míg 2004 és 2014 között a cselekmények száma ugrásszerűen, mintegy hatszorosára emelkedett (évi 2000-ről 13 500 fölé), addig 2014 után globális csökkenésnek indult.

Ezzel párhuzamosan azonban jelentős trendtörés figyelhető meg a támadások jellegében: a fókusz eltolódott a nagyvárosi, úgynevezett puha célpontok (fesztiválok, rendezvényhelyszínek) irányába. Habár a támadások száma ingadozik, a halálos áldozatok számának kiugró csúcsai (például 2014-ben vagy a 2023–2024-es időszakban) továbbra is a fenyegetettség kiszámíthatatlanságát igazolják.

A terrorizmus hullámzó dinamikájával szemben a nemzetközi turizmus az ENSZ Turisztikai Világszervezetének (UN Tourism) adatai alapján a Covid–19-járványig szinte töretlen fejlődést mutatott. A globális nemzetközi turistaérkezések száma az 1950-es 25 milliós látogatószámról 2019-re elérte az 1,5 milliárdos rekordot (UN Tourism 2024). A szektor rezilienciáját bizonyítja, hogy míg a jelentős terrortámadások (például a 2015-ös párizsi vagy a 2017-es manchesteri incidensek) után a turizmus rövidtávon visszaesett, 6-12 hónapon belül képes volt a teljes regenerációra. Ezt az évtizedes, stabil növekedési trendet kizárólag a Covid–19-világjárvány tudta tartósan megtörni, azóta a szektor, beleértve a fesztiválturizmust is, jelenleg ismételt növekedést mutat (UN Tourism 2024).

A biztonság az egyének, közösségek és társadalmak egyik legrégebbi igénye. Ezt az igényt a korábban megtörtént vagy folyamatosan jelen lévő veszélyforrások váltják ki. A közösség igyekszik tenni azért, hogy a kívánatos rend helyreálljon; ebből a cselekménysorból és a válaszreakciókból alakul ki a védelem. A védelmi intézkedések a konkrét eseményekre adott direkt válaszok. Az állandósuló feladatok hívták életre azokat a védelmi – nemzetvédelmi és rendvédelmi – szervezeteket, amelyek hivatásszerűen foglalkoznak a problémák kezelésével. E szakmai közösségektől elvárható, hogy a nemkívánatos eseményeket összefüggéseikben, rendszerben vizsgálják (Jasenszky–Regényi–Lippai 2021).

Jasenszky, Regényi és Lippai *A biztonságtudatosság fogalma, fejlődése nemzetbiztonsági, terrorelhárítási és magánbiztonsági szempontból* című értekezésükben újragondolták a biztonságtudatosság fogalmát. A biztonságtudatosság fejlesztése alatt a tágabb értelemben vett rendvédelmi és magánbiztonsági szervek komplex oktatási-képzési tevékenységét értik, ami plakátok és emléktárgyak előállításában, előadások és filmvetítések tartásában, valamint *e-learning*-anyagok létrehozásában nyilvánul meg. Ennek eredményeképpen létrejön a biztonsági kihívásokat, valamint a megelőzéshez és elhárításhoz szükséges magatartási formákat ismerő és a gyakorlatban alkalmazó attitűd, viszonyulás és eljárásrend. Ez a szemléletmód kiterjed a biztonság sérülése esetén a rendvédelmi szervek megkeresésére és tájékoztatására is (Jasenszky–Regényi–Lippai 2021).

Egy nemzetközi kutatás a 2001. szeptember 11-i események utáni globális terrorfenyegetettség szociálpszichológiai hatásait és a lakossági fenyegetettségészlelés (percepció) mozgatórugóit vizsgálta. A szerzők két különálló tanulmányban elemezték, hogy a demográfiai mutatók, az egyéni értékrend és a normatív hatások miként jelzik előre a biztonságérzet megváltozását. Az eredmények rávilágítanak, hogy a fenyegetettség észlelése közvetlen korrelációt mutat a személyes magatartás megváltozásával, valamint a társas kapcsolatok (család, barátok) felértékelődésével. A vizsgálat különös figyelmet fordított a hedonista értékek és a változásra való nyitottság szerepére a kockázatértékelési folyamatokban. A tanulmány végkövetkeztetése szerint a szociálpszichológiai elemzések nélkülözhetetlenek az új típusú terrorfenyegetésekre adott társadalmi válaszreakciók megértéséhez (Goodwin–Willson–Gaines 2005).

Hazánkban a terrorizmus elhárításával kapcsolatos biztonságtudatosság kialakításában jelentős mérföldkő volt a Terrorelhárítási Központ (TEK) 2010-es megalakulása. A TEK hosszú évek óta törekszik a társadalommal folytatott párbeszéd szélesítésére, és folyamatosan bővíti az elért kört a tömegtájékoztatás eszközein túl helyszíni személyes megjelenésekkel, előadásokkal és tájékoztatókkal is.

A terrormegelőzéssel foglalkozó szakemberek meggyőződése és egyben küldetése, hogy szakmailag megalapozott, érthető és a gyakorlatban is felhasználható információs csomaggal segítsék az állampolgárok mindennapjait. E célt szolgálja a TEK 2019-ben kiadott kézikönyve. A kötet előszavában Hajdu János r. altábornagy, a TEK főigazgatója így fogalmazott:

> „Valami megváltozott Európában [...]. A 2015-ös párizsi terrortámadás-sorozat alapjaiban átformálta a kontinens biztonsági viszonyait. A terrorszervezetek aktivitása, a rendszeres támadások, az elkövetői magatartások változása, a magányos elkövetők nagyobb számú megjelenése más típusú rendvédelmi válaszokat igényelt. A támadók, a véghezvitt cselekmények körülményei, a támadott létesítmények és rendezvények egyértelműen jelzik, hogy fokozni kell a párbeszédet a társadalommal, és törekedni kell az állampolgári biztonságtudatosság kialakítására, gondozására." (Hajdu 2019: 6).

A fesztiválok biztonságának és terrorfenyegetettségének elemzése során hangsúlyozni kell, hogy a biztonságtudatos gondolkodás egyaránt fontos a látogatók, a szervezők és a magánbiztonsági szakemberek részéről. A zenei fesztiválok és nagy szabadtéri koncertek világszerte népszerű tömegrendezvények, amelyek jelentős gazdasági és turisztikai értéket képviselnek, ugyanakkor puha célpontként *(soft target)* különösen sebezhetők. A szakirodalom szerint a fesztiválokat érő terrortámadások ritkák, ám egy-egy sikeres akció kimagasló áldozatszámmal és nemzetközi visszhanggal járhat, ezért a megelőzésre, a kockázatértékelésre és az integrált vészhelyzetkezelésre kiemelt figyelmet kell fordítani. A rendészettudományi terminológiában a puha célpontok fogalma nem tisztázott, de olyan helyszínekre vonatkozik (például fesztiválok, bevásárlóközpontok, sportrendezvények), amelyekre jellemző a nagy tömegkoncentráció, a viszonylagos nyitottság és a korlátozott fizikai védelem.

Ezen jellemzőik miatt fokozottan ki vannak téve az aszimmetrikus támadásoknak, mivel egy esetleges incidens során a támadók minimális kockázat mellett maximális áldozatszámot és jelentős lélektani hatást (félelemkeltést) érhetnek el. A fesztiválok jellegükből adódóan az úgynevezett puha célpontok kategóriájába tartoznak, mivel nyitottságuk és magas látogatószámuk miatt fokozottan kitettek az aszimmetrikus fenyegetéseknek (Lippai 2025).

Nemzetközi esettanulmányok

A koncertek és fesztiválok elleni támadások nem új keletűek. Az 1970 és 2019 közötti időszakot vizsgáló elemzések 146 olyan esetet azonosítottak, amikor e rendezvények célponttá váltak. A vizsgálatok szerint a robbanószerkezetek és a lőfegyveres

támadások a leggyakoribb módszerek, az incidensek halálozási aránya pedig rendkívül magas. Az eredmények rávilágítanak, hogy a biztonsági terveknek a terrorfenyegetettséget is specifikusan vizsgálniuk kell, túlmutatva a hagyományos közlekedési, tűzvédelmi vagy általános rendészeti szempontokon (De Cauwer et al. 2023). Kutatásom során a Covid–19-világjárvány hatásai alól ébredő világban három olyan fesztivált vagy nagykoncertet próbálok bemutatni, amelyet terrortámadás vagy terrorfenyegetés ért.

Izrael

A 2023. október 7-én Izraelben, a Negev-sivatagban megtartott Supernova fesztivált ért támadás a modern zenés tömegrendezvények elleni legsúlyosabb támadások egyikeként értékelhető. A Hamász[3] fegyveresei által több ponton indított támadás következtében a fegyveres behatolók jelentős számú embert megöltek és többet túszul ejtettek. A tragédia a nemzetközi médiában és a szakirodalomban is egyértelműen terrortámadásként jelenik meg.

A terrortámadást követően lefolytatott vizsgálatok szerint az esemény védelme több szinten is összeomlott, és rendszerszintű hibákat azonosítottak (Selján 2024). Megállapították (például a Hamász-foglyok kihallgatása alapján), hogy a fesztivál nem volt előre tervezett célpont; a terroristák drónokkal és siklóernyőkkel észlelték a tömeget a levegőből, és spontán döntöttek a támadás mellett.

Utólag felmerültek koordinációs és kommunikációs hiányosságok is, mivel az IDF (Izraeli Védelmi Erők)[4] és az izraeli rendőrség, valamint a fesztivál biztonsági szolgálata között nem volt megfelelő az együttműködés. A határon állomásozó katonák többsége nem is tudott a fesztivál létezéséről, továbbá nem rendeltek ki katonai összekötőt a helyszínre. A vizsgálatok arra is rámutattak, hogy a helyszíni védelem elégtelen volt, mivel a rendezvény idején mindössze körülbelül 35 fős biztonsági személyzet (magánbiztonsági őr) volt jelen, akik csupán kézifegyverrel rendelkeztek. A helyszínen tartózkodó magánőrök létszáma és tűzereje rendkívül csekélynek bizonyult a 110, állig felfegyverzett Hamász-terroristával szemben (Selján 2024).

A tudományos elemzések alapján az izraeli vezetés a „Hamas is deterred" (a Hamász el van rettentve) elvét követte, ami egyfajta vágyvezérelt gondolkodáshoz és kollektív önelégültséghez vezetett. Ez akadályozta meg a figyelmeztető jelek helyes értelmezését az október 7-re virradó éjszakán.

Oroszország, Moszkva

A 2024. március 22-én a moszkvai Crocus City Hall ellen elkövetett terrortámadás az utóbbi évtizedek egyik legsúlyosabb biztonsági kudarca volt Oroszországban.

[3] Hamász (Iszlám Ellenállási Mozgalom): A Közel-Keleten 1987-ben létrehozott – az Európai Unió és az Egyesült Államok által terroristának minősített – palesztin szervezet. Grotius [é. n.].

[4] Israel Defense Forces [é. n.].

Az elemzések rámutatnak, hogy a tragédia mögött nemcsak hírszerzési mulasztások, hanem strukturális és politikai okok is álltak. Négy fegyveres az Iszlám Állam Horaszán Tartománya (ISIS-K) nevében tüzet nyitott egy koncertre váró tömegre, majd gyújtóbombákkal felégették az épületet. A támadásban 145 ember életét vesztette, és több mint 500-an megsérültek. A támadók (tádzsik állampolgárok) elmenekültek a helyszínről, mielőtt a különleges egységek megérkeztek volna.

A tudományos és szakmai elemzések három fő területen azonosítottak hibákat. Az USA szolgálatai március elején konkrét figyelmeztetést küldtek egy várható, koncertek elleni támadásról. Putyin elnök ezt nyilvánosan „provokatív zsarolásnak" nevezte. Az orosz biztonsági szervek fókusza az ukrajnai háború és a belső ellenzék miatt eltolódott a terrorvédelemről, így következhetett be a támadás.

Noha a helyszín az orosz Nemzeti Gárda *(Roszgvargyija)* központjától alig néhány kilométerre volt, az egységek csak több mint egy órával az első lövések után érkeztek meg, és ekkorra a terroristák már elmenekültek.

A lefolytatott vizsgálatok megállapították, hogy a koncertépületben a menekülési útvonalak egy része zárva volt, a tűzoltórendszer pedig nem működött megfelelően, ami nagyban hozzájárult a halálesetek bekövetkezéséhez.

A támadást követően az orosz hatóságok szigorú migrációs ellenőrzéseket vezettek be, és megerősítették a bevásárlóközpontok, valamint a kulturális intézmények fegyveres védelmét.

Ausztria, Bécs

Taylor Swift és csapata 2024 augusztusában koncertsorozatot tervezett a bécsi Ernst Happel Stadionban. A koncertsorozatot azonban lemondták, tekintettel arra a hatósági figyelmeztetésre, amely szerint a koncertre várakozó tömeggel szemben terrortámadást terveztek elkövetni.

Az osztrák hatóságok amerikai hírszerzési (CIA-) információk alapján megállapították, hogy egy 19 éves osztrák állampolgár hűséget fogadott az ISIS-nek, és az adatok szerint elhatározta, hogy a Taylor Swift-koncerteken késekkel és házilag készített robbanóanyagokkal a lehető legtöbb embert gyilkolja meg a stadionon kívül. A nyomozás feltárta, hogy a fiatalokból álló csoport tagjai online radikalizálódtak, és a csoport egyik 17 éves tagja a koncert helyszínéül szolgáló Ernst Happel Stadionban dolgozott egy külsős biztonsági cégnél.

A fenyegetés észlelése után a hatóságok és a szervezők többlépcsős protokoll szerint jártak el. A rendőrség a gyanúsítottakat őrizetbe vette, a lakásaikon tartott házkutatások során pedig vegyi anyagokat és technikai eszközöket foglaltak le. Ezzel egy időben a hatóságok javasolták a szervezőknek a biztonsági intézkedések fokozását a koncertek megtartása mellett, azonban a szervező cég (Barracuda Music) a fellépések teljes lemondása mellett döntött.

A fogyasztói jogok és a biztonsági protokoll részeként a jegyárakat automatikusan, 10 munkanapon belül visszautalták a vásárlóknak (The Guardian 2024). A koncertek lemondásának következtében Bécs városa jelentős turisztikai bevételtől esett el (becslések szerint mintegy 100 millió eurótól), mivel a koncertekre érkező napi 65 000 látogató

szállás-, étkezési és egyéb kiadásai elmaradtak. Az eset rávilágított a tömegrendezvények biztonsági cégeinél alkalmazott munkaerő-átvilágítási folyamatok hiányosságaira.

Magyarországi szabályozás

A modern terrorizmus elleni küzdelem komplexitása megköveteli a rendészeti és titkosszolgálati eszközök összehangolt alkalmazását. Magyarországon a 2010-es éveket követő reformok során alakult ki a jelenlegi kétpólusú modell, amely élesen elválasztja a műveleti végrehajtást az információs fúziótól. Ez a struktúra a hatékonyság növelését célozza a párhuzamosságok felszámolásával.

A magyar terrorelhárítási architektúra az elmúlt években jelentős strukturális átalakuláson ment keresztül. A rendszer központi célja a szigetszerűen működő információs bázisok összekapcsolása és a műveleti válaszképesség fenntartása. A jelenlegi modell két meghatározó pillére a Terrorelhárítási Központ (TEK) és a 2022-ben létrehozott Nemzeti Információs Központ (NIK).

A terrorelhárítás lényege az együttes cselekvés, a közös cselekvés alapja pedig az információ birtoklása és megosztása; a hatékony megelőzés és beavatkozás előfeltétele a jelenlét. A terrorfenyegetettség mértéke nehezen meghatározható, nem számítható ki, hol, mikor és kire csapnak le legközelebb a terroristák. E feladatok hazai letéteményese a Terrorelhárítási Központ (Amberg–Pró 2015).

A magyar terrorelhárítás alapjait továbbra is a rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (Rtv.) 7/E. §-a adja, amely a TEK-et nevesíti a terrorizmus elleni küzdelem speciális szerveként, valamint a 295/2010. (XII. 22.) Korm. rendelet, amely kijelöli a TEK-et terrorizmust elhárító szervként, és részletezi a feladatellátás szabályait.

Jelentős változást a 2022. évi módosítások hoztak: a korábbi Terrorelhárítási Információs és Bűnügyi Elemző Központot (TIBEK) felváltotta a Nemzeti Információs Központ. A NIK feladatrendszerét a nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló 1995. évi CXXV. törvény (Nbtv.) módosított rendelkezései határozzák meg. A NIK már nem csupán egy elemzőközpont, hanem a Miniszterelnöki Kabinetirodát vezető miniszter (a polgári titkosszolgálatok felügyelője) alá tartozó, kiemelt koordinációs szerv.

A feladatmegosztás lényege, hogy a TEK rendelkezik a műveleti monopóliummal (kényszerítő intézkedések, taktikai beavatkozás), míg a NIK a nemzeti adatvagyon felett diszponál. A NIK-nek biztosított tükrözési jogosultság révén a központ rálát a titkosszolgálatok és a rendőrség releváns adatbázisaira, így képes a terrorfenyegetéseket rendszerszinten azonosítani (Nemzeti Információs Központ [é. n.]).

Szakértői interjú – intézményi és gyakorlati tapasztalatok a terrorelhárítás területéről

A fesztiválturizmus terrorfenyegetettsége kapcsán interjút készítettem Horváth András r. dandártábornokkal, a Terrorelhárítási Központ szakmai főigazgató-helyettesével, amelyet összefoglalásaimban és rövid idézetek mentén mutatok be tanulmányomban,

azzal a céllal, hogy átfogóan láttassam a terrorelhárítási terület szakmai perspektíváját a téma kapcsán. Tábornok úr egyetértett azzal, hogy Magyarország a fesztiválok országa. Ez nemcsak gazdasági szempontból fontos, hanem kiváló országimázs-építő tényező is, hiszen azt üzeni, hazánk biztonságos. Megfigyelhető, hogy a nyugat-európai fiatalok egyre nagyobb számban látogatják a magyar fesztiválokat, mert itt sokkal nagyobb biztonságban érzik magukat, mint saját hazájukban. Rendvédelmi szempontból természetesen minden nagy tömegrendezvény kockázatot hordoz, de az eddigi tapasztalatok megnyugtatók. Magyarországon még soha nem kellett fesztivált konkrét terrorveszély miatt megszakítani. Ugyanakkor látjuk a fenyegetettség változását is. Az online térben, a *dark weben* keresztül terjedő radikalizáció egyre több fiatalt ér el. Az elmúlt években több esetben is sor került hazánkban intézkedésre olyan személyekkel szemben, akik online felületeken fogalmaztak meg gyilkos szándékot tömegrendezvények látogatóival szemben. Ezeket a fenyegetéseket részben saját felderítéssel, részben a külföldi társszervek jelzései alapján sikerült idejében elfojtani. Ez egy kölcsönös folyamat, a TEK is rendszeresen segíti információkkal a nemzetközi partnereit – emelte ki Horváth András.

A legnagyobb rendezvényeken, mint például a Sziget Fesztivál, évek óta jelen van a TEK is. Konkrétan példaként említhető, hogy a Sziget Fesztivál szervezői egy komplex rendvédelmi bázist hoztak létre, amelynek a TEK is évek óta tagja. Ez lehetővé teszi, hogy ha bármilyen, a TEK hatáskörébe tartozó esemény történne, azonnal, várakozási idő nélkül be tudjanak avatkozni. Szerencsére eddig csak a rendőrségnek akadt dolga, többnyire vagyon elleni bűncselekmények vagy kisebb garázdaságok miatt.

A Szigeten egy integrált operatív irányítóközpont működik, ahol egy asztalnál ülnek többek között a biztonsági szolgálat képviselői, az általános és bűnügyi rendőrségi erők, a Katasztrófavédelem, az Országos Mentőszolgálat és a TEK.

A Campus Fesztiválon is évek óta hasonló készenléti szolgálatot lát el a TEK egyik műveleti egysége. Az elv ugyanaz, a statikus jelenlét garantálja a gyors reagálást. Az együttműködés mind a szervezőkkel, mind a rendőrséggel kiváló. A Sziget Fesztiválon például közös kommunikációs csatornát használnak a biztonsági cégekkel és a rendőrséggel. Az egységes kommunikáció kulcsfontosságú. Horváth tapasztalatai azt mutatják, hogy egy esetleges krízishelyzetben nincs idő protokolláris körökre, minden érintettnek azonnal, ugyanazt az információt kell kapnia a hatékony válaszlépésekhez.

A felkészülésben jelentős szerepe van a külföldön bekövetkezett események feldolgozásának, értékelésének. Ez egy rendkívül összetett munka. Nemcsak felderítési szempontból elemzik a történteket, hanem műveleti oldalról is. Szcenárióalapú tervezés keretében vizsgálják, hogy hasonló helyzetben milyen eljárásokat alkalmazna a szervezet.

A TEK az Atlasz Hálózat keretében közös nemzetközi gyakorlatokon vesz részt, hogy az eljárási módok összehangoltak legyenek. Az európai terrorelhárítási képességek koordinációját és a tagállami speciális beavatkozó egységek közötti szoros együttműködést az Europol keretében működő hálózat biztosítja. A szakmai konzekvenciák természetesen nem nyilvánosak – ezeket a saját zárt rendszerükben dolgozzák fel –, de a cél mindig ugyanaz: a külföldi tragédiák és sikeres elhárítások tapasztalatait beépíteni a hazai protokollokba.

Az interjú során, mint a szerző felvetettem, hogy a bécsi Taylor Swift-koncertek esete pozitív példaként vonult be a történelembe, ahol a nemzetközi szolgálatok

elismerték: a fokozott kapcsolattartás és az intenzív információcsere kulcsfontosságú a tragédiák elhárításában. A felvetésre kérdésként tettem fel, hogyan értékeli a magyar terrorelhárítás ezt a fajta nemzetközi szimbiózist?

Dandártábornok úr elmondta, hogy a TEK létrejöttének és Hajdu János r. altábornagy úrnak is az az egyik legfontosabb alapvetése, hogy az információáramlás nem ismerhet határokat. Noha szakmailag sikerként könyvelhető el, ha egy cselekményt utólag göngyölítünk fel, a megelőzés minden esetben sokkal szerencsésebb és relevánsabb cél. Főigazgató úr a szolgálatok közötti nemzetközi együttműködések kapcsán gyakran fogalmaz úgy, hogy a terrorizmus ellen nincs kerítés, a radikális csoportok nem állnak meg a határoknál. Pontosan ugyanazzal az intenzitással és alapossággal foglalkoznak egy külföldi célszemély felderítésével vagy egy ottani cselekmény megakadályozásával, mintha nálunk történne. Az elmúlt évek tapasztalatai alapján a partnerországok is ugyanígy állnak a TEK-hez, hiszen csak ebben a kölcsönös bizalomban lehet eredményesen dolgozni.

Az edukáció és az érzékenyítés rendkívül fontos, és nemcsak a szakmai körökben, hanem a társadalom minden szintjén. A TEK Társadalmi Kapcsolatok Osztálya ezért is tart rendszeresen érzékenyítő előadásokat külső fórumokon.

Tábornok úr kifejtette, hogy munkájukban az egyik legnagyobb kihívást a magányos elkövető jelenti. Az ilyen személy nem hálózatban dolgozik, nem kommunikál a terveiről, és sokszor minimális anyagi ráfordítással – például egy konyhakéssel vagy egyszerűen beszerezhető eszközökkel – képes jelentős pusztítást végezni egy tömegrendezvényen. Ugyanakkor még a magányos elkövető is hagy lábnyomokat. Például a Teréz körúti robbantásnál is utólag sikerült összeállítani a teljes képet, hiszen a kezdeti jelek (beszerzések, előkészületek) megvoltak, de nem álltak össze egységes mintázattá. Éppen ezért nagyon fontos, hogy az iskolák, munkahelyek vagy egészségügyi jelzőrendszerek észleljék és jelentsék a potenciális elkövető radikalizációját vagy zavart viselkedését. Ezért is fontos, hogy az állampolgárok megtanulják észlelni a gyanús jeleket, és ezeket jelezzék a rendvédelmi szervek felé. Indokolt esetben a szervezetrendszer mozgásba lendül és meg fogja tenni a szükséges intézkedéseket. Ugyanez igaz a fesztiválok esetében is, de ott ehhez szükségünk van a szervezők szemére is. Minden információt addig kell vizsgálni, amíg teljesen le nem tisztázódik és ki nem zárnak minden kockázatot.

Ez a komplex megközelítés garantálja, hogy a fesztiválturizmus Magyarországon ne csak gazdasági siker, hanem a biztonság szempontjából is európai szintű példaértékű modell maradjon. A példamutatás ereje megkérdőjelezhetetlen. Noha egy rendezvény belső rendjéért elsődlegesen a felkért magánbiztonsági cég felel, a rendőrség és a TEK jelenléte egyfajta szakmai zsinórmértéket jelent. Amikor egy biztonsági őr azt látja, hogy a rendőr vagy a terrorelhárító kolléga teljes éberséggel, fegyelmezetten és a feladatát komolyan véve van jelen, akkor ő sem engedheti meg magának, hogy lazítson.

Dandártábornok úr így foglalta össze gondolatait: biztatja a különböző nagy rendezvények szervezőit, hogy bátran kérjék ki a rendőrség véleményét már a tervezési szakaszban, legyen szó kistelepülési rendezvényről vagy budapesti szuperprodukcióról. A kollégák szakértelme és érzékenyítése olyan hozzáadott értéket képvisel, amely az egész esemény színvonalát emeli. Ők is nyitottak a megkeresésekre, hiszen a közös

cél a tragédiák megelőzése. Röviden összegezve, a biztonsági protokollnak három tartóoszlopon kell nyugodnia:

- Fizikai és technikai védelem: nemcsak a kordonokról van szó, hanem az átgondolt beléptetési rendszerről és a kritikus pontok (például *backstage,* technikai területek) fizikai lezárásáról is. Például indokolt esetben a tűzszerészeti átvizsgálás nem csupán rutinfeladat, hanem a nulladik lépés minden nagyobb tömegmozgás előtt.
- Éber szűrő-kutató munka: Ez a humán szenzorok birodalma. A biztonsági személyzetnek tudnia kell, mit keressen: a szokatlan ruházatot, a gyanús viselkedést, a területet többször feltérképező egyéneket vagy az elhagyott csomagokat. Ehhez folyamatos képzés és éberség szükséges.
- Integrált kommunikáció: Ahogy a Sziget vagy a Campus példája mutatja, krízishelyzetben az információ sebessége életeket ment. Közös rádióforgalmazás, azonnali jelentési lánc a hatóságok felé – ez a sikeres elhárítás kulcsa.

A terrorizmus elleni harcban nincs helye a félmegoldásoknak. Minden információt, minden gyanús jelet végig kell járni és tisztázni kell. Ha mi, hatóságok és a civil szervezők partnerekként tekintünk egymásra, Magyarország továbbra is a biztonságos szórakozás helyszíne maradhat – hangsúlyozta a dandártábornok.

Interjúrészlet egy rutinos fesztiválláto gatóval

Kutatásom során mélyinterjút készítettem Riba Adrienn-nel, egy rutinos fesztiválláto gatóval, aki a fesztiválturizmus biztonságának terrorfenyegetettsége kapcsán néhány dolgot emelt csak ki. Adrienn már több mint tíz éve látogatja a hazai és a nemzetközi fesztiválokat. Egyrészt mint közönség, másrészt mint tűzzsonglőr. A fesztiválok terrorfenyegetettsége témájában nagyon röviden nyilatkozott.

A 2023-as izraeli Supernova (Nova) fesztivál tragédiája új megvilágításba helyezte a rendezvénybiztonságot. Habár a hazai fesztiválozók többsége Magyarországot biztonságos, alacsony terrorfenyegetettségű zónaként kezeli, a nemzetközi szubkultúra szoros összefonódása miatt a távoli események érzelmi hatása jelentős. Riba Adrienn beszámolója megrázó személyes aspektust tárt fel, mert elmondása szerint az áldozatok között olyan személyeket azonosított, akikkel korábban az OZORA Fesztiválon együtt szórakozott. Ez a tapasztalat rávilágít arra, hogy noha a terrorizmus elleni felkészülés idegen a fesztiválok szabadságközpontú szellemiségétől, a szervezőknek és a rendvédelmi szerveknek a háttérben – a látogatók nyugalma érdekében – folyamatos kockázatelemzést kell végezniük a fenyegetésekkel szemben.

Interjú az OZORA Fesztivál és a DAAD fesztivál szervezőjével

Zimányi Árpád, az OZORA és a DAAD szervezője a témában vele készített interjúban elmondta, hogy az általuk rendezett fesztiválokon több ezer ember vesz részt. A DAAD

fesztivált 7000–8000 ember, míg az OZORA fesztivált 25 000–30 000 ember látogatja. A két fesztivál látogatói a világ szinte minden tájáról érkeznek, de a külföldi vendégek elsősorban az Európai Unió területéről, azonban több harmadik országbeli vendégük is van, nagyon kedvelik a fesztivált az izraeli, a japán és a dél-amerikai fiatalok.

Zimányi kiemelte, hogy az általuk szervezett fesztiválokra a belépőjegy váltása előzetes regisztrációhoz kötött, ami azt jelenti, hogy a jegytulajdonosnak fel kell töltenie az adatait, az útlevele vagy a személyi igazolványa képét, és magáról is képet kell készítenie az adott felületen, amit a rendszer ellenőriz, és ha gyanús, hogy az illető nem valid képet, vagy más képét töltötte fel, akkor a rendszer megszakítja a vásárlási folyamatot.

Zimányi álláspontja szerint akinek vaj van a füle mögött, az már eleve meggondolja, hogy elmegy-e egy olyan fesztiválra, ahol a fényképével együtt az adatai is regisztrálva vannak. Elmondta, hogy számukra egy fontos ellenőrzési protokoll, hogy a beutazó harmadik országbeli állampolgárok jelentős részének vízummal kell érkeznie, és már a térségbe történő belépéskor van egy előzetes ellenőrzés, amely általában valamelyik repülőtéren történik. A 2025-ös évben már tesztelték a biometrikus beléptető rendszert, amely álláspontja szerint nagyon jól vizsgázott, ezért azt 2026-tól mindkét fesztiválon élesben fogják alkalmazni, ezzel is növelve a fesztiválok biztonságát.

Zimányi Árpád elmondta, tapasztalataik alapján a vendégek jelentős része lakóautóval vagy egyéb gépkocsival érkezik, ez általában saját vagy bérelt gépjármű, de több vendég esetében a fesztiválok csapata szervezi meg utaztatásukat a repülőtérről.

Elmondta továbbá, hogy a beléptetés előtt a fesztivál területén bombakutatást nem hajtanak végre, ugyanis az előzetes kockázatelemzés, a terület tagoltsága és nagysága ezt álláspontja alapján nem indokolja, a helyszínen a mozgás folyamatos, és a terület nagy része térfigyelő kamerával ellenőrzött. A jármű-, ruházat- és csomagátvizsgálással kapcsolatban kiemelte, hogy ez a tűzszerészeti átvizsgálásra nem terjed ki, azt kockázatelemzés alapján végzik; ha olyan tárgyat találnak, amelynek birtoklása bűncselekmény, vagy ez szabálysértést von maga után, akkor értesítik a rendőrséget, de erre még nem volt precedens. Zimányi szerint a vendégek általában rengeteg felszereléssel érkeznek, és azokban bevihetnek az étkezéshez és ételkészítéshez használatos eszközöket, késeket, bárdokat, gázpalackokat. Véleménye szerint ezek mind alkalmasak lehetnek az emberi élet kioltására. Kifejtette, hogy a fesztiválok területén úgynevezett terrorzárást, fizikai akadályokat nem alkalmaznak, de a terep szinte alkalmatlan arra, hogy valaki gépkocsival a szórakozó tömegbe hajtson.

A hatóságokkal történő együttműködést Zimányi kifejezetten jónak tartja, és a rendőrséggel már a tervezés szakaszában felveszik a kapcsolatot, majd folyamatosan tartják azt, és információátadással segítik a hatóságok munkáját, hogy a gyanús vagy egyéb olyan személyeket kiszűrjék, akiknek a hatóságokkal dolga van.

Zimányi Árpád az általuk szervezett fesztiválok terrorfenyegetettsége kapcsán elmondta, hogy két évtizedes tapasztalattal rendelkezik ezen a területen, húsz év alatt egyetlen fenyegetést, egyetlen gyanús személyt sem szűrtek ki az eseményeik kapcsán. Hangsúlyozta, hogy Magyarország közbiztonsága kiváló, és nem a tartozik a terrorfenyegetettséggel érintett térségek közé, ami elsősorban a Terrorelhárítási Központ, valamint a Magyar Rendőrség kiváló munkájának köszönhető.

Összegzés

A tanulmány rávilágít a fesztiválturizmus és a komplex biztonsági architektúra közötti szerves összefüggésre, hangsúlyozva, hogy a tömegrendezvények aszimmetrikus fenyegetettsége – különösen azok puha célpont *(soft target)* jellege miatt – a modern terrorelhárítási stratégiák egyik legösszetettebb szakmai kihívását jelenti. A kutatás igazolja, hogy a rendezvények biztonsági kockázatkezelése már nem csupán technikai feladat, hanem a turisztikai desztináció fenntarthatóságának és a látogatói biztonságpercepciónak is az alapfeltétele.

Az elemzett nemzetközi esettanulmányok – különösen a Supernova fesztivál tragédiája és a Taylor Swift-koncertek meghiúsított támadása – igazolják, hogy a hírszerzési információk pontos értelmezése és a szervek közötti gyors kommunikáció életeket menthet. A kutatás rávilágít, hogy Magyarországon a Terrorelhárítási Központ és a Nemzeti Információs Központ szoros együttműködése olyan stabil biztonsági hálót alkot, amely nemzetközi szinten is növeli hazánk turisztikai vonzerejét. A szakértői interjúk alapján kijelenthető, hogy a magyarországi fesztiválok biztonságát az integrált operatív irányítás és a rendvédelmi erők preventív jelenléte garantálja a leghatékonyabban.

A tanulmány egyik legfontosabb megállapítása, hogy a fizikai védelem mellett a biztonságtudatosság társadalmi szintű fejlesztése is elengedhetetlen a jövőbeli fenyegetések elhárításához. Az online térben zajló radikalizáció és a *dark web* térnyerése új típusú felderítési módszereket követel meg a hatóságoktól, amit csak folyamatos technológiai megújulással lehet követni. Az összegzés hangsúlyozza, hogy a fesztiválélmény és a magas szintű biztonság nem egymást kizáró, hanem egymást erősítő tényezők, amelyek alapját a szigorú szakmai protokollok adják. A szerző konklúziója szerint a rendezvényszervezők és a rendvédelmi szervek közötti bizalmi viszony és közös felkészülés a sikeres válságkezelés legfőbb záloga. A tanulmány rámutat, hogy a turizmus a béke iparága, így annak megóvása a terrorfenyegetettséggel szemben nem csupán rendészeti feladat, hanem nemzetgazdasági és össztársadalmi érdek is. A kutatás rávilágított arra, hogy a fesztiválturizmus biztonsága nem csupán technikai vagy rendészeti kérdés, hanem a turisztikai desztinációk versenyképességének alapvető pillére. A nemzetközi események (Izrael, Oroszország, Ausztria) elemzése igazolta, hogy a terrorfenyegetettség elleni fellépés leggyengébb láncszemei a hírszerzési információk feldolgozásának késedelme, valamint a *vágyvezérelt gondolkodásból* fakadó éberségcsökkenés. Magyarország a TEK és a NIK által fémjelzett kétpólusú modellel, valamint a nagy fesztiválokon alkalmazott integrált operatív irányítási központokkal olyan robusztus védelmi rendszert hozott létre, amely képes hatékonyan kezelni a *puha célpont* jellegből adódó sebezhetőséget.

A tanulmány konklúziója szerint a fesztiválok biztonsága a szervezői szakértelem, a hatósági precizitás és a résztvevői biztonságtudatosság szimbiózisán alapul.

Felhasznált irodalom

Amberg Erzsébet – Pró Krisztina (2015): Konferenciabeszámoló. *Belügyi Szemle,* 63(7–8), 176–185. Online: https://doi.org/10.38146/BSZ.2015.7-8.11

Ambrusz József (2014): *Rendvédelmi ismeretek*. Budapest: Nemzeti Közszolgálati Egyetem.

Bujdosó Zoltán (2010): *Turisztikai tervezés módszertana*. Gyöngyös: Károly Róbert Főiskola.

Deák József (2016): Az Oroszországi Föderáció határőrizeti kihívásai napjainkban. *Hadtudomány,* 26(E-szám), 4–14. Online: https://doi.org/10.17047/HADTUD.2016.26.E.4

De Cauwer, Harald et al. (2023): Terrorist Attacks against Concerts and Festivals: A Review of 146 Incidents in the Global Terrorism Database**.** *Prehospital and Disaster Medicine,* 38(1), 33–40. Online: https://doi.org/10.1017/S1049023X22002382

Ding, Hai-Meng – Hung, Kuang-Peng (2021): The Antecedents of Visitors' Flow Experience and its Influence on Memory and Behavioral Intentions in the Music Festival Context. *Journal of Destination Marketing & Management,* 19. Online: https://doi.org/10.1016/j.jdmm.2020.100551

Fórizs Sándor (2016): Berlin 2014-es bűnügyi statisztikája. *Belügyi Szemle,* 64(6), 127–139. Online: https://doi.org/10.38146/BSZ.2016.6.8

Friedman, Thomas L. (2005): *The World Is Flat: A Brief History of the Twenty-first Century*. New York: Farrar, Straus and Giroux.

Goodwin, Robin – Willson, Michelle – Gaines, Stanley Jr. (2005): Terrorist Threat Perception and Its Consequences in Contemporary Britain. *British Journal of Psychology,* 96(4), 389–406. Online: https://doi.org/10.1348/000712605X62786

Grotius [é. n.]: *Hamasz. Online:* www.grotius.hu/publ/displ.asp?id=EGNMSM

Hajdu János (2019): Előszó. In Jasenszky Nándor (szerk.): *Mindennapi biztonság Kézikönyv. Megelőző védelmi ajánlások*. Budapest: Terrorelhárítási Központ, 6. Online: http://tek.gov.hu/pdf/mindennapi_biztonsag_kezikonyv.pdf

Hall, C. Michael – Williams, Allan M. – Lew, Alan A. (2004): Tourism: Conceptualizations, Institutions, and Issues. In Lew, Alan A. – Hall, C. Michael – Williams, Allan M. (szerk.): *A Companion to Tourism*. Chichester: Wiley Blackwell, 3–24. https://doi.org/10.1002/9780470752272.ch1

Horváth Domonkos (2013): *Magyarország helyzete turizmusbiztonsági szempontból*. TDK-dolgozat. Budapest: Szent István Egyetem.

Jasenszky Nándor – Regényi Kund Miklós – Lippai Zsolt (2021): A biztonságtudatosság fogalma, fejlődése nemzetbiztonsági, terrorelhárítási és magánbiztonsági szempontból. *Nemzetbiztonsági Szemle,* 9(4), 3–17. Online: https://doi.org/10.32561/nsz.2021.4.1

Kaiser Ferenc – Tálas Péter (2012): Politikai erőszakformák. *Nemzet és Biztonság,* 5(5–6), 133–156. Online: https://folyoirat.ludovika.hu/index.php/neb/article/view/4679/3821

Kiss Kornélia – Michalkó Gábor (2020): A turizmus- és biztonságmarketing. In Michalkó Gábor – Németh József – Ritecz György (szerk.): *Turizmusbiztonság.* Budapest: Ludovika Egyetemi Kiadó, 129–141. Online: https://doi.org/10.36250/00805_10

Lippai Zsolt (2025): A terrorizmus elleni küzdelem magánbiztonsági szereplőinek tevékenysége. In Taller János – Rémai Dániel (szerk.): *Terrorizmus. Tanulmányok a terroroizmus komplex jelenségéről és egyes aspektusairól.* Budapest: Ludovika Egyetemi Kiadó, 891–914. Online: https://doi.org/10.36250/01259_43

Mátyás Szabolcs (2014): Budapest bűnözésföldrajzi vizsgálata 2009 és 2012 között. *Magyar Rendészet,* 14(3), 93–103.

Michalkó Gábor (2012): *Turizmológia. Elméleti alapok*. Budapest: Akadémiai Kiadó.

Michalkó Gábor – Németh József – Ritecz György szerk. (2020): *Turizmusbiztonság*. Budapest: Ludovika Egyetemi Kiadó. Online: https://doi.org/10.36250/00805_00

Németh József – Tokodi Panna (2016): A terrorizmus hatása a turizmus biztonságára Egyiptom tengerparti turizmusa visszaesésének példáján keresztül. In Németh Kornél (szerk.): *I. Turizmus és Biztonság Nemzetközi Tudományos Konferencia. Konferenciakötet.* Nagykanizsa: Pannon Egyetem Nagykanizsai Kampusz, 60–66.

Pizam, Abraham – Mansfeld, Yoel szerk. (1996): *Tourism, Crime and International Security Issues*. Chichester: Wiley.

Puczkó László – Rátz Tamara (1998): *A turizmus hatásai*. Budapest: Aula – Kodolányi János Főiskola.

Rátz Tamara (1999): *A turizmus társadalmi-kulturális hatásai.* PhD-disszertáció. Budapest: Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem.

Selján Péter (2024): The 7 October Hamas Attack: A Preliminary Assessment of the Israeli Intelligence, Military and Policy Failures. *AARMS,* 23(1), 81–98. Online: https://doi.org/10.32565/aarms.2024.1.5

Sulyok Judit – Sziva Ivett (2009): A fesztiválturizmus nemzetközi és hazai tendenciái. *Turizmus Bulletin,* 13(3), 3–13.

Tálas Péter [é. n.]: Biztonság. In *Közszolgálati Online Lexikon.* Online: https://lexikon.uni-nke.hu/szocikk/biztonsag-2/

The Guardian (2024): Three Taylor Swift Shows Cancelled after Vienna Police Foil Planned Attack. *The Guardian,* 2024. augusztus 7. Online: https://www.theguardian.com/world/article/2024/aug/07/two-arrested-suspected-of-planning-attack-on-taylor-swifts-vienna-concerts

Tokodi Panna – Ritecz György (2020): A turizmusbiztonsággal összefüggő nemzetközi szabályozás. In Michalkó Gábor –Németh József – Ritecz György (szerk.): *Turizmusbiztonság.* Budapest: Ludovika Egyetemi Kiadó, 143–156. Online: https://doi.org/10.36250/00805_11

Jogi források

1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről

1995. évi CXXV. törvény a nemzetbiztonsági szolgálatokról

23/2011. (III. 8.) Korm. rendelet a zenés, táncos rendezvények biztonságosabbá tételéről

295/2010. (XII. 22.) Korm. rendelet a terrorizmust elhárító szerv kijelöléséről és feladatai ellátásának részletes szabályairól

Internetes források

Israel Defense Forces [é. n.]: *The IDF Mission: Safeguarding the State of Israel*. Online: www.idf.il/en/

Magyar Turisztikai Ügynökség (MTÜ) (2021): *Turizmus Magyarországon 2021: Stratégiai jelentés*. Online: https://mtu.gov.hu/dokumentumok/

Nemzeti Információs Központ (NIK) [é. n.]: *Szervezettörténet.* Online: https://nik.gov.hu/szervezettortenet

UN Tourism (2024): UN Tourism World Tourism Barometer. *World Tourism Organization,* 22(1), 1–44. Online: https://doi.org/10.18111/wtobarometereng

This page intentionally left blank.

Magyar Rendészet 2026/3. 67–82.
DOI: 10.32577/mr.2026.3.5

KÖZBIZTONSÁG

A megelőzés kudarca

Szórakozóhelyi tűztragédiák kriminológiai és rendészeti összefüggései

The Failure of Prevention

Criminological and Law Enforcement Dimensions of Nightclub Fire Tragedies

ZSIGMOND Csaba,[1] LIPPAI Zsolt[2]

Bevezetés: A szórakozóhelyi tűztragédiák hátterében gyakran előzetesen felismerhető, ismétlődő kockázati tényezők állnak, ezért azok nem csupán tűzvédelmi vagy büntetőjogi, hanem rendészettudományi és kriminológiai szempontból is vizsgálandók.

Célkitűzések: A tanulmány arra kíván rámutatni, hogy a tömeges áldozattal járó szórakozóhelyi tűzesetek nem csupán tűzvédelmi vagy büntetőjogi események, hanem rendészettudományi, kriminológiai és magánbiztonsági szempontból is értelmezendő társadalmi problémák. A kutatás középpontjában a gondatlanság, az ellenőrzési hiányosságok, az integritási kockázatok és a magánbiztonság prevenciós szerepe áll.

Módszertan: A vizsgálat öt, nemzetközi szinten dokumentált szórakozóhelyi tűzesetet dolgoz fel kvalitatív, összehasonlító esetelemzés módszerével.

Eredmények: A vizsgált tragédiák hátterében nem elszigetelt egyéni mulasztások, hanem engedélyezési, üzemeltetési, ellenőrzési és biztonságszervezési hiányosságok egymásra épülő rendszere azonosítható.

Konklúzió: A tanulmány hozzájárulhat ahhoz, hogy a szórakozóhelyi tűzeseti tömegtragédiák megelőzését a közbiztonság közös eredményeként

[1] Dr., PhD rendőr alezredes, egyetemi adjunktus, mb. tanszékvezető, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Bűnügyi, Gazdaságvédelmi és Kiberbűnözés Elleni Tanszék, e-mail: zsigmond.csaba@uni-nke.hu

[2] Dr., PhD rendőr alezredes, egyetemi adjunktus, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Magánbiztonsági és Önkormányzati Rendészeti Tanszék, e-mail: lippai.zsolt@uni-nke.hu

értelmezzük. Ebben az állami hatóságok, az üzemeltetők és a magánbiztonsági szolgáltatók egymást kiegészítő felelősséggel rendelkeznek.

Kulcsszavak: szórakozóhelyi tűzesetek, korrupció, gondatlanság, magánbiztonság

Introduction: Fire tragedies in entertainment venues are often caused by identifiable, recurring risk factors; therefore, they must be examined not only from the perspectives of fire safety and criminal law, but also from the perspectives of police science and criminology.

Objectives: This study aims to highlight that fires in entertainment venues resulting in mass casualties are not merely fire safety or criminal law issues, but social problems that must also be understood from the perspectives of law enforcement science, criminology, and private security. The research focuses on negligence, regulatory gaps, integrity risks, and the preventive role of private security.

Methodology: The study examines five internationally documented fires at entertainment venues using a qualitative, comparative case study methodology.

Results: The tragedies under investigation were not caused by isolated individual failures, but rather by an interlocking system of deficiencies in licensing, operations, oversight, and safety management.

Conclusion: This study may help us view the prevention of mass tragedies caused by fires in entertainment venues as a collective achievement in public safety. In this regard, government authorities, venue operators, and private security service providers share complementary responsibilities.

Keywords: fires in entertainment venues, corruption, negligence, private security

Bevezetés

A szórakozóhelyeken (értsd: nagy tömeget vonzó zenés, táncos helyeken, rendezvényeken) bekövetkező tömegtragédiák a közbeszédben gyakran balesetként jelennek meg, azt sugallva, mintha azok előre nem látható, rendkívüli események lennének. Nemzetközi tapasztalatok azonban azt mutatják, hogy e tragédiák jelentős része visszatérő kockázati mintázatot követ. A nyílt láng vagy pirotechnikai eszköz használata, a gyúlékony belső burkolatok jelenléte, a túlzsúfoltság, a menekülési útvonalak korlátozottsága és az ellenőrzések hiányosságai több országban, eltérő jogrendszerek mellett is hasonló következményekhez vezettek.

Jelen tanulmányban arra kívánunk rámutatni, hogy a szórakozóhelyi tűzeseti tömegtragédiák nem kezelhetők kizárólag katasztrófavédelmi, tűzvédelmi-technikai vagy büntetőjogi kérdésként. A vizsgált esetek egyúttal rendészettudományi és kriminológiai problémák is, mert a tragédiák hátterében rendszerint engedélyezési, ellenőrzési, üzemeltetési és biztonságszervezési hibák kapcsolódnak össze. A lényegi kérdés ezért nem csupán

az, hogy a tűz miként keletkezett, hanem az is, hogy az azt eredményező veszélyes működési feltételek hogyan maradhattak fenn a tragédia bekövetkezéséig.

A tanulmány kiindulópontja az a megállapítás, hogy zárt térben, nagy létszámú közönség jelenlétében a gyors tűzterjedés során az események hatékony kezelésének lehetősége, a reálisan megtehető intézkedések köre abszolút korlátozottá válik. Különösen igaz ez a *flashover* (zárt térben kialakuló, rendkívül veszélyes) tűzjelenségre, amikor a programhelyen (helyiségben) rövid idő alatt szinte minden éghető anyag lángra kap. Ebből következően a tűz, az életvédelmi intézkedések súlypontja nem az utólagos beavatkozásra, hanem az előzetes kockázatkezelésre, a megelőzésre helyeződik. Az állami hatóságok engedélyezési és ellenőrzési tevékenységén túl az üzemeltetők, a rendezvényszervezők és a személy- és vagyonvédelmi szolgáltatók is olyan helyzetben vannak, amelyben a kockázatok észlelése, jelzése és adott esetben megszakítása tőlük is elvárható lehet.

A tanulmány ennek megfelelően a gondatlansági és korrupciós összefüggéseket a magánbiztonsági felelősség vizsgálatával kapcsolja össze. Ez a megközelítés nem a hatósági felelősség csökkentését jelenti, hanem annak hangsúlyozását, hogy a közbiztonság fenntartása összetett, több szereplő együttműködésén alapuló rendszer. Hangsúlyozva azt is, bár a magánbiztonsági szolgáltatók nem hatósági szereplők, viszont a helyszíni jelenlétük miatt fontos megelőző funkciót tölthetnek be. A biztonság tehát nem egyetlen szervezet kizárólagos teljesítménye, hanem állami, piaci és üzemeltetői szerepvállalások egymást kiegészítő eredménye.

Kutatási célok és kutatási kérdések

A kutatás célja annak feltárása, hogy a nemzetközi szinten dokumentált szórakozóhelyi tűzeseti tömegtragédiák milyen közös kockázati mintázatokat mutatnak, és e mintázatok miként értelmezhetők a gondatlanság, a korrupciós jellegű jogsértések, az ellenőrzési hiányosságok, valamint a magánbiztonsági felelősség összefüggésében. A vizsgálat nem a tűz keletkezésének műszaki rekonstrukciójára vállalkozik, hanem arra keresi a választ, hogy a veszélyes körülmények milyen döntések, mulasztások és kontrollhiányosságok következtében maradhattak fenn.

A tanulmány az alábbi kutatási kérdésekre keresi a választ:

- milyen ismétlődő kockázati mintázatok azonosíthatók a vizsgált szórakozóhelyi tűzesetekben;
- a tragédiák hátterében elsősorban szabályozási hiányosságok, jogkövetési deficitek vagy ellenőrzési mulasztások azonosíthatók-e;
- milyen módon értelmezhető az emberi gondatlanság büntetőjogi és kriminológiai szempontból;
- milyen feltételek mellett merülhet fel korrupciós jellegű jogsértés vagy integritási kockázat; végül
- milyen prevenciós szerepet tölthetnek be a magánbiztonsági szolgáltatók a szórakozóhelyi kockázatok felismerésében és kezelésében.

Módszertan

A kutatás kvalitatív, összehasonlító esetelemzésen alapul. Az elemzés öt, nemzetközi szinten dokumentált szórakozóhelyi tűzesetet vizsgál:

- a 2015-ös bukaresti Colectiv klub tűzesetét,
- a 2000-es luoyangi diszkótüzet,
- a 2013-as brazíliai Kiss nightclub tragédiát,
- a 2025-ös észak-macedóniai kočani Pulse nightclub tűzesetét, valamint
- a 2026-os svájci Crans-Montana-i Le Constellation bárban bekövetkezett tűzesetet.

Az öt nemzetközi eset kiválasztását az indokolta, hogy azok eltérő földrajzi, jogi és társadalmi környezetben, mégis hasonló kockázati mintázatok mentén következtek be. A bukaresti, luoyangi, Santa Maria-i, kočani és Crans-Montana-i tragédiák közös jellemzője a zárt térben tartózkodó nagy létszámú közönség, a gyors tűzterjedés, a menekülési lehetőségek korlátozottsága, valamint az engedélyezési, ellenőrzési vagy biztonságszervezési hiányosságok együttes jelenléte. A példák azért alkalmasak összehasonlító elemzésre, mert jól szemléltetik, hogy a szórakozóhelyi tűztragédiák nem elszigetelt balesetek, hanem visszatérő, megelőzhető rendészeti és magánbiztonsági kockázatok következményei.

A kutatás forrásbázisát a kapcsolódó szakirodalom, a büntetőjogi és kriminológiai fogalmi keretek, a fellelhető magánbiztonsági szabályozás, valamint a nyilvánosan hozzáférhető nemzetközi források alkotják. Módszertani korlátként szükséges rögzíteni, hogy a tanulmány nem műszaki tűzvizsgálati szakvélemény, és nem kíván folyamatban lévő büntetőeljárásokban bizonyítási következtetést levonni. A korrupciós érintettség csak ott kezelhető tényként, ahol azt bírósági döntés, hatósági közlés vagy megbízható eljárási adat alátámasztja. Más esetekben kizárólag integritási kockázatról, ellenőrzési deficitről vagy kriminológiai értelemben vett gyanúokokról lehet beszélni.

A tudományos közlés követelményeinek megfelelően a tanulmány elkülöníti egymástól az empirikus jellegű állításokat, a jogi következtetéseket és a kriminológiai értelmezéseket. Ennek megfelelően a sajtóforrásokból származó tényállítások nem azonosíthatók automatikusan büntetőjogi felelősségmegállapítással. A vizsgálat célja tehát nem az ítéleti tényállások pótlása, hanem a megelőzés szempontjából releváns szervezeti, ellenőrzési és magánbiztonsági összefüggések feltárása.

A kutatás tudományos hozzáadott értéke és a vizsgálat keretei

A tanulmány tudományos hozzáadott értéke abban ragadható meg, hogy a szórakozóhelyi tűzeseti tömegtragédiákat nem kizárólag katasztrófavédelmi beavatkozási vagy utólagos büntetőjogi felelősségi kérdésként értelmezi, hanem a megelőző rendészeti gondolkodás tárgyává teszi. Ez a megközelítés lehetőséget ad annak vizsgálatára, hogy a tragédiák bekövetkezése előtt milyen döntési pontokon, szereplői mulasztásokon, ellenőrzési hiányosságokon és biztonságszervezési zavarokon keresztül válhat a kockázat tömeges életveszéllyé.

A vizsgálat kereteinek pontos meghatározása ugyanakkor elengedhetetlen. A tanulmány nem tűzvizsgálati szakvéleményként, nem büntetőbírósági értékelésként és nem nyomozati rekonstrukcióként közelíti meg a vizsgált eseteket. Nem az egyedi büntetőjogi felelősség megállapítására törekszik, hanem arra, hogy a dokumentált események alapján azonosítsa azokat a visszatérő szervezeti, ellenőrzési és működési mintázatokat, amelyek a megelőzés szempontjából tudományosan értékelhetők.

A tanulmány analitikus általánosításra vállalkozik. Nem statisztikai reprezentativitást kíván igazolni, hanem olyan rendészettudományi következtetéseket fogalmaz meg, amelyek a zenés, táncos rendezvényekhez kapcsolódó biztonságszervezés, a magánbiztonsági szolgáltatások minőségbiztosítása, az üzemeltetői felelősség és a hatósági kontroll fejlesztése szempontjából hasznosíthatók.

Elméleti és fogalmi keretek

A gondatlanság büntetőjogi és kriminológiai értelmezése

A gondatlanság büntetőjogi értelemben a bűnösség egyik alakzata. A magyar büntetőjog szerint „gondatlanságból követi el a bűncselekményt, aki előre látja cselekménye lehetséges következményeit, de könnyelműen bízik azok elmaradásában, vagy azért nem látja előre a lehetséges következményeket, mert elmulasztja a tőle elvárható figyelmet vagy körültekintést” (2012. évi C. törvény). A szórakozóhelyi tűzesetek esetében ez akkor különösen fontos, ha az üzemeltetők, rendezvényszervezők vagy felelős személyek tudtak, illetve az adott helyzetben tudniuk kellett volna a nyílt láng, a gyúlékony burkolatok, a túlzsúfoltság vagy a menekülési útvonalak hiányosságai által jelentett veszélyről.

A büntetőjogi felelősség bizonyításának szempontjából az elvárhatóság kérdése kulcsfontosságú. Nem elegendő annak megállapítása, hogy a tragédia bekövetkezett; azt is vizsgálni kell, hogy az adott személytől, az adott helyzetben, az adott szakmai és jogi környezetben elvárható volt-e a veszély felismerése és elhárítása (Irk 1980; Nagy 2017). A tudatos gondatlanság esetében az érintett személy felismeri a lehetséges következményt, de könnyelműen bízik annak elmaradásában. A hanyag gondatlanság esetében a veszély felismerése azért marad el, mert a személy elmulasztja a tőle elvárható figyelmet vagy körültekintést.

Kriminológiai szempontból a gondatlanság nem csupán egyéni figyelmetlenségként értelmezhető. A veszélyes gyakorlatok ismétlődése, a korábbi sikeres rendezvények hamis biztonságérzete, valamint a formális ellenőrzések rutinszerűvé válása olyan szervezeti környezetet teremthet, amelyben a szabályszegés fokozatosan elfogadottá válik. A normalizált eltérés lényege, hogy az eredetileg kivételesnek vagy szabályellenesnek tekintett gyakorlat idővel a mindennapi működés részévé válik és elveszíti veszélyjellegét (Brown–Loosemore 2015). Ez különösen veszélyes, mert a korábbi, tragédia nélküli alkalmak nem a kockázat hiányát, hanem sok esetben csupán annak addigi be nem következését jelentik.

Korrupció, integritási kockázat és ellenőrzési deficit

Büntetőjogi értelemben korrupciós bűncselekményről akkor beszélhetünk, ha a jogellenes magatartás mögött jogtalan előny, ellenszolgáltatás, hivatali visszaélés vagy befolyásolás áll. A korrupció fogalma ezért nem terjeszthető ki automatikusan minden hatósági mulasztásra vagy ellenőrzési hiányosságra. E különbségtétel a vizsgált esetek szempontjából alapvető, ugyanis más a jogi megítélése annak, ha egy hatósági ellenőrzés szakmai hibából vagy szervezeti túlterheltségből marad el, és más annak, ha az ellenőrzés elmaradása jogtalan előnyhöz kapcsolódik (Hollán 2015; Gáspár 2014).

Kriminológiai értelemben ugyanakkor a korrupciós kockázat tágabb összefüggésben is vizsgálható. Ide tartozhat az integritás hiánya, a formális ellenőrzés, a szabálytalanságok feletti hallgatólagos szemet hunyás, valamint az a szervezeti kultúra, amelyben az engedélyezési vagy felügyeleti rendszer nem a tényleges biztonságot, hanem a látszólagos jogkövetést ellenőrzi. A katasztrófák és a korrupció közötti kapcsolatot vizsgáló kutatások arra mutatnak rá, hogy a gyenge átláthatóság, a felelősségi viszonyok elmosódása és az ellenőrzés hiánya növeli a súlyos következményekkel járó mulasztások esélyét (Zafar–Rahman–Ammara 2023).

A szórakozóhelyi tragédiák esetében ezért a kérdés nem pusztán az, hogy történt-e klasszikus vesztegetés, hanem az is, hogy az engedélyezési, ellenőrzési és üzemeltetési rendszer képes volt-e a nyilvánvaló kockázatok azonosítására és megszakítására. A jogállami bizonyítási követelmények miatt a korrupciót csak konkrét bizonyíték alapján lehet állítani, a tudományos elemzés azonban jogosan vizsgálhatja azokat a strukturális feltételeket, amelyek korrupciós vagy integritási kockázatot teremtenek.

A flashover jelenség rendészeti jelentősége

A *flashover* zárt térben kialakuló tűzjelenség. Lényege, hogy a mennyezet alatt felgyülemlő, rendkívül felhevült füst- és gáztömeg hősugárzása miatt a helyiségben található éghető anyagok rövid időn belül szinte egyidejűleg meggyulladnak. A folyamat hirtelen, rendkívül gyors hőfelszabadulással jár, és drasztikusan csökkenti a túlélési esélyeket (Mozaffari–Li–Ko 2023; Nagy 2022).

E tanulmány szempontjából a *flashover* nem elsősorban tűzvédelmi-technikai, hanem prevenciós-rendészeti jelentőségű. Ha a tűz ilyen gyorsan válik kontrollálhatatlanná, akkor a hangsúly az előzetes kockázatkezelésre kerül (nyílt láng és a pirotechnika tiltása, gyúlékony anyagok kizárása, menekülési útvonalak biztosítása, túlzsúfoltság megelőzése, biztonsági személyzet megfelelő felkészítése). A megelőzés ebben az értelemben nem adminisztratív formaság, hanem közvetlen életvédelmi követelmény.

A magánbiztonság mint komplementer rendészeti szereplő

A modern rendészeti gondolkodásban a közbiztonság fenntartása nem kizárólag állami feladatként, hanem több szereplő együttműködésén alapuló rendszerként értelmezhető.

A személy- és vagyonvédelmi szolgáltatók ebben a rendszerben piaci alapon működő, közbiztonsági szempontból is releváns komplementer rendészeti szereplők. A magyar személy- és vagyonvédelmi törvény a közrend, a közbiztonság és a bűnmegelőzés hatékonyságának javításához kapcsolja e szolgáltatások törvényes működését (2005. évi CXXXIII. törvény). A magánbiztonság szórakozóhelyi jelenléte tehát nem tekinthető pusztán magánjogi szolgáltatásnak, ugyanis a rendezvénybiztosítás gyakorlata közbiztonsági és életvédelmi jelentőségű tevékenységgé válhat.

A szórakozóhelyeken jelen lévő biztonsági személyzet e megközelítésben nem pusztán beléptetési vagy rendfenntartási feladatot lát el. Helyszíni jelenléte miatt olyan preventív szereplő, amely képes lehet a kockázatos gyakorlatok észlelésére, különös tekintettel a túlzsúfoltságra, a menekülési útvonalak eltorlaszolására, a vészkijáratok használhatatlanságára, a pirotechnikai eszközök vagy nyílt láng alkalmazására, illetve a pánikhelyzet kialakulásának veszélyére.

A rutintevékenység-elmélet szerint a normasértések és veszélyhelyzetek kialakulásának esélye nő, ha a kockázatos helyzetben nincs jelen alkalmas őrző-védő szereplő, aki képes a veszély észlelésére vagy megszakítására (Cohen–Felson 1979). A szórakozóhelyi tűzesetek esetében ez analóg módon úgy értelmezhető, hogy a veszélyes működési gyakorlat fennmaradását elősegíti a hatékony helyszíni kontroll hiánya. A magánbiztonsági szolgálat tehát nem hatóság és nem tűzvédelmi szakértő, de a megelőzés egyik elsődleges helyszíni láncszeme lehet.

A prevenciós felelősségi lánc értelmezése

A szórakozóhelyi biztonság nem egyetlen intézmény vagy szolgáltató önálló teljesítménye, hanem felelősségi lánc. Ebben az állami engedélyezés, a hatósági ellenőrzés, az üzemeltetői megfelelés és a magánbiztonsági jelenlét egymást feltételező elemek. Ha e lánc bármelyik pontja formálissá válik vagy elmarad, a teljes rendszer védelmi képessége csökken. A tragédiák tanulsága éppen az, hogy az egyenként kisebbnek tűnő mulasztások tömeges emberi áldozattal járó következménnyé kapcsolódhatnak össze.

A felelősségi lánc rendészettudományi értelmezése lehetővé teszi, hogy a vizsgálat ne ragadjon meg a személyes hibáztatás szintjén. A kérdés nem pusztán az, hogy ki hibázott, hanem az is, hogy a rendszerben volt-e olyan ellenőrzési, jelzési vagy beavatkozási pont, amely a veszélyt még a tragédia bekövetkezése előtt képes lett volna megszakítani. A magánbiztonsági szolgáltató ebben a rendszerben nem közhatalmi (hatósági) szereplő, de a helyszíni információk birtokában gyakran elsőként találkozik a veszély tényleges megjelenési formáival.

Nemzetközi esetelemzések

Bukarest, Románia – Colectiv klub, 2015

A bukaresti Colectiv klub tűzesete 2015. október 30-án következett be. A tragédia során egy koncerten használt pirotechnikai eszköz meggyújtotta a mennyezeti hangszigetelő anyagot, a tűz gyorsan terjedt, és rövid idő alatt tömeges halálesetekhez vezetett. Az esemény 64 ember halálát okozta, és a román közéletben a korrupció, a hatósági mulasztások és az intézményi felelőtlenség szimbólumává vált (Creţan–O'Brien 2020; Powers 2020).

A Colectiv-eset különösen fontos a jelen kutatás szempontjából, mert nem csupán gondatlansági, hanem korrupciós és integritási kérdéseket is felvetett. A tragédia után kibontakozó társadalmi tiltakozások központi üzenete az volt, hogy a korrupció közvetlenül emberéletek elvesztéséhez vezethet. A politikai következmények is jelentősek voltak. Victor Ponta miniszterelnök 2015 novemberében a tiltakozások hatására lemondott (LSE 2015).

Magánbiztonsági szempontból a Colectiv-eset arra mutat rá, hogy a szórakozóhely biztonságos működése nem választható el a tényleges befogadóképességtől, a kijáratok használhatóságától és a helyszíni személyzet válsághelyzeti felkészültségétől. Ha a biztonsági jelenlét kizárólag rendfenntartási jellegű, és nem kapcsolódik evakuációs vagy kockázatészlelési protokollhoz, akkor a megelőző funkció kiüresedik.

Luoyang, Kína, 2000

A luoyangi diszkótűz 2000. december 25-én következett be, és több száz ember halálát okozta. A sajtóbeszámolók szerint az épületben folyó munkálatok, a tűz gyors terjedése és az eltorlaszolt kijáratok együttesen akadályozták a menekülést (Fackler 2000).

Az eset a kockázatok egymásra épülésének szemléletes példája. A tragédia nem egyetlen elkülöníthető hibára vezethető vissza, hanem arra, hogy több veszélyes körülmény egyszerre volt jelen (zárt tér, nagy létszámú közönség, korlátozott menekülési lehetőségek és elégtelen kontroll). Kriminológiai szempontból ez arra utal, hogy a megelőzés nem pusztán szabályalkotási, hanem tényleges ellenőrzési és működésfelügyeleti kérdés.

A magánbiztonsági dimenzió itt elsősorban a kijáratok, menekülési útvonalak és tömegmozgások ellenőrzésében ragadható meg. A személy- és vagyonvédelmi szolgálat egyik legfontosabb életvédelmi jelentőségű feladata tehát éppen az lehet, hogy a közlekedési és menekülési útvonalak a rendezvény teljes időtartama alatt használhatók maradjanak.

Santa Maria, Brazília – Kiss nightclub, 2013

A brazíliai Santa Mariában működő Kiss nightclubban 2013. január 27-én keletkezett tűz. A tűz egy zenekar által használt pirotechnikai eszköz nyomán alakult ki, amely

meggyújtotta a mennyezeti szigetelőanyagot. A mérgező füst és a gyors tűzterjedés következtében 242 ember halt meg, és több százan megsérültek (BBC News 2021).

Az eset jól mutatja a szórakozóhelyi pirotechnika fokozott kockázatát. A veszély nem önmagában a látványelemben áll, hanem abban a környezetben, amelyben azt alkalmazzák. Ebben az esetben zárt térben, nagy létszámú tömeg mellett, gyúlékony burkolatok közelében, korlátozott menekülési lehetőségekkel. E körülmények együttes fennállása a megelőzés szempontjából zéró toleranciát indokolhat a nyílt lánggal és pirotechnikai eszközökkel szemben.

A magánbiztonsági felelősség e körben nem azt jelenti, hogy a biztonsági őrnek műszaki szakértőként kell megítélnie a mennyezeti anyag tűzállóságát. Tőle elvárható azonban, hogy a rendezvény előtt és alatt észlelje a nyílt láng vagy pirotechnika alkalmazását, és a belső szabályzat, az üzemeltetői utasítás vagy a jogszabályi tilalom alapján kezdeményezze annak megszüntetését. Ehhez azonban a biztonsági szolgálatnak világos hatásköri és jelzési protokollal kell rendelkeznie.

Kočani, Észak-Macedónia – Pulse nightclub, 2025

A 2025. március 16-án bekövetkezett kočani Pulse nightclub tűzeset a közelmúlt egyik legsúlyosabb európai szórakozóhelyi tragédiája volt. A sajtóbeszámolók szerint a tűz beltéri pirotechnikai eszközök használata után keletkezett, és több tucat ember halálához, valamint nagyszámú sérüléshez vezetett. A források szerint a szórakozóhely engedélyezési és biztonsági körülményei súlyos hiányosságokat mutattak, a nyomozás pedig vesztegetési és korrupciós kérdéseket is érintett (Brennan–Jovanovic–Hutchinson 2025; Ramos 2025).

Az eset különösen alkalmas annak bemutatására, hogy a hatósági ellenőrzési deficit és a helyszíni biztonságszervezési hiányosságok miként erősíthetik egymást. Ha egy szórakozóhely engedély nélkül vagy súlyosan hiányos biztonsági feltételekkel működik, akkor nemcsak az üzemeltetői felelősség, hanem az engedélyezési és felügyeleti rendszer működőképessége is megkérdőjeleződik.

Magánbiztonsági szempontból a kočani tragédia arra utal, hogy a biztonsági szolgáltatás nem válhat pusztán formális jelenlétté. Ha egy helyszínen a vészkijáratok, tűzoltó eszközök, beléptetési adatok vagy evakuációs útvonalak nem megfelelők, vagy hiányosak, a biztonsági szolgáltatónak már a rendezvény megtartása előtt jeleznie kell a kockázatokat az üzemeltető felé. Súlyos és közvetlen veszély esetén pedig a közreműködés megtagadása vagy a hatósági jelzés is indokolt lehet.

Crans-Montana, Svájc – Le Constellation bár, 2026

A 2026. január 1-jén, a svájci Crans-Montanában található Le Constellation bárban bekövetkezett tűzeset a vizsgált esetek közül a legfrissebb. A *Reuters* beszámolója szerint a tűz 40 ember halálát és legalább 116 sérülést okozott; a tűz valószínűsíthetően akkor indult, amikor csillagszóró jellegű gyertyák meggyújtották a mennyezeti hangszigetelő

habot (Reuters 2026). A későbbi beszámolók szerint a helyszínen 2019 óta nem került sor kötelező éves biztonsági ellenőrzésre (Farge–Bektas 2026; Moulson 2026).

A svájci eset különösen óvatos elemzést igényel, mivel a büntetőeljárás és a felelősség megállapítása a tanulmány készítésekor még nem tekinthető lezártnak. Ezért az ügyben korrupciós felelősség nem állítható. Tudományosan megalapozottan azonban vizsgálható az ellenőrzési rendszer működési zavara, a szabályozási és felelősségi határok tisztázatlansága, valamint az a kérdés, hogy a biztonsági ellenőrzések elmaradása miként járulhatott hozzá a kockázatok fennmaradásához.

A magánbiztonsági aspektus itt is a helyszíni kockázatészlelés oldaláról értékelhető. Ha a szórakozóhelyen nagy létszámú, ünneplő tömeg tartózkodik, és nyílt lánggal vagy szikraképző eszközzel járó látványelem jelenik meg, akkor a biztonsági személyzetnek a tűzvédelmi engedélyek részletes ismerete nélkül is észlelnie kell a közvetlen veszély lehetőségét. A prevenciós felelősség ebben az értelemben a mindennapi működésben, nem pedig annak utólagos műszaki szakértésében ragadható meg.

Összehasonlító elemzés

Az elemzett esetek közös jellemzője, hogy zárt térben, nagy létszámú közönség jelenlétében következtek be, és a tragédiákban meghatározó szerepet játszott a gyors tűzterjedés, a füstképződés, valamint a menekülés korlátozottsága. A vizsgált esetek jelentős részében nyílt láng, csillagszóró vagy pirotechnikai eszköz használata is azonosítható volt. A tragédiák ezért nem elszigetelt, előre nem látható balesetként, hanem ismétlődő kockázati mintázatként értelmezhetők. Rendészettudományi szempontból éppen ez adja a vizsgálat jelentőségét. Értve ezalatt, ami több jogrendszerben, eltérő földrajzi és kulturális környezetben hasonló módon ismétlődik, az már preventív elemzést igénylő biztonságszervezési probléma.

A kutatás alapján azonban nem állítható, hogy a tragédiák fő oka minden esetben a szabályozás hiánya lett volna. Sokkal inkább az rajzolódik ki, hogy a létező szabályok betartása, ellenőrzése és kikényszerítése bizonyult elégtelennek. Ez a különbség tudományos és gyakorlati szempontból is lényeges, ugyanis ha a probléma nem elsősorban a norma hiánya, hanem a norma érvényesülésének hiánya, akkor a megoldás sem csupán újabb szabályok alkotásában, hanem a kontrollrendszer működőképességének javításában keresendő.

A magánbiztonsági szereplők szempontjából az összehasonlító elemzés három kiemelt területet azonosít. Az első a beléptetés és a létszámkontroll. A második a menekülési útvonalak, vészkijáratok és közlekedési folyosók folyamatos ellenőrzése. A harmadik a veszélyes rendezvényelemek, így különösen a nyílt láng, a pirotechnika és a szikraképző eszközök használatának felismerése és jelzése. E három terület nem igényel tűzvédelmi mérnöki szintű tudást, ugyanakkor alapvető helyszíni biztonságszervezési feladat. A következtetés ezért nem az, hogy a személy- és vagyonőr tűzvédelmi szakértővé válik, hanem az, hogy a biztonsági szolgáltatásnak legyen olyan kompetencia- és jelzési minimuma, amely a nyilvánvaló életvédelmi kockázatokkal szemben nem marad passzív.

Az összehasonlítás alapján a megelőzés szempontjából különösen fontos a veszélyforrások halmozódásának felismerése. Egyetlen kockázati tényező – például a zsúfoltság

vagy egy rosszul kijelölt menekülési útvonal – önmagában is súlyos problémát jelenthet, a tömegtragédiák azonban rendszerint több tényező együttes fennállásából alakulnak ki. A zárt tér, a hang- és fénytechnikai elemek, az alkoholos befolyásoltság, a pánikhelyzetre való felkészületlenség és a menekülési útvonalak korlátozottsága egymást erősítve növelik az áldozatok számát. E tényezők együttes vizsgálata adja a rendészettudományi elemzés gyakorlati jelentőségét.

1. táblázat: A vizsgált esetek főbb kockázati és felelősségi dimenziói

Eset	Év	Fő kockázati elem	Ellenőrzési/ engedélyezési probléma	Korrupciós/ integritási dimenzió	Magánbiztonsági tanulság
Colectiv, Bukarest	2015	Pirotechnika, gyúlékony burkolat	Engedélyezési és ellenőrzési deficit	Erős, dokumentált korrupciós narratíva és eljárási következmények	Evakuáció, kijáratok, rendezvénybiztonsági protokoll
Luoyang	2000	Tűzterjedés, eltorlaszolt kijáratok	Működésfelügyeleti hiányosságok	Általános integritási és kontrollkérdés	Menekülési útvonalak folyamatos ellenőrzése
Kiss nightclub, Santa Maria	2013	Pirotechnika, mérgező füst	Engedélyezési és tűzbiztonsági problémák	Lehetséges felelősségi és kontrollhiányosságok	Nyílt láng/pirotechnika tiltása, létszámkontroll
Pulse, Kočani	2025	Beltéri pirotechnika, hiányos biztonsági feltételek	Engedélyezési és működési szabálytalanságok	Vesztegetési és korrupciós nyomozási irányok	Közreműködés megtagadása súlyos veszély esetén
Le Constellation, Crans-Montana	2026	Csillagszóró, hangszigetelő hab	Évekig elmaradó ellenőrzések	Korrupció nem állítható, ellenőrzési deficit vizsgálható	Közvetlen veszély jelzése, nyílt láng felismerése

Forrás: a szerzők szerkesztése

A kutatási kérdésekre adott válaszok

Az első kutatási kérdésre válaszolva megállapítható, hogy a vizsgált esetekben visszatérő kockázati mintázatként jelent meg a zárt tér, a nagy létszámú közönség, a nyílt láng vagy pirotechnika használata, a gyúlékony belső anyagok jelenléte, valamint a menekülési feltételek elégtelensége. A tragédiák ezért nem kizárólag egyedi eseményként, hanem rendszerszintű megelőzési kudarcokként értelmezhetők.

A második kérdésre adható válasz szerint a vizsgált tragédiák többségében nem a szabályozás teljes hiánya, hanem a jogkövetési, ellenőrzési és kikényszerítési deficit látszik meghatározónak. A szabályok formális megléte önmagában tehát nem garantálja a biztonságot, ha azok betartását nem ellenőrzik, illetve ha az ellenőrzés nem a tényleges működési gyakorlatra, hanem csupán a látszólagos megfelelésre irányul (Cobin 2013; Gedeon 2012).

A harmadik kérdés kapcsán a gondatlanság kettős értelmezése indokolt. Büntetőjogi szempontból azt kell vizsgálni, hogy az érintett személyek előre látták-e, illetve kellő körültekintés mellett előre láthatták volna-e a tragikus következményeket. Kriminológiai szempontból viszont az is lényeges, hogy a veszélyes gyakorlatok miként váltak rutinná, és hogyan alakulhatott ki az a hamis biztonságérzet, amelyben a korábbi szerencsés kimenetelű rendezvények elfedték a valós kockázatokat.

A negyedik kérdésre válaszolva hangsúlyozni kell, korrupciós bűncselekmény csak konkrét bizonyíték alapján állítható. A Colectiv-esetben a korrupciós és intézményi felelősségi narratíva erősen dokumentált, a kočani esetben a folyamatban lévő nyomozások a vesztegetési és korrupciós irányokat is felvetették, míg a svájci ügyben a rendelkezésre álló adatok alapján egyelőre ellenőrzési deficitről, nem pedig bizonyított korrupcióról lehet beszélni (Brennan–Jovanovic–Hutchinson 2025; Ramos 2025; Farge–Bektas 2026).

Az ötödik kérdésre adott válasz szerint a magánbiztonsági szolgáltatók prevenciós szerepe nem a hatósági kontroll kiváltásában, hanem annak kiegészítésében ragadható meg. A biztonsági szolgálat feladata lehet a létszámkontroll, a menekülési útvonalak folyamatos figyelemmel kísérése, a veszélyes rendezvényelemek felismerése, a pánikhelyzetek kezelése, valamint a kockázatok azonnali jelzése az üzemeltető vagy szükség esetén a hatóság felé.

Magánbiztonsági felelősségi modell

A tanulmány alapján indokolt olyan felelősségi modell felvázolása, amely elkülöníti, ugyanakkor össze is kapcsolja az állami hatóságok, az üzemeltetők és a magánbiztonsági szolgáltatók feladatait. Az állami hatóságok feladata az engedélyezés, a tűzvédelmi, építésügyi és működési feltételek ellenőrzése, valamint a jogsértések szankcionálása. Az üzemeltető felelőssége a jogszerű és biztonságos működési feltételek tényleges biztosítása. A magánbiztonsági szolgáltató feladata pedig az, hogy a működés során észlelhető, közvetlen kockázatokat felismerje, jelezze, és a rendelkezésére álló jogszerű eszközökkel közreműködjön azok megszüntetésében.

E modellben a magánbiztonsági szolgáltató felelőssége nem korlátlan. Nem várható el tőle, hogy hatósági engedélyezési hibákat pótoljon, vagy műszaki tűzvédelmi szakértői vizsgálatot végezzen. Elvárható azonban, hogy a nyilvánvaló veszélyhelyzeteket ne kezelje közömbösen. Ilyen nyilvánvaló veszély lehet, ha a vészkijárat zárva van, ha a menekülési útvonalat bútorok vagy berendezési tárgyak zárják el, ha a helyiség láthatóan túlzsúfolt, vagy ha zárt térben pirotechnikai eszközt használnak.

A modell gyakorlati jelentősége abban áll, hogy a felelősségi szinteket nem egymás helyettesítőiként, hanem egymást kiegészítő garanciákként kezeli. A hatósági kontroll akkor tud hatékony lenni, ha nem válik kizárólag adminisztratív aktussá. Az üzemeltetői felelősség akkor valós, ha a biztonsági feltételek nem csupán papíron, hanem a rendezvény tényleges működése során is fennállnak. A magánbiztonsági közreműködés pedig akkor értékteremtő, ha nem merül ki a jelenlétben, hanem kockázatészlelő és jelző funkcióval is rendelkezik.

A magánbiztonsági szolgáltatás minősége ezért közvetlenül összefügg a képzéssel, az utasítási lánccal, a szerződéses feltételekkel és a dokumentációval. A biztonsági szolgálatnak rendelkeznie kell olyan írásos protokollal, amely rögzíti a befogadóképesség ellenőrzését, a vészkijáratok ellenőrzési rendjét, a tiltott eszközök kezelését, az evakuációs feladatokat, valamint a hatósági jelzés rendjét. Ennek hiányában a magánbiztonsági jelenlét könnyen látszatbiztonsággá válhat. A látszatbiztonság különösen veszélyes, mert a jelenlét illúzióját kelti anélkül, hogy valódi helyszíni kockázatkezelési képesség jönne létre.

Következtetések

Kutatásunk során arra a következtetésre jutottunk, hogy a szórakozóhelyi tűzeseti tömegtragédiák nem értelmezhetők kizárólag váratlan balesetként. A vizsgált esetekben ismétlődő kockázati mintázatok azonosíthatók (zárt tér, nagy létszámú közönség, pirotechnika vagy nyílt láng használata, gyúlékony belső anyagok, elégtelen menekülési feltételek és gyenge ellenőrzési mechanizmusok). E tényezők együttes fennállása olyan veszélyhelyzetet teremt, amelyben a tragédia bekövetkezése nem előre láthatatlan, hanem kriminológiai értelemben valószínűsíthető kockázat.

A tanulmány egyik fő megállapítása, hogy a megelőzés súlypontja nem helyezhető kizárólag a tűzeset bekövetkezése utáni beavatkozásra. A *flashover* jelenség gyors és rendkívül veszélyes természete miatt a zárt térben tartózkodó személyek menekülési esélyei rövid idő alatt minimálisra csökkennek. Ezért az életvédelem elsődleges eszköze a kockázatos feltételek előzetes kizárása.

Az elemzett esetek alapján megállapítható, hogy a tragédiák kialakulásában nem elsősorban a szabályozás hiánya, hanem a szabályszegések fokozatos normalizálódása játszott szerepet. A nyílt láng használata, a túlzsúfoltság, valamint a gyúlékony belső burkolatok alkalmazása több esetben hosszabb időn keresztül ismert és elfogadott gyakorlattá vált, miközben a szereplők a korábbi következménymentes működés alapján a veszélyhelyzetet alábecsülték.

A korrupciós aspektus kapcsán megállapítható, hogy a korrupció és az integritási hiányosságok társadalomra veszélyessége ilyen esetekben különösen élesen mutatkozik meg. A hatósági engedélyezési vagy ellenőrzési rendszer működési zavara nem pusztán adminisztratív probléma, hanem közvetlen életvédelmi kockázat. A tudományos pontosság ugyanakkor megköveteli, hogy a korrupciót csak bizonyított esetekben állítsuk, míg más esetekben ellenőrzési deficitről, integritási kockázatról vagy kriminológiai gyanúról beszéljünk.

A magánbiztonsági aspektus vizsgálata a tanulmány egyik lényeges hozzáadott értéke. A szórakozóhelyeken működő személy- és vagyonvédelmi szolgáltatók nem helyettesítik a hatósági ellenőrzést, de közvetlen helyszíni jelenlétük miatt alkalmasak lehetnek a veszélyes gyakorlatok felismerésére és jelzésére. A közbiztonság ilyen helyzetekben nem egyetlen szereplő feladata, hanem állami, üzemeltetői és magánbiztonsági felelősségi lánc eredménye. A tanulmány ezért amellett érvel, hogy a magánbiztonság nem csupán vagyonvédelmi szolgáltatásként, hanem megfelelően szabályozott, képzett és ellenőrzött formában a közbiztonságot kiegészítő, preventív rendészeti erőforrásként is értékelhető.

Javaslatok

A kutatás alapján elsőként indokolt a szórakozóhelyek ellenőrzési gyakorlatának a valós működési időhöz igazítása. A kizárólag hivatali időben vagy előre kiszámítható módon végzett ellenőrzések nem feltétlenül alkalmasak a tényleges kockázatok feltárására. A szórakozóhelyek biztonsági megfelelését olyan időpontokban is vizsgálni kell, amikor a helyiség ténylegesen üzemel, nagy létszámú közönség tartózkodik bent, és a rendezvény valós működési körülményei megfigyelhetők.

Másodikként indokolt a zárt térben alkalmazott nyílt lánggal, csillagszóróval és pirotechnikai eszközökkel szembeni szigorú, következetesen ellenőrzött tilalom. Amennyiben nagy létszámú közönség, gyúlékony belső anyagok és korlátozott menekülési feltételek vannak jelen, a nyílt láng alkalmazása nem kezelhető puszta rendezvényszervezési döntésként, hanem közvetlen életvédelmi kockázatot jelent.

Harmadikként szükséges a magánbiztonsági szolgáltatók rendezvénybiztonsági protokolljainak megerősítése. A szolgáltatási szerződésekben és belső utasításokban külön kell rögzíteni a létszámkontrollt, a vészkijáratok ellenőrzését, a tiltott rendezvényelemek kezelését, az evakuációs feladatokat és a hatósági jelzés rendjét. A biztonsági személyzet képzésében nagyobb hangsúlyt kell kapnia a tömegdinamikának, a pánikhelyzetek megelőzésének és az alapvető tűzvédelmi kockázatok felismerésének.

Negyedikként indokolt a hatósági, üzemeltetői és magánbiztonsági felelősségek világos elhatárolása. A tragédiák megelőzése nem lehet kizárólag utólagos büntetőjogi felelősségre vonás kérdése. Olyan működési modellt kell kialakítani, amelyben minden szereplő pontosan ismeri saját jelzési, beavatkozási és dokumentációs kötelezettségeit.

Végül az engedélyezési és ellenőrzési rendszerben fokozott integritásvédelmi kontrollra van szükség. A korrupciós cselekmények és az integritást sértő magatartások megelőzése ilyen területen nem csupán hivatali tisztasági kérdés, hanem közvetlen életvédelmi feladat. Ahol a hatósági kontroll elmarad vagy formálissá válik, ott a szabályozás tényleges védelmi funkciója is megszűnik.

Összegző javaslatként megfogalmazható, hogy a szórakozóhelyi biztonság fejlesztése nem kizárólag új normák megalkotását, hanem a meglévő szabályok tényleges működtetését, a szereplői felelősségek egyértelműsítését és a helyszíni kontrollképesség erősítését igényli. A jövőbeni prevenció akkor lehet eredményes, ha az engedélyezés, az ellenőrzés, az üzemeltetés és a magánbiztonsági szolgáltatás nem egymástól elszigetelten, hanem közös életvédelmi logika mentén működik.

Felhasznált irodalom

2005. évi CXXXIII. törvény a személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység szabályairól

2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről

BBC News (2021): Brazil Nightclub Fire: Four Convicted Over Blaze that Killed 242. *BBC News,* 2021. december 11. Online: www.bbc.com/news/world-latin-america-59617508

Brennan, David – Jovanovic, Dragana – Hutchinson, Bill (2025): At Least 59 Killed in Catastrophic Fire at Illegal Nightclub in North Macedonia. *ABC News,* 2025. március 16. Online: https://abcnews.com/International/dozens-believed-dead-north-macedonia-nightclub-fire/story?id=119846669

Brown, Jeremy – Loosemore, Martin (2015): Behavioural Factors Influencing Corrupt Action in the Australian Construction Industry. *Engineering, Construction and Architectural Management,* 22(4), 372–389. Online: https://doi.org/10.1108/ECAM-03-2015-0034

Cobin, John M. (2013): The Effectiveness of Delhi's Fire Safety Regulation Amidst Poverty, Ignorance, Corruption and Non-Compliance. *Economic Affairs,* 33(3), 361–378. Online: https://doi.org/10.1111/ecaf.12042

Cohen, Lawrence E. – Felson, Marcus (1979): Social Change and Crime Rate Trends: A Routine Activity Approach. *American Sociological Review,* 44(4), 588–608. Online: https://doi.org/10.2307/2094589

Creţan, Remus – O'Brien, Thomas (2020). Corruption and Conflagration: (In)justice and Protest in Bucharest after the Colectiv Fire. *Urban Geography,* 41(3), 368–388. Online: https://doi.org/10.1080/02723638.2019.1664252

Fackler, Martin (2000): China Disco Fire Kills 309. *The Guardian,* 2000. december 27. Online: www.theguardian.com/world/2000/dec/27/china

Farge, Emma – Bektas, Umit (2026): Swiss Bar in Deadly Blaze Had Missed Six Years of Safety Checks. *Reuters,* 2026. január 6. Online: www.reuters.com/world/no-safety-inspections-done-site-swiss-bar-fire-between-2020-25-says-mayor-2026-01-06/

Gáspár Miklós (2014): A rendészeti korrupció és kezelésének szervezetrendszere. *Magyar Rendészet,* 14(5), 29–45. Online: https://real-j.mtak.hu/28634/5/magy_rend_14_5.pdf

Gedeon Valéria (2012): Klubszínterek a lex West-Balkán után. *Jogi Tanulmányok,* 2, 15–28. Online: www.ajk.elte.hu/file/doktkonf2012_02.pdf

Hollán Miklós (2015): A korrupció tilalomfái. Korrupciós bűncselekmények integritásszemléletben. In *Antikorrupció és közszolgálati integritás.* Budapest: NKE Szolgáltató Nonprofit Kft., 131–147. Online: https://real.mtak.hu/32681/

Irk Ferenc (1980): A rizikó és a gondatlan bűncselekmények. *Jogtudományi Közlöny,* 35(3), 178–186. Online: www.irkferenc.hu/publ-pdf/Irk(1980)_05.pdf

LSE European Politics and Policy (2015): Romania's Politics on Fire: Why Victor Ponta Resigned and What It Means for the Country. *London School of Economics, and Politcal Science,* 2015. november 5. Online: https://blogs.lse.ac.uk/europpblog/2015/11/05/romanias-politics-on-fire-why-victor-ponta-resigned-and-what-it-means-for-the-country/

Moulson, Geir (2026): Fire Safety Inspections Lapsed for Years at Swiss Bar Where 40 Died in New Year's Blaze. *Associated Press News,* 2026. január 6. Online: https://apnews.com/article/d270a933adb9dd5589957ece1a4d5c59

Mozaffari, M. Hamed – Li, Yuchuan – Ko, Yoon (2023): Real-Time Detection and Forecast of Flashovers by the Visual Room Fire Features Using Deep Convolutional Neural Networks. *Journal of Building Engineering,* 64(1). Online: https://doi.org/10.1016/j.jobe.2022.105674

Nagy Ferenc (2017): A büntetőjogi bűnösség fogalmi irányzatairól. *Jogelméleti Szemle,* (1), 105–123. Online: https://doi.org/10.59558/jesz.2017.1.105

Nagy László Zoltán (2022): Lakástüzek keletkezése és terjedése. *Védelem Tudomány,* 7(1), 34–64. Online: https://ojs.mtak.hu/index.php/vedelemtudomany/article/view/13633/11068

Powers, John (2020): Collective Chronicles: The Nightclub Fire and the Corrupt System that Killed 64. *NPR,* 2020. november 23. Online: www.npr.org/2020/11/23/937929566/collective-chronicles-the-nightclub-fire-and-corrupt-system-that-killed-64

Ramos, Nicolas Lesenfants (2025): North Macedonia Club Fire Kills 59, Corruption Alleged. *Organized Crime and Corruption Reporting Project,* 2025. március 18. Online: www.occrp.org/en/news/north-macedonia-club-fire-kills-59-corruption-alleged

Reuters (2026): What is Known So Far about the Swiss Bar Fire that Killed 40. *Reuters,* 2026. január 6. Online: www.reuters.com/world/europe/what-is-known-so-far-about-swiss-bar-fire-that-killed-40-2026-01-06/

Zafar, Sameen – Rahman, Imran Ur – Ammara, Suman (2023): Disasters and Corruption: An Empirical Analysis of 16 Countries from Asia and the Middle East. *International Journal of Disaster Risk Reduction,* 90. Online: https://doi.org/10.1016/j.ijdrr.2023.103678

Magyar Rendészet 2026/3. 83–95.
DOI: 10.32577/mr.2026.3.6

KRIMINOLÓGIA

A 2024-es német rendőrségi bűnügyi statisztikáról

German Police Crime Statistics for 2024

FÓRIZS Sándor[1]

Bevezetés: A német rendőrségek minden évben készítenek a nyilvánosság számára bűnügyi értékelést. A Szövetségi Rendőrség tanulmánya az országos adatokat mutatja be a bűnözés területén jelentkező új mozzanatokkal.

Célkitűzések: A publikáció a 2024. évi hivatalos német szövetségi rendőrségi statisztikát mutatja be. Az olvasó megismerheti a kimutatás összeállításának módszerét, az anyag fontosabb fejezeteit, számadatait, az előző évhez viszonyítás arányait. Szóba kerül az új kannabisztörvény hatása, valamint a nem németek bűnügyi helyzete. A publikáció bemutatja egyes speciális bűncselekmények százalékos helyzetét az összes eseten belül és ezek számszerű megoszlását.

Módszertan: A kidolgozás alapmódszere a német bűnügyi statisztika, valamint egyes kapcsolódó dokumentumok, kommentárok tanulmányozása, elemzése. Fontos a bűnügyi statisztikai adatoknak az előző éviekkel történt összevetése, és ezen keresztül bizonyos tendenciák érzékeltetése.

Eredmények: Az olvasó a bűnügyi statisztika területéről nagy tömegű hivatalos adathoz juthat, amelyeket összevethet saját ismereteivel. Olyan problémákba is betekintést nyerhet, mint a jelentős számú külföldi, nem német bűnözési helyzete, illetve egyes speciális bűncselekményfajták egy másik országban történő jelentkezése.

Konklúzió: A németországi bűnügyi viszonyok jelenleg alapvetően kiegyensúlyozottnak tűnnek. Nincsenek kiugró hátrányos adatok. A dokumentumok reális helyzetelemzést tükröznek, nem látszik a számok manipulatív értelmezése, a felderítési kvóták nem tükröznek túlbonyolítást. Néhány bűncselekményfajta esetében, bár csak apró lépésekben, de folyamatos a helyzet romlása. Ezek megoldásában hosszabb távon változás szükséges.

[1] Nyá. dandártábornok, egyetemi tanár, e-mail: drforizs@gmail.com

Kulcsszavak: bűnügyi statisztika, bűncselekményfajták, erőszakos cselekmények, felderítési kvóta, nem német gyanúsítottak

Introduction: Every year, the German police forces prepare and publish their crime assessments. The Federal Police study presents crime trends at the national level, with particular attention to new trends and developments observed in the field of crime.

Objectives: The publication presents the official German federal police statistics for 2024. Readers can learn about the methodology used to compile the report and the most important sections, figures and comparisons with the previous year. The paper also discusses the impact of the new cannabis law and the criminal situation of non-Germans. It presents the percentage of certain specific crimes within the total number of cases, as well as their numerical distribution.

Methodology: The basic method used in the study was the examination and analysis of German crime statistics and related documents and commentaries. It is important to compare crime statistics with those of previous years in order to identify certain trends.

Results: Readers can access a large amount of official data on crime statistics, which they can compare with their own knowledge. They can also gain insight into issues such as the significant number of foreign, non-German criminals and the occurrence of certain types of crimes in other countries.

Conclusion: The current crime situation in Germany appears to be fundamentally balanced. There is no particularly negative data. The documents provide a realistic analysis of the situation; there is no evidence of manipulative interpretation of the figures, and the detection rates are not overly complicated. For some types of crimes, the situation is deteriorating, albeit only slightly. Long-term change is needed to address these issues.

Keywords: crime statistics, types of crime, violent crimes, detection rate, non-German suspects

Bevezetés

Németországból számtalan rendőrségi bűnügyi statisztikát lehet olvasni az interneten, akár napokon keresztül. Nem csoda, hiszen a 19 rendőrség saját kimutatással rendelkezik, készül országos szintű központi rendőrségi anyag, sok városi rendőrség a saját viszonyairól tesz ki az internetre tájékoztatást. Természetesen az államügyészség szintén bemutatja a szövetség aktuális bűnügyi helyzetét, még ha más szempontok alapján is, mint a rendőrség. A jelentősebb sajtókiadványok (Tagesschau 2025) a statisztikák kiadását követően igen értékes, sokoldalú véleményeket jelentetnek meg, szóról szóra idézve a kiadvány fontosabb elemeit, amelyeket megéri tanulmányozni. Mindezeken kívül születnek speciális

értékelések egyes külön területekről, például külföldiek helyzete, lakásbetörések, gépjárműlopások stb.

Publikációmban az országos központi rendőrségi statisztikából (Polizeiliche Kriminalstatistik 2024) kívánok gondolatokat megosztani az érdeklődővel. Ez az évente egy alkalommal megjelenő legjelentősebb rendőri statisztika, az ügyészségi statisztika mellett, amely az országos helyzetet foglalja össze, elemzi. A 2025-ös statisztika még nem jelent meg ezen anyag írásáig, 2026 tavaszán várható. A kimutatás készítési módjáról tudnunk kell, hogy azt a Szövetségi Bűnügyi Hivatal, maga is önálló rendőrség, a többi rendőri szervezet, tartományok, Szövetségi Rendőrség stb. beküldött adatai és a saját anyagai alapján állítja össze. Csak az adott évben lezárt nyomozások adatai kerülnek be az adatbázisba, nyilvánvalóan sok az előző évből átnyúló ügy. Ilyen értelemben kicsit „csal" az adott évre szóló adathalmaz, viszont hosszabb távon megbízható. A németek kiindulási statisztikának mondják ezt az adatgyűjteményt. Ezen azt értik, hogy csak a befejezett nyomozási cselekményeket tartalmazza, amelyek nyomozati dossziéját az ügyészségnek vagy a bíróságnak átadták. Mit nem tartalmaz ez a központi statisztika:

- a külföldön elkövetett cselekményeket, illetve amelyek helyszíne ismeretlen;
- az államellenes cselekményeket;
- a közlekedési bűncselekményeket;
- a szabálysértéseket;
- a tartományi törvények ellen elkövetetteket;
- azokat az eseteket, ahol a feljelentést az ügyészségen tették meg, és a nyomozati eljárást az ügyészség folytatja;
- a vám- és adókérdéseket.

Az ügyészségek és bíróságok eredményeit, tevékenységét szintén nem ismerteti a statisztika. A feldolgozás olyan adatmennyiséget tartalmaz, amelyet terjedelmében képtelenség az olvasó elé tárni, csupán a felszín érintésére van lehetőség. Az egyes bűncselekményfajtákat tartalmazó táblázatok 155 oldalt tesznek ki, visszatekintve a korábbi időszakokra, esetenként 1971-ig.

A szövetségi állam méreteiről érdemes néhány szót szólnunk. Az ország lakossága 2025 közepén 84 075 millió fő volt, a külföldiek aránya 14,6%. 2024-ben 100 000 fővel nőtt a lakosság a bevándorlásnak köszönhetően. Erre egyébként szükség van, alacsony a születések száma, a teljes termékenységi arányszám az országban 1,5. A nettó bevándorlás 34%-kal csökkent, a menedékkérelmek elbírálását egyébként 2025. áprilisban szigorították meg. 2025-ben 51%-kal esett vissza a kérelmek száma 113 200-ra az előző évhez viszonyítva, ami 2020-at leszámítva az elmúlt 10 évben a legalacsonyabb.

A kannabisztörvény, kábítószerek

A Németországban 2024. április 1-jén hatályba lépett új kannabisztörvény (*Gesetz zur Änderung des Konsumcannabisgesetzes und des Medizinal-Cannabisgesetzes* 2024) és annak hatása már megjelenik a rendőrségi statisztika területén. Ez a törvény az évtized leglényegesebb szabályozása a kábítószerek használata területén. A dokumentum készítői

szerint az enyhe javulás a bűncselekmények terén a két év között (2023–2024) visszavezethető a kannabisz részleges legalizálására. A kábítószeres bűncselekmények 2024-ben az előző évhez képest 34,2%-kal csökkentek 22 104 esetre. Az új jogszabály tulajdonképpen két, a kannabisz fogyasztásával, illetve gyógyászati alkalmazásával foglalkozó korábbi törvény módosítása. Átfogó, jelentős szabályozás, amely a növény magánjellegű birtoklását, fogyasztását, termelését saját célra és orvosi-tudományos felhasználását meghatározott előfeltételek mellett engedélyezi, csak felnőttek részére. A birtoklás és a fogyasztás közterületen 25 gramm lehet. Itt védett zónákat, objektumokat határoztak meg, mint iskolák, óvodák, ezek környezete stb. Magánlakásban 50 gramm, valamint 3 db növény tartható. Tilos alkohollal együtt fogyasztani, az anyagot továbbadni, eladni. Termelési egyesületek is működhetnek, de nem értékesítési céllal.

Az ország parlamentje kilencedik államként fogadott el ilyen könnyítést, állítólag 4,5 millió fogyasztó található az országban. Milyen változásokat hozott a jogszabály? 2025 első félévében 400%-kal csökkent a kannabisz és származékai, kannabiszvirágok behozatala az országba az előző év hasonló időszakához képest.

A heroinnál is jelentős, 14,8%-os csökkenés történt 8634 esetre. Nőtt viszont a kokain és crack fogyasztása 4,8%-kal, 38 671 eset. A metamfetamin különböző fajtáit +6% (11 070 eset) és LSD-t +32,6% (1073 eset) regisztráltak. Az új pszichoaktív anyagok használata 41,6%-kal növekedett. Mindezek pedig azt jelzik, hogy a kábítószerekhez kapcsolódó bűncselekmények továbbra is jelentős mértékben napirenden maradnak.

A részleges legalizálás komoly vitához vezetett a kormánykoalíción belül is, nem csupán a közbeszédben. A CSU[2] keményebb drogellenes politikára törekszik.

2024-ben 2137 droghalál történt, ez 4%-kal kevesebb az előző évinél *(Anzahl der Drogentoten in Deutschland in den Jahren von 2000 bis 2024 2025).* A napilapok is rendszeresen foglalkoznak a droghalál kérdésével, amint azt a *Tagesschau* 2025. júliusi publikációja is mutatja. A 30 év alattiak körében viszont 14%-os növekedés volt. A hatóságok a kábítószeres behatás alatti, vagy drog megszerzését szolgáló bűncselekmények számát 228 000-re becsülik. Különösen elgondolkodtató, hogy a 2000–2024 közötti években a 2024-es év számadata a második legmagasabb, 2023-at követően, amikor az elhunytak száma 2227 fő volt. A szövetségi drogmegbízott[3] Hendrik Streeck újabb veszélyes kábítószerek megjelenésére hívta fel a figyelmet. A halálesetek esetében általában többfajta anyag használatának kombinációja vezetett a tragédiákhoz. Ezek használata a törvényszéki vizsgálat szerint a holttestekben a korábbinál jóval magasabb. Az ugrásszerű növekedést a szintetikus ópiumszármazékok fogyasztása jelenti. Streeck összefüggést feltételez az Afganisztánban hatalmon lévő tálibok ópiumtilalma, a máktermelés betiltása és így az ópium németországi elérhetőségének csökkenése között. Most az opioidlaborok pótolják a hiányt.

[2] Christlich-Soziale Union in Bayern, Bajor Keresztényszociális Unió, a bajor tartomány meghatározó pártja.
[3] Bundesdrogenbeauftragte.

Adatok a statisztikából

A statisztikában 5 837 445 ismertté vált bűncselekmény szerepel (2023: 5 940 667 eset). Ez 1,7%-os csökkenést jelent az előző évhez képest, ami alapvetően az említett kannabisztörvény mérséklő hatásának tudható be. Ezen jogszabály hatása nélkül a két év (2023–2024) adatai lényegében megegyeznének, és folytatódott volna a koronavírus lecsengését követő enyhe bűnügyi emelkedés. Összesen 3 385 919 esetet derítettek fel, ezzel a felderítési kvóta közel 58,0% (2023: 58,4%).

Az erőszakos cselekmények terén 1,5%-os volt az emelkedés, 217 277 esetre, ezzel 2007 óta ez lett az új csúcs. A statisztika a növekedést a nem német elkövetőkre vezeti vissza, 85 012 fő nem német gyanúsítottal, esetükben 7,5%-os növekedéssel. Erőszakos és súlyos testi sérülések +2,4%, 158 177 eset (2023: 154 511). Rablás cselekmények +3,7%, 43 194 eset (2023: 44 857).

Az erőszakos cselekmények elkövetési helyszíneinek főbb megoszlása:

- lakás 22,3%, 48 401 eset;
- üzletek, áruházak 4,2%, 9133 eset;
- sport- és szabadidőközpontok 9,4%, 20 496 eset;
- közlekedési eszközök, objektumok 9,4%, 20 496 eset;
- egyéb nyilvános terület, utcák, terek 29,4%, 63 802 eset;
- befogadóhelyek, menekültszállások 2,4%, 5267 eset;
- képzési intézmények 3,5%, 7658 eset.

Növekedett a 18 éven aluli elkövetők és a nem német gyanúsítottak száma. Az összes elkövetői számban több a 13 év alatti személy, 13 755 fő, 11,3%-os növekedés. És több volt a 13–18 év közötti elkövető, 31 383 fő, 3,8%-os növekedéssel. Az erőszakos cselekmények emelkedése esetében a statisztika készítői felvetik az elkövetők pszichológiai leterheltségének jelentőségét. A külföldi elkövetők arányának emelkedésében szerepet játszhat, hogy az országban tovább nőtt a nem németek jelenléte.

A gyilkosság vagy halállal járó bűncselekmény 0,9%-kal nőtt 2303 esetre (2023: 2282). Erős volt a növekedés a szexuális bűncselekmények esetében is, nemi erőszak, szexuális kényszerítés, szexuális támadás, különösen súlyos esetben halállal +9,3%, 13 320 eset (2023: 12 186). Az emelkedés okaként a statisztika készítői a feljelentési hajlandóság növekedését látják, vagyis a számok az eddigi látencia területéről kerültek át a megismert részre (a német szakkifejezés szerint a sötét oldalról a világos oldalra). Egyes érintett áldozatcsoportoknál, különösen a gyerekek esetében a kriminalisztikai kutatás a látenciát továbbra is igen jelentősnek ítéli. A feljelentések elmaradnak az érintettek szégyenkezése, kiszolgáltatott helyzete, az elkövetővel fennálló függő kapcsolata miatt.

A lopások (zseb, kézitáska, bolti) a bűncselekmények legnagyobb csoportját képezik. 2015-ben még 2,5 millió eset volt, és ez abban az évben az összes bűncselekmény (6,33 millió) közel 40%-át jelentette. A koronavírus idején a szigorítások miatt kevesebb elkövetési lehetőség adódott, ezért csökkentek a számok. A pandémiát megelőző utolsó évben, 2019-ben 1,82 millió eset történt, a 2015-ös csúcsról 2021-ig folyamatos csökkenés zajlott. Kis emelkedés után a helyzet stabilizálódott a 2024-es 1,94 milliónál, ami 2023-hoz képest –1,6%-os mérséklődést jelent, még mindig a bűncselekmények 1/3-át képezve.

Visszaesés látszik 2023-hoz képest a bolti lopásoknál (–5,0%, 409 907 eset) és a kerékpárlopásoknál (–6,9%, 245 868 eset). A mérséklődéshez hozzájárulhatott az optimálisabb őrzési rendszerek alkalmazása, kerékpároknál például azonos idejű GPS-helyzetjelzők, az emberek megnövekedett érzékenysége a lopásokra, a körültekintőbb megelőzés. Jelentősen nőtt az őrzési technikák használata és az üzletekben a biztonsági személyzet létszáma. Az egyes bűncselekményfajtáknál a tendenciák alakulása gyakran nem azonos irányú. A kerékpárlopások 2019-hez képest 11,5%-kal mérséklődtek, akkor 277 786 eset. Ezzel ellentétben a bolti lopások most a 2019-es szintet 24,3%-kal meghaladják, akkor 325 786 eset fordult elő.

A lakásbetörés 0,8%-kal nőtt 78 436 esetre. Növekedett a személyek megsértésének száma (+5,8%), bűncselekmények a személyes szabadsággal szemben (+5,3%), a regisztrált fenyegetések (+7,0%), zaklatás (+6,9%).

2022-ig a bűnözés Németországban csökkent, majd újra növekedni kezdett. A csökkenés részben visszavezethető a koronavírus-járvánnyal kapcsolatos rendszabályokra. Szigorú állami intézkedések történtek, intézmények, bevásárlóközpontok bezárása, fokozott rendőri ellenőrzés, kevesebb elkövetési lehetőség nyílt 2020-ban és 2021-ben.

Jelentős emelkedés történt a gazdasági bűnözés területén. Az esetszám 38 925-ről (2023), 61 358-ra nőtt (2024). Ez +57,6%. A tapasztalatok szerint a számok ezen a területen mindig jelentősen ingadoztak. Ok a többéves nyomozás, az eljárások későbbi lezárása, ügyek összevonása. Az aktuális helyzetre jelentős befolyást gyakorolt egy ügy Schleswig-Holsteinből. Az ott történt elszámolási csalás az egészségügy területén 18 595 esettel befolyásolta, megemelte a statisztikai számokat.

Néhány bűncselekmény százalékos megoszlása, zárójelben az előző év adatai:

- szexuális bűncselekmények 2,2% (2,1%);
- életellenes cselekmények 0,1% (0,1%);
- egyéb bűncselekmények 22,7% (21,4%);
- egyszerű lopások 19,7% (19,7%);
- súlyos lopások 13,6% (12,7%);
- csalás 12,7% (13,5%);
- testi sértés 10,7% (10,3%);
- rongálás 9,5% (9,4%);
- kábítószeres bűncselekmények 3,9% (9,4%);
- idegenrendészeti törvény megsértése 4,9% (5%).

Késes támadások

Összesen 15 741 késes támadás fordult elő. A statisztika megkülönböztet fenyegetést és végrehajtott támadást, a kettő együtt 29 014 eset volt. Ennek 54,3%-a erőszakos bűncselekmény, 43,3%-a volt fenyegetés. 2,4%-a egyéb cselekmény, mint ellenszegülés hatósági intézkedéssel szemben vagy kényszerítés. Magának az eszköznek a birtoklása természetesen nem számít bűncselekménynek. A veszélyes és súlyos testi sérülések kategóriáján belül a késes támadások aránya 10,8%-kal növekedett, miközben maga az alapkategória csupán 0,5%-kal lett magasabb (2023: 5,8%, 8951 eset). Mivel a tényleges számok 2023-ig bezárólag nem

validáltak, nem lehetséges az összehasonlítás a korábbi évekkel. Emelkedés történt Bajorországban (+110%), Nordrhein-Westfalenben (+20,6%) és Brandenburgban (+16,6%).

Láthatóan rendkívül zavaró tényezővé váltak ezek az esetek, mondhatjuk „favorit témává" nőtték ki magukat. Még a szövetségi belügyminiszter asszony, Nancy Faeser is külön foglalkozott a késes támadásokkal interjújában. A rendőrség naponta átlagosan 600 erőszakos (nem feltétlenül késes) cselekménnyel szembesül. A Solingenben 2024 augusztusában három halállal és nyolc sérüléssel járó késes támadást követően a Bundestag döntött a belső biztonság és a menekültügyi rendszer megszigorításáról. Ennek a folyamatnak a keretébe tartozik a fegyvertörvény módosítása (BMI 2024), amely 2024 októberében lépett hatályba szigorításokkal:

- nem hordhatók kések nyilvános rendezvényeken, piacokon, ifjúsági és képzési intézményekben, tömegközlekedési eszközökön, azok megállóiban és épületeikben, sportrendezvényeken, népünnepélyeken, kiállításokon stb.;
- a tartományok felhatalmazást kaptak, hogy fegyverek és kések viselésénél saját rendeleteikben tilalmi zónákat jelöljenek ki a bűnügyileg leginkább fertőzött helyeken, mint utcák, terek stb.;
- a szövetségi rendőrség lehetőséget kapott a gyanúok nélküli ellenőrzésekre a vasutak területén; a vonatok, az állomások, a vasúti berendezések és építmények az egész országban a szövetségi rendőrség és nem az adott tartomány rendőrsége illetékességébe tartoznak;
- a rendőrségnek megengedett személyek szúrópróbaszerű ellenőrzése, rövid idejű feltartóztatása, kikérdezése, csomagok és ruházat átvizsgálása;
- szigorították a rugóskésekhez kapcsolódó korlátozásokat, amelyek egyébként fegyvernek számítanak (itt egy sor kitétel található, például mint foglalkozási eszköz);
- a tilalmak a penge nagyságától függetlenül minden eszközre kiterjednek, a mindennapos használati és zsebkésekre is;
- 10 000 euró pénzbüntetéssel sújtható mint szabálysértés a kés tiltott helyeken történő birtoklása;
- a törvény külön szabályozza a kivételeket (mentősök, katasztrófavédelem stb.).

Csalás mint bűncselekmény

A csalások (BKA 2025) esetében a digitális bűncselekmények száma tovább növekedett. Jelentős részüket külföldről, illetve ismeretlen helyről követték el, de a kár Németországban keletkezett. Jellemzőek voltak az adathalász-tevékenységek, illetve a nagyszülőkre irányuló úgynevezett „unokás trükkök" vagy „sokkoló hívások".

A csalások száma ismételten enyhén csökkent, nagy kihívás a nemzetközi elkövetés. Az évben 743 472 esetet regisztráltak. Ez az előző évhez képest 1,5%-os visszaesés. Egy hosszabb távú visszatekintés még inkább látható pozitív változást mutat. 2010 óta a bűncselekmények száma 224 000 esettel, 23,2%-kal csökkent. Nem szabad, hogy ez az alapvetően pozitív változás megtévessze az olvasót. A bűncselekményfajta továbbra is meghatározó cselekménycsoportot képez, különösen a digitális térben és a nemzetközi

elkövetési módszerek között. Az országban bekövetkezett 743 472 csalási esethez hozzá kell számolni másik 513 518 cselekményt, amelyeket külföldről követtek el. A visszaesés különösen érezhető volt az áru- és árukreditcsalásoknál –10,7%-kal 233 987 esetre. Ez az eredmény feltételezhetően visszavezethető a területen bevezetett új online kereskedelmi biztonsági fizetési módszerekre és a károsultak megváltozott feljelentési magatartására. Az üzemanyag-tankoláshoz kapcsolódó csalások 11,4%-os visszaesését (85 462 eset) vélhetőleg befolyásolta az infláció változása és az árak csökkenése, két olyan összetevő, amelyeket a korábbi években a növekedés okainak tartottak.

A csalások esetében igen jelentős a látencia. Feltételezhetően a történtek 20%-a jut a rendőrség tudomására. 40%-nak ítélik azon esetek jelzését amikor az elkövetők egy cég képviselőjének adják ki magukat, illetve az unokás csalásoknál. Az árucsalásoknál és szolgáltatások elmaradásakor 22% körüli a feljelentés, amennyiben az elkövetés interneten történik. Az egyéb csalási eseteknél a feljelentés arányát 23,8%-ra (online) és 23,4%-ra (offline) ítélik. Továbbra is az internet az elkövetés fő területe. 2024-ben a cselekmények 55,3%-át követték el a segítségével. Nagyon kicsi a csökkenés 2023-hoz képest, 58,1%. Az internet lehetővé teszi a potenciális áldozatokkal történő gyors, távoli, névtelen, nehezen ellenőrizhető és eredményes kapcsolatfelvételt.

A bűnügyi statisztikán kívül egy másik szervezet, a betegkasszák csúcsszövetsége is jelentős csalásokról tájékoztat (Bartocha–Goldau 2025). Németország lakosságának 90%-a 94 betegbiztosító kassza ellátási körébe tartozik. Az egészségügy területén tovább növekedett a felfedett csalások száma, 2022–23-ban 50 000 esetet jelentettek, amelyeket a kasszák ellenőrzése fedett fel. A keletkezett kár átlépte a 200 millió eurós határt. Alapvető módszer a hamis receptek alkalmazása és a kiváltott gyógyszerek további értékesítése. A tevékenységre komplett hálózatok szakosodtak. Középpontban az „Ozempic" fogyasztó injekció és a „tilidin", valamint „fentanyl" fájdalomcsillapítók voltak. Az üzlet nagyságát érzékelteti, hogy egy adag „Ozempic" a dózis nagyságától függően 80–217 euróba kerül.

A nem német gyanúsítottak

Míg az eredeti német lakosság száma lényegében alig változott, a nem német népesség észrevehetően növekedett. Ebből kifolyólag joggal feltételezhető, hogy a nem német gyanúsítottak aránya gyorsabban növekedett, mint a németeké. Emellett a tisztán számokból kiinduló hatás mellett szerepet játszik a menedéket kereső személyek esetében az erőszakos bűncselekmények elkövetését növelő szegénység és a bizonytalan jövőbeni kilátások. A nem német kategóriába a menekülteken kívül más csoportok is tartoznak, mint a legálisan az országban tartózkodó uniós és harmadik országok állampolgárai.

2024-ben a statisztika 913 196 fő (–1,1%) nem német gyanúsítottat regisztrált. Ez az összes gyanúsított 41,8%-a (2023: 41,1%). Összehasonlításképpen a német gyanúsítottak száma 1 271 638 fő volt 2024-ben, –3,9%-kal csökkent 2023-hoz viszonyítva.

A nem német gyanúsítottak között 383 844 fő (–4,6%) volt bevándorló, ami 17,6%-a (2023: 17,9%) az összes gyanúsítottnak.

Amennyiben az idegenrendészeti törvény megsértését is figyelembe vesszük, amit többnyire csak külföldiek követnek el, az alábbi kép alakul ki:

- 1 270 858 német (–3,9%) és 696 873 nem német (+0,3%) gyanúsított volt az évben;
- a nem németek aránya az összes gyanúsítottak között 34,4%-ról 35,4%-ra emelkedett;
- a nem német gyanúsítottak körén belül 172 203 (–3,6%) volt bevándorló, ami 8,8% (2023: 8,9%) az összes gyanúsított között.

Első alkalommal használt a statisztika egy úgynevezett „gyanúsítotti terhelési szám[4]"-ot (TVBZ), a két kategória, német – nem német bűnözési arányai összehasonlítása érdekében. Amennyiben a terhelési számot az idegenrendészeti törvény adatai nélkül vizsgáljuk, német – nem német összehasonlításban a 2004-es évre vonatkozóan, az adatoknál szembetűnő, hogy a nem németek száma lényegesen magasabb. Ez különösen a férfiakra vonatkozik.

A német gyanúsítottak esetében a TVBZ-szám 1878, azaz 100 ezer német lakosra ennyi gyanúsított jut. Lényeges eltérés van a nemek között: a férfiak esetében a szám 2781, a nők esetében 1024. A nem németek kategóriájában a TVBZ-szám 5091, 100 ezer főből ennyi lett az évben meggyanúsítva. Férfi 7495, nő 2441 fő/100 ezer.

Mindenesetre amennyiben a számokat értékelni kívánjuk, az alábbiakat szükséges mérlegelni:

- A bűnügyi terheltség a származási helytől független. Csupán az a kérdés, hogy az adott népcsoport létszámilag milyen arányú a nem németek körében.
- A nagyobb bűnügyi terheltség több szempontból érthető. Ezen személyek migrációs története jelentős rizikóeseményekkel terhelt, és ez bizonyos bűncselekmények – erőszak, a magántulajdon semmibe vétele – elkövetésére hajlamosít, származási helytől függetlenül.
- Mindezekhez hozzájárul még a hátrányos lakó- és gazdasági élethelyzet, pszichikai leterheltség, a saját, erőszakkal kapcsolatos tapasztalatok a gyerekkorból, a migrációs múltból és a hatalommal szembeni beidegződés.
- A statisztika csupán a rendőrség tudomására jutott feljelentett cselekményeket tartalmazza. A kutatások azt mutatják, azokat az eseteket, amelyeket nem németek, „idegenek", „migránsok" követtek el, lényegesen hamarabb, nagyobb valószínűséggel feljelentik. Az arányok értékelésénél mindezekre is szükséges figyelemmel lenni.

A Belügyminisztérium által kiadott statisztikai anyag (BMI–IMK 2025) külön foglalkozik a nem német elkövetők, gyanúsítottak kérdésével. A 913 196 külföldi elkövető esetében 25 országot szerepeltet nagyságrendileg név szerint besorolva, majd a többieket egy „egyéb" csoportba vonja össze. A megnevezett országok közül 6 EU-s, 8 egyéb európai és 11 nem európai állam. A magyarok valószínűleg az „egyéb" csoportba tartoznak, nincsenek az első 25 közé sorolva. Nagyságrendileg az első hat kategória a külföldi elkövetők százalékában:

- szír 114 889 fő, 12,6%;

[4] Tatverdächtigenbelastungszahl, TVBZ.

- török 93 253 fő, 10,2%;
- román 65 041, 7,1%;
- ukrán 55 669 fő, 6,1%;
- afgán 49 427 fő, 5,4%;
- lengyel 47 771 fő, 5,2%.

A látencia kérdésköréről

A rendőrségi bűnügyi statisztikában több alkalommal is felbukkan a látencia fogalom. Az olvasó találhat becsléseket, például a rendőrség tudomására jutott adatok egyes esetekben a tényleges történések 20–40%-át fedik le. Jelentősnek ítélik a látenciát a csalások, vagy éppen a szexuális cselekmények esetén. Bizonyos értelemben ezen a téren a sötétben tapogatózunk. Hogy milyen nehéz a látencia falát feltörni, és mennyi pénz, illetve munka szükséges ehhez, azt egy, az elmúlt két évben lezajlott németországi kutatás is szemlélteti. Magának a projektnek a bemutatására nincs lehetőségem, hiszen a megjelent három kutatási jelentés első kötete is 140 oldalas anyag. Mindenesetre jelzi a komoly szándékot a látencia ledolgozására.

A Szövetségi Bűnügyi Hivatal, a Szövetségi Belügyminisztérium és a Szövetségi Képzési Minisztérium[5] szakértők bevonásával kutatást indított az erőszakos cselekmények látenciájának országos vizsgálatára. A projekt megnevezése: *Élethelyzet, biztonság és nehézségek a hétköznapokban*.[6] Cél az állampolgárok erőszakkal kapcsolatos érintettségének vizsgálata, adatgyűjtés mindkét nemre, a bekövetkezett erőszakos cselekmények jellegére, az adatszolgáltató szociális helyzetére, lakókörnyezetére vonatkozóan. A program a nem jelentett ilyen jellegű bűncselekmények kiterjedtségét kívánja felmérni és megvilágítani, illetve a biztonsági helyzetet, valamint a személyes életviszonyokat és az érintettek reakcióit.

Információkat gyűjtöttek az állampolgárok tapasztalatairól, viselkedési módjukról. A kutatás súlyponti területei lettek az erőszakkal kapcsolatos személyes tapasztalatok, a partnerhez és expartnerhez kapcsolódó erőszak, a szexuális erőszak és erőszak a digitális térben. Külön vizsgálták a nemekhez kapcsolódó sajátosságokat. Az elkészült tanulmányok felhasználták a rendőrség, az igazságügyi és az áldozatsegítő szervek ismereteit, adatait.

A kutatás módszere nagy kiterjedésű, reprezentatív lakossági felmérés lett, részben személyes szóbeli adatfelvétel, valamint online kérdőív alkalmazása útján. Ez utóbbi a németen kívül arab, angol, lengyel, orosz és török nyelven is zajlott. Az adatfelvételt 2023. július és 2025. január között végezték, 15 000 interjút készítettek és dolgoztak fel. A felmérés profi elvégzésével egy erre szakosodott müncheni közvélemény-kutató intézetet (Verian) bíztak meg. A projekt eredményei három tanulmányban (füzetben) jelentek meg, amelyek az alkalmazott kérdőívvel együtt az interneten elérhetők.

[5] Bundesministerium für Bildung, Familie, Senioren, Frauen und Jugend.
[6] Lebenssituation, Sicherheit und Belastung im Alltag (LeSuBiA).

1. táblázat: A bűncselekmények számának változása az idegenrendészeti esetek nélkül

Év	Lakosság száma	BCS száma	Feld. kvóta %	Gyanúsítottak száma (fő)	Közülük német (fő)	Közülük nem német (fő)	Nem németek aránya a gyan. között %
2010	81 802 300	5 859 125	55,5	2 098 601	1 679 369	419 232	20,0
2011	81 751 602	5 912 355	54,1	2 054 232	1 626 973	427 259	20,8
2012	81 843 743	5 908 011	53,7	2 025 957	1 590 398	435 559	21,5
2013	80 523 746	5 851 107	53,7	2 007 328	1 554 313	453 015	22,6
2014	80 767 463	5 925 668	53,7	2 023 623	1 531 013	492 610	24,3
2015	81 197 537	5 927 908	53,4	2 011 898	1 456 078	555 820	27,6
2016	82 175 684	5 884 815	54,0	2 022 414	1 406 184	616 230	30,5
2017	82 521 653	5 582 136	55,7	1 974 805	1 375 448	599 357	30,4
2018	82 792 351	5 392 457	56,5	1 931 079	1 341 879	589 200	30,5
2019	83 019 213	5 270 782	56,2	1 896 221	1 318 980	577 241	30,4
2020	83 166 711	5 163 536	57,2	1 863 118	1 305 430	557 688	29,9
2021	83 155 031	4 901 007	57,5	1 785 398	1 251 915	533 483	29,9
2022	83 237 124	5 402 755	55,6	1 921 553	1 309 115	612 438	31,9
2023	84 358 845	5 641 758	56,3	2 017 552	1 322 571	694 981	34,4
2024	84 669 326	5 550 106	55,9	1 967 731	1 270 858	696 873	35,4

Forrás: a szerző szerkesztése BMI–IMK 2025: 40, 45 alapján

A táblázat adatai a Szövetségi Belügyminisztérium rendőrségi statisztikájából származnak, két különböző oldal táblázatának részbeni összevonásával. A 14 év információit nehéz egy az egyben értékelni, mert az alapbázis, az ország lakossága, időközben 2,5 millió fővel növekedett. A lakossági létszámemelkedés ellenére az ismertté vált bűncselekmények száma (idegenrendészeti esetek nélkül) 300 ezerrel csökkent, ami jeles eredménynek tekinthető. Az előzőknek megfelelően a gyanúsítottak (az elkövetők) száma is 130 ezerrel lett kevesebb. Következtetésképpen javult a rendőrség hatékonysága és a biztonsági helyzet. A felderítési kvóta 53–57% között ingadozik. Láthatólag nem lehetséges az adott viszonyok, bűnüldözési módszerek mellett e fölé menni. A nem német bűnelkövetők száma 14 év alatt 277 ezerrel növekedett, 20%-ról 35%-ra. Az adatnál nem szabad a migránskérdést felvetni, az elkövetők között jelentős az uniós és egyéb európai állam polgára.

Zárógondolatok

Németországban évről évre egymást követően jelennek meg a különböző rendőrségi bűnügyi statisztikák. A legnagyobb léptékű közülük a Szövetségi Bűnügyi Hivatal kiadványa. Ennek kritikái, esetleges kommentárjai széles körben olvashatók a sajtóban. A szakemberek lényegében nem vitatják a benne lévő számszerű adatokat, annál több észrevétel olvasható azok értelmezésével kapcsolatban. A statisztika kiegyensúlyozott bűnügyi helyzetet tükröz, komoly, százalékokban megnevezhető jelentős változások nincsenek, de néhány tendencia veszélyesnek mondható, elgondolkodtató. Melyek a negatívként megnevezhető

folyamatok? Az erőszakos bűncselekmények számának emelkedése; a szintetikus drogok fogyasztásának növekedése és az ehhez kapcsolódó halálesetek 10 éves csúcson; a gyermek- és fiatalkorú bűnözés emelkedése, összekapcsolódva erőszakos cselekményekkel; a jelentős mértékben külföldről folytatott online csalások; a külföldiek által elkövetett bűncselekmények növekvő aránya, amelyeknél nem elsősorban a menekültek a gyanúsítottak. Érdekes, hogy a 2024-ben ismertté vált esetek számának enyhe csökkenését az anyag készítői a kannabisz részleges legalizálását engedélyező törvény megjelenésével kapcsolják össze, a fogyasztáshoz korábban hozzátartozó bűncselekmények jelentős visszaesése okán. A korábbi covidjárvány alkalmával bevezetett szigorú intézkedések feloldása viszont más bűncselekményfajták újbóli emelkedését hozta a közterületeken, a különböző rendezvényeken.

2024-ben a biztonság megítélését jelentősen befolyásolták az úgynevezett késes támadások. A törvényhozás rendkívüli gyorsasággal fogadott el törvénymódosítást egy több emberéletet és sérülést okozó bűncselekmény nyomán.

A 2024-es bűnügyi statisztikát a szövetségi belügyminiszter asszony és három rendőr vezető, köztük a belügyminiszteri konferencia soros elnöke mutatta be a sajtó képviselőinek. Az általuk kiemelt szempontok megtalálhatók a minisztérium honlapján (BMI 2025). Érdemes elgondolkodni, mit tartottak szükségesnek érinteni a hatalmas anyagból a közvélemény számára. Az elmondottak között természetesen szerepelnek a késes támadások. További jelentős szempont a bűnelkövető külföldiekkel szembeni fellépés szigorítása. A kitoloncolások száma 55%-kal lett magasabb, mint két évvel azelőtt. A kiutasítási őrizetbevétel hosszát 10 napról 28 napra növelték az új törvényi szabályozásban. A nők elleni erőszak több helyen is szerepel a megemlített problémák között. A belügyi értekezlet tagjai szeretnék ehhez a problémamegoldáshoz kapcsolódóan egy elektronikus tartózkodási, helymeghatározási rendszer spanyol módszer szerinti alkalmazását a szövetségi erőszak elleni törvénybe (Gewaltschutzgesetz, GewSchG) foglaltatni. Ezzel biztosítanák az erőszakosan fellépő férfiak távolságtartását. Az előrelépés további lehetőségeit vizsgálva alapvető feladatként határozták meg a biztonsági, egészségügyi, idegenrendészeti és fegyverrendészeti hatóságok eddiginél szorosabb együttműködését.

Németország lakossága több európai országgal ellentétben lassan növekszik. Az ott élők közül sokan nem német állampolgárok. Szintén növekedett a nem német bűnelkövetők aránya, ebben az évben 1%-kal, elérve a 41,8%-os arányt az összes elkövetői csoporton belül. Ez mindenesetre jelzésértékű, veszélyes lehet, amennyiben folytatódik a tendencia. Meg kell említeni, hogy Németország jelentős turisztikai célpont és főidényben vonzza az uniós bűnözőket.

Felhasznált irodalom

Anzahl der Drogentoten in Deutschland in den Jahren von 2000 bis 2024 (2025). Online: https://de.statista.com/statistik/daten/studie/403/umfrage/todesfaelle-durch-den-konsum-illegaler-drogen/

Bartocha, Adrian von – Goldau, Sophie (2025): Schadenssumme übersteigt 200 Millionen Euro. *Tagesschau,* 2025. március 27. Online: www.tagesschau.de/investigativ/rbb/betrug-gesundheitswesen-krankenkassen-100.html

BKA (2025): *Betrugskriminalität 2024: Rückgang bei Fallzahlen – große Herausforderungen durch internationale Tatbegehungen.* Online: www.bka.de/SharedDocs/Kurzmeldungen/DE/Kurzmeldungen/250425_Entwicklung_Betrugskriminalit%C3%A4t.html?nn=241202

BMI (2024): Waffengesetzänderungen 2024: Fragen & Antworten. Online: www.bmi.bund.de/DE/themen/sicherheit/waffen/waffenrecht/faq-artikel-waffenrecht.html

BMI (2025): Polizeiliche Kriminalstatistik für das Jahr 2024: Zahl der Straftaten weitgehend auf Vorjahresniveau, Gewaltdelikte angestiegen. Online: www.bmi.bund.de/SharedDocs/pressemitteilungen/DE/2025/04/pks-2024.html#:~:text=Die%20Polizeiliche%20Kriminalstatistik%20f%C3%BCr%20das%20Jahr,2024%20finden%20Sie%20hier:%20https://w

BMI–IMK (2025): *2024 Polizeiliche Kriminalstatistik.* Online: www.bmi.bund.de/SharedDocs/downloads/DE/publikationen/themen/sicherheit/BMI25028_pks-2024.pdf?__blob=publicationFile&v=8

Ergebnisse der Dunkelfeldstudie „Lebenssituation Sicherheit und Belastung im Alltag (LeSuBiA)" (2026). Online: www.bka.de/SharedDocs/Downloads/DE/Publikationen/Publikationsreihen/Forschungsergebnisse/260210_LeSuBiA_Ergebnisse_I.html?nn=261272

Gesetz zur Änderung des Konsumcannabisgesetzes und des Medizinal-Cannabisgesetzes (2024). BGBL-Nr.: 207. Online: www.recht.bund.de/bgbl/1/2024/207/VO

Tagesschau (2025): Weniger Straftaten, mehr Gewaltdelikte. *Tagesschau,* 2025. április 7. Online: www.tagesschau.de/inland/gesellschaft/polizeiliche-kriminalstatistik-106.html

This page intentionally left blank.

Magyar Rendészet 2026/3. 97–110.
DOI: 10.32577/mr.2026.3.7

KRIMINOLÓGIA

A kortársbántalmazás dinamikája és a népirtó rezsimek kialakulásának folyamata közötti összefüggések feltárása[1]

Exploring the Connections Between the Dynamics of Peer Bullying and the Process of the Emergence of Genocidal Regimes

MOLNÁR Jenő István[2]

Bevezetés: A kortársbántalmazás *(bullying)* jelensége hosszú ideje a neveléstudomány, a pszichológia és a kriminológia fókuszában áll, ugyanakkor ritkán elemzik tágabb társadalmi és történeti összefüggésekben. Jelen tanulmány abból a feltevésből indul ki, hogy a fiatalok közötti agresszív viselkedési mintázatok nem elszigetelt jelenségek, hanem szélesebb társadalmi kommunikációs és hatalmi folyamatok leképeződései.

Célkitűzés: A tanulmány szerzőjének célja annak feltárása volt, hogy milyen strukturális és dinamikai hasonlóságok figyelhetők meg a kortársbántalmazás folyamatai és a népirtó rezsimek kialakulásának mechanizmusai között, különös tekintettel a normalizációra, a szereplői pozíciókra és a társadalmi közöny szerepére.

Módszertan: A vizsgálat kvalitatív módszertanon alapuló irodalmi feldolgozás és tematikus áttekintés formájában valósult meg. A kiválasztott elméleti modellek összehasonlító elemzése során a hangsúly a folyamatjelleg, a szerepek stabilizálódása és a kommunikációs minták vizsgálatán volt.

Eredmények: Az elemzés rámutat arra, hogy a *bullying* és a népirtó folyamatok számos ponton strukturális azonosságokat mutatnak: az áldozatok dehumanizációja, a passzív szemlélők szerepe, az agresszió fokozatos

[1] Köszönetet szeretnék mondani a European Union Agency for Law Enforcement Training (CEPOL) munkatársainak, különösképp azoknak a belga rendőrkollégáknak, akik 2025. november 24–28. között megszervezték a 49/2025. számú, kimagasló színvonalú Hate Crimes képzést, amelynek anyaga alapját képezte jelen tanulmánynak.

[2] Egyetemi tanársegéd, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Rendészeti Magatartástudományi és Kriminálpszichológia Tanszék, e-mail: molnar.istvan.jeno@uni-nke.hu

legitimálódása, valamint az intézményi vagy közösségi szintű hallgatás mindkét esetben meghatározó tényező.

Konklúzió: A tanulmányban tett következtetések szerint a fiatalok közötti erőszak csökkentése nem kizárólag pedagógiai vagy fegyelmezési kérdés, hanem szélesebb társadalmi felelősség. A digitális tér által felerősített kommunikációs minták különösen indokolttá teszik, hogy a társadalom egészének kommunikációja tudatosabbá, toleránsabbá, szolidárisabbá és erkölcsileg következetesebbé váljon. A tanulmány elsősorban erre a felelősségre kíván rámutatni, ebből fakad azon értéke, hogy a szerző elsők között irányítja rá a figyelmet a két folyamat közötti strukturális hasonlóságra.

Kulcsszavak: kortársbántalmazás, *bullying,* népirtó rezsimek, társadalmi felelősségvállalás, empatikus, toleráns és szolidaritáson alapuló kommunikáció

Introduction: Peer bullying has long been a central focus of educational sciences, psychology, and criminology; however, it is rarely examined within broader social and historical contexts. This study is based on the assumption that aggressive behavioural patterns among young people are not isolated phenomena but rather reflections of wider social communication and power dynamics.

Aims: The author's aim is to explore the structural and dynamic similarities between the processes of peer bullying and the mechanisms underlying the emergence of genocidal regimes, with particular attention to normalisation processes, actor roles, and the role of societal indifference.

Methodology: The study is based on a qualitative methodology, employing a literature-based analysis and thematic review. Through a comparative examination of selected theoretical models, the analysis focuses on processual characteristics, the stabilisation of social roles, and recurring communication patterns.

Results: The analysis demonstrates that bullying and genocidal processes share several structural similarities, including the dehumanisation of victims, the passive role of bystanders, the gradual legitimisation of aggression, and institutional or community-level silence. These factors appear as decisive elements in both phenomena.

Conclusion: The study concludes that reducing violence among young people is not solely a pedagogical or disciplinary issue but a matter of broader societal responsibility. Communication patterns amplified by the digital environment further underscore the need for society-wide efforts to promote more conscious, tolerant, solidaristic, and morally consistent forms of communication. The primary contribution of this study lies in drawing attention – among the first in the field – to the parallels between peer bullying and genocidal processes, thereby expanding the interpretative framework of bullying research.

Keywords: peer bullying, bullying, genocidal regimes, social responsibility, empathic, tolerant and solidarity-based communication

Bevezetés

A kortársbántalmazás *(bullying)* mindennapos jelenség, amellyel kapcsolatosan érdemes hangsúlyozni, hogy nem a 21. század terméke. A fiatalok közötti zaklatás az emberiség történetének valamennyi korszakában jelen volt, ami szépirodalmi alkotások tucatja is bizonyít. Ilyen többek között *A Pál utcai fiúk,* a *Kincskereső kisködmön,* a *Légy jó mindhalálig,* az *Abigél,* nemzetközi színtéren a *Legyek ura,* vagy éppen a *Ne bántsátok a feketerigót!*. Tudományos publikációk is igazolják a fiatalok közötti agresszív viselkedés korábbi korokbeli létezését. Több forrás is említést tesz egy 1885-ös feljegyzésről (Antoniadou–Kokkinos 2015; Allanson–Lester–Notar 2015), hangsúlyozva, hogy az iskolák általános intézményesülése mérföldkő a jelenség kialakulásában és elterjedésében. A *bullying* tehát nem új keletű, morfológiájában azonban az online térhasználat megjelenésével hazánkban és globálisan is mennyiségi és minőségi változások következtek be (Buda 2015; Lukovszki 2019: 172–182).

A mennyiségi változásokat többek között igazolja az Egészségügyi Világszervezet (WHO) által támogatott, 2022-es *Iskoláskorú Gyermekek Egészségmagatartása* (*Health Behaviour in School-aged Children,* HBSC) című, négyévente ismételten elvégzett kutatás (n = 7578, korosztály: 11,5; 13,5; 15,5 és 17,5 évesek), amely elgondolkodtató képet fest a magyar gyermekek közötti kapcsolatok minőségéről: a tanulók 20%-át legalább egyszer már bántották az interneten, s az elmúlt 20 évben fokozatosan emelkedett a rendszeresen (legalább havi 2-3 alkalommal) bántalmazottak aránya (Németh 2024).

A Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság (NMHH) egy frissebb, de kisebb és nem reprezentatív mintát vizsgáló 2024-es kutatása (n = 3690, korosztály: 12–16 évesek) szerint a válaszadó gyermekek 68%-a találkozott már életében a kutatásban felsorolt 11 bántalmazási forma (például támadó üzenetek küldése, közösségi platformokon vagy üzenetküldő alkalmazásokban csoportok létrehozása egy-egy személy kigúnyolására, képek bántó tartalmú manipulációja, illetve rosszindulatú pletykák terjesztése) valamelyikével, és 29%-ukat érte atrocitás egy éven belül. A bántalmazást átélők 25%-a hetekig vagy hónapokig szenvedett a bántalmazástól, 6% esetében pedig a folyamat ennél is tovább tartott. Érdekesség, hogy a bántalmazásban érintettek 30%-a magát hibáztatta, s mindössze csak 35% kért valamilyen segítséget (NMHH 2024).

Az UNICEF és a Medián 2022-es, 1000 főt elérő kutatása (korosztály: 16–20 évesek) szerint a megkérdezettek 85%-a volt már áldozata bántalmazásnak, ebből 58%-ot lelkileg, 27%-ot lelkileg és fizikailag is bántalmaztak, ráadásul 77% esetében a sérelem nem egyszeri, hanem ismétlődő jellegű volt. Sajnos a bántalmazásban érintettek közel fele fiatalon, 6–10 éves korában találkozott a *bullying* kegyetlenségével, amelyet 91%-ban az osztálytársak követtek el, többnyire (89%) az osztályteremben (UNICEF–Medián 2022).

A hivatkozott statisztikák alátámasztják a téma vizsgálatának aktualitását, s egyúttal megalapozzák annak tágabb, egyéb társadalmi folyamatokkal történő összevetésének szükségességét is, amelyek révén a mennyiségi mellett a minőségi változások is feltérképezhetők.

A szakmai tapasztalatot igazoló más kutatásokból tudjuk, hogy ezen minőségi átalakulás egyik kiváltója a közösségi felületeken zajló – különösen politikai kontextusban megjelenő – párbeszédekben fellelhető verbális agresszió folyamatosan növekvő aránya, ami a másik lelki épségének, mentális állapotának nagy fokú romlását, továbbá a diskurzusok radikalizálódását és polarizációját, valamint a társadalom megosztottságának növekedését eredményezi (Ashley et al. 2018; Ferguson 2021). Jelen tanulmány megírásának célja annak feltárása, hogy milyen strukturális és dinamikai hasonlóságok figyelhetők meg a kortársbántalmazás folyamata és az elnyomó, népirtó rezsimek kialakulásának stációi között, különös tekintettel a normalizációra, a szereplői pozíciókra és a társadalmi közöny szerepére.

Módszertan

A kutatás kvalitatív módszertani keretben, elméleti-összehasonlító megközelítéssel valósult meg. A vizsgálat nem empirikus adatfelvételre, hanem szisztematikus szakirodalmi feldolgozásra és tematikus elemzésre épült, amelynek célja a kortársbántalmazás *(bullying)* és a népirtó rezsimek kialakulásának folyamatai közötti strukturális és dinamikai párhuzamok feltárása volt.

A tanulmány interdiszciplináris elméleti elemzésként készült, ötvözve a szociálpszichológia, a kriminológia, valamint a társadalomelmélet és a történettudomány releváns megközelítéseit. A kutatás alapfeltevése szerint a fiatalok közötti agresszív viselkedési mintázatok nem izolált egyéni devianciák, hanem szélesebb társadalmi kommunikációs, normatív és hatalmi folyamatok leképeződései, ezért értelmezésükhöz makroszintű analógiák bevonása indokolt.

A vizsgálatban komparatív-analitikus logikát követettem: nem eseménytörténeti összehasonlítást végeztem, hanem a két jelenség folyamatszerkezetének, szereplői pozícióinak és normalizációs mechanizmusainak párhuzamos értelmezésére tettem kísérletet.

A kortársbántalmazás szereplői és folyamata

A gyerekek és a fiatalok közötti kortársbántalmazás értelmezésekor meglehetősen sok kifejezés keveredik. A bántalmazást olykor a zaklatással, néhol az erőszakkal, sok esetben az agresszióval, ritkábban a pszichoterror, legújabban a *bullying,* korábbi nemzetközi írásokban a *mobbing*[3] kifejezésekkel próbáltuk meg körülírni. Kevésbé szakmai terminusban találkozhatunk a piszkálódás, gúnyolódás, a „kipécézés", a zrikálás, a kiközösítés és a heccelés szavakkal (Belkovics 2025).

Összefoglalóan azt mondhatjuk, hogy a kortársak közötti zaklatás *(bullying)* az agresszív viselkedés egyik altípusa, amelynek során egy személy vagy egy csoport ismétlődő jelleggel megtámad, megaláz és/vagy kirekeszt egy önmagát megvédeni kevésbé képes személyt vagy személyek csoportját (Salmivalli 2010: 112). A legismertebb definíció

[3] Heinz Leymann, 1980-as években végzett munkásságának hatására a *mobbing* szót elsősorban a munkahelyi pszichoterror leírására használjuk, leginkább főnök–beosztott viszonylatban.

Dan Olweus nevéhez köthető, aki szerint a következő három feltétel szükséges a *bullying* megállapíthatóságához: 1. agresszív viselkedés vagy sérelem okozása szándékosan, 2. amelyet ismétlődően és hosszú időn keresztül követnek el, 3. olyan interperszonális kapcsolatban, ahol a hatalmi egyensúly hiányzik (Olweus 1999: 717). Olweus hangsúlyozza, hogy téves az a megközelítés, amely szerint az erőszak az agresszió szinonimája lenne, értelmezésében az agresszió a legnagyobb halmaz, amely alatt található a *bullying* és az erőszak. A kettő csak akkor képez közös metszetet, ha a *bullying* során az elkövető ténylegesen fizikai erőszakot alkalmazott vagy a testi erejének, vagy egy tárgynak a használatával. Ebből következik, hogy a *bullying* elkövethető aktív, úgynevezett direkt (például csúfolódással, sértegetéssel, pofonnal) és passzív, másképpen indirekt (például nem szólunk hozzá, nem válaszolunk, kiközösítés) agresszióval.

Jelen tanulmány szempontjából lényeges a *bullying* szereplőinek ismertetése. A *bullyingot* a nemzetközi és ma már a hazai szakirodalomban is egyértelműen csoportdinamikai és normaképző folyamatként értelmezik, amelyben az agresszió fennmaradását nem kizárólag az elkövető és az áldozat jellemzői, hanem a kortárscsoport egészének viselkedése és a környezet reakciói határozzák meg. Az elkövető–áldozat bináris viszonyának princípiuma már idejétmúlt, sokféle szereplői pozíciót és hálózati szerepet különböztetünk meg, amelyek befolyásolják a jelenség kialakulását, fennmaradását és megszűnését.

Olweus, az 1980-as években kialakított *bullying circle* modellje volt az első olyan átfogó elméleti keretek egyike, amely a *bullyingot* szereplők és kapcsolódások hálózataként írta le, és hangsúlyozta, hogy a zaklatás körül mindig jelen vannak olyan személyek, akik aktívan támogatják, passzívan eltűrik, vagy – ritkábban – megpróbálják megállítani a folyamatot (Olweus 1993). Olweus szerint e szerepek nem statikusak, hanem a csoport normáinak és a hatalmi viszonyoknak megfelelően alakulnak, ami a *bullying* normalizálódásához vezethet.

E megközelítést empirikus kutatásokkal továbbfejlesztette Salmivalli, aki munkatársaival megalkotta a hat szereplői státuszt magába foglaló modelljét, amely a *bullyingot* kifejezetten csoportfolyamatként értelmezi. A modell megkülönbözteti az elkövetőt, az áldozatot, valamint a kortárscsoport funkcionális pozícióit: segítők, megerősítők, passzív szemlélők és védelmezők (Salmivalli et al. 1996). Hetedik kategóriaként fogalmazták meg az elkövető-áldozat szerepet, amellyel Salmivalliék azt kívánták elismerni, hogy vannak gyerekek, akik egyszerre két kategóriába tartoznak: vagy azért, mert áldozatiságuk ellenére maguk is elkövetők olykor, vagy csak azért, mert az őket ért bántalmazásra bántalmazással válaszolnak (Salmivalli et al. 1996).

A szerepek társas jelentőségét és státuszbeli beágyazottságát részletesen mutatja be Pouwels, Lansu és Cillessen (2016) longitudinális kutatása, amely rámutat arra, hogy az egyes résztvevői szerepek eltérő státuszkarakterisztikákkal és viselkedési profilokkal járnak együtt. Eredményeik szerint az elkövetők gyakran közepes vagy magas társas státusszal rendelkeznek, és viselkedésük nem elszigetelt devianciaként, hanem stratégiai dominanciaszerzésként értelmezhető (Pouwels–Lansu–Cillessen 2015). Ezzel szemben az áldozatok alacsonyabb társas elfogadottságot mutatnak, míg a védelmezők esetében a proszociális normák iránti elköteleződés és a morális érzékenység erősebb jelenléte figyelhető meg. A szerzők hangsúlyozzák, hogy a szerepek kiosztása nem véletlenszerű, hanem a csoporton belüli státuszhierarchiák és normák mentén történik.

Írásom szempontjából nemcsak a szereplők fontosak, hanem a *bullying* általános dinamikája, lefolyásának menete. Ahogy Olweus meghatározásánál már kifejtettem, a *bullying* nem egyszeri agresszív cselekményként értelmezendő, hanem egy időben kibontakozó, többstádiumú társas folyamatként, amelyben az elkövető és az áldozat közötti hatalmi és erőviszony-aszimmetria fokozatosan alakul ki és szilárdul meg.

Az első, úgynevezett *előzetes vagy látens szakaszban (previous/latent period)* még nem beszélhetünk kialakult *bullyingról*. Ebben a fázisban konfliktusok és interperszonális feszültségek jelenhetnek meg, amelyek megalapozzák a későbbi bántalmazást. A társas kapcsolatok instabilak, a hierarchiák még nem rögzültek, és az agresszív viselkedés ekkor még nem válik rendszeressé. Fontos sajátosság, hogy ebben a szakaszban a sértett még képes lenne elutasítani a bántalmazó viselkedést, vagyis a folyamat megszakítható lenne külső beavatkozás vagy normaképző társas reakciók révén.

A második szakasz a *kezdeti fázis (starting point),* amelyben az elkövető konkrét áldozatot választ, és megkezdi az agresszív viselkedés tesztelését. Ebben a periódusban a *bully* első zaklató aktusai elsősorban a hatalmi viszonyból eredő előnyök megszerzésének kipróbálására irányulnak: azt vizsgálja, hogy az áldozat milyen reakciót ad, mennyire képes vagy hajlandó ellenállni. Az áldozat válasza ebben a szakaszban tipikusan szubmisszív vagy elkerülő jellegű, ami implicit megerősítést ad az elkövető számára. Ez a megerősítés kulcsszerepet játszik abban, hogy a viselkedés nem szűnik meg, hanem ismétlődni kezd.

A harmadik szakasz a *stigmatizáció és állandósulás (stigmatisation/perpetuation)* fázisa, amelyben a bántalmazás rendszeressé válik és a dominancia–alárendeltség viszonya stabilizálódik. Ekkorra kialakul a szerepfelvétel: az elkövető és az áldozat egyaránt internalizálja saját identitását mint „elkövető", illetve mint „áldozat". Az elkövető számára a bántalmazó viselkedés funkcionális eszközzé válik a hatalomgyakorlás, státuszszerzés vagy feszültséglevezetés szempontjából, míg az áldozat önértékelése, társas státusza és pszichológiai jólléte fokozatosan romlik. Ebben a szakaszban jelenik meg markánsan a pszichológiai károsodás, például a szorongás, depresszív tünetek, iskolai elkerülés vagy szociális izoláció formájában.

A folyamat negyedik, utolsó szakasza a *következmények és kimenetek (consequences/outcome)* fázisa. Itt a bántalmazás hatásai már nyilvánvalóvá válnak mind az áldozat, mind a környezet számára. Gyakori reakció az áldozat visszahúzódása, passzivitása vagy az iskolai környezet elhagyása (elüldözés). Súlyosabb vagy látványosabb károsodás esetén felnőtt beavatkozás történik (tanárok, szülők, intézményi szereplők részéről), amely megszakíthatja a folyamatot. Alternatív kimenetként előfordulhat, hogy az agresszió kimerül, például az áldozat távozása vagy a társas kontextus megváltozása miatt, illetve hogy az elkövető új áldozatot választ, így a ciklus újraindul egy másik célponttal (Postigo et al. 2013).

Wójcik és munkatársai 2022-ben, hosszan tartó (legalább 6 év) és krónikus iskolai bántalmazást átélt fiatal felnőttek retrospektív narratíváinak elemzése alapján arra a következtetésre jutottak, hogy a *bullying* folyamata minden esetben egy olyan, a résztvevők többsége számára kezdetben nehezen értelmezhető interakciós mintázattal indul, amely nem észlelhető nyílt agresszióként. A *bullying* első lépése *(first attack)* ily módon a hétköznapi heccelés, az ugratás vagy éppen a kétértelmű, szarkasztikus humor, amelyek látszólagos, interperszonális feszültség vagy versengés formájában jelennek meg. Ezek az első megnyilvánulások rendszerint beleilleszkednek az iskolai kortárscsoport

mindennapi kommunikációjába, így sem az érintett, sem a környezete nem azonosítja azokat fenyegető vagy kóros jelenségként, közösségi diszfunkcióként. A kezdeti kétértelműség azonban nem véletlenszerű, hanem funkcionális: lehetőséget teremt az elkövető(k) számára a határok tesztelésére, az áldozat számára pedig olyan értelmezési bizonytalanságot hoz létre, amely már ekkor megalapozza a későbbi kiszolgáltatottságot.

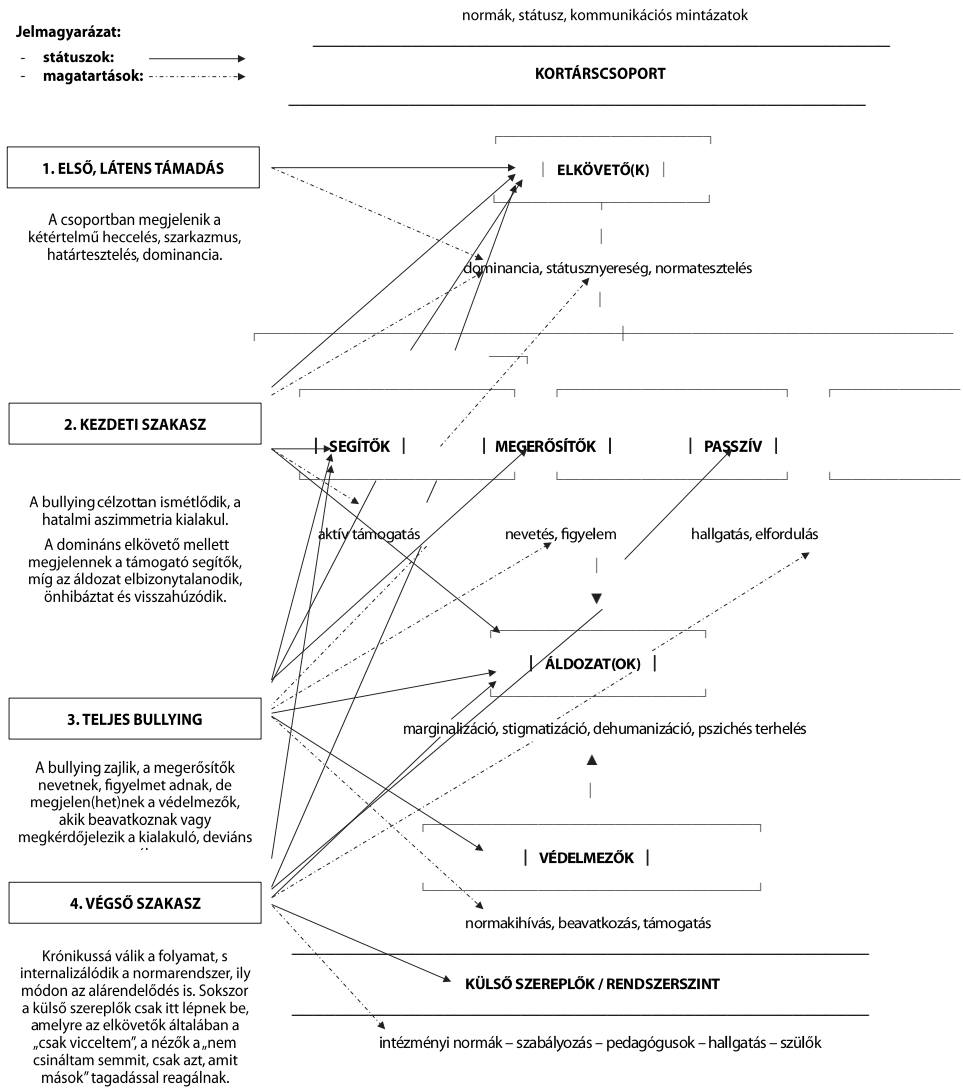

1. ábra: A bullying időbeli eszkalációja és a korcsoporti szerepek integrált modellje
Forrás: a szerző szerkesztése

A folyamat következő, (2) kezdeti szakaszában *(initial stage of bullying)* ezek az elszigeteltnek tűnő interakciók fokozatosan ismétlődővé válnak, miközben az elkövető – gyakran a csoport domináns vagy emelkedő státuszú tagja – egyre célzottabban irányítja viselkedését ugyanarra a személyre. Az áldozati beszámolók szerint ebben az időszakban a bántalmazás még nem folyamatos, hanem epizodikus jellegű, ugyanakkor már felismerhető a viselkedés mögötti szándékosság. A hangsúly ekkor a reakciók megfigyelésén van: a visszahúzódás, a hallgatás, a zavartság vagy az érzelmi túlreagálás mind olyan válaszok, amelyek megerősítik az elkövetőt abban, hogy az adott személy alkalmas célpont. Ez a fázis megfeleltethető annak a klasszikus elméleti stációnak, amelyet a szakirodalom az agresszió kipróbálásának és a hatalmi aszimmetria kialakulásának szakaszaként ír le, ugyanakkor az áldozati perspektíva alapján jól látható, hogy a folyamat pszichológiai értelemben már ekkor irreverzibilis irányt vehet.

A (3) tényleges *bullying* szakaszában *(full-blown bullying stage)* az elkövetői magatartás minőségi változáson megy keresztül. A bántalmazás intenzívebbé, gyakoribbá és nyíltabbá válik, miközben a kortárscsoport egyre aktívabban vesz részt a folyamat fenntartásában. Az áldozat ekkor már nem csupán egyéni támadások elszenvedőjeként jelenik meg, hanem a csoport által konstruált „eltérő", „nem illeszkedő" vagy „problémás" személyként, amelyet címkézésként értékelhetünk. A stigmatizáció során a kezdetben izolált jellemzők egymásra rétegződnek, és egy olyan negatív identitás narratívája alakul ki, amely igazolja és normalizálja a bántalmazást. Az áldozatok beszámolói szerint ebben az időszakban következik be az attribúciós fordulat: a kezdeti külső magyarázatokat fokozatosan felváltja az önhibáztatás, ami jelentősen csökkenti az ellenállás és a segítségkérés esélyét. A szerepek internalizálásával a *bullying* stabilizálódik és kvázi „intézményesül", ahol a szerepek rögzülnek, és a hatalmi hierarchia látszólag természetessé válik. Ebből következik, hogy a negatív viselkedések ismétlődnek, a zaklató és az áldozat identitása egyre inkább rögzül: az elkövető mint domináns „erősebb" szerepben jelenik meg, míg az áldozat mint kiszorult „gyenge" fél szerepét veszi fel. Ez az átalakulás pszichológiai következményekkel jár: az áldozat önértékelése csökken, társas kapcsolatai elszegényednek, és a viselkedése egyfajta visszahúzódó, passzív túlélési stratégiává válhat, ami tovább erősíti a *bullying* spirált.

A folyamat (4) végső szakaszában *(final stage)* a *bullying* krónikus állapottá alakul, amely az áldozat mindennapi tapasztalatának szerves részévé válik. A bántalmazás ekkor már nem igényel folyamatos aktív agressziót, mivel a fenyegetettség érzete beépül, és az áldozat viselkedése önmagában is fenntartja az alárendelt pozíciót. A pszichés következmények – így a szorongás, a depresszív tünetek, a tanult tehetetlenség és az identitás sérülése – ebben a fázisban válnak különösen hangsúlyossá, és gyakran túlmutatnak az iskolai kontextuson, hosszú távon is meghatározva az érintettek társas működését. A szakaszt gyakran a következmények vagy a rendszerből való kilépés zárja le, amely az intézmény elhagyását, a társas térből való teljes kirekesztést vagy a súlyos pszichés következmények kialakulását is jelentheti (Wójcik 2022; Thornberg 2011).

A népirtó rezsimek kialakulásának stációi és szereplői

A második világháborút követően a társadalomtudomány és a nemzetközi jog képviselői korán felismerték, hogy a népirtó rezsimek nem váratlan vagy elszigetelt események, hanem olyan történeti, társadalmi, pszichoszociális és politikai folyamatok eredményei, amelyek egy sor egymásra épülő, makroszinten értelmezendő *bullying* szakaszon keresztül vezetnek el a genocídiumig. A holokauszt traumája után nagy figyelmet kapott annak feltárása, hogy miként alakulnak ki olyan dinamikák, amelyek lehetővé teszik a kollektivizált erőszakot és gyilkosságot, és hogyan lehet felismerni, továbbá megelőzni azokat még korai stádiumban is.

Az egyik legismertebb korai koncepció az Allport nevéhez köthető, s 1954-ben általa felvázolt ötfokú előítélet-létra, amely a társadalmi és pszichológiai folyamatok fokozatos erősödésén keresztül mutatja be, miként fejlődhet a hétköznapi előítélet egészen a genocídiumig. Allport klasszikus munkájában *(The Nature of Prejudice)* azt hangsúlyozta, hogy a társadalmi előítéletek nem statikusak, hanem dinamikusan fejlődnek: mind a (1) verbális negatívumok, mind a (2) gyűlöletbeszéd, mind a (3) szociális kizárás és diszkrimináció olyan mentális és viselkedéses mintákat hoznak létre, amelyek előkészítik a terepet a (4) fizikai agresszió és végső soron a célzott csoportok (5) erőszakos eltávolításának vagy megsemmisítésének lehetőségéhez (Allport 1954). Allport skáláján a kezdeti verbális előítéletből kiinduló folyamat fokozatosan erősödik a csoportok társadalmi elkülönülésén, diszkrimináción, fizikai támadásokon át egészen a genocídiumig, ha semmi sem állítja meg a mechanizmusokat az út során. Ezzel a pszichológiai folyamatábrával Allport hozzájárult annak megértéséhez, hogyan vezethetnek a hétköznapi attitűdök és csoportközi viszonyok szélsőséges, erőszakos kimenetekhez.

Allport pszichológiai megközelítésű rendszere mellett a társadalomtudományban is kialakultak olyan szélesebb strukturális és politikai modellek, amelyek a népirtó rezsimek kialakulását társadalmi, jogi és kormányzati mechanizmusok egész sorára bontják. A legismertebb ilyen elméleti keret a Gregory H. Stanton által kidolgozott „10 lépcsős genocídiumfolyamat" modell, amelyet az 1980-as években fogalmazott meg, majd a későbbi években tovább finomított. Stanton modellje szerint a genocídium folyamata olyan ismétlődő, diagnosztizálható szakaszok sorozata, amelyben először a társadalom tagjai közötti (1) kategorizáció és elkülönítés („mi és ők") jelenik meg, majd ezt fokozatosan követi a (2) szimbolizáció és (3) diszkrimináció, amikor a domináns csoport rendszerszintű hátrányt okoz a másiknak. A társadalmi viszonyok romlásával a (4) dehumanizáció következik be, amelyben a célcsoport tagjai már nem tekintendők teljes jogú embereknek a többség szemében. Ez a folyamat tovább mélyül a (5) szervezett erőszak és a (6) polarizáció szakaszain keresztül, amikor a társadalmi és politikai struktúrák ezt az (7) elkülönítést felerősítik, míg a későbbi szakaszokban a (8) célzott üldözés, tömeges erőszak és végül a (9) tényleges megsemmisítés fázisába jutunk. A folyamat vége a (10) tagadás, amely során a résztvevők relativizálják tetteiket, s elsősorban arra hivatkoznak, hogy csupán azt tették, amit mindenki más is, vagy amit parancsoltak nekik. Stanton modellje alapján minden korábbi szakasz előfeltétele a későbbinek, és több szakasz gyakran egyidejűleg működik egymással is, de a logikai sorrend segít felismerni a figyelmeztető jeleket és korai beavatkozási lehetőségeket (Stanton 1996).

Fontos hangsúlyozni a diktatórikus, elnyomó rendszerek működése kapcsán, hogy a *bullyinghoz* hasonlóan elkövetőket, áldozatokat és szemlélőket azonosíthatunk. Mindhárom szerep aktív részese a pszichológiai és társadalmi folyamatoknak. A genocídium során az elkövetők azok, akik közvetlenül végrehajtják az erőszakot vagy hozzájárulnak annak szervezéséhez, míg az áldozatok a strukturálisan célzott csoportot alkotják, akiket megfosztanak emberi jogaiktól és életüktől. A szemlélők szerepe jóval összetettebb: lehetnek passzívak, amikor tétlenül hagyják az erőszakot folytatódni, vagy akár csoportos, akár egyéni szinten támogathatják vagy legitimálhatják azt társadalmi, politikai, kulturális normák szintjén, esetenként a közbeszéd vagy propaganda hatására. Velük szemben egyesek segítőként lépnek fel és aktívan próbálják menteni az áldozatokat, még ha ez kockázattal is jár. Ez a szerepdinamikai elrendezés meglepően hasonlít ahhoz, amit a *bullying* kapcsán bemutattam: a zaklatóknak (elkövetők) van megfigyelő vagy megerősítő közönségük, passzív szemlélőik és aktív segítőik, valamint a célpontok (áldozatok), akiket a csoportnormák és kommunikációs minták támogatnak vagy elszigetelnek. Mindkét jelenség esetén a társas kontextus nem csupán passzívan tükrözi az erőszakot, hanem gyakran funkcionálisan elősegíti vagy éppen gátolja azt attól függően, hogy az egyének és a csoport miként viszonyulnak az elkövetőkhöz és az áldozatokhoz. Emiatt a szemlélők, legyenek akár tétlenek, támogatók vagy segítők, kulcsszereplői maradnak mind a genocídium, mind a *bullying* pszichoszociális folyamatainak (Baum 2008; Coloroso 2020).

Az Allport és Stanton által felvetett modellek közötti kapcsolat történeti párhuzam és elméleti összefüggés is: mindkét megközelítés azt hangsúlyozza, hogy a népirtó társadalmi dinamika fokozatosan épül fel a társadalmi csoportok közötti ideológiai és viselkedéses különbségtételből. Allport skálája inkább a mikroszintű pszichológiai folyamatokra, az egyének és csoportok közti előítéletek fokozódására koncentrál, míg Stanton modellje a makroszintű társadalmi és politikai intézmények szerepét hangsúlyozza abban, hogy ezek a folyamatok hogyan strukturálódnak intézményesített formává, amely végső soron lehetővé teheti és fenntarthatja a genocídiumot. Együttesen ezek a megközelítések rámutatnak arra, hogy a különbségtétel, a kirekesztés és a dehumanizáció nem pusztán elméleti fogalmak, hanem olyan lépések, amelyek komplex társadalmi hatásokon keresztül vezetnek szélsőséges erőszakos kimenetekhez.

A 21. századi kortárs online világban ezek a folyamatok új formákat öltenek, mivel a digitális közeg egyrészt felerősíti a polarizációt, valamint a „mi vs. ők" logikát, másrészt gyorsan terjeszti és normalizálja a gyűlöletbeszédet és a dehumanizáló narratívákat. Empirikus kutatások rámutatnak, hogy az online platformokon a negatív, gyűlöletet sulykoló tartalmak nagyobb kitettséget kapnak, mivel az algoritmusok és automatizált szereplők – mint a botok – erősítik a negatív érzelmeket és gyűlöletet a felhasználók között (Stella – Ferrara – De Domenico 2019; Walther 2019), így elősegítve a polarizáció és konfliktus felerősödését a közbeszédben. Emellett longitudinális vizsgálatok (Garimella–Weber 2017) azt is kimutatták, hogy az online politikai polarizáció tartósan növekedett az elmúlt években, aminek következtében a közösségi hálózatokon belül kialakuló szemben álló táborok közti kommunikáció egyre kevésbé konstruktív és empatikus, ami csökkenti a közös problémamegoldó kapacitást és növeli a társadalmi feszültséget.

A népirtó rezsimek stációinak azonosítása egy hazai jogeset kapcsán

2021 szeptemberében tragikus módon vetett véget életének egy 16 éves vajai gimnazista, Tisza Gábor, akit osztálytársai hosszabb ideje zaklattak. A helyi beszámolók és a sajtó cikkeiben fellelhető információk alapján az áldozatot osztálytársai verbálisan bántották, cikizték, „homárfejűnek" nevezték, és további pejoratív kifejezéseket használtak vele szemben, miközben a rendszeressé váló zaklatás a kortárscsoport nagy részétől passzív szemlélői hallgatást vagy közvetett megerősítést kapott. Az áldozatnak nem sikerült elég támogatást találnia sem az iskolai közegben, sem pedig a családban, aminek eredményeként a legtragikusabb megoldást választotta menekülésként (Origo 2021; Kékvillogó 2021).

Stanton modelljének első lépése, az (1) osztályba sorolás és a (2) szimbolizáció, ami a vajai esetben azon korai interakciókkal párhuzamos, amikor a kortárscsoport megkülönböztető címkéket aggat Gáborra, s kialakítja a mi vs. ő logikát. Gábor csendes fiú volt, az elmondások szerint némán tűrte az első bántó szavakat. A kategorizálás, a szimbólumgyártás nagyon egyszerű az iskolai közegben, szinte bármi okot adhat rá: szegénység–gazdagság; szépség–csúnyaság; vékonyak–testesek; okos–buta; ő a) osztályba jár, mi b)-sek vagyunk. Amikor mindezek megfogalmazódtak, s emiatt a „mi" és az „ők", jelen esetben az osztálytársak és Gábor bizonyos helyzetekben elkerülték egymást, a (3) diszkrimináció lépcsőfokára léptünk. Klasszikus megjelenési formája az iskolában, amikor nem ülnek valakivel egy padba, nem állnak vele össze csoportfeladatba, vagy nem választják a testnevelés órán a csapatba.

Ezt követi egy rendkívül súlyos stáció, amely a folyamat későbbi „eldurvulásában" fontos szerepet játszik. Abban a pillanatban ugyanis, hogy a (4) dehumanizáció szintjére lépünk, eltűnik a másik emberi mivolta, amely sok mindenre jogalapot szolgáltat. Gábor esetében ide akkor érkezünk meg, amikor „homárfejűnek" nevezik, ezzel állati jegyekkel ruházzák fel, ráadásul dupla áthallással, ugyanis a hétköznapi beszédben a „homár" kifejezéssel a másik homoszexuális identitása is kifejezhető. A dehumanizáció más esetekben rágcsálók és élősködők metaforájában jelenik meg, ilyen többek között a patkány, a tetű, vagy éppen a kullancs.

A Gábortól elkülönülő (5) szerveződés e ponttól kezdve sokkal bátrabban folytathatja (6) polarizáló tevékenységét, így Gábort a csoporttagok folyamatosan kizárták, csúfolták és marginalizálták, ami az intézményesített társas norma szintjén is reprodukálódott, tekintettel arra, hogy az oktatási közeg nem lépett időben közbe. A Stanton-modell (7–8) üldözés szintje a vajai esetben akkor érhető tetten, amikor a zaklatás krónikussá vált, a közegben lévő passzív és megerősítő szereplők hallgatólagosan támogatták, normalizálták és elfogadták a negatív viselkedéseket, illetve a folyamat idővel olyan mentális elhárító mechanizmusokat generált az áldozatban, mint a belső attribúciós hibák és a visszahúzódás, amely a *bullying* spirálját fenntartja. Bár a vajai esetben a Stanton-modell utolsó előtti (9) szakasza, azaz a likvidálás, megsemmisítés nem külső erőszakkal történt, az öngyilkosság mégis akként a bizonyos „végső megoldásként" értelmezhető.

Sajnálatos módon a (10) tagadás nemcsak a diákok, hanem az intézmény és az igazságszolgáltatás oldalán is tetten érhető volt. A felelősséghárítás jól körülírható jelenete,

hogy mind az iskola, mind a hatóságok viszonya nem volt egyértelmű a zaklatók felelősségre vonása kapcsán.

Összegzés

Ezen analógia megalkotásával nem azt állítom, hogy egy iskolai *bullying* sorozat azonos lenne a népirtással, és azt sem, hogy az egyedi, mikroszintű bántalmazások automatikusan vezetnek makroszintű katasztrófákig. Azt azonban hangsúlyozom, hogy a társas kirekesztés, a dehumanizáció progresszív folyamata és a közeg funkcionális passzivitása – legyen szó genocídiumról vagy krónikus zaklatásról – hasonló pszichoszociális mechanizmusokat aktiválhat. Mindkét esetben a közösség, amely nem avatkozik be időben, és amely passzívan vagy aktívan támogatja a negatív viselkedést, hozzájárul a folyamat súlyosbodásához, ami végső soron tragikus kimenetekhez vezethet.

A 21. századi online kommunikáció sajátosságai e folyamatokat érdemben felerősíthetik. A digitális térben zajló interakciók csökkentik a közvetlen felelősségérzetet, elősegítik a deindividuációt, és olyan diszkurzív környezetet teremtenek, amelyben a polarizáló, dehumanizáló és agresszív megnyilvánulások gyorsabban terjednek és könnyebben válnak elfogadottá. A közösségi platformok algoritmikus működése tovább erősíti a „mi és ők" logikát, miközben a gyűlöletbeszéd és az ellenségképzés gyakran következmények nélkül marad. Mindez nemcsak a felnőtt társadalom politikai kultúrájára hat, hanem mintául szolgál a fiatalabb generációk számára is, akik e kommunikációs mintákat internalizálják.

Nyitott és további empirikus vizsgálatokat igénylő kérdés, hogy a társadalmi szintű polarizáció és a demokratikus normák eróziója miként hat a fiatalok agresszióra való fogékonyságára, illetve arra, hogy később mennyire válnak nyitottá autoriter, kirekesztő ideológiák iránt. Nem egyértelmű, hogy az oksági lánc mely ponton indul: vajon a társadalmi közbeszéd eldurvulása és a politikai jobbratolódás termeli ki az agresszívebb, empatikus készségekben szegényebb fiatal generációkat, vagy éppen egy durvább, normákat kevésbé tisztelő ifjúság járul hozzá a társadalmi polarizáció és az elfogadás hanyatlásához. Valószínűsíthető, hogy kölcsönösen erősítő, cirkuláris folyamatról van szó, amelyben a makro- és mikroszintű jelenségek egymást táplálják.

Végső következtetésem, hogy a *bullying* kezelése nem szűkíthető le pedagógiai vagy gyermekvédelmi kérdésre. A *bullying* a társadalmi kommunikáció, a normaképzés és a kollektív felelősségvállalás indikátora is. Amennyiben a társadalom nem reflektál saját kirekesztő, diszkrimináló folyamataiból fakadó mintáira, úgy ezek újratermelődnek az iskolai közösségekben, majd később a felnőtt társadalomban is. E felismerés nemcsak tudományos, hanem normatív és morális jelentőségű is: a korai beavatkozás, az empatikus kommunikáció és a szemlélők aktivizálása mind a *bullying,* mind a szélsőséges társadalmi folyamatok megelőzésének kulcselemei lehetnek.

Felhasznált irodalom

Allanson, Patricia Bolton – Lester, Robin Rawlings – Notar, Charles E. (2015): A History of Bullying. *International Journal of Education and Social Science,* 2(12), 31–36. Online: www.coursehero.com/file/59675101/5pdf/

Allport, Gordon (1954): *The Nature of Prejudice*. Boston: Addison–Wesley. Online: https://ia601500.us.archive.org/17/items/in.ernet.dli.2015.188638/2015.188638.The-Nature-Of-Prejudice.pdf

Antoniadou, Nafsika – Kokkinos, Constantinos M. (2015): Cyber and School Bullying: Same or Different Phenomena? *Aggression and Violent Behaviour,* 25B, 363–372. Online: https://doi.org/10.1016/j.avb.2015.09.013

Ashley, A. Anderson et al. (2018): Toxic Talk: How Online Incivility Can Undermine Perceptions of Media. *International Journal of Public Opinion Research*, 30(1), 156–168. Online: https://doi.org/10.1093/ijpor/edw022

Baum, Steven K. (2008): *The Psychology of Genocide. Perpetrators, Bystanders, and Rescuers.* Cambridge: Cambridge University Press. Online: https://doi.org/10.1017/CBO9780511819278

Belkovics Judit (2025): Egy iskolapszichológus gondolatai az iskolai zaklatásról. *Katedra,* 32(9–10), 127–132. Online: https://katedra.sk/folyoirat/xxxii_09-10_17/

Buda Mariann (2015): *Az iskolai zaklatás – a kutatások tükrében.* Debrecen: Debreceni Egyetemi Kiadó. Online: https://bit.ly/3QYmrcD

Coloroso, Barbara (2020): *Bullying: zaklatók, áldozatok, szemlélők. Óvodától középiskoláig: hogyan szakíthatjuk meg az erőszak körforgását…* Budapest: Harmat.

Ferguson, Christopher J. (2021): Does the Internet Make the World Worse? Depression, Aggression and Polarization in the Social Media Age. *Bulletin of Science Technology & Society,* 41(4). Online: https://doi.org/10.1177/02704676211064567

Garimella, Venkata Rama Kiran – Weber, Ingmar (2017): A Long-Term Analysis of Polarization on Twitter. *Eleventh International AAAI Conference on Web and Social Media,* 11(1), 528–531. Online: https://doi.org/10.1609/icwsm.v11i1.14918

Kékvillogó (2021): *„Meglett a fiam, de sajnos már túl késő" – megtalálták annak a 16 éves fiúnak a holttestét, aki 2 napja tűnt el otthonról, mert társai cikizték az iskolában.* Online: https://kekvillogo.hu/21591-2/

Lukovszki Emese (2019): Cyber-bullying jelenség a kiskamasz korban. *Gradus,* 6(2), 172–182. Online: https://gradus.kefo.hu/archive/2019-2/2019_2_ART_007_Lukovszki.pdf

Németh Ágnes szerk. (2024): *Iskoláskorú gyermekek egészségmagatartása* 2022. Budapest: ELTE PPK – L'Harmattan. Online: https://doi.org/10.56037/978-963-646-075-4

NMHH (2024): *Cyberbullying-érintettség a gyermekek körében.* Online: https://nmhh.hu/kiadvany/1/Mediapiaci_Jelentes_2025/79/Cyberbullyingerintettseg_a_gyermekek_koreben

Olweus, Dan (1993): *Bullying at School. What We Know and What We Can Do.* Oxford: Blackwell.

Olweus, Dan (1999): Iskolai zaklatás. *Educatio,* 8(4), 717–739. Online: https://epa.oszk.hu/01500/01551/00087/pdf/EPA01551_educatio_1999_4_717-739.pdf

Origo (2021): *Fiatal lányok kergethették öngyilkosságba a vajai gimnazistát.* Online: www.origo.hu/itthon/2021/09/fiatal-lanyok-kergethettet-a-hallalba-a-vajai-gimnazistat

Postigo, Silvia et al. (2013): Theoretical Proposals in Bullying Research: A Review. *Anales de Psicología,* 29(2), 413–425. Online: https://doi.org/10.6018/analesps.29.2.148251

Pouwels, J. Loes – Lansu, Tessa A. M. – Cillessen, Antonius H. N. (2015): Participant Roles of Bullying in Adolescence: Status Characteristics, Social Behavior, and Assignment Criteria. *Aggressive Behavior,* 42, 239–253. Onli1ne: https://doi.org/10.1002/ab.21614

Salmivalli, Christina (2010): Bullying and the Peer Group: A Review. *Aggression and Violent Behavior,* 15(2), 112–120. Online: https://doi.org/10.1016/j.avb.2009.08.007

Salmivalli, Christina et al. (1996): Bullying as a Group Process: Participant Roles and their Relations to Social Status within the Group. *Aggressive Behavior,* 22(1), 1–15. Online: https://doi.org/10.1002/(SICI)1098-2337(1996)22:1<1::AID-AB1>3.0.CO;2-T

Stanton, Gregory H. (1996): *The Ten Stages of Genocide.* Online: www.genocidewatch.com/tenstages

Stella, Massimo – Ferrara, Emilio – De Domenico, Manlio (2018): Bots Increase Exposure to Negative and Inflammatory Content in Online Social Systems. *Proceedings of the National Academy of Science,* 115(49), 12435–12440. Online: https://doi.org/10.1073/pnas.1803470115

Thornberg, Robert (2011): She's Weird! – The Social Construction of Bullying in School: A Review of Qualitative Research. *Children & Society,* 25(4), Special Issue: Bullying: The Moral and Social Orders at Play, 258–267. Online: https://doi.org/10.1111/j.1099-0860.2011.00374.x

UNICEF–Medián (2022): *Középiskolások tapasztalatai az iskolai zaklatásról. Közvélemény-kutatás.* Online: https://unicef.hu/wp-content/uploads/2022/11/median_unicef_2022_iskolai_zaklatas_jelentes.pdf

Walther, Joseph B. (2022): Social Media and Online Hate. *Current Opinion in Psychology,* 45. Online: https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2021.12.010

Wójcik, Małgorzata et al. (2022): Downward Spiral of Bullying: Victimization Timeline from Former Victims' Perspective. *Journal of Interpersonal Violence,* 37(13–14). Online: https://doi.org/10.1177/0886260521990835

Magyar Rendészet 2026/3. 111–131.
DOI: 10.32577/mr.2026.3.8

KRIMINOLÓGIA

Látens drogbűnözés és statisztikai valóság a fesztiválkörnyezetben

Latent Drug Crime and Statistical Reality in the Festival Environment

NÉMETH Ágota[1]

Bevezetés: A zenei fesztiválok kontextusában megjelenő rekreációs droghasználat és az ehhez kapcsolódó, kábítószerrel összefüggő bűncselekmények jelenléte régóta ismert jelenség, ugyanakkor a jelenségről a hivatalos bűnügyi statisztikák által közvetített kép megbízhatósága vitatott. Kevéssé feltárt, hogy a fesztiválkörnyezet sajátosságai miként járulnak hozzá a kábítószerrel összefüggő bűncselekmények látenciájához, és mennyiben torzítják a regisztrált adatok a valós folyamatokat.

Célkitűzések: A tanulmány célja feltárni a kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények[2] látens természetét a zenei fesztiválok kontextusában, valamint értékelni a hivatalos bűnügyi statisztikák alkalmasságát e jelenségek leképezésére.

Módszertan: A kutatás a hivatalos bűnügyi statisztika (ENyÜBS) kvantitatív elemzésére, valamint jogerős bírósági ítéletek, esettanulmányok és határozatok kvalitatív szövegelemzésére épül. A vizsgálat a látencia fogalmára fókuszálva elemzi a fesztiválhelyszíneken feltárt kábítószeres ügyek elkövetési módját, tér- és időbeli jellemzőit, valamint az elkövetők tipikus profilját.

Eredmények: Az eredmények azt mutatják, hogy a zenei fesztiválokon regisztrált kábítószeres bűncselekmények száma jelentősen elmarad a feltételezett valós előfordulástól. A bűnügyi statisztikák súlyosan alulreprezentálják a jogsértések mértékét, különösen a nemzetközi és szervezett terjesztői tevékenységek esetében. Megállapítható továbbá, hogy a rendőri jelenlét intenzitása

[1] Dr., PhD, r. alezredes, adjunktus, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Bűnügyi és Gazdaságvédelmi Tanszék, e-mail: nemeth.agota@uni-nke.hu

[2] A kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények alatt a tanulmányban értékelt időszakban a Btk.-ban szabályozott Kábítószer-kereskedelem (176. §) és Kábítószer birtoklása (178. §) törvényi tényállás hatálya alá tartozó cselekményeket értem.

és az alkalmazott ellenőrzési stratégiák közvetlen hatással vannak a regisztrált esetek számára, ami jelentős statisztikai torzítást eredményez.

Konklúzió: A tanulmány legfontosabb tanulsága, hogy a fesztiválkörnyezetben elkövetett kábítószeres bűncselekmények többsége látens marad, így a hivatalos statisztikák önmagukban nem alkalmasak a jelenség valós kiterjedésének bemutatására. Az eredmények rámutatnak a rendészeti beavatkozások adatbefolyásoló szerepére, valamint a prevenció és felderítés módszertani újragondolásának szükségességére. A különféle tudományterületek integrációja elősegíti a jelenségek átfogóbb értelmezését, míg az új adatforrások erősítik a kutatási eredmények megbízhatóságát és érvényességét.

Kulcsszavak: látens bűnözés, kábítószeres bűncselekmények, fesztiválok, bűnügyi statisztika, rendészet

Introduction: Recreational drug use in the context of music festivals and the associated drug-related crimes have long been recognised as a phenomenon; however, the reliability of the picture conveyed by official crime statistics regarding this phenomenon is disputed. It remains poorly understood how the specific characteristics of the festival environment contribute to the latency of drug-related crimes and to what extent recorded data distort actual processes.

Objectives: The aim of this study is to explore the latent nature of drug-related crimes in the context of music festivals, as well as to evaluate the suitability of official crime statistics for capturing these phenomena.

Methodology: The research is based on a quantitative analysis of official crime statistics (ENyÜBS) as well as a qualitative textual analysis of final court judgements, case studies, and rulings. Focusing on the concept of latency, the study analyses the modus operandi, spatial and temporal characteristics, and typical profiles of perpetrators in drug-related cases uncovered at festival venues.

Results: The results show that the number of drug-related crimes recorded at music festivals falls significantly short of the presumed actual incidence. Criminal statistics severely underrepresent the extent of violations, particularly in the case of international and organised distribution activities. It can also be concluded that the intensity of police presence and the control strategies employed have a direct impact on the number of recorded cases, resulting in significant statistical distortion.

Conclusion: The most important finding of the study is that the majority of drug-related crimes committed in a festival environment remain unreported, meaning that official statistics alone are insufficient to illustrate the true extent of the phenomenon. The results highlight the role of law enforcement interventions in influencing data, as well as the need to rethink the methodology of prevention and detection. For future research, it is advisable to strengthen multidisciplinary approaches and systematically incorporate alternative data sources. The methodological and theoretical integration of different academic

disciplines can contribute to a more complex interpretation of the phenomena under study, while the use of new types of data sources creates opportunities to increase the reliability and validity of research findings.

Keywords: latent crime, drug-related offences, festivals, crime statistics, law enforcement

A fesztiválok és a drogok kontextualitása

A zene és a drogok kapcsolata már az őskori rituálékban is megjelent, a zenét mindig is kellemes érzésekkel társították. Mint a szabadidő eltöltésének és a közösségi élmények fokozásának színterei, a 20. századra a könnyűzenei fesztiválok és a kábítószerek közötti kapcsolat révén váltak leginkább meghatározóvá (Németh 2025; vö. Woodstock-kutatások). A zene mellett a fesztiválkörnyezet a társadalmi normák elleni lázadás, a hétköznapi élethelyzetből való kilépés színterévé vált. Ideális terepet biztosítanak a drogok terjesztésére és fogyasztására is. A zenei, drog- és fesztiválkultúra együttese napjainkban különleges atmoszférát teremt. A különféle drogok a tánc és a zene élményének fokozására, valamint a csoporthoz való alkalmazkodás megkönnyítésére is szolgálnak.

A 2010-es évek óta minden fesztivál dinamikus változáson ment keresztül. Látogatottságuk megnövekedett, egyre nagyobb alkohol- és drogfogyasztást eredményezett. Ozorán „nagyon paradox a helyzet abból a szempontból, hogy teljesen békés társaság látogatja a fesztivált, akikre nem jellemző az erőszakosság, ugyanakkor jellemző rájuk a tudatmódosító szerek rendszeres használata" (Suszter 2022: 121).

A kábítószer-probléma napjainkban már nemcsak a felnőtteket, hanem elsősorban a fiatalokat érinti. Ők azok, akik szórakozásra, új élményekre, a szabadság érzésére vágynak, ezért a zenei rendezvények, köztük a fesztiválok, a diszkók, a koncertek és a különféle zenés összejövetelek ideális lehetőségnek tűnnek igényeik kielégítésére (EUDA 2024: 72).

Az európai drogjelentések és az ifjúságkutatások[3] is egyértelműen alátámasztják, hogy a zenei rendezvényeken részt vevő fiatalok számának növekedésével párhuzamosan fokozódik annak kockázata is, hogy e sajátos társas és környezeti közegben kapcsolatba kerülnek a kábítószer-használattal, valamint a -birtokláshoz, a -terjesztéshez és a -kereskedelemhez kapcsolódó jogi és egészségügyi kockázatokkal. A könnyű hozzáférés, a kipróbálásra ösztönző közeg és az emelkedett kockázati tényezők együttesen hozzájárulnak ahhoz, hogy a zenei rendezvényeken megjelenő kábítószer-fogyasztás jelentős problémát jelentsen nemcsak az érintett egyének, hanem tágabb értelemben a társadalom egésze számára is (Bauer et al. 2016; EUDA 2024; *Magyar ifjúság 2020. Kérdések és válaszok fiatalokról, fiataloktól* 2020).

[3] A Magyar Ifjúság Kutatás egy úgynevezett nagymintás kérdőíves vizsgálat, amelyben körülbelül 8000 fiatalt kérdeznek meg. A kutatást négyévente végzik, hogy látható legyen, hogyan változik a fiatalok helyzete az idő múlásával.

A drogkérdés általános megközelítése a 20. század végén Magyarországon

Lévai Miklós szerint Magyarországon az 1960-as évektől beszélhetünk kábítószer-problémáról. Az első droghasználathoz köthető haláleset 1969-ben történt Budapesten, és a jelenség ekkor még döntően a fővárosra korlátozódott (Lévai 1992). Az 1970-es évek végére terjedt el a szipuzás,[4] míg az 1975–1980 közötti időszakban a különböző gyógyszerek – például Parkan, Codein és Hidrocodein – alkoholos kombinációja volt jellemző. A kábítószer-használatot ebben az időszakban elsősorban rendészeti kérdésként kezelték, a megelőző és gyógyító intézményrendszer kiépítése elmaradt (Elekes 2009).

Az 1980-as évek elején jelentek meg Magyarországon a klasszikus drogok,[5] különösen az amfetamin és a metamfetamin, amelyek meghatározó szerepet játszottak a hazai drogszcéna kialakulásában. Ezzel párhuzamosan létrejött a toxikomániások[6] szubkultúrája, amely zárt közösségekben működött, és szorosan kapcsolódott az underground zenei élethez. A titkos koncertek, garázsbandák és illegális rendezvények teret adtak a droghasználat terjedésének, miközben az állami hatóságok fokozott ellenőrzéssel próbálták visszaszorítani a jelenséget (Rácz 1989).

A zenei rendezvényekhez kapcsolódóan az alkohol mellett egyre gyakrabban jelentek meg kábítószerek és egyéb pszichoaktív szerek. Az első, hazai könnyűzenei rendezvényhez köthető haláleset 1981-ben történt Székesfehérváron, ami ráirányította a figyelmet a zenei események és a droghasználat közötti kapcsolatra (Hatala 2005).

A rendszerváltást követően a határok megnyitása és az információszabadság bővülése alapvetően átalakította a drogszcénát. Megjelent a nyitott drogpiac, a szerek kínálata jelentősen bővült, és a kábítószer-kereskedelem egyre szervezettebbé vált. Az állam represszív és megelőző intézkedésekkel igyekezett fellépni, azonban a droghasználat elterjedése nem állt meg (Elekes–Paksi 2014). A zene, a szórakozás és a kábítószer-fogyasztás kapcsolata a zenei fesztiválok elterjedésével tovább erősödött. A multikulturális és több műfajú fesztiválok ideális környezetet biztosítottak a pszichoaktív szerek megjelenéséhez is. A 2010-es évek elején új kihívást jelentettek az úgynevezett dizájner drogok, amelyek tömeges megjelenésére a hatóságok nem voltak megfelelően felkészülve (EMCDDA 2015).

A fesztiválok népszerűsége világszerte növekszik, azonban a Covid–19-világjárvány súlyosan érintette a rendezvény- és vendéglátóipart. A 2020–2021-es időszakban számos fesztivál elmaradt, majd 2022-től a látogatói aktivitás fokozatosan helyreállt (Formádi et al. 2022).

---

[4] „Tiltott, de megengedett a különféle oldószer tartalmú anyagok belélegzése, amelyek a napi szükségletekhez vagy munkához használt anyagokban (pl. ragasztók, folteltávolítók, tisztítószerek, öngyújtó benzin, körömlakklemosó) találhatók" (Müller–Nedopil 2017).

[5] A szakirodalom „klasszikus drogoknak" nevezi azokat a hagyományosan ismert, régóta jelen lévő illegális pszichoaktív szereket – például az opiátokat (heroin, morfin), a kokaint, a kannabiszt, az LSD-t és az amfetaminokat –, amelyek a modern drogfogyasztás korai időszakában meghatározó szerepet játszottak (Lévai 2012).

[6] A droghasználók sajátos életmódját, normarendszerét és társas kapcsolati hálóját jelöli (Rácz 1989; Lévai 1992).

A fesztiválokon elkövetett bűncselekmények

Mindennapi életünkben, szabadidős elfoglaltságként is egyre inkább teret nyernek a könnyűzenei fesztiválok. Mint a társadalom szinte minden szegmensében, itt is jelen van a bűnözés, a kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények is egyre gyakoribbá válnak.

A fesztiválok idején a sajtóban megjelent bűncselekményekkel kapcsolatos hírek alapján össze is lehetne állítani a legnagyobb hazai fesztiválok listáját is. A Sziget, a Volt, a Balaton Sound, az EFOTT, az OZORA nemzetközileg is jelentős fesztiválok, jelentős számban látogatják külföldiek, ami az itt megjelenő bűncselekmények számára is hatással van.

A fesztiválokon elkövetett bűncselekményeket két kategóriába oszthatjuk az elkövetés helyszíne szerint. A külső helyszínen, azaz a rendezvény területén kívül, de ahhoz közel történik a fesztivált látogató személyek érkezés előtti tömörülése, gépkocsik parkolása a részükre kijelölt parkolóhelyen, illetve ennek hiányában a környező utcákban, egyéb helyeken, ahol szabad parkolóhely található. Itt is találkozhatunk különféle közlekedési szabályszegésekkel, közlekedési balesetekkel. A leggyakoribb bűncselekmények az alkohol vagy kábítószer hatása alatt történő gépjárművezetés, a gépkocsifeltörések és a -rongálások. Vidéki fesztiválok esetén előfordul, hogy a koncertet látogatók az adott településen, ahol a fesztivál található, az ott lévő ingatlanokat megrongálják, vagy oda betörnek. A fesztiválra érkező vagy onnan távozó személyek között szintén előfordulhat garázdaság, vagy ahhoz kapcsolódó testi sértés. Gyakori eset sajnos, hogy drogfogyasztás miatt bódult állapotban lévő személyekkel találkozhatnak a helyi lakosok a település nagyobb csomópontjaiban, boltoknál vagy buszmegállókban, vasútállomásokon. Az utóbbi években gyakoribbá vált, hogy a kábítószer-terjesztők az általuk értékesíteni kívánt drogot a rendezvény helyszínéhez közel, általuk bérelt szálláson, lakásban tartják, és csak kisebb mennyiséget, mintát visznek be a fesztivál területére (Németh–Rottler 2024).

A rendezvényekre való beléptetéskor a jegyek ellenőrzése mellett csomagátvizsgálásra is sor kerül. A modern fesztiválokon a belépőjegyek ellenőrzése gyakran elektronikus formában, QR-kódos jegyolvasással történik. Már a beléptetési pontokon kiszűrhetők azok a személyek, akik hamis vagy érvénytelen belépőjeggyel próbálnak a fesztivál területére bejutni. A csomagok átvizsgálása lehetőséget ad a fesztivál területére bevinni szándékozott tiltott tárgyak – például kések, fegyverek vagy kábítószerek – kiszűrésére is. A rendezvényre járművel érkező látogatók esetében a parkolók és a gépjárművek ellenőrzése szintén a biztonsági intézkedések részét képezheti. A beléptetés során ezért okirat-hamisítás, valamint kábítószer birtoklása is felmerülhet.

A rendezvények belső területén elkövetett bűncselekmények közül leggyakoribbak a vagyon elleni jogsértések, amelyek célja idegen, értékkel bíró dolgok jogtalan megszerzése vagy megrongálása. Az elkövetés tárgyai elsősorban a fesztiválállátogatók személyes értékei – például mobiltelefonok, pénztárcák, okoseszközök –, valamint a rendezvény infrastruktúrájához tartozó berendezési tárgyak. A legjellemzőbb bűncselekmény a lopás, különösen az alkalmi és zseblopás, illetve a sátorból történő eltulajdonítás. Súlyosabb esetet jelent a rablás vagy a kifosztás, amikor az elkövető erőszakot alkalmaz, illetve a sértett védekezésre képtelen állapotát használja ki. A vagyon elleni bűncselekményekhez sorolható továbbá a rongálás, amely jellemzően a fesztiválok infrastruktúráját érinti.

A sértettek gyakran figyelmetlenségük, illetve alkohol- vagy kábítószer-használatuk miatt válnak célponttá, értékeiket sok esetben őrizetlenül hagyják. Amennyiben az eltulajdonított tárgyak között okirat, bankkártya, mobiltelefon is szerepel, további bűncselekmények – például készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel való visszaélés – is megvalósulhatnak. Az elkövetők jellemzően fiatalabb korosztályba tartoznak, és cselekményüket gyakran tudatmódosító szerek hatása alatt követik el. Megkülönböztethetők alkalmi, impulzív elkövetők, illetve tudatosan, szervezetten, kifejezetten fesztiválokra specializálódott csoportok (Németh 2021).

A vagyon elleni bűncselekmények esetében jelentős a látencia, mivel a sértettek sokszor nem, vagy csak késedelmesen tesznek feljelentést, részben a késői észlelés, az eltulajdonított érték csekély volta, illetve – különösen külföldi sértettek esetén – nyelvi akadályok miatt (Németh 2021).

Az erőszakos bűncselekmények közül leggyakrabban a garázdaság és a testi épség elleni jogsértések fordulnak elő, amelyekre jellemző a csoportos elkövetés és az alkoholfogyasztással összefüggő konfliktushelyzetek eszkalálódása. Ide sorolhatók továbbá a nemi élet szabadsága elleni bűncselekmények is, amelyek elkövetése gyakran alkoholos vagy kábítószeres befolyásoltsághoz, illetve a sértett ilyen állapotának kihasználásához kapcsolódik. Előfordul, hogy az elkövető tudatosan idéz elő védekezésre képtelen állapotot, például az ital manipulálásával. E jogsértések feljelentése sok esetben késedelmes, mivel a sértett csak később válik tudatossá abban, hogy bűncselekmény áldozatává vált (Németh 2021).

A kábítószer-bűnözést a hazai és a nemzetközi szakirodalom is kriminológiai szempontból kínálati és keresleti oldali bűncselekményekre osztja. A kínálati oldalon beszélhetünk a kábítószer terjesztésével, kereskedelmével összefüggő elkövetési magatartásokról, amelyek ma már a szervezett bűnelkövetői körök egyik fő tevékenységét is képezik (Lévai–Ritter 2019).

A keresleti oldalon az alábbi cselekmények jelennek meg:

- direkt kábítószer-bűnözés: a Btk.-ban szereplő kábítószeres bűncselekményekkel kapcsolatos tényállások megvalósítása;
- indirekt kábítószer-bűnözés: a kábítószer megszerzése érdekében elkövetett jogsértések, amikor az elkövető a cselekménnyel közvetlenül jut a droghoz, másrészt a bűncselekmény célja az anyagi haszonszerzés, amelyből kábítószert lehet vásárolni;
- következménybűnözés: a kábítószer hatása alatt elkövetett, valamint a rendszeres kábítószer-fogyasztással összefüggő bűncselekmények, illetve azok az esetek, amikor a drogfogyasztó az áldozat, és a drognak szerepe van az áldozattá válásban (Lévai–Ritter 2019).

Mivel a könnyűzenei fesztiválok a rekreációs droghasználat gyakori színterei, ezért e bűnözési formák mindegyike megjelenhet ebben a környezetben is, amit a rendezvénybiztosítások tapasztalatai mellett kutatások (Demetrovics 2013) is egyaránt alátámasztanak.

A bűnügyi statisztika szerepe bűnüldöző szervek munkájában

A rendőri tevékenység mérése során különösen érvényesül a statisztikai szemlélet, hiszen annak értékelése főleg a bűnügyi statisztikai adatok, nyomozási és felderítési mutatók alapján történik. A statisztikai szemlélet viszont nem számol a szubjektív biztonságérzettel és a látenciával (Boda 2019: 507). A bűnözés mérésére a hatóságok tudomására jutott bűncselekményi körben van lehetőség. A látens bűnözést kutatási mérések alapján csak becsülni lehet (Boda 2019: 88).

A bűnügyi statisztika az igazságügyi statisztikának a bűnözésre mint társadalmi tömegjelenségre és a bűnözéssel foglalkozó állami szervekre vonatkozó adatok gyűjtésével, rendszerezésével, feldolgozásával és elemzésével foglalkozó ága (Boda 2019: 98). A kriminálstatisztikában tény, hogy a bűnözés egésze, a teljes bűnözés nem ismerhető meg, és ezért pontosan statisztikailag sem ragadható meg. Az ismertté vált bűnözés adatai, belső arányai a tényleges bűnözéstől eltérhetnek. Ez kimondottan érvényes a zenei fesztiválokra, hiszen számos esetben a jogsértések nem jutnak a hatóságok tudomására.

Az 1960-as évek elején alakult ki a ma is alkalmazott számbavételi módszer elődje, amelyet 1964. január 1-jén vezettek be Egységes rendőrségi és ügyészségi bűnügyi statisztika (ERÜBS) néven. A rendszer célja a bűnözés mint társadalmi jelenség statisztikai mérhetőségének biztosítása volt. 2009. január 1-jétől az Egységes nyomozóhatósági és ügyészségi bűnügyi statisztika (ENyÜBS) váltotta fel az ERÜBS-t, amelynek működését a 12/2018. (VI. 7.) BM rendelet szabályozza. A Büntető Törvénykönyv 2013. július 1-jei hatálybalépése, valamint a 2017. évi XC. törvény (Be.) jelentősen átalakította az ENyÜBS módszertanát és adatgyűjtési rendszerét. Ennek eredményeként egy követő jellegű, input alapú statisztikai adatgyűjtési rendszer jött létre.

A bűnözés folyamatosan változó társadalmi tömegjelenség, amely bizonyos földrajzi területen, adott időszak során elkövetett bűncselekmények és elkövetőik összességét jelenti. Ezen adatok gyűjtése, elemzése során különféle tényezőket kell figyelembe venni, amelyek szoros összefüggésben vannak egymással.

> „A bűnözésről egyéni és társadalmi szinten kialakuló kép formálásában számtalan objektív és szubjektív tényező fejti ki együttes hatását. A társadalmi szinten kialakuló bűnözési kép egyik forrása a bűnügyi statisztika, amelyből az ismertté vált bűnözésről tájékozódhatunk. Maga a bűnözés rendkívül összetett jelenség, nehezen mérhető, ezért különbséget kell tenni az ismertté vált bűnözés mérése és az összbűnözés becslése között" (Korinek 2010: 305).

A bűncselekmények száma a valóságban jellemzően kétszerese a hatóság tudomására jutott jogsértő bűncselekmények alakulásának, az áldozat nélküli bűncselekmények esetén a látencia azonban ennél jóval magasabb (Ritter 2015). A rejtett vagy látens bűnözés a mindenkori bűnözés jelentősebb hányadát teszi ki. A rejtve maradó bűnözési ráta aránya sok mindent elárul a bűnözés társadalmi összefüggéseiről, valamint a bűnüldözés és a bűnözés kapcsolatáról (Vári 2016).

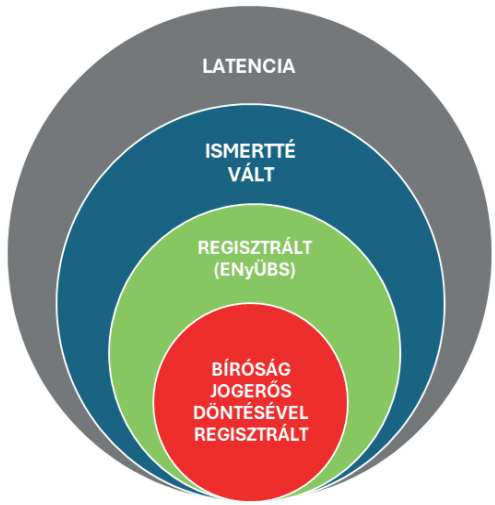

1. ábra: Az ismertté vált/regisztrált bűnözés
Forrás: Istvanovszki 2019

A bűnügyi statisztikai adatok elemzéséhez mindenképp szükséges az 1. ábra értelmezése, amely a kábítószeres bűncselekményeket is jellemzi. A látencia mellett fontos tisztázni a regisztrált bűncselekmény fogalmát a bűnügyi statisztikában: „A nyomozó hatóság, illetve az ügyészség meghatározott büntetőeljárási döntését követően rögzített és a rögzítés időpontjára elszámolt cselekmény" (BM–LÜ 2019).

A kábítószeres bűncselekmények statisztikája

A kábítószeres bűncselekmények úgynevezett áldozat nélküli bűncselekmények, és emiatt jellegüknél fogva még hatalmasabb látenciaérték jellemzi őket (Ritter 2013). Az ügyek szinte csak a rendőri szervek felderítése alapján indulnak. Jellemző továbbá, hogy a fogyasztók nemcsak olyan szerekkel kerülnek kapcsolatba, amelyek fogyasztása és terjesztése büntetendő, hanem olyan drogokkal is, amelyek még nem szerepelnek semmilyen tiltólistán (Mátyás 2021).

A számadatok alakulását a jogi környezet is jelentős mértékben befolyásolja, hiszen egy bűncselekményként kell értékelni a természetes egységben megvalósult bűncselekményeket (BM–LÜ 2022), ami a kábítószeres deliktumokra különösen érvényes.

A bűnüldöző hatóságok hivatalos statisztikájának, az ENyÜBS-nek a leggyakrabban elemzett mutatója az ismertté vált, azaz regisztrált bűncselekmények számának alakulása.

A kábítószeres bűncselekmények számának alakulására a társadalmi-gazdasági változások is hatással voltak. A rendszerváltást követő időszakban a határok megnyitása, a nemzetközi kapcsolatok erősödése és a szervezett bűnözés megjelenése hozzájárult ahhoz, hogy a kábítószerek nagyobb mennyiségben jelentek meg Magyarországon. Ebben

az időszakban hazánk a balkáni kábítószer-kereskedelmi útvonal egyik tranzitországává vált. A kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények statisztikai alakulását ugyanakkor több tényező – így például a jogszabályváltozások, a rendőrségi aktivitás és a látencia változása – is befolyásolja (Lévai–Ritter 2019; Nemzeti Drog Fókuszpont, 2025). A kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények száma a 2000-es évek közepén számottevő növekedést mutatott, és 2018-ra meghaladta a nyolcezer esetet. A számadatok alakulását a 2. ábra szemlélteti.

Az enyhén hullámzó tendencia ellenére kijelenthető, hogy napjainkban éves szinten 7000 felett van a kábítószeres bűncselekmények száma, amely a határok megnyitása óta állandósulni látszik.

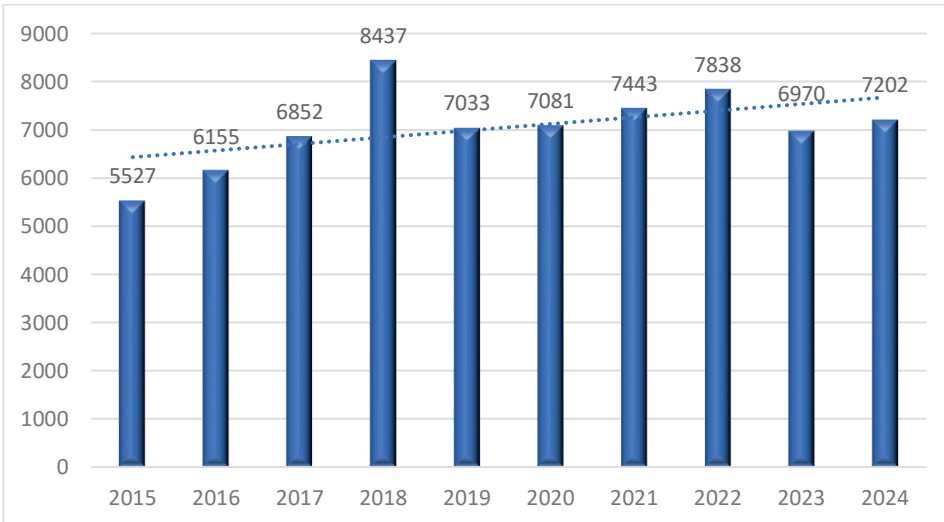

2. ábra: A kábítószeres bűncselekmények számának alakulása
Forrás: a szerző szerkesztése ENyÜBS alapján

2024 adatait a bázisévhez (2015) viszonyítva 30,3%-os emelkedés figyelhető meg. Azonban az éves értékek közötti különbség nem jelentős, ami kizárja azt, hogy csupán a bűnüldöző hatóságok nyomozási aktivitása játszana szerepet a számadatok alakulásában.

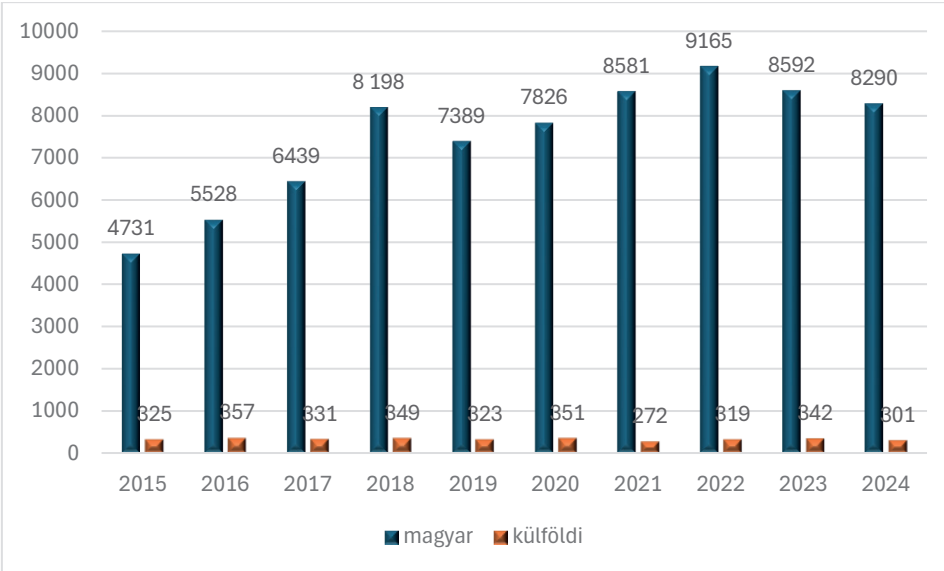

3. ábra: Kábítószeres bűncselekmények elkövetőinek száma
Forrás: a szerző szerkesztése ENyÜBS alapján

Az elkövetőkre[7] vonatkozó 3. ábra szemlélteti, hogy 2015 adatait 2024 adataihoz viszonyítva óriási, 75,2%-os növekedés figyelhető meg, szinte folyamatos emelkedés mellett. Az elkövetők 95,8%-a magyar és 4,2%-a külföldi állampolgár.

Az ENyÜBS-ből származó lefoglalási adatok – amelyeket mint a cselekmény elkövetésének tárgyát veszik számba – bemutatásától eltekintek, mivel a lefoglalt kábítószer mennyiségének meghatározásakor a tiszta hatóanyag-tartalmat kell figyelembe venni, amelyet igazságügyi toxikológus szakértő állapít meg.

A Nemzeti Szakértő és Kutató Központ Kábítószervizsgáló Szakértői Intézetében történik a hatóságok által lefoglalt kábítószerek vizsgálata, amely alapján állapítják meg a feketepiaci kábítószer-készítmények átlagos hatóanyag-tartalmát is.

Adataik szerint 2022-ben az ismertté vált kábítószer-bűncselekmények során a kábítószer-lefoglalások a 4. ábrán láthatóak szerint alakultak.

[7] Elkövetők száma: regisztrált elkövető (a regisztrált bűncselekmények elkövetőjeként rögzített, a rögzítés időpontjára, az adott ügyben egyszer elszámolt személy) és azok, akikkel szemben büntethetőséget kizáró ok miatt elutasították a feljelentést, vagy megszüntették a nyomozást (BM–LÜ 2019).

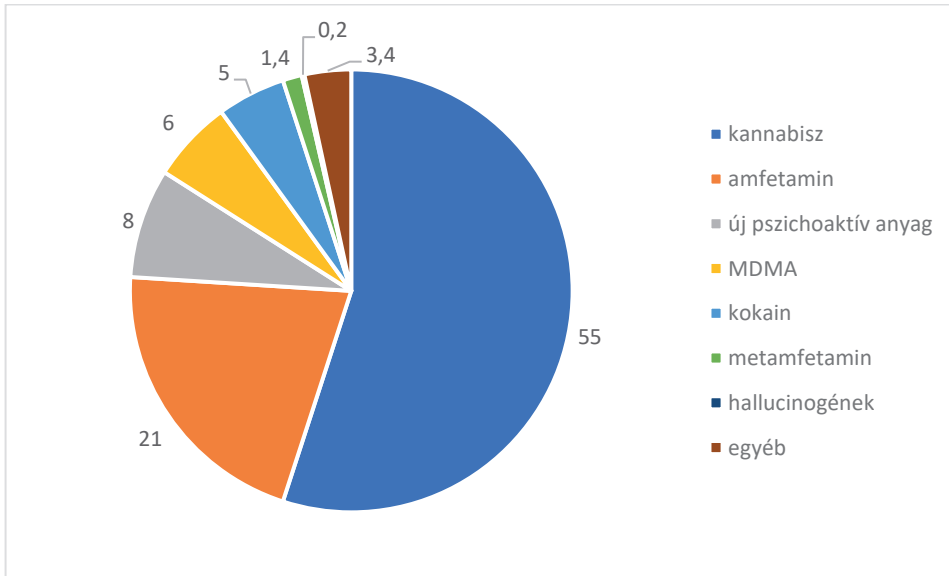

4. ábra: A lefoglalt kábítószerek fajtái, %
Forrás: NSZKK 2022

A 4. ábra szemléleti, hogy a lefoglalt kábítószer-mennyiség több mint fele kannabisz, majd azt követi az amfetaminszármazékok használata, ami igazodik a kábítószer-ügynökségek által készített, a kábítószer útját bemutató elemzésekhez (EUDA 2024).

Kábítószer a fesztiválokon

Napjainkban is a kábítószer-terjesztés, -fogyasztás egyik színterét a fesztiválok adják. Számos kutatás eredményében, újságcikkben, de gyanúsítotti vallomásokban is olvasható, hogy van, aki azért megy fesztiválra, hogy a kábítószert kipróbálja, és vannak azok az elkövetők, akik ugyanebből a gondolatból indulnak ki, hogy a nagyobb kereslet miatt ott könnyebben lehet jó áron különféle drogokat értékesíteni.

A bűnügyi statisztika adatai

Az ENyÜBS statisztikai adatokat elemezve megállapítható, hogy a fesztiválok kábítószeres bűncselekményei 1-2%-át teszik ki a teljes regisztrált kábítószeres bűncselekményeknek. Azonban a kábítószer-terjesztés, -fogyasztás a fesztiválokon sokkal nagyobb jelentőségű, mint amit a számadatok sugallnak, és itt is hatalmas látencia érvényesül.

Az ENyÜBS kódszótárában a fesztiválnak mint elkövetési helyszínnek a szabadtéri kulturális, szórakoztató rendezvény kód felel meg, amely alapján szűkíthetők az adatok a kábítószeres bűncselekményeken belül.

A fesztiválokon elkövetett bűncselekmények adatait részletesen az 5. ábra mutatja. A pandémia időszakáig enyhe csökkenés, majd azt követően markáns emelkedés figyelhető meg. Éves szinten eddig 60 volt a legtöbb bűncselekmény (kivétel 2018, amikor a statisztikai számbavételben módosítás történt), azonban 2024-re a bűncselekményszám 64-re emelkedett, és ez az előző évhez viszonyítva közel egyharmados növekedést jelent.

A kábítószeres bűncselekmények elkövetőire vonatkozó statisztikai adatokat elemezve, ahogyan a 6. ábra is mutatja, kijelenthető, hogy a fesztiválokon minden évben találkozunk magyar és külföldi elkövetőkkel egyaránt.

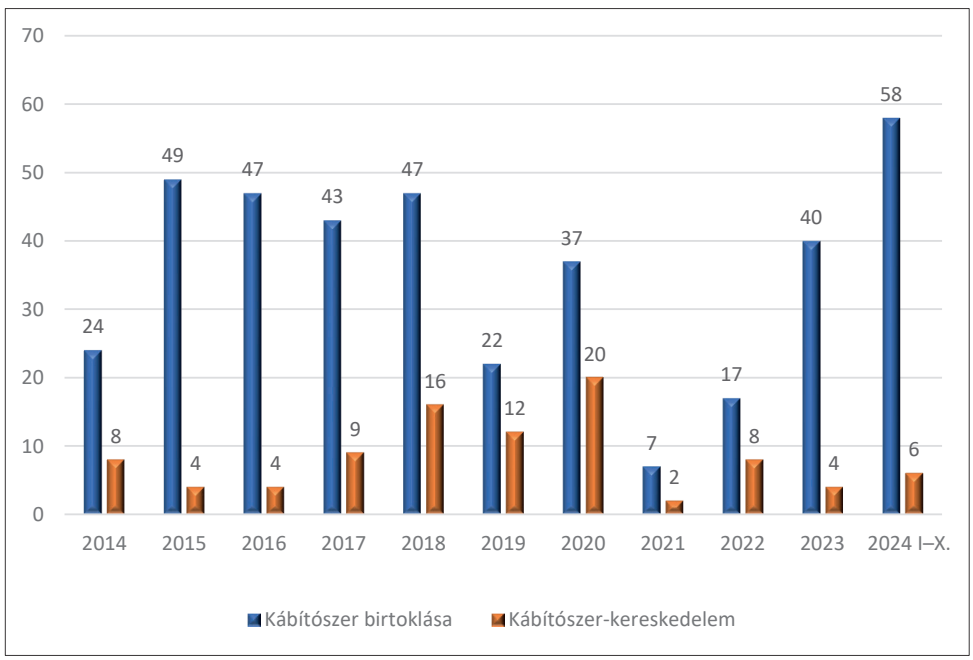

5. ábra: A fesztiválokon elkövetett kábítószeres bűncselekmények számának alakulása
Forrás: a szerző szerkesztése ENyÜBS alapján

A fesztiválokon elkövetett összes kábítószeres bűncselekmény elkövetőinek állampolgárság szerinti megoszlását vizsgálva, amit a 7. ábra szemléltet, elmondható, hogy 51,75%-uk magyar, 48,25%-uk külföldi állampolgár.[8]

[8] Az ENyÜBS-ben a „külföldit" jellemzően az elkövető állampolgársága szerint határozzák meg. A statisztikák külön jelzik, ha az elkövető nem magyar állampolgár. Ebbe a kategóriába tartozhat: uniós tagállam állampolgára, harmadik országbeli állampolgár (például Ukrajna, Szerbia stb.), hontalan személy.

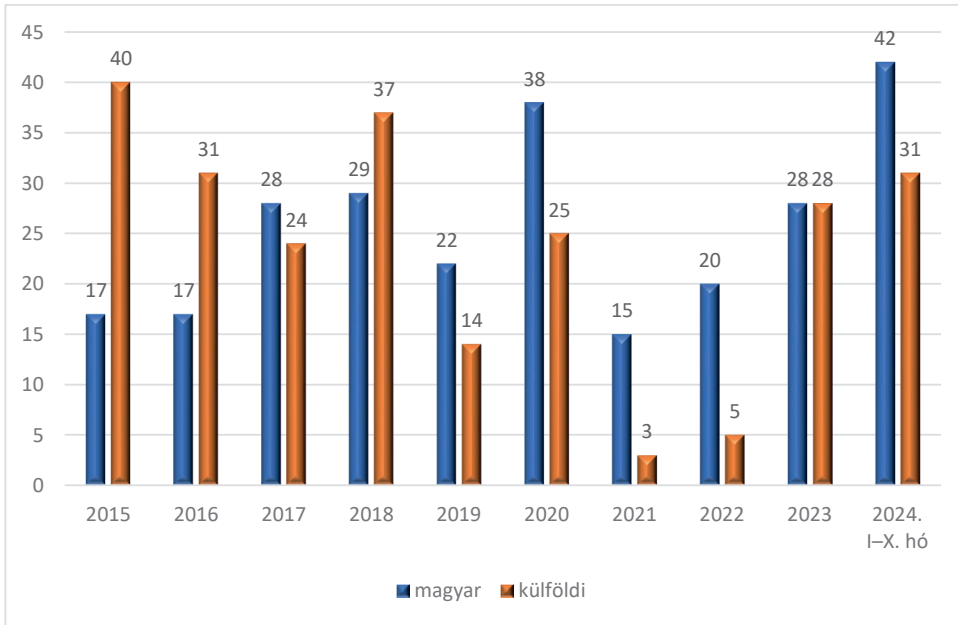

6. ábra: A fesztiválokon elkövetett kábítószeres bűncselekmények elkövetőinek száma (2015–2024)
Forrás: a szerző szerkesztése ENyÜBS alapján

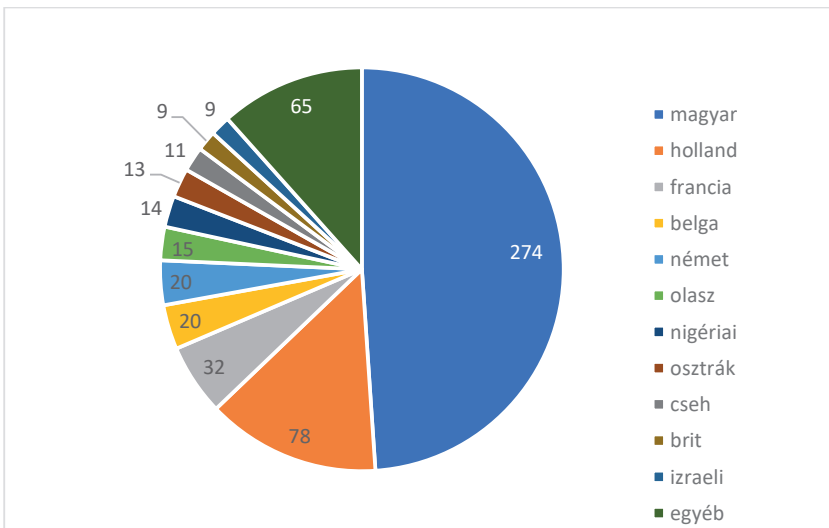

7. ábra: A fesztiválokon elkövetett kábítószeres bűncselekmények elkövetőinek állampolgárság szerinti megoszlása (2015–2024. január–október)
Forrás: a szerző szerkesztése ENyÜBS alapján

Anonimizált jogerős bírósági ítéletek elemzése

Amennyiben a fesztiválokon elkövetett bűncselekményeket pontosabban kívánom elemezni, különösen az elkövetés helyére, helyszíneire és az elkövetőkre vonatkozóan, mindenképpen indokolt az egyes ügyekben hozott jogerős bírsági ítéletekbe is betekinteni. Ezen ügyek elemzése során mindenképpen szükséges visszautalni az 1. ábrára, ahol a bíróság jogerős döntésével regisztrált elkövetőkre vonatkozó adatok a legbelső körben találhatók. Az ide vonatkozó adatok dokumentumtára, tárháza az interneten mindenki számára elérhető oldal, ahol ügyiratszám szerint, valamint többféle szempont, köztük kulcsszavak alapján is lehet keresni a bírói döntések között (Országos Bírósági Hivatal [é. n.]). A bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény 163. § (3) bekezdése szerint nemcsak a bírósági döntéseket kell közzétenni, hanem azoknak a korábbi bírósági, hatósági vagy más szervek által hozott határozatoknak az anonimizált, digitális másolatát is, amelyeket a bíróság a döntésével felülbírált vagy felülvizsgált. A közzététel az Országos Bírósági Hivatal elnöke által meghatározott eljárás szerint történik.

Az itt végrehajtott keresés eredményeként a „fesztivál" és a „kábítószer" kulcsszavak együttes használata során 44 ügy képezte a vizsgálat tárgyát.

Az elemzés tárgyát képező 44 ügy szerint a legnépszerűbb fesztiválok mellett kisebb eseményeken is sor került kábítószeres bűncselekmények miatt rendőri intézkedésre, ami igazolhatja azt a feltevést, amely szerint nincsen fesztivál drog nélkül (Day et al. 2018; Fernandez-Calderón et al. 2019). Azokat a fesztiválokat, ahol a legtöbb visszaélés történt, a 8. ábra szemlélteti.

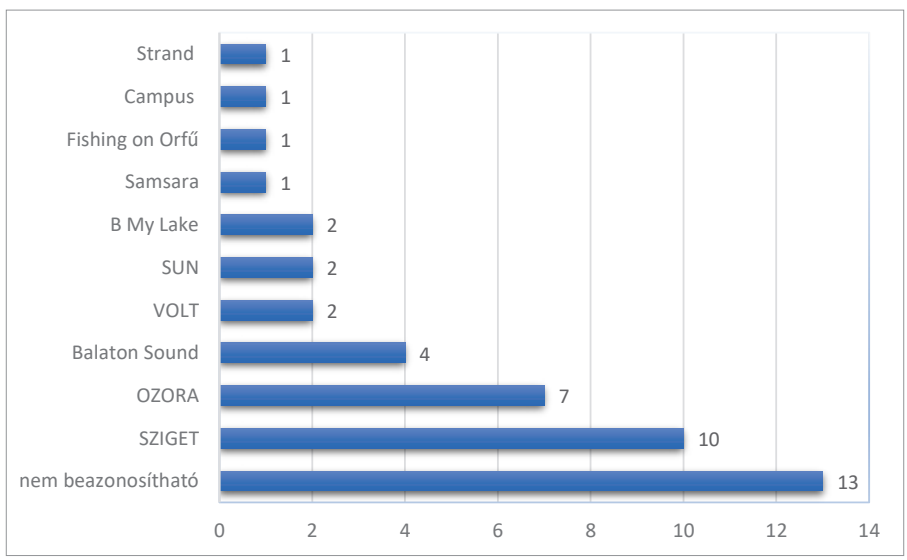

8. ábra: A jelentősebb fesztiválokon elkövetett kábítószeres bűncselekmények (44 db) (2010–2024)
Forrás: a szerző szerkesztése Országos Bírósági Hivatal [é. n.] alapján

Az anonimizált határozatokban szereplő elkövetési helyszínek adatainak feldolgozása alapján készült ábra mutatja azt is, hogy a legtöbb kábítószeres bűncselekmény hazánkban a Sziget Fesztiválon történik, hiszen ez hazánk legnagyobb zenei fesztiválja.

A fesztiválra való bejutást megelőző csomagátvizsgálás során a beléptetésnél több esetben találtak az érintett személynél kábítószert, a saját fogyasztásra szánt egy-két tablettától kezdve az értékesítésre szánt nagyobb mennyiségig. A csempészés módja leginkább a különféle helyekre, táskába, ruházatba, illatszeres flakonba vagy akár testüregbe való elrejtés volt. De előfordult olyan eset is, hogy a lakókocsiban volt a kábítószer elrejtve, amelyben a fesztivál ideje alatt laktak. Volt, aki hangfalba rejtette az értékesítésre szánt drogot. A beléptetést végző biztonsági őrnek az tűnt fel, hogy a hangfalhoz semmi egyéb kiegészítő nem tartozott. Ez alapján tételesebb ellenőrzésnek vetették alá az illetőt, és a kábítószer-kereső kutya is jelzett (Fővárosi Törvényszék 20.B.795/2014/2).

A feldolgozott 44 ügy közül 16 esetben – az ügyek 36,36%-ában – az elsődleges rendőri intézkedés a helyszínen, vagyis a fesztivál területén történt. Ugyanakkor ittas járművezetés vagy gyorshajtás miatt indult büntetőeljárások során is sor került olyan kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények bizonyítására, amelyek elkövetési helyszíne szintén valamely fesztivál volt.

A további ügyekben a kábítószeres bűncselekmények miatt indult nyomozások kiterjesztése során tártak fel olyan korábbi drogbeszerzéseket és -értékesítéseket, amelyek szintén fesztiválokon valósultak meg.

Az ismertetett 44 ügy mindegyikében fesztivál volt az elkövetés helyszíne. A fesztivál azonban nem csupán olyan közegként jelenik meg, ahol a hozzájutás a kábítószerhez vagy annak értékesítése könnyebb, hanem a kapcsolatok és ismeretségek kialakulásának színtereként is. Ezek a kapcsolatok később a kábítószer megszerzésében vagy terjesztésében is szerepet játszhatnak, az érintettek társtettesekké válhatnak, illetve ugyanazon elkövetői csoport tagjaivá is szerveződhetnek.

Első megközelítésben felmerülhetne, hogy az elkövetés időtartama a fesztivál idejére korlátozódik. Ugyanakkor tekintettel arra, hogy összetett tényállásról, illetve természetes vagy törvényi egységben megvalósuló bűncselekményekről van szó, a vizsgált cselekmények rendszerint ennél jóval hosszabb időszakot ölelnek fel. A kábítószerrel kapcsolatos nyomozások ugyanis gyakran hónapokon, sőt akár éveken keresztül is elhúzódhatnak, amely időszakon belül csupán az egyik elkövetési mozzanat valósult meg a fesztivál helyszínén kábítószer-terjesztés formájában.

Arra vonatkozóan, hogy az elkövetők honnan szerzik be a kábítószert, az egyes ügyek elemzése során számos esetben nem kaptam választ. Az elkövetőnek nem érdeke, hogy pontosan megnevezze, hogy kitől, mennyi és milyen kábítószert vásárolt. Vallomásukban általában ismeretlen személyre hivatkoztak. Amennyiben egy-egy ügyben több elkövető szerepel, akkor egy-két esetben egy lépcsővel „feljebb" lehet jutni, hogy ki kitől szerezte a kábítószert. Több elkövető, külföldi és magyar is, személyesen vagy futár közreműködésével hozta be magával a drogot, amelyet a fesztiválon kívánt értékesíteni. A kábítószert gépkocsiban vagy kamionban csempészték az országba, de olyan is volt, amikor az elkövetők vonaton utazva hozták magukkal az anyagot, vagy interneten rendelték, és csomagküldő szolgálat kézbesítette. A fesztiválokon a zenei irányzatoknak, fellépőknek

megfelelően szinte a klasszikus drogoktól a legújabb szintetikus drogokig, sokféle szert lehetett lefoglalni, de legtöbbször kokaint, marihuánát, ketamint, MDMA-t, amfetamint.

Az elemzett ügyek alapján megállapítottam, hogy a fesztiválokon elfogott, kábítószer terjesztésével foglalkozó elkövetők nagyrésze nem csak fesztiválon értékesít drogot; valamint a tettenérést, elfogást követő ruházatátvizsgálások, motozások, kutatások, szemlék során lefoglalt drogok esetén nem lehet szétválasztani sem a nyomozásban, sem a statisztika szempontjától, hogy mennyi drogot szántak a fesztiválokon értékesíteni.

A fesztivál helyszínén történő drogértékesítés talán legismertebb esete a két holland elkövető, akik 2019-ben olyan nyíltan árulták a kábítószert a Sziget Fesztiválon, hogy még 500 példányos árlistát is készítettek (Fővárosi Törvényszék 25.B.187/2020/24).

Szintén hasonlóan nyílt módon történt a kábítószer értékesítése azon elkövetők esetén, akik a kábítószer porciózásáról a telefonjukkal fotókat is készítettek, hogy közösségi oldalukon megosszák azt, és kézzel írt árlistával szólították meg a fesztiválozókat, hogy szeretnének-e drogot vásárolni (Balassagyarmati Törvényszék 19.B.77/2019/184). Olyan elkövetővel is találkozhatunk, aki éppen civil ruhás rendőröknek próbált kábítószert értékesíteni (Székesfehérvári Törvényszék 6.B.8/2018/3).

Az ENyÜBS adatai alapján megismerhetők az elkövetők számára és állampolgárságára vonatkozó adatok. Ugyanakkor annak vizsgálata során, hogy a fesztiválokon elkövetett kábítószeres bűncselekmények miatt elítélt személyek előélete miként alakul, illetve milyen társas elkövetési formákat állapítottak meg, a bírósági ítéletekben szereplő adatokra támaszkodom. A jogerősen elítélt elkövetők előéletét a 9. ábra szemlélteti.

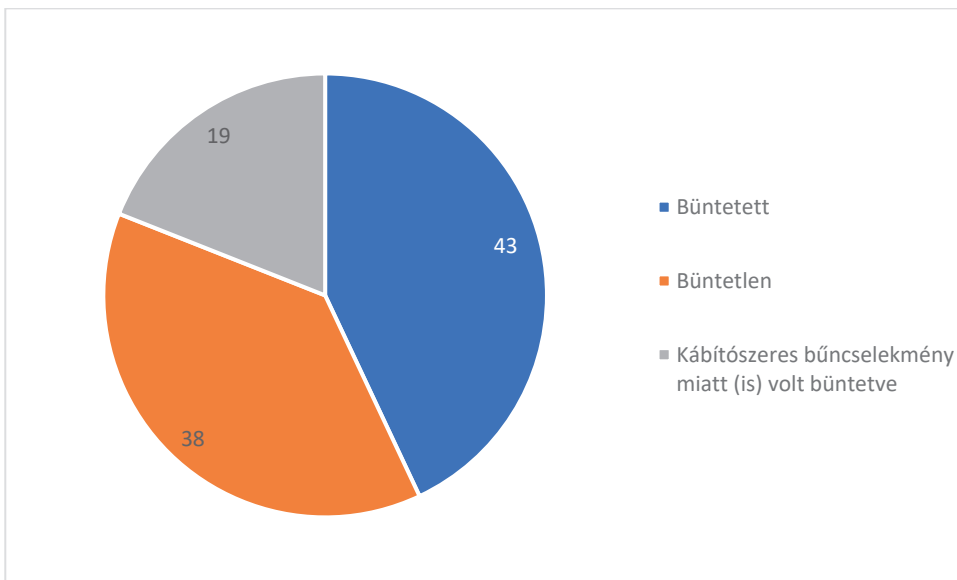

9. ábra: A fesztiválokon elkövetett kábítószeres bűncselekmények elkövetőinek előélete (2010–2024)
Forrás: a szerző szerkesztése Országos Bírósági Hivatal [é. n.] alapján

Az elkövetők több mint fele, 57%-a büntetett előéletű, akik egyharmada kábítószeres bűncselekmény miatt korábban volt már büntetve. A kábítószeres bűncselekmények miatt elítéltek több mint egynegyede szabadulását követően ismételten visszatér a kábítószer-bűnözéshez.

Az elkövetői alakzatokat nézve az ügyek 36%-ában egy elkövető szerepel, 15%-ában, hat esetben került sor bűnszövetség és egy esetben bűnszervezet megállapítására jogerős ítélettel. Egy bűnszövetség esetén csak fesztiválon történt kábítószer-értékesítés, a többi esetben fesztiválon kívül más helyen is. Mind a hét elkövetői csoport tagjai büntetett előéletűek, közülük hatnak legalább egy vagy több tagja volt már korábban kábítószeres bűncselekmény miatt jogerősen elítélve.

A látencia árnyékában – a fesztiválokhoz köthető kábítószeres jogsértések statisztikai torzulásai

A fenti adatok ismertetése alapján egyértelműen megállapítható, hogy a fesztiválokra vonatkozó statisztikai adatok csupán korlátozott mértékben alkalmasak a kábítószerrel kapcsolatos jogsértések tényleges volumenének bemutatására. A nagyszámú résztvevőhöz, valamint a kábítószer-fogyasztás feltételezhető gyakoriságához viszonyítva mindössze csekély számú eset kerül a hatóságok látókörébe, illetve a hivatalos adatbázisokba. A statisztikák elsősorban azokat az ügyeket tükrözik, amelyek rendőri intézkedés, felderítés vagy nyomozás eredményeként váltak ismertté, miközben a jogsértések jelentős része rejtve marad (BM – LÜ 2019).

A fesztiválokon elkövetett kábítószeres bűncselekményekkel kapcsolatos statisztikák torz képet adnak a valós helyzetről, mivel az esetek számottevő része látens marad. Számos jogsértést nem jelentenek be, a résztvevők gyakran tartanak a jogkövetkezményektől, vagy az adott magatartást nem tekintik kellően súlyosnak. A kriminológiai szakirodalom szerint a kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények kifejezetten magas látenciával jellemezhetők, különösen olyan zárt vagy időben korlátozott társadalmi eseményeken, mint a tömegrendezvények (Kerezsi 2018). A statisztikai torzulást tovább erősíti, hogy a rendőri intézkedések térben és időben is behatároltak, így az ellenőrzések elsősorban az alkalmi fogyasztókra terjednek ki. Ennek következtében a hivatalos adatokban jellemzően a kis mennyiségű kábítószerrel elkövetett jogsértések jelennek meg, míg a szervezettebb, nagyobb volumenű terjesztés alulreprezentált marad (EMCDDA 2022).

A látencia mértékét fokozza az elkövetői magatartás tudatossága is. A kábítószer-kereskedelemben részt vevő személyek rendszerint nem tesznek vallomást, konspiratív módon működnek, és tudatosan törekednek a hatósági felderítés ellehetetlenítésére. Gyakori a gyorsan cserélt telefonszámok használata, a kapcsolattartás minimalizálása, valamint az elkövetői struktúrák nemzetközi jellege, amely jelentősen megnehezíti az ügyek feltárását (UNODC 2021). Az ilyen jellegű bűncselekmények felderítése rendszerint több hatóság összehangolt munkáját, valamint nemzetközi együttműködést igényel. A nyomozások komplexek és időigényesek, az eljárások pedig gyakran széttagoltan zajlanak, nemcsak a nyomozati szakaszban, hanem a vádemelést és a bírósági eljárást követően is.

Az ügyek elkülönítése vagy részbeni megszüntetése tovább csökkenti annak esélyét, hogy a statisztikai adatok a bűnözés teljes spektrumát visszatükrözzék (Kerezsi 2018).

Mindezek alapján megállapítható, hogy a fesztiválokhoz köthető kábítószeres jogsértések statisztikai adatai elsősorban a hatóságok által észlelt és dokumentált eseteket jelenítik meg. A statisztikák így nem a valóság pontos leképezését adják, hanem sokkal inkább a kábítószerrel összefüggő bűnözés magas látenciájára világítanak rá.

Összegzés

A kábítószeres bűncselekményekkel kapcsolatos bűnügyi statisztikák értelmezése során alapvető módszertani kérdés, hogy e statisztikák nem kizárólag a társadalomban ténylegesen jelen lévő jogsértések mértékét tükrözik, hanem jelentős mértékben a rendőrség felderítési kapacitásának, prioritásainak és fellépési stratégiáinak lenyomatát is hordozzák.

A szakirodalom következetesen rámutat arra, hogy a rendőrségi aktivitás intenzitásának változása – például célzott kábítószer-ellenes akciók, razziák vagy fokozott rendőri jelenlét hatására – önmagában is jelentős növekedést eredményezhet a regisztrált kábítószeres bűncselekmények számában, anélkül, hogy a tényleges kábítószer-használat vagy -kereskedelem aránya érdemben változna. A statisztikai adatok ilyen esetekben elsősorban a hatósági észlelés és dokumentálás fokozódását tükrözik, nem pedig szükségszerűen a bűnözés valós növekedését.

A rendőrségi statisztikák torzító hatása a kábítószeres bűnözés vonatkozásában különösen élesen jelentkezik nagy tömegrendezvények, így elsősorban zenei fesztiválok esetében. E rendezvények sajátosságai – a nagyszámú résztvevő, a kiterjedt és gyakran nehezen ellenőrizhető terület, valamint a folyamatos térbeli mozgás – jelentősen korlátozzák a rendőrség felderítési lehetőségeit. Ennek következtében a kábítószer-használat jelentős része nem válik a hatóságok számára érzékelhetővé, és így nem jelenik meg a hivatalos bűnügyi statisztikákban. A nemzetközi kutatások következetesen megerősítik, hogy a fesztiválkörnyezetben tapasztalható regisztrált esetszámok és a tényleges fogyasztási mintázatok között számottevő eltérés mutatkozik, ami a látens bűnözés magas arányára utal.

A meglévő etnográfiai és empirikus kutatások arra is rámutatnak, hogy a kábítószer-rendészeti gyakorlat nem csupán a regisztrált esetek számát befolyásolja, hanem hatással van a fesztiválokon zajló kábítószer-használat társadalmi és térbeli mintázataira, valamint közvetetten a kábítószer-használattal összefüggő egészségügyi és biztonsági kockázatok alakulására is (Ruane 2025; Smith 2022; Janes 2025).

Egy Hollandiában végzett kutatás szerint a zéró toleranción alapuló drogpolitika a fesztiválok biztosításában részt vevő szakemberek számára gyakran „lehetetlen küldetésként" jelenik meg, és nem ritkán szervezeti és szakmai feszültségeket eredményez a rendezvényszervezők és a rendőrség között (Hauspie et al. 2021).

A magyarországi DELTA Program keretében megvalósuló célzott és intenzív rendőri fellépés következtében a feltárt és regisztrált kábítószeres ügyek száma jelentős növekedésre utal, amit több sajtótájékoztató is megerősít, noha a 2025-ös bűnügyi statisztika adatai még nem ismertek a tanulmány készítésekor (egy éve indult a DELTA Program 2026). Ez a növekedés azonban nem feltétlenül új bűnözési jelenségek megjelenését jelzi, hanem

sok esetben a korábban rejtett bűncselekmények láthatóvá válását a fokozott felderítési tevékenység eredményeként. A statisztikai adatok ilyen értelemben egyszerre tükrözik a valós jelenségek egy részét és a rendőrségi aktivitás mértékét.

Összességében megállapítható, hogy a rendőrségi statisztikák a kábítószeres bűnözés vonatkozásában csak a valóság egy részét képesek megragadni. Értelmezésük során ezért elengedhetetlen a rendőrségi nyomozati aktivitás figyelembevétele, valamint a statisztikai adatok kiegészítése más források – különösen egészségügyi, szociológiai és etnográfiai kutatások – eredményeivel. A fesztiválkörnyezet különösen jól szemlélteti a látens bűnözés problémáját, és rávilágít arra, hogy a hatékony beavatkozás hosszú távon csak integrált, több szakterületet összekapcsoló megközelítéssel valósítható meg. A különböző tudományterületek módszertani és elméleti integrációja hozzájárulhat a vizsgált jelenségek komplexebb értelmezéséhez, míg az új típusú adatforrások alkalmazása lehetőséget teremt a kutatási eredmények megbízhatóságának és érvényességének növelésére.

Felhasznált irodalom

Bauer Béla et al. (2016): *Ezek a mai magyar fiatalok! A Magyar Ifjúság Kutatás 2016 első eredményei*. Budapest: Új Nemzedék Központ. Online: https://real.mtak.hu/119224/

Belügyminisztérium – Legfőbb Ügyészség (2019): *Egységes Nyomozóhatósági és Ügyészségi Bűnügyi Statisztika. Módszertani útmutató az adatok leválogatásához*.

Belügyminisztérium – Legfőbb Ügyészség (2022): *Egységes Nyomozóhatósági és Ügyészségi Bűnügyi Statisztika Kitöltési Szabályzata 2.0.*

Boda József szerk. (2019): *Rendészettudományi Szaklexikon.* Budapest: Dialóg Campus.

Day, Niamh – et al. (2018): Music Festival Attendees' Illicit Drug Use, Knowledge and Practices Regarding Drug Content And Purity: A Cross-Sectional Survey. *Harm Reduction Journal,* 15(1). Online: https://doi.org/10.1186/s12954-017-0205-7

Demetrovics Zsolt (2013): *Az addiktológia alapjai II.* Budapest: ELTE Eötvös.

Egy éve indult a DELTA Program (2026). *Police.hu,* 2026. március 7. Online: www.police.hu/hu/hirek-es-informaciok/legfrissebb-hireink/bunugyek/egy-eve-indult-a-delta-program

Elekes Zsuzsanna (2009): *Drogok és drogfogyasztás Magyarországon*. Budapest: L'Harmattan.

Elekes Zsuzsanna – Paksi Borbála (2014): *Kábítószer-helyzetkép Magyarországon*. Budapest: Nemzeti Drog Fókuszpont. Online: https://bmprojektek.kormany.hu/download/7/fd/53000/NDF_jelent%C3%A9s_2014.pdf

EMCDDA (2015): *New Psychoactive Substances in Europe. An Update from the EU Early Warning System.* Luxembourg: Publications Office of the European Union. Online: https://doi.org/10.2810/372415

EMCDDA (2022): *European Drug Report 2022: Trends and Developments.* Online: https://doi.org/10.2810/75644

EUDA (2024): *European Drug Report 2024: Trends and Developments.* Luxembourg: Publications Office of the European Union. Online: https://doi.org/10.2810/91693

Fernandez-Calderón, Fermín – Diaz-Batanero, Carmen – Barratt J. Monika – Palamar, Joseph (2019): Dosage-Related Harm Reduction Strategies and Their Relationship to Harms among Festival-Goers Who Use Multiple Drugs. *Drug and Alcohol Review,* 38(1), 57–67. Online: https://doi.org/10.1111/dar.12868

Formádi Katalin – Ernszt Ildikó – Lőrincz Katalin (2022): Fenntartható(bb) fesztiválok a pandémia idején – a balatoni fesztiválszervezők kihívásai és tapasztalatai. *Marketing & Menedzsment,* 56(1), 81–92. Online: https://doi.org/10.15170/MM.2021.56.01.07

Hatala Csenge (2017): *Requiem*. Budapest: Athenaeum.

Hauspie, Bert et al. (2021): *Drugs at the Festivals: Perceptions of Prevention, Harm Reduction, Care, and Law Enforcement Strategies*. Belgian Science Policy Office. Online: https://doi.org/10.13140/RG.2.2.35587.63522

History.com Editors (2023): *Woodstock*. Online: www.history.com/articles/woodstock

Istvanovszki László (2019): Stratégiai elemzés. Előadás. *Rendészeti bűnügyi elemző alapképzés tanfolyam,* 2019. május 17.

Janes, Joseph (2025: Welfare First: Transforming Harm Reduction at UK Festivals. *Harm Reduction Journal*, 22. Online: https://doi.org/10.1186/s12954-025-01184-1

Kerezsi Klára (2018): *Kriminológia*. Budapest: HVG-ORAC.

Korinek László (2010): *Kriminológia I.* Budapest: Magyar Közlöny és Lapkiadó Vállalat.

Lévai Miklós (1992): *Kábítószerek és bűnözés. Elméleti kérdések és a hazai helyzet.* Budapest: Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.

Lévai Miklós – Ritter Ildikó (2019): Az alkoholizmus, a kábítószer-probléma és a bűnözés összefüggései. In Borbíró Andrea et al. (szerk.): *Kriminológia.* Budapest: Wolters Kluwer Hungary, 522–556. Online: https://doi.org/10.55413/9789632959313

Magyar fiatalok 2020. Kérdések és válaszok fiatalokról, fiataloktól (2020). Társadalomkutató Kft. Online: https://tarsadalomkutato.hu/wp-content/uploads/2021/07/magyar_ifjusag_2020_web-v%C3%9Ag.pdf

Mátyás Szabolcs (2021): A kábítószer-bűnözés térbeli változásai az elmúlt évtizedek statisztikai adatainak tükrében. *Interdiszciplináris Drogszemle,* 2(4), 73–94. Online: https://drogkutato.hu/wp-content/uploads/2022/01/01-162_IDSZ-teljes_NET-74-95-1.pdf

Müller, Jürgen Leo – Nedopil, Norbert (2017): *Forensische Psychiatrie. Klinik, Begutachtung und Behandlung zwischen Psychiatrie und Recht.* Stuttgart: Thieme. Online: https://doi.org/10.1055/b-005-146531

Németh Ágota (2021): A fesztiválokon elkövetett bűncselekmények bemutatása, okai, megelőzése. In *V. Turizmus és Biztonság Nemzetközi Tudományos Konferencia. Tanulmánykötet.* Nagykanizsa: Pannon Egyetem Körforgásos Gazdasági Egyetemi Központ, 342–352.

Németh Ágota (2025): *A könnyűzenei fesztiválokon kábítószer-terjesztéssel foglalkozó elkövetői csoportok, bűnszervezetek felderítését támogató bűnügyi elemzés*. PhD-disszertáció. Budapest: Nemzeti Közszolgálati Egyetem. Online: https://rtk.uni-nke.hu/document/rtk-uni-nke-hu/0.%20Ertekezes_Nemeth_Agota.pdf

Németh Ágota – Rottler Violetta (2024): A mesterséges intelligencia szerepe a könnyűzenei fesztiválok biztosításában. In Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): *A rendészet tudománya és gyakorlata*. Pécs: Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoport, 131–136. Online: http://pecshor.hu/periodika/XXVI/Nemeth_Agota_Rottler_Violetta.pdf

Nemzeti Drog Fókuszpont (2025): *A Nemzeti Drog Fókuszpont 2025-ös éves jelentése (2024-es magyarországi adatok) az Európai Unió Kábítószer-ügynöksége (EUDA) számára.* Online: https://bmprojektek.kormany.hu/download/c/4c/73000/NDF_jelentés_2025.pdf

Országos Bírósági Hivatal [é. n.]: *Anonimizált határozatok.* Online: https://eakta.birosag.hu/anonimizalt-hatarozatok

Rácz József (1989): *Ifjúsági szubkultúrák és fiatalkori „devianciák”.* Magyar Pszichiátriai Társaság.

Ritter Ildikó (2013): *A bűnüldözés és a büntető igazságszolgáltatás nagy kihívása: Kínálati oldali kábítószer-bűncselekmények felderítése és bizonyítása Magyarországon*. [H. n.]: Országos Kriminológiai Intézet. Online: https://bit.ly/4aWLmEc

Ritter Ildikó (2015): *A kábítószerrel összefüggő bűncselekmények esetén a Be. 222.§ (2) és a 225. § (4) bekezdéseiben foglalt hatásvizsgálata*. Kutatási beszámoló. [H. n.]: Országos Kriminológiai Intézet. Online: https://okri.hu/images/stories/kutatok/ritterildiko/eltereles_hatasvizsg_kutjel_2015.pdf

Ruane, Dara (2025): Reluctant Risk-takers: How Law Enforcement Practices at Festivals can Obstruct Safer Drug Use. *International Journal of Drug Policy,* 145. Online: https://doi.org/10.1016/j.drugpo.2025.105013

Smith, Verity May Anastasia (2022): *Between Security, Law Enforcement and Harm Reduction: Drug Policing at Commercial Music Festivals in England*. PhD-disszertáció. Durham University. Online: https://etheses.durham.ac.uk/id/eprint/14703/

Suszter Tamás (2022): A fesztiválturizmus biztonságáról Fejér megyében. Interjú dr. Varga Péter r. dandártábornokkal. *Rendőrségi Tanulmányok,* 4, 117–126. Online: https://epa.oszk.hu/04000/04093/00021/pdf/EPA04093_rendorsegi_tanulmanyok_2022_4_117-126.pdf

Vári Vince (2016): Rejtett bűnözés, rendőrségi statisztika. Objektív és szubjektív biztonság. *Magyar Rendészet,* 16(1), 161–169. Online: https://folyoirat.ludovika.hu/index.php/magyrend/article/view/2974/2228

Jogi források

Balassagyarmati Törvényszék 19.B.77/2019/184. számú ítélete
Fővárosi Törvényszék 20.B.795/2014/2. számú ítélete
Székesfehérvári Törvényszék 6.B.8/2018/3. számú ítélete

This page intentionally left blank.

Magyar Rendészet 2026/3. 133–145.
DOI: 10.32577/mr.2026.3.9

RENDÉSZETI ETIKA

A rendészet erkölcsi alapjai

Hivatás, diszkrecionális döntéshozatal és az emberi méltóság védelme

The Moral Foundations of Policing

Vocation, Discretionary Decision-Making, and the Protection of Human Dignity

BARKÓCZI Csaba[1]

Bevezetés: A modern demokratikus állam működésének alapfeltétele a rendészet társadalmi legitimitása. A rendőrség tevékenységének megítélése ezért nem kizárólag jogi, hanem elválaszthatatlanul etikai kérdés is, amely közvetlen hatással van a közbizalomra és a rendészeti hatékonyságra.

Célkitűzések: A tanulmány célja annak bemutatása, hogy az etikai alapokon nyugvó rendészeti működés miként járul hozzá a rendőrség hatékonyságának és társadalmi legitimitásának erősítéséhez. A vizsgálat középpontjában a rendőri hivatás normatív identitása, a diszkrecionális döntéshozatal etikai dilemmái, valamint az emberi méltóság következetes védelmének szerepe áll.

Módszer: A tanulmány elméleti-normatív megközelítést alkalmaz. A vizsgálat módszertani alapját a releváns hazai és nemzetközi szakirodalom feldolgozása, valamint a Rendőrségi Etikai Kódex normatív dokumentumelemzése képezi, különös tekintettel annak a jogi szabályozást kiegészítő orientáló funkciójára.

Eredmények: Az elemzés rámutat arra, hogy a rendészeti hatékonyság és legitimitás jelentős mértékben függ a rendőri döntéshozatal etikai minőségétől. A diszkrecionális döntések legitim működését az etikai normák – különösen az arányosság, a méltányosság, az indokolási kötelezettség és az emberi méltóság tisztelete – biztosítják. Az eljárási igazságosság elveinek érvényesülése

[1] R. alezredes, doktori hallgató, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Doktori Iskola, e-mail: csaba.barkoczi@gmail.com

növeli az állampolgári együttműködést és a közbizalmat. A tanulmány egy etikai alapú rendészeti modellt vázol fel, amely azonosítja azokat a kulcsfeltételeket, amelyek révén a legitimitás és a hatékonyság egymást erősítő módon kapcsolódik össze.

Következtetések: A tanulmány következtetése szerint az etikai elköteleződés nem korlátozza, hanem megerősíti a rendészeti hatékonyságot és a társadalmi legitimitást. Az etika nem kiegészítő eleme, hanem alapfeltétele a modern, demokratikus rendészeti működésnek.

Kulcsszavak: rendészeti etika, diszkrecionális döntéshozatal, rendőri legitimitás, eljárási igazságosság, emberi méltóság

Introduction: In modern democratic states, the social legitimacy of policing is a fundamental condition of effective law enforcement. The evaluation of police activity is therefore not solely a legal issue but is inseparably linked to ethical considerations that directly influence public trust and policing effectiveness.

Objectives: This study examines how ethically grounded policing contributes to the effectiveness and social legitimacy of the police. The analysis focuses on the normative identity of the police profession, the ethical dilemmas of discretionary decision-making, and the consistent protection of human dignity.

Method: The study applies a theoretical and normative approach. Its methodological basis consists of a systematic review of relevant national and international literature and a normative analysis of the Police Code of Ethics, with particular attention to its role as an internal guide complementing legal regulation in discretionary decision-making.

Results: The findings demonstrate that policing effectiveness and legitimacy depend significantly on the ethical quality of police decision-making. The legitimate exercise of discretion is ensured not by limiting discretion itself, but by grounding it in ethical principles such as proportionality, fairness, the duty to give reasons, and respect for human dignity. The application of procedural justice principles strengthens public trust and citizens' willingness to cooperate. The study proposes a conceptual model of ethically grounded policing, identifying key conditions through which legitimacy and effectiveness are mutually reinforced.

Conclusions: The study concludes that ethical commitment does not constrain policing effectiveness but reinforces it by enhancing legitimacy and public trust. Ethics is therefore not a supplementary element but a fundamental precondition of modern, democratic policing.

Keywords: police ethics, discretionary decision-making, police legitimacy, procedural justice, human dignity

Bevezetés

A rendészet a modern társadalmak egyik legösszetettebb hivatásrendszere, amely egyszerre képviseli az állam erőmonopóliumát és a közösség szolgálatát. E kettős természetből fakadóan a rendészeti tevékenység nem csupán jogi, hanem erkölcsi dimenziója is: döntései az emberek alapvető biztonságérzetét, szabadságát és méltóságát egyaránt érintik. Az utóbbi évtizedekben a rendőrség társadalmi legitimitásának kérdése egyre inkább előtérbe került, különösen azokban az esetekben, amikor az intézkedések etikussága vitatottá vált.

A tanulmány központi hipotézise szerint a rendészet etikai alapokon nyugvó működése nem gyengíti, hanem hosszú távon erősíti a rendőrség hatékonyságát és társadalmi legitimitását. Ennek alátámasztásához a tanulmány a rendészet történeti áttekintésén keresztül vizsgálja az átalakulás mérföldköveit, bemutatja az etika fogalmi és elméleti hátterét, majd elemzi, hogy az etikus rendőri gyakorlat milyen mechanizmusokon keresztül járul hozzá a közbizalom és az intézményi elfogadottság erősítéséhez.

A vizsgált probléma nemzetközi összehasonlításban is releváns, mivel a rendőrség legitimitásának és hatékonyságának kérdése valamennyi demokratikus jogállamban központi jelentőségű.

A tanulmány érvelése nem pusztán azt állítja, hogy az etikus rendészet növeli a legitimitást, hanem azt, hogy ez a hatás meghatározott feltételek együttes fennállása esetén érvényesül. E feltételek egy olyan, egymással összefüggő elemekből álló normatív keretként – a rendészeti legitimitás etikai modelljeként – ragadhatók meg, amely négy kulcstényezőre épül:

1. az eljárási igazságosság következetes érvényesülése,
2. a rendőri döntések indokoltságának kommunikációja,
3. az intézményi átláthatóság, valamint
4. a szervezeti kultúra etikai normakövetése.

A modell lényege, hogy e tényezők nem önállóan, hanem egymást erősítve járulnak hozzá a rendőrség társadalmi legitimitásának és hatékonyságának megerősítéséhez.

Módszertan

A tanulmány alapvetően elméleti-normatív megközelítést alkalmaz. A vizsgálat során a szerző kvalitatív módszerekkel elemzi a rendészet működésének etikai, jogelméleti és társadalomelméleti összefüggéseit, különös tekintettel a rendőri hivatás normatív tartalmára, a diszkrecionális döntéshozatal sajátosságaira és az emberi méltóság védelmének szerepére.

A kutatás módszertani alapját a releváns hazai és nemzetközi szakirodalom szisztematikus feldolgozása adja, ideértve a klasszikus legitimitáselméleteket, az eljárási igazságosság empirikus megállapításait, valamint a rendészeti etika és hivatásetika főbb irányzatait. A tanulmány emellett normatív dokumentumelemzést végez a Rendőrségi Etikai Kódex tartalmának vizsgálatával, különös tekintettel annak diszkrecionális döntéshozatalt orientáló funkciójára.

Az elemzés során a szerző fogalmi és logikai módszereket alkalmaz, amelyek lehetővé teszik az etikai elvek, a jogi keretek és a rendészeti gyakorlat közötti összefüggések feltárását. A tanulmány nem empirikus adatgyűjtésre épül, hanem elméleti szintézisre törekszik, amelynek célja egy olyan koherens értelmezési keret bemutatása, amely alkalmas a modern, demokratikus rendészet etikai működésének értelmezésére.

A Rendőrségi Etikai Kódex elemzése előre meghatározott szempontok mentén történt. Az elemzés során három fő kategóriát alakítottam ki:

1. az egyéni rendőri magatartásra vonatkozó normák (például integritás, pártatlanság);
2. az állampolgárokkal való interakcióra irányuló elvek (például méltóság tisztelete, arányosság); valamint
3. az intézményi legitimitást erősítő elemek (például közbizalom védelme, elszámoltathatóság).

A kategóriák kialakítása a nemzetközi szakirodalomban megjelenő etikai és legitimitási szempontok szintézisére épül.

E kategóriák lehetővé tették annak vizsgálatát, hogy a kódex miként járul hozzá a diszkrecionális döntéshozatal etikai orientálásához.

A tanulmány hozzájárulása abban ragadható meg, hogy e tényezőket egységes értelmezési keretben, a rendészeti legitimitás etikai modelljeként értelmezi, amely a későbbi empirikus vizsgálatok számára is operacionalizálható.

A rendészet fogalmi és elméleti alapjai

A rendészet mint társadalmi alrendszer: rendfenntartás, biztonság, állami erőmonopólium

A rendészet a közigazgatás azon ágazata, amelynek társadalmi rendeltetése a közbiztonság és a közrend fenntartása. Az alkotmányos jogállam a rendészetet hatékony hatósági eszközökkel ruházza fel annak érdekében, hogy a jogellenes magatartásokkal szemben a társadalom kollektív értékei, valamint az egyes emberek élete, javai és méltósága védelemben részesüljenek.

A demokratikus rendszerek ugyanakkor arról is gondoskodnak, hogy a hatósági eljárásokban maradéktalanul érvényesüljön a jog uralma és az emberi méltóság tisztelete (Finszter 2018).

A rendészet eredményessége, hatékonysága és törvényessége a legfontosabb rendészeti értékek közé tartoznak; amikor a rendészetről beszélünk, nem csupán intézményrendszert értünk alatta, hanem olyan társadalmi küldetést is, amely a rend, a biztonság és a közbizalom megőrzését szolgálja.

A rendészet célja és funkciói: közrend, jogbiztonság, prevenció

A rendészet elsődleges célja a társadalmi rend és biztonság fenntartása, a jogszabályok érvényre juttatása és a közösségek védelme. Működése a közrend, a jogbiztonság és a prevenció hármas funkciójára épül. A közrend biztosítása a mindennapi élet zavartalanságát szolgálja, a jogbiztonság garantálja, hogy az állampolgárok kiszámítható és jogszerű környezetben élhessenek, míg a prevenció a bűnözés, a szabálysértések és társadalmi konfliktusok kialakulásának megelőzésére irányul.

E három funkció egymással szoros összefüggésben áll, és együttesen teremti meg a rendészet társadalmi hasznosságát, valamint legitimitásának alapját.

A legitimitás kérdése a rendészetben

A rendészet hatékonysága és elfogadottsága szorosan összefügg a társadalmi legitimitással. A klasszikus szociológiai megközelítés szerint a hatalom elfogadottsága a társadalom részéről alapvető feltétele a stabil működésnek. Beetham (1991) rámutat, hogy a legitimitás nem csupán a formális jogszabályi felhatalmazáson alapul, hanem a társadalom tényleges beleegyezésén, az intézmények szabálykövető és jogos voltának elismerésén.

Tyler (1990; 2006) kutatásai a rendészet szempontjából kiemelik az eljárási igazságosság *(procedural justice)* szerepét: az állampolgárok hajlandósága együttműködni a rendőrséggel és elfogadni intézkedéseit nagymértékben függ attól, hogy mennyire érzik tiszteletben tartva jogaikat, és mennyire tartják méltányosnak a rendőri eljárásokat. A legitimitás kérdése tehát nem csupán elméleti jelentőségű, hanem közvetlen hatással van a közbizalomra, a jogkövetésre és a rendészeti működés hatékonyságára – szoros összefüggésben a dolgozat fő hipotézisével.

A későbbi empirikus vizsgálatok ugyanakkor rámutatnak arra is, hogy a legitimitás többdimenziós jelenség, amelyben az erkölcsi igazolhatóság és az intézményi bizalom egyaránt szerepet játszik (Jackson et al. 2012).

Ez a megközelítés arra utal, hogy a legitimitás nem pusztán jogi megfelelés, hanem alapvetően normatív és percepciós jelenség, amely az állampolgárok mindennapi tapasztalataiban formálódik.

Az etika elméleti kerete

Egyszerű meghatározásban az etika észszerű, a józan ész alapján meghozott optimális – az adott lehetőségek közül a legjobbnak ítélt – és helyes döntésről szól.

Az etika a helyes és helytelen, a jó és rossz kérdéseivel foglalkozó filozófiai tudomány, amely irányt mutat az emberi cselekedetek értékelésében.

A normatív etika fő irányzatai – Kant (Kant 1998 [1785]) kötelességtanának kategorikus imperatívusza, az utilitarizmus következményekre épülő értékelése, valamint az erényetika, amely az egyéni jellem és erények fejlesztésére helyezi a hangsúlyt – mind alapot nyújtanak a hivatásbeli döntések vizsgálatához.

A hivatásetika kiemelten foglalkozik az egyéni felelősség és a szakmai normák kapcsolatával: azt elemzi, hogy miként alkalmazhatók az általános etikai elvek a konkrét, gyakran komplex és gyors döntést igénylő hivatásbeli helyzetekben (Kleinig 1996).

A közszolgálati hivatásokban, így a rendészetben is, az etikus döntéshozatal jellemzői különösen fontosak: ide tartozik a méltányosság, az arányosság, az átláthatóság és az állampolgárok tisztelete, amelyek nem csupán erkölcsi követelmények, hanem a rendészet társadalmi legitimitását és hosszú távú hatékonyságát is meghatározzák (Turay 2000).

A rendészeti hivatás sajátossága, hogy a döntéshozatal gyakran alapvető jogokat érintő, nagy felelősséggel járó helyzetekben történik, ezért a jogszerűség mellett az intézkedések erkölcsi megalapozottsága is kiemelt jelentőségű. A rendészeti hivatásetika ennek megfelelően nem csupán a szakmai szabályok betartását vizsgálja, hanem azt is, hogy az állami kényszer alkalmazása milyen erkölcsi feltételek mellett tekinthető igazolhatónak (Boda 2025).

Az etika így nemcsak életmód, hanem tudomány is: az a filozófiai diszciplína, amely feltárja, hogy az emberi cselekvés milyen belső és külső tényezők alapján válik jóvá vagy rosszá, értékessé vagy értéktelenné.

A rendészet és az etika kapcsolata, a rendőri hivatásszerep és a társadalmi megítélés összefüggései

A rendészet és az etika viszonya a modern jogállami működésben elválaszthatatlan: a rendészeti tevékenység nem csupán jogszabályi felhatalmazáson, hanem erős erkölcsi normarendszeren nyugszik. A rendőri döntéshozatal mindennapi gyakorlata – különösen a diszkrecionális helyzetek – olyan értékmérlegelést kíván, ahol az arányosság, a méltányosság és az emberi méltóság tisztelete egyaránt alapvető. Az etikai keretek biztosítják, hogy a jog végrehajtása a társadalom szemében legitim, igazságos és nem önkényes formában valósuljon meg.

1. táblázat: A rendészet helye a jog és a társadalom rendszerében

Rendszerelem	Kapcsolódási irány	Meghatározó tényezők / jellemzők
JOG (Társadalmi rend)	→ Rendészeti (jog)végrehajtó tevékenység	Jogszabályi keretek és felhatalmazás – a rendészet jogi alapja, amely legitimálja a beavatkozást és meghatározza a hatásköröket
Rendészet (jog)végrehajtó szervek	↔ Társadalom	Hivatástudat és szakmai identitás – belső elköteleződés, sajátos életforma – monopolhelyzet és közösségi jelleg – speciális szakmai tudás – speciális erkölcsi és morális értékek
Társadalom	← Rendészeti működés hatása	Individuum, csoportok, közösségek – a rendészet társadalmi beágyazottsága és visszahatása a közösségi normákra, bizalomra, együttműködésre

Forrás: a szerző szerkesztése

Az 1. táblázat szemlélteti, hogy a rendészet a jog és a társadalom között helyezkedik-e el, mint közvetítő, végrehajtó és szolgáltató rendszer. A rendészeti tevékenység jogszabályi keretek között valósul meg, ugyanakkor a hivatástudat, az etikai elkötelezettség és a szakmai értékek biztosítják annak emberközpontú, morálisan megalapozott működését. A társadalom visszahat a rendészetre – bizalom, együttműködés vagy kritika formájában –, ami meghatározza a rendészeti szervek legitimitását és hatékonyságát is.

A rendőri hivatás kiemelt szerepet tölt be a társadalmi működés „minimális ökoszisztémájában": a rendőr – az orvoshoz, tanárhoz vagy lelkészhez hasonlóan – olyan bizalmi szerepet lát el, amely nélkül a közösség stabilitása megrendülne. A rendészeti hivatás professzionalitása egyszerre épül szakmai tudásra és a hivatásetika belső normáira, amelyek meghatározzák a „jó rendőr" kompetenciáit: a szabálykövetés és helyzetfelismerés képességétől a kommunikációs készségen át az integritásig, pártatlanságig és felelősségvállalásig.

Ezek a belső és külső normák együtt biztosítják, hogy a rendőr a „Szolgálunk és védünk" mottónak megfelelően képes legyen kiegyensúlyozni a törvényesség, a hatékonyság és az emberi méltóság követelményeit.

2. táblázat: A jó rendőr etikai és jellembeli kompetenciái

Etikai kompetencia	Leírás / Jellemzők
Becsületesség és integritás	Nem él vissza hatalmával, tartózkodik a korrupciótól, következetesen betartja a jogszabályokat
Semlegesség és pártatlanság	Döntéseit nem befolyásolják előítéletek, politikai vagy személyes érdekek
Tisztesség és igazságosság	Mindenkit egyenlően kezel, a jog és a méltányosság elvei szerint cselekszik
Felelősségvállalás	Vállalja döntései és intézkedései következményeit, elszámoltatható
Etikus magatartás	Mind a szolgálatban, mind a magánéletben példát mutat, a hivatás etikai normáit követi

Forrás: a szerző szerkesztése

A rendőrség társadalmi megítélése világszerte és Magyarországon is érzékenyen reagál az intézkedések minőségére, a közvetlen lakossági tapasztalatokra és a médiában megjelenő narratívákra. A kutatások egyértelműen igazolják, hogy a lakosság rendőrséggel kapcsolatos elégedettségét nem elsősorban az határozza meg, hogy a rendőrség „mit tesz", hanem az, hogy „hogyan teszi" (Tyler 2006; Sunshine–Tyler 2003).

A procedurális igazságosság elve – a tiszteletteljes, pártatlan, indokolt és átlátható eljárás – kulcsszerepet játszik a bizalom fenntartásában.

Magyarország példája is erre utal: noha a rendőri jelenlét erős és a közbiztonság stabil, a lakossági bizalom nemzetközi összehasonlításban alacsonyabb, ami részben az intézményi átláthatósággal és a kommunikáció minőségével függ össze. A rendészet társadalmi beágyazottsága így kétoldalú: a jogi keretrendszer biztosítja a működés formális alapjait, az etikai normák pedig a közösségi elfogadottságot és a bizalom fenntartását.

A hazai kutatások is rámutatnak arra, hogy a rendőrség iránti bizalom nem kizárólag a bűnügyi mutatóktól függ, hanem jelentős mértékben befolyásolja az intézkedések észlelt igazságossága és az eljárások minősége, különösen a tiszteletteljes bánásmód és az indokolás megléte (Vári 2021).

A rendészeti működés sikeressége végső soron azon múlik, hogy a rendőr képes-e olyan döntéseket hozni, amelyek egyszerre szakmailag megalapozottak, jogszerűek és erkölcsileg védhetők. Ez a felismerés támasztja alá a cikk központi tételét: az etikus rendészet nemcsak megőrzi, hanem hosszú távon fokozza a rendőrség hatékonyságát és társadalmi legitimitását.

A rendőr szerepe a társadalomban mint erkölcsi hivatás

A rendőri hivatás sajátossága, hogy nem egyszerű foglalkozás, hanem olyan bizalmi szerep, amely a társadalom alapvető működéséhez elengedhetetlen. A hivatás fogalmának klasszikus értelmezése – a latin *vocatio,* „elhívás" – jól kifejezi azt az erkölcsi és közösségi többletet, amely a rendőri pályát megkülönbözteti más szakmáktól (Boda 2018). A rendőr nem csupán feladatokat teljesít, hanem a közjó fenntartását szolgálja, speciális szakmai tudással, normakövetéssel és magas szintű hivatásetikával.

A rendőri hivatás nélkülözhetetlensége akkor érthető meg igazán, ha a társadalom alapvető működését biztosító szakmák ökoszisztémájában vizsgáljuk. Ha a legfontosabb bizalmi szerepekre szűkítjük a kört, világossá válik, hogy a fenntartható közösségi élet négy kulcshivatás gyakorlóin nyugszik: az orvosokon, a tanárokon, a lelkészeken és a rendőrökön. E négy szerep olyan alapvető bizalmi funkciót lát el, amely nélkül a közösség normái, működése és identitása megrendülne.

Magyarország a nemzetközi összehasonlítások szerint viszonylag biztonságos országnak tekinthető, és a rendőri jelenlét is az európai átlag felett alakul. 2024-ben 100 ezer lakosra 378 rendőr jutott, ami meghaladja az Európai Unió átlagát (293 fő). Ez arra utal, hogy a társadalom a közbiztonság fenntartását stratégiai erőforrásként kezeli, és a rendészet szervezeti kapacitása jelentős szerepet játszik a közrend stabilitásában.

A rendőri hivatás etikai dimenziója biztosítja, hogy a hatalom gyakorlása ne önkényes, hanem legitim legyen: ne félelmet keltsen, hanem bizalmat erősítsen. A hivatás etikai alapjai így közvetlenül kapcsolódnak a rendészet hatékonyságához és társadalmi elfogadottságához, megerősítve a tanulmány központi tételét: az etika nem gyengíti, hanem alapjaiban megerősíti a rendőri működés eredményességét és legitimitását.

A rendőrség etikai kódexe: az etikai normák szerepe a diszkrecionális döntéshozatal dilemmájában

A rendőri etika normatív kerete nem kizárólag nemzeti szinten értelmezhető, hanem nemzetközi normatív standardokhoz is illeszkedik. Az Európa Tanács által elfogadott *European Code of Police Ethics* (Council of Europe 2001) hasonló alapelveket rögzít, különösen az arányosság, az emberi méltóság tisztelete, az elszámoltathatóság és a jogállamiság követelményei tekintetében.

A kódex normái ebben az értelemben nem csupán viselkedési előírásokként értelmezhetők, hanem a diszkrecionális döntéshozatal etikai orientációját meghatározó keretként is.

A jog számos helyzetben nem határozza meg pontosan a cselekvés egyetlen helyes módját, így a rendőri intézkedés minőségét a helyszínen hozott értékalapú döntések határozzák meg. Ebben a folyamatban kap kiemelt jelentőséget a Rendőrségi Etikai Kódex (2015), amely nem csupán normagyűjtemény, hanem olyan erkölcsi iránymutatás, amely a rendőri mérlegelés belső tartópillére.

A diszkrecionális döntéshozatal lényege abban áll, hogy ugyanazon jogi helyzetre több jogszerű megoldás is adódhat, ezért a rendőr saját belátására, szakmai tapasztalatára és erkölcsi érzékére támaszkodva választja ki az arányos, szükséges és emberséges megoldást. Lipsky (1980) klasszikus megfogalmazásában a rendőr *street-level bureaucrat,* aki az állam közvetlen arca az állampolgár számára. A diszkrecionalitás csak akkor válik legitim eszközzé, ha azt áthatják az etikai normák: a méltányosság, az indokolási kötelezettség, az arányosság és az emberi méltóság tisztelete.

Tipikus diszkrecionális helyzetként említhető például egy közúti ellenőrzés során észlelt kisebb súlyú szabálysértés esete, ahol a rendőr dönthet figyelmeztetés vagy szankció alkalmazása között. A döntés jogilag mindkét esetben megalapozott lehet, azonban etikai szempontból az arányosság, a körülmények mérlegelése és az intézkedés indokolása válik meghatározóvá.

Hasonló dilemmát jelenthet egy konfliktushelyzet kezelése, ahol a rendőrnek gyorsan kell eldöntenie, hogy szükséges-e kényszerítő eszköz alkalmazása. Az ilyen döntésekben az emberi méltóság tisztelete és az erőszak minimalizálásának elve kulcsszerepet játszik.

A bemutatott helyzetek rámutatnak arra, hogy a diszkrecionális döntéshozatal kritikus pontjai nem elsősorban a jogi szabályozás hiányából, hanem az etikai mérlegelés elkerülhetetlenségéből fakadnak.

A diszkrecionális döntések gyakorlati megvalósulását nem kizárólag jogi és szervezeti keretek határozzák meg, hanem jelentős mértékben befolyásolják a rendőr személyes attitűdjei, értékrendje és szakmai szocializációja is. A rendőri mérlegelés így nem pusztán normakövető tevékenység, hanem olyan felelősséggel terhelt döntési folyamat, amelyben az egyéni beállítódások – különösen az empátia, a konfliktuskezelési stílus és a normakövetés – meghatározzák az intézkedések etikai minőségét és társadalmi megítélését (Kiss 2020).

A Rendőrségi Etikai Kódex pontjai – a tisztesség, az erőszak mérsékelt és szükséges alkalmazása, a hátrányos megkülönböztetés tilalma, az emberség és segítségnyújtás, a bajtársiasság, a felelősség, a szakmai minőség, az információkezelés, a méltóságot sugárzó megjelenés, a vezetői példamutatás és a közbizalom védelme – olyan értékalapú keretet teremtenek, amely a jogi szabályozás mellett „második biztonsági hálóként" működik.

A dilemmák ott jelennek meg, ahol a jog és a valóság nem fedi egymást: feszült helyzetekben, gyors ítélőképességet igénylő szituációkban, vagy akkor, amikor a szabályok szövegszerű követése aránytalan hátránnyal járna. Ilyenkor az etikai normák határozzák meg, hogy melyik megoldás szolgálja leginkább az emberi méltóság tiszteletét, a társadalmi bizalom megőrzését és a köz érdekét. A kódex emlékezteti a rendőrt arra, hogy erőszakot csak kivételesen, a szükséges mértékben alkalmazhat; hogy előítéletektől mentesen kell eljárnia; hogy emberséget és segítségnyújtást kell tanúsítania; és hogy személyes döntései az egész testület megítélését befolyásolják.

A diszkrecionális döntéshozatal tehát csak akkor lehet legitim és társadalmilag elfogadott, ha azt az Etikai Kódexben foglalt normák vezérlik. Ezek az elvek biztosítják,

hogy a jogszabályok adta mozgástér nem önkényt, hanem felelősségteljes mérlegelést eredményez.

Ez a megközelítés közvetlenül alátámasztja a tanulmány alapfeltevését, miszerint az etikai normák nem korlátozzák, hanem strukturálják a rendőri hatékonyságot.

Az etikus rendészet mint a hatékonyság és legitimitás alapja

Az etikus rendészet nem csupán normatív elvárás, hanem a rendőrség társadalmi legitimitásának és operatív hatékonyságának egyik legfontosabb feltétele. Az eljárási igazságosság elmélete alapján – amelyet Sunshine és Tyler (2003), valamint Tyler (2006) empirikus kutatásai is megerősítettek – a tiszteletteljes bánásmód, az átlátható döntéshozatal és a részrehajlásmentes eljárás növeli az állampolgárok együttműködését, önkéntes jogkövetését és a rendőrség iránti bizalmat.

A gyakorlatban megfigyelhető példák – a közösségi rendészet, az empatizáló, emberközeli intézkedések és a pozitív rendőri történetek nyilvános kommunikációja – mind azt mutatják, hogy a méltányos eljárás nem gyengíti, hanem erősíti a rendészeti működést. Empirikus kutatások azt is igazolják, hogy már rövid rendőri interakciók során megjelenő procedurális igazságossági elemek is mérhetően javítják a rendőrség megítélését és legitimitását, különösen a közvetlen állampolgári tapasztalatokon keresztül (Mazerolle et al. 2013).

Ez alátámasztja azt az állítást, hogy a rendőri működés megítélése nem kizárólag strukturális tényezőkön, hanem az egyes interakciók minőségén keresztül alakul.

Ezzel szemben a „bizalomvesztés minimuma" akkor következik be, amikor az állampolgárok úgy érzik, hogy az intézkedés nem törvényes, nem igazságos vagy nem jó szándékú. A tiszteletlenség, az aránytalan erő alkalmazása és az elszámoltathatóság hiánya nemcsak egyéni, hanem intézményi szinten is rombolja a legitimációt, és közvetlenül csökkenti a rendészet hatékonyságát (Skogan 2006).

Összességében tehát az etikus rendészet nem alternatívája, hanem feltétele a hatékony rendőri működésnek: a méltányos, tiszteletteljes, átlátható eljárás növeli a társadalmi bizalmat, ami a modern rendészet egyik legfontosabb erőforrása.

A méltóság kettős védelme mint a demokratikus és etikus rendészet alapelve

A demokratikus rendészet egyik legfontosabb sarokköve az emberi méltóság védelme, amely nemcsak az intézkedés alá vont állampolgárra vonatkozik, hanem magára a rendőrre is. Ez a kettős méltóságvédelem teremti meg azt az etikai egyensúlyt, amelyben a rendőr hatalmi pozíciója nem válik önkényessé, az állampolgár pedig nem válik kiszolgáltatottá.

Az etikus eljárás első lépése, hogy a rendőr tiszteletteljes kommunikációval, világos indokolással és előítéletektől mentes magatartással kezeli az ügyfelet – még akkor is, ha az szabálysértést vagy bűncselekményt követett el. Ugyanakkor a rendőr saját méltóságának védelme is kulcsfontosságú: a szolgálat során elszenvedett verbális vagy fizikai

támadások, megalázás vagy folyamatos provokáció hosszú távon rombolják a biztonságérzetét és torzíthatják a diszkrecionális döntéshozatalt.

A Rendőrségi Etikai Kódex egyértelműen rögzíti, hogy a rendőrt sem lehet a szolgálata során megalázni vagy fenyegetni, és tőle sem várható el, hogy olyan módon járjon el, amely saját méltóságát rombolja. A méltóság tehát mindkét fél legitimitását védi: az állampolgárét a túlkapásoktól, a rendőrét a kiszolgáltatottságtól.

A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy akár egy egyszerű szabálysértési intézkedésről, akár feszült konfliktusról, panaszkezelésről vagy erőszakos támadás elhárításáról van szó, a méltóság védelme mindkét oldalon irányadó elv. A tiszteletteljes megközelítés, az előítélet-mentesség, az arányos erőalkalmazás és a korrekt tájékoztatás olyan etikai pillérek, amelyek stabilizálják a rendőri döntéshozatalt. A méltóság kettős védelme így nemcsak morális követelmény, hanem a hatékony és legitim rendészet feltétele is.

Összegzés és következtetések

A tanulmány eredményei alapján az etikai normák nem a rendészeti működés korlátjaként, hanem annak strukturáló feltételeként értelmezhetők.

Az elemzés rávilágított arra, hogy az etikus rendészeti magatartás nem pusztán normatív elvárás, hanem a rendőrség működésének egyik legfontosabb erőforrása.

A tanulmány központi hipotézise – miszerint az etikai alapokra épített rendőri gyakorlat hosszú távon növeli a rendészet hatékonyságát és társadalmi legitimitását – a vizsgált három fogalmi pillér összefüggéseiben nyeri el teljes értelmét. E három kulcsfontosságú dimenzió – a rendőri hivatás normatív identitása, a diszkrecionális döntéshozatal dilemmái, illetve az emberi méltóság következetes védelme – olyan keretet alkot, amely integráltan határozza meg a modern, demokratikus rendészet ethoszát.

A rendőri hivatás fogalma nem csupán a szakmai kompetenciák összességére utal, hanem olyan erkölcsi orientációra is, amely értelmet ad a rendészeti szerepnek. A hivatás normatív tartalma – a közösség szolgálatának igénye, a felelősségvállalás, az igazságosság iránti elköteleződés – alapozza meg azt a bizalmi viszonyt, amely nélkül a rendészet nem lehet hatékony. A rendőr mint közszolga és mint hatalomgyakorló kettős szerepe csak akkor tölthető be következetesen, ha az etikai normák egyszerre jelentenek korlátot és felhatalmazást: korlátot a visszaélések megelőzésében, és felhatalmazást a legitim, szükséges és arányos beavatkozás végrehajtásában.

A diszkrecionális döntéshozatal kérdésköre különös hangsúlyt kap, hiszen a rendőri gyakorlat jelentős része olyan helyzetekben zajlik, ahol a jogszabály csupán keretet ad, de nem ad egyértelmű megoldást. Ebben a térben az etikai megfontolások válnak a döntés valódi iránytűivé. A tanulmány rámutatott, hogy a felelősségteljes diszkrecionalitás nem a szabadság önkényes kiterjesztése, hanem az adott helyzetben elérhető legigazságosabb, legracionálisabb és legméltányosabb döntés keresése. Ha a rendőr saját döntéseit átlátható, arányos és méltányos módon hozza meg, az nemcsak a rendőrség hitelességét erősíti, hanem az állampolgári együttműködés feltételeit is javítja.

Az emberi méltóság védelme végső soron az etikus rendészet alapja és mércéje. A méltóság tisztelete nem szűkíthető le a jogi előírásokra; olyan morális követelményről van

szó, amely a rendőri munka minden aspektusát át kell hogy hassa. A méltóságot sértő bánásmód – akkor is, ha formailag törvényes – rombolja a rendőrségbe vetett bizalmat, míg a méltóság tiszteletben tartása erősíti azt az érzetet, hogy a rendőri hatalom a közösség érdekében működik. A tanulmány érvelése szerint éppen a méltóságalapú rendészet képes a legnagyobb legitimitást teremteni, mert az emberek nemcsak a döntések eredményére, hanem azok igazságos és tiszteletteljes módjára is érzékenyek.

E három fogalom – hivatás, diszkrecionalitás, méltóság – egymást kölcsönösen erősítő rendszerként jelenik meg. A hivatásetikai elköteleződés irányítja a döntéshozást; a felelősségteljes döntéshozatal hitelesíti a hivatást; az emberi méltóság védelme pedig keretet ad annak, hogy mindez a gyakorlatban is bizalomkeltő módon valósuljon meg. A rendészeti etika tehát nem külső kontroll, amely gátolja a hatékonyságot, hanem olyan belső erőforrás, amely a legitim hatalomgyakorlás feltételeit teremti meg.

A tanulmány következtetése egyértelmű: az etikai elköteleződés nem alternatívája, hanem alapfeltétele a hatékony rendészetnek. Az etika egyszerre képes mederben tartani a rendőri hatalmat és erőssé tenni azt – úgy, hogy közben a társadalom bizalmát és együttműködési hajlandóságát is folyamatosan növeli. A modern rendészet sikeressége így végső soron azon múlik, mennyire képes a hivatás ethoszát, a felelősségteljes diszkrecionalitást és az emberi méltóság tiszteletét egységes normarendszerként működtetni a mindennapi gyakorlatban.

Felhasznált irodalom

Beetham, David (1991): *The Legitimation of Power*. Basingstoke: Macmillan. Online: https://doi.org/10.1007/978-1-349-21599-7

Boda Mihály (2018): A hivatás és a katonai hivatás története és elemei. *Hadtudomány,* 28(3–4), 135–155. Online: https://doi.org/10.17047/HADTUD.2018.28.3-4.135

Boda Mihály (2025): A terrorelhárítás etikája: hivatás, halálos erőszak alkalmazása és információszerzés. In Rémai Dániel – Taller János (szerk.): *Terrorizmus*. Budapest: Ludovika, 563–593. Online: https://doi.org/10.36250/01259_29

Council of Europe (2001): *The European Code of Police Ethics. Recommendation Rec(2001)10 Adopted by the Committee of Ministers of the Council of Europe on 19 September 2001 and Explanatory Memorandum*. Strasbourg: Council of Europe Publishing. Online: https://rm.coe.int/the-european-code-of-police-ethics-pdf/1680b003e0

Finszter Géza (2018): *A rendészettan*. Budapest: Dialóg Campus.

Jackson, Jonathan et al. (2012): Why do People Comply with the Law? Legitimacy and the Influence of Legal Institutions. *British Journal of Criminology*, 52(6), 1051–1071. Online: https://doi.org/10.1093/bjc/azs032

Kant, Immanuel (1998) [1785]: *Groundwork of the Metaphysics of Morals*. Cambridge: Cambridge University Press.

Kiss Tibor (2020): A rendőri attitűdök szerepe a rendőrség működésében. In Barabás A. Tünde (szerk.): *Alkalmazott kriminológia*. Budapest: Dialóg Campus, 563–586. Online: www.scribd.com/document/489355216/AlkalmazottKriminologia

Kleinig, John (1996): *The Ethics of Policing*. Cambridge: Cambridge University Press. Online: https://doi.org/10.1017/CBO9781139172851

Lipsky, Michael (1980): *Street-Level Bureaucracy: Dilemmas of the Individual in Public Services*. New York: Russell Sage Foundation. Online: www.jstor.org/stable/10.7758/9781610447713

Mazerolle, Lorraine et al. (2013): Shaping Citizens' Perceptions of Police Legitimacy: A Randomized Field Trial of Procedural Justice. *Criminology,* 51(1), 33–63. Online: https://doi.org/10.1111/j.1745-9125.2012.00289.x

Skogan, Wesley G. (2006): *Police and Community in Chicago: A Tale of Three Cities*. New York: Oxford University Press.

Sunshine, Jason – Tyler, Tom R. (2003): The Role of Procedural Justice and Legitimacy in Shaping Public Support for Policing. *Law & Society Review,* 37(3), 513–547. Online: https://doi.org/10.1111/1540-5893.3703002

Turay Alfréd (2000): *Az ember és az erkölcs. Alapvető etika Aquinói Tamás nyomán*. Szeged: Agapé.

Tyler, Tom R. (1990): *Why People Obey the Law*. New Haven – London: Yale University Press. Online: https://archive.org/details/whypeopleobeylaw0000tyle

Tyler, Tom R. (2006): Restorative Justice and Procedural Justice: Dealing with Rule Breaking. *Journal of Social Issues,* 62(2), 307–326. Online: https://doi.org/10.1111/j.1540-4560.2006.00452.x

Vári Vince (2021): A rendőrségbe vetett bizalom és a rendőrség hatékonysága közötti kapcsolat. *Belügyi Szemle,* 69(6ksz.), 55–72. Online: https://doi.org/10.38146/BSZ.SPEC.2021.6.4

Jogi források

1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről (Rtv.)

Országos Rendőr-főkapitányság (2015): A Rendőri Hivatás Etikai Kódexe. Budapest: Országos Rendőr-főkapitányság

This page intentionally left blank.

Magyar Rendészet 2026/3. 147–164.
DOI: 10.32577/mr.2026.3.10

RENDÉSZETTUDOMÁNY

A szerencse és a teljesítmény szerepe a siker alakulásában

Társadalmi és hálózati megközelítés a rendészetben

The Role of Luck and Performance in the Development of Success

A Social and Network Approach in Policing

LAKATOS Róbert[1]

Cél: Tanulmányom célja rámutatni arra, hogy egy sikeres szakmai életút vizsgálatakor, akár a civil szektorban vagy éppen jelen esetben a rendészet területén, gyakran a társadalmi törvényszerűségeket helytelen módon figyelmen kívül hagyva, a siker okaira vonatkozó válaszokat egyszerűen a véletlen, a szerencsefaktor vagy a kapcsolatok háza táján próbáljuk megtalálni. Sikertelen vagy nem ideálisan alakuló szakmai életutat látva magunk előtt pedig hajlamosak vagyunk a siker elmaradásának okait pusztán az egyéni szorgalom hiányában vagy a nem megfelelő életvezetésben keresni. Természetesen egyik helyzet okozata sem ennyire egyszerű képlettel írható le.

Módszertan: A siker szükséges összetevőinek egy bizonyos részét valóban a fent felsorolt tényezők összessége adja, illetve a sikertelenség jelentős része is kétségtelenül az egyén szorgalmához vezethető vissza. Amikor pedig a siker és sikertelenség igazán nehéz problémaköre egy kisebbséghez tartozó, konfliktusos életúttal veszélyeztetett és a szegénységnek vagy munkaerőpiaci sikertelenségnek egyébként is kitett személyhez kapcsolódik, a probléma összes kiváltó oka és esetleges megoldása is hatványozottan összetett társadalmi törvényszerűségekkel magyarázható.

[1] R. százados, bűnügyi osztályvezető, Bács-Kiskun Vármegyei Rendőr-főkapitányság Kunszentmiklósi Rendőrkapitányság; doktori hallgató, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Rendészettudományi Doktori Iskola, e-mail: lakatosrobert85@freemail.hu

Eredmény: A magyarországi helyzet ismeretében elmondható, hogy a rendőrség kötelékében jelenleg különböző beosztásokban dolgozó roma származású emberek esetében a sikerhez vezető út első lépcsője az emberi és szakmai önbizalom elérése és annak folyamatos növelése. A sikerhez vezető út társadalmi és szociológiai törvényszerűségek segítségével határozottan és jól körülírható. A szakmai sikertelenség elkerülése ugyanezen elvek és szabályok betartása mentén érdemben is elérhető.

Következtetés: A siker kérdése régóta központi témát képez a társadalomtudományi, gazdasági és kulturális elemzésekben. A közbeszédben és a meritokratikus narratívákban a siker gyakran az egyéni teljesítmény eredményeként jelenik meg, amely feltételezi, hogy a kiemelkedő teljesítmények arányosan nagyobb elismeréshez vezetnek. Ugyanakkor számos empirikus megfigyelés utal arra, hogy az azonos vagy hasonló teljesítmények eltérő mértékű sikerhez vezethetnek, ami a teljesítmény és a siker kapcsolatának komplexitására hívja fel a figyelmet.

Kulcsszavak: rendészet, kisebbségek, siker, előmenetel, teljesítmény

Aim: The aim of my study is to highlight that, when examining a successful professional career path, whether in the civilian sector or, as in the present case, in the field of law enforcement, the underlying social regularities are often incorrectly disregarded, and the answers regarding the reasons for success are simply sought in chance, luck, or personal connections.

When we see an unsuccessful or less than ideally developing professional career before us, we tend to look for the reasons for the lack of success simply in the lack of individual diligence or in inappropriate lifestyle. Of course, the causes of neither situation can be described with such a simple formula.

Methodology: A certain part of the necessary components of success is indeed provided by the totality of the factors listed above, and a significant part of the failure can undoubtedly be traced back to the diligence of the individual. When the truly difficult problem of success and failure is related to a person belonging to a minority, who is at risk of a conflicted life path and is otherwise exposed to poverty or failure in the labour market, all the root causes and possible solutions to the problem can be explained by exponentially complex social laws.

Value: Knowing the situation in Hungary, it can be emphatically stated that in the case of people of Roma origin currently working in various positions in the police force, the first step on the path to success is to achieve human and professional self-confidence and its continuous increase. The path to success can be clearly and well described with the help of social and sociological laws. Avoiding professional failure can also be achieved in substance by adhering to the same principles and rules.

Conclusion: The question of success has long been a central topic in social science, economic and cultural analyses. In public discourse and meritocratic

narratives, success is often presented as a result of individual performance, which assumes that outstanding performance leads to proportionally greater recognition. However, numerous empirical observations indicate that the same or similar performance can lead to different levels of success, which draws attention to the complexity of the relationship between performance and success.

Keywords: policing, minorities, success, advancement, performance

Bevezető

„Zöld az erdő, zöld a hegy is, a szerencse jön is, megy is" – tartja a közismert, cigány himnusznak tartott népdal. A jelen tanulmány azonban amellett érvel, hogy a társadalmi siker nem pusztán a szerencse függvénye.

A szerencse motívuma a cigány népi kultúrában is megjelenik, amelyre utal a bevezetésben idézett közismert népdal is („a szerencse jön is, megy is"). Ez a motívum értelmezhető a kiszámíthatatlan társadalmi és gazdasági környezetre adott kollektív tapasztalat kulturális lenyomataként. A szerencse ilyen értelmezése egyfajta magyarázó keretet kínál az egyéni életutak alakulására, különösen olyan társadalmi kontextusban, ahol a strukturális korlátok és lehetőségek egyenlőtlenül oszlanak meg. E narratíva azonban nem önmagában magyarázza a siker alakulását, hanem inkább annak egyik lehetséges értelmezési keretét adja, amely mellett a teljesítmény, a társadalmi beágyazottság és az intézményi környezet együttes hatása is meghatározó.

A cigányság helyzete sokakat érdekel és foglalkoztat, az emberek gyakran beszélnek a témáról. Jelen cikk írása kezdetének napján (2025. november 20.) feltehetően számtalan olyan rövid beszélgetés zajlott le a cigányság helyzetét boncolgatva, amelyre jellemző volt a közhelyek használata mindenféle valós és előzetes ismeret nélkül.

Ezen képzeletbeli beszélgetésekben olyan közhelyekkel terhelt mondatokat képzelhetünk el, minthogy el kellene menni dolgozni először a jobb sorsért; vagy tanulni kellene, mert az én lányom is megküzdött a diplomáért; esetleg: cigányban és magyarban is ugyanúgy van jó és gazember. És mindenki ismer egy olyan cigány személyt, aki szorgalmasan dolgozik egy gyárban, és a képzeletbeli beszélgetés részvevői szerint teljesen normális.

Ugyanakkor a cigányság leszakadó társadalmi helyzetét, munkaerőpiaci problémáit és marginalizált státuszának sajnálatos rögződését az elmúlt évtizedek társadalmi változásai sem voltak képesek érdemben megváltoztatni.

A cikk írásának célja volt, hogy az ide vonatkozó szakirodalom bemutatásával és elemzésével, tudományos érvek felhasználásával bemutassam a siker elérésének lehetőségeit még nehezített helyzetben is, annak érdekében, hogy jobban megértsük azokat a társadalmi problémákat, amelyek hatékony kiküszöbölése a cigány származású rendőrök sikereit is elősegíthetik a jövőben.

Elmondható, hogy a hasonló témát boncolgató kutatók számára módszertanilag nehézséget okoz, hogy Magyarországon a roma kisebbség számának meghatározásánál jelenleg csupán a legutolsó népszámlálási adatok állnak rendelkezésre, amely azonban

önbevallásra támaszkodik. Erre, valamint a vonatkozó jogszabályi rendelkezésekre figyelemmel a rendőrség állományában való részvételi arányukra sem állhat rendelkezésre hivatalos adat.

Siker és sikertelenség

A felvetett probléma alapja és egyben a lehetséges megoldás gyökere is elég messzire nyúlik vissza. Az ember születéskor előre meghatározott biológiai feladattal érkezik a földre. Biológiai programunk kiábrándító módon egyszerű: felnőni és életben maradni, majd egészségben elérni a felnőttkort, amikor majd a nemzőképesség kezdődik. Feladatunk ezen túlmenően családot alapítani és utódot nemzeni (Darwin 1859). Biológiai szempontból ezek körül forog az élet: fő cél a reprodukció, avagy a populáció fennmaradásának biztosítása (Dawkins 1986).

A fajfenntartás és az egyén sikerre való törekvése alapvetően rivalizáció is egymással, e köré építve ítéljük meg a környezetünkben élőket jóként vagy rosszként, illetve biztonságosként vagy éppen veszélyesként. E személyi viszonyrendszer megítélése – a biológiai tényezőkön túl – a társadalmi tényezőkre is kiterjed, azaz az embereket környezetük sikeresnek vagy sikertelennek könyveli el. A külső szemlélő, aki a másik személyt egy adott időpillanatban vizsgálja, legtöbbször csak a lényegesebb, a szemmel is látható dolgok alapján ítél. A társadalmi és biológiai értelemben vett siker eléréséhez azonban (amelyhez soksok tényező egy időben való megtörténése szükséges), semmiképp nem elegendő pusztán a szerencse.

Darwin ugyan az élőlények evolúcióját mutatta be a természetes kiválasztódás leírásával, az elmélet talán a társadalmi siker értelmezéséhez is jó fogódzót kínál. Használjuk a darwini elméletet a siker értelmezéséhez, mert így láthatóvá válik, hogy az előrejutás nem feltétlenül a gazdagságban, hírnévben vagy személyes elégedettségben mérhető, hanem abban, hogy az egyén mennyire képes:

- alkalmazkodni a társadalmi környezethez – azaz mennyire tudja megérteni és követni a társadalmi szabályokat, normákat és elvárásokat. A társadalomtudomány nyelvén ez az alkalmazkodóképesség, a változásokhoz való igazodás képessége a személyiség rugalmassága, azaz a reziliencia;
- mennyire tud kapcsolatokat kiépíteni és fenntartani – a társas kapcsolatok ugyanis segítik az erőforrásokhoz jutást, a támogatást és a védelmet;
- képes-e erőforrásokhoz jutni és hasznosítani azokat – például az információt, az anyagi javakat és a státuszt;
- ki tudja-e használni a reprodukciós előnyöket – azaz biológiai értelemben a siker egyik mérőszáma a túlélő utódok száma, de társadalmi értelemben ez kiterjeszthető a „szellemi vagy kulturális örökség” átadására is.

Szociáldarwinista megközelítéssel a társadalmi siker alapvetően a túlélés és a szaporodás lehetőségének maximalizálása egy olyan társadalmi közegben, amely a társadalmi készségek, erőforrások és kapcsolati háló optimalizálásán keresztül valósul meg. A társadalmi sikert azonban nemcsak elérni kell, de fenntartani is szükséges. A magasabb társadalmi

státusz az erőforrásokhoz való magasabb szintű hozzáférést, kvázi az eredményesebb túlélést is jelenti (Dawkins 1986).

Az élethosszon át tartó küzdelmek során a túlélést segítő viselkedés elemeinek alkalmazása, a viselkedésbeli és a sorsot rontó devianciák elkerülése, az önérvényesítés érdekében kifejtett agresszió mértékletesen helyes egyensúlyának megtartása jelenti a legnagyobb feladatot. Feltehetjük a kérdést: mi segíthet ebben?

A fölöttes én szabályozó szerepe és az ösztön-én sajátos viszonya

Az ösztön-én (id) és a fölöttes én (superego)

Darwin a biológiában azt vizsgálta, hogy az élőlények hogyan maradnak életben és miként szaporodnak. Az ember is élőlény, de a társas környezete sokkal bonyolultabb, ezért a túléléshez és sikerhez nemcsak pusztán fizikai erő kell, hanem társas készségek is szükségeltetnek. A társas készségek vizsgálati terepe a pszichológia: meg kell értenünk, hogyan működik az emberi viselkedés, a kapcsolatok és az érzelmek, mert ezek is befolyásolják majd, hogy ki mennyire lesz „sikeres" a társadalomban.

Nem kétséges, hogy a Darwin által leírt biológiai alap adja az emberi viselkedés ösztönös rétegeinek hátterét, amelyet azután Freud írt le az ösztön-én koncepciójában, érzékeltetve azt is, hogy a túlélés és szaporodás késztetései közvetlenül befolyásolják a személyiség legősibb, tudattalannak mondott rétegét. Freud rendszerében a fölöttes én a személyiség azon struktúrája, amely a szülői, társadalmi és kulturális normák belsővé tételével jön létre. A fölöttes én kettős funkciót lát el: egyrészt erkölcsi ideálokat (én-ideál) közvetít, másrészt büntető lelkiismeretként működik, amely bűntudattal sújtja az ént az ösztönkésztetések vagy a normáktól való eltérés esetén. Bár a fölöttes én a társadalmi együttélés feltétele, Freud hangsúlyozza, hogy gyakran kegyetlenebb és szigorúbb, mint a külső erkölcsi hatalmak, mivel nem a valóság, hanem az idealizált normák szerint ítél.

Az ösztön-én és a fölöttes én egymásra gyakorolt hatása

Az ösztön-én és a fölöttes én ellentétes irányú nyomást gyakorol az énre: míg az ösztön-én az azonnali kielégülést követeli, a fölöttes én a vágyak elfojtását és erkölcsi szabályozását kényszeríti ki. Az emberi pszichikum alapvető feszültsége mindig ebből az ellentétből fakad, amelyet az én próbál a valóság elvének megfelelően közvetíteni (Freud 1923). A freudi strukturális modellben az ösztön-én és a fölöttes én közötti folyamatos konfliktus kimenetele nagymértékben függ a fölöttes én kialakulásának eredetétől és intenzitásától.

A fölöttes én azonban nem veleszületett pszichikus struktúra, hanem szocializációs folyamat eredménye, amelynek megerősödése az egyén társadalmi környezetében zajlik. Az erkölcsi normák összessége, valamint a hosszú távon fenntartható, normakövető viselkedésminták elsajátítása szoros kapcsolatban áll az egyén tartós és értékekkel telített társadalmi kötődéseivel. Ebben a modellben a fölöttes én kialakulása és megerősödése nem

tekinthető kizárólag intrapszichikus folyamatnak, hanem szorosan kapcsolódik az egyén társadalmi környezetéhez és szocializáció folyamatában megélt tapasztalataihoz (Freud 1923). A fölöttes én erkölcsi funkciója csak akkor képes tartósan szabályozni az ösztön-én impulzusait, ha az erkölcsi normák nem pusztán külső elvárásként, hanem belsővé tett kötődéseken keresztül épülnek be a személyiség struktúrájába. Ebből következően a pszichoanalitikus megközelítés önmagában nem ad teljes magyarázatot arra, hogy milyen társadalmi mechanizmusok teszik lehetővé a fölöttes én stabil kialakulását és működését. Ennek az elméleti hiánynak a pótlására indokolt egy olyan szociológiai elmélet bevonása, amely empirikusan vizsgálja, miként alakul át a külső társadalmi kontroll belső normakövetéssé. Travis Hirschi társadalmi kötődéselmélete éppen ezt a folyamatot ragadja meg a társadalmi kapcsolatok, az elköteleződés és a morális meggyőződés strukturális elemzésén keresztül.

Travis Hirschi kötődéselmélete és a deviancia kapcsolata *(social bond theory)*

Travis Hirschi amerikai szociológus (Hirschi 1969) a bűnözés okait vizsgáló kutatása szerint az egyén társadalmi kötődései (a szülőkhöz, a társakhoz és a választott intézményekhez) alapjaiban határozzák meg a társadalmilag elfogadott normák követésének hajlandóságát is. Az erős kötődés, elköteleződés, részvétel és morális meggyőződés csökkentik az impulzusok deviáns megvalósulását, és így a biológiai ösztönök és a társadalmi kontroll közötti egyensúlyt képesek biztosítani (1. táblázat).

1. táblázat: Hirschi elméleti modellje

Elem	Definíció / jelentés	Szerepe a társadalmi kontrollban	Kapcsolata a biológiai ösztönök / fölöttes én gondolatmenetéhez
Kötődés (Attachment)	Az érzelmi és szociális kapcsolatok a szülőkkel, családdal, társakkal	Az erős kötődés érzelmi okokból visszatartja a devianciától; belsővé teszi a normákat	A kötődés az ösztön-én impulzusainak szabályozásában játszik szerepet, a fölöttes énhez hasonlóan belső kontrollt biztosít
Elköteleződés (Commitment)	Az egyén befektetése a társadalmilag elismert célokba (pl. tanulás, munka)	Minél nagyobb a befektetés, annál kisebb a kockázata a devianciának → motiváció a normák betartására	Az ösztön-én kielégülési kísérletei költségesek lennének; a fölöttes én „büntető” funkcióját a társadalmi elköteleződés erősíti
Részvétel (Involvement)	A mindennapi tevékenységekben való aktív részvétel (iskola, munka, közösségi élet)	Elfoglaltság csökkenti a deviáns viselkedésre fordítható időt	Az ösztön-én késztetései kevésbé érvényesülnek, a fölöttes én és a társadalmi normák beépülnek a napi rutinba
Moralitás / meggyőződés (Belief)	Az egyén elfogadja és internalizálja a társadalmi normákat, erkölcsi értékeket	A normák belsővé válása csökkenti a devianciát; lelkiismeretként működik	Egyenértékű a fölöttes én erkölcsi funkciójával; az ösztön-én vágyai felett ítélkezik, mérlegeli, mi helyes és mi nem

Forrás: a szerző szerkesztése Travis Hirschi elmélete alapján

Hirschi szerint a bűnözés keletkezésének és a deviáns viselkedések fő oka a társadalmi értékekhez való kötődések alapvető hiánya. A kötődés fogalma Hirschinél az értékekhez való kötődést, értékperefenciákat is jelent, azaz olyan társadalmi intézményekhez, mint család, iskola, egyház, amelyről feltételezi, hogy olyan értékeket közvetítenek az egyén számára, amelyek ellentartanak a deviancia vonzásának, és segítenek kialakítani az úgynevezett önkontrollt.

Minél erősebbek és szorosabbak az egyént a jogkövetés értékeihez fűző társadalmi kapcsolatok, annál kevésbé lesz valószínű az is, hogy a későbbiekben esetleg szabályszegő lesz. Hirschi szerint a társadalmi kontroll is belső motivációvá válik a kötődések révén: aki erős kapcsolatokat ápol a családdal, iskolával vagy társadalmi normákkal, az önként követni fogja a társadalmi szabályokat is, és nem lesz jellemző életvitelére a deviancia problémája sem.

Kötődés (attachment)

Travis Hirschi elmélete szerint az a személy, akinek erős érzelmi kötődése van a jogkövető világgal, akinek megfelelő szociális kapcsolódása van a szűkebb és tágabb értelemben vett környezetével, családjával, jogsértés esetén több vesztenivalója is lesz (érdemes megemlíteni, hogy a normákhoz való kötődés negatív irányában is érvényesülhet – erre utalnak a tanulási elméletek –, de ezzel a kapcsolattal Hirschi nem foglalkozott).

A jogkövető személyt befolyásolja környezetének véleménye, kapcsolatainak megtartása és ez önmagában is arra sarkallja őt, hogy a társadalmi szabályokat megtartsa, és törekedjen a kiegyensúlyozott életvitelre. A longitudinális kutatások tapasztalatai szerint, a már folytatott bűnözői életvitelt is képes tompítani vagy megszüntetni egy gyerek születése vagy egy házasság. Ez csökkentheti a visszaesés kriminológiai veszélyét is. Ennek invariánsa szintén igaz: kötődési problémák esetén, a kevesebb vesztenivalóval rendelkező személy a normák megtartásában is kevésbe érdekelt, és ösztönei alapján nagyobb arányban és eséllyel hoz rossz döntéseket. Freud fogalomrendszerében ezt úgy értelmezhetjük, hogy a felettes én szabályozó szerepe is csökken. Fontos azonban kiemelni, hogy a fölöttes én nem azonos közvetlenül az énkontroll gyakorlójával. A strukturális modell szerint az „én" (ego) az a pszichikus rendszer, amely a valóság elvének megfelelően szabályozza a viselkedést és közvetít az ösztön-én késztetései, valamint a fölöttes én erkölcsi elvárásai között.

A fölöttes én ezzel szemben elsősorban az énkontroll tartalmi, normatív alapját biztosítja azáltal, hogy a társadalmi normák, erkölcsi szabályok és tiltások rendszerét képviseli a viselkedésben. Ennek megfelelően az énkontroll olyan komplex folyamatként értelmezhető, amelyben a viselkedés tényleges szabályozását az én végzi, míg annak erkölcsi irányát és intenzitását a fölöttes én határozza meg. A két pszichikus struktúra együttműködése teremti meg a társadalmilag elfogadott viselkedés stabil fenntartásának lehetőségét.

Elköteleződés (commitment)

Hirschi elmélete szerint az egyén eredményesen végbemenő szocializációs folyamatának eredményeként, amennyiben képes befektetni vagy magáénak érezni egy társadalmilag hasznos, mindenki által elismert célt, akkor a vizsgált személy esetében a későbbiekben csökken a bűnözés és a deviancia kialakulásának veszélye. Amennyiben egy gyermek kitűzött és jól körülírható tanulmányi, illetve életcélokkal rendelkezik, esetében szintén hányadosokkal csökken a normaszegés esetleges kockázata.

Részvétel (involvement)

Hirschi úgy gondolja, hogy a normaszegés, a deviáns viselkedés minden formája okozatként visszavezethető az alacsony részvételre. Elmélete szerint azok a személyek akik nem rendelkeznek megfelelő elfoglaltsággal, idejük nem megfelelő mértékig betáblázott, könnyebben és nagyobb eséllyel lehetnek normaszegők. Az általános elfoglaltság mértéke a devianciára fordítható időt is csökkenti. Az ösztön-én „kísértései" így kevésbé érvényesülnek a hétköznapokban, a fölöttes én és a társadalmi normák követésének természetessége pedig beépül a viselkedési napi rutinba is. A sport, zene, művészetek vagy bármilyen, az egyén által űzött normakövető elfoglaltság vagy hobbi ugyancsak érdemben képes csökkenteni a normaszegés esetleges kockázatát.

Moralitás, meggyőződés (belief)

Az egyén esetében a szocializációs folyamat során a normák megtartásában kialakul az emocionális töltet, hitbeli meggyőződés. Ebben az esetben Hirschi szerint az egyén már nem az írott jog és törvények, illetve a büntetés elkerülése érdekében tartózkodik a normaszegésektől, hanem morális meggyőződése és a megfelelően kifejlődött erkölcsi felfogása vezeti életvitelét és napi döntéseit. Mondhatjuk azt is, hogy a moralitás és hit szabályozó szerepe egyenértékű a fölöttes én erkölcsi funkciójával. A személy ösztön-énjének alapvetően szükségletkielégítő és sokszor elnagyolt döntéseit, a moralitás és a fölöttes én együttes erővel képesek rutinszerűen a jogkövetés helyes irányába állítani.

Az ösztön-én biológiai késztetései, a fölöttes én erkölcsi kontrollja és a társadalmi kötődések szociális beágyazottsága együttesen alkotják azt a szabályozó rendszert, amely az egyéni viselkedés irányát meghatározza. Hirschi társadalmikötődés-elmélete keretet biztosít annak megértéséhez, hogy miként válik a normakövetés külső kényszerből belső szükségletté. A kötődés, az elköteleződés, a részvétel és a morális meggyőződés egymást erősítő jelenléte csökkenti az ösztönkésztetések deviáns megvalósulásának esélyét, és lehetővé teszi a társadalmi együttélés fenntartható formáit.

A vizsgált elméleti keretek alapján megállapítható, hogy a deviancia elkerülése nem kizárólag külső szabályozás vagy büntetéselkerülés szándékának következménye, hanem az ösztönkésztetések, az erkölcsi kontroll és a társadalmi kötődések összjátékának eredménye. Hirschi társadalmikötődés-elmélete e tekintetben a freudi fölöttes én társadalmi

szintű racionalizációjaként is értelmezhető, amelyben a normák nem elnyomó erőként, inkább az egyéni életvezetés természetes kereteként jelenhetnek meg.

Milyen szerepe van az oktatásnak, a végzettségnek és az önbizalomnak a sikerben?

Az élet számos területén, így a társadalomban való folyamatos és kiegyensúlyozott helytállásban is alapvetően fontos az egyén megfelelően helyes önbizalma. Az önbizalom az egyén saját képességeibe, kompetenciáiba és értékébe vetett hit dinamikus, többdimenziós pszichológiai konstrukciója, amely meghatározó szerepet játszik a személyes teljesítményben, döntéshozatalban és társas kapcsolatokban is. Az önbizalom vizsgálata jelentős kutatói érdeklődés tárgya mind a fejlődéslélektan, mind a klinikai és a szervezeti pszichológia területén.

Az önbizalom mint kifejezés értékelésekor gyakran szinonim fogalomként jelenik meg az önértékelés, önhatékonyság és énkép pszichológiai konstrukcióival, azonban ezek finoman elkülöníthetők egymástól. Rosenberg az önértékelést a saját értékérzés globális értékmérőjeként definiálta, amely stabilabb és általánosabb jellemző, mint az önbizalom szituatív tapasztalatai.

Ezzel szemben Bandura (1997) az önhatékonyság fogalmát használja annak leírására, hogy az egyén mennyire bízik abban, hogy adott viselkedést sikerrel képes végrehajtani meghatározott helyzetben.

Az önbizalom nem csupán az önmagunkról alkotott értékelést jelenti, hanem egyben magát a kompetencia érzését, az akarat és motiváció biztonságát, amely lehetővé teszi az egyén számára a kihívások vállalását, az esetleges kudarctűrést és a lelki reziliencia mint hajtóerő kialakítását is. A gyermekkortól felnőttkorig tartó fejlődési folyamat során az önbizalom számos pszichoszociális tényezőtől függ:

- a családi környezet, nevelés és szülői visszajelzés – megerősítő, támogató nevelési stílus pozitívan korrelál a magasabb önbizalommal;
- a társas interakciók és normák, az iskolai és kortárskapcsolatok során szerzett sikerélmények hozzájárulnak az önbizalom erősödéséhez;
- a személyes tapasztalatok és sikertörténetek (Bandura önhatékonyság-elmélete szerint a legnagyobb hatása a saját sikerélményeknek van az önbizalom későbbi épülésére, erősödésére);
- a kulturális tényezők: a kollektivista és az individualista kultúrák eltérő súllyal kezelik az önbizalom kifejezését és értékelését, ami befolyásolja az egyének önmagukról alkotott képét.

Életünkben az oktatásnak is kiemelt szerepe van. A megszerzett végzettség az önbizalom egyik meghatározó strukturális tényezője, mivel közvetlen és közvetett módon is befolyásolja az egyén kompetenciaérzését és önértékelését, valamint betöltött társadalmi pozícióját. A magasabb iskolai végzettség jellemzően nagyobb kognitív önhatékonysággal, stabilabb önértékeléssel és erősebb kontrollérzéssel is társulhat, amelyek az önbizalom alapvető és meghatározó komponensei. A felsőfokú végzettség megszerzése nem csupán

tudást, hanem egyfajta kompetenciaigazolást is jelent, amely hosszú távon növeli az egyén önmagába vetett hitét.

Empirikus kutatások igazolják, hogy a magasabb végzettségi szint pozitívan korrelál az önértékeléssel és az önbizalommal. Az oktatás során elsajátított problémamegoldási stratégiák, kritikai gondolkodás és autonóm tanulás hozzájárulnak az adaptív önbizalom folyamatos kialakulásához, különösen a munkaerőpiaci és társadalmi kihívásokkal való mindennapi megküzdés során. Ezen a ponton már láthatjuk azt, hogy a szerencse bizony nem egyenlő a véletlennel, a kérdés ezek után az, hogyan lehet befolyásolni.

Siker: van/lehet képlete? Lehet.

A siker kérdése régóta központi téma a társadalomtudományi, gazdasági és kulturális elemzésekben. A közbeszédben és a meritokratikus narratívákban a siker gyakran az egyéni teljesítmény eredményeként jelenik meg, amely feltételezi, hogy a kiemelkedő teljesítmények arányosan nagyobb elismeréshez vezetnek. Ugyanakkor számos empirikus megfigyelés utal arra, hogy az azonos vagy hasonló teljesítmények eltérő mértékű sikerhez vezethetnek, ami a teljesítmény és a siker kapcsolatának komplexitására hívja fel a figyelmet.

A „siker" fogalma emellett történetileg és kulturálisan is változik: míg a 19–20. században gyakran a gazdasági és anyagi eredményekre koncentráltak, a modern társadalmakban a társadalmi láthatóság, a közösségi kapcsolatok és az innovációs képesség egyre hangsúlyosabb tényezők. A pszichológiai kutatások azt is kiemelik, hogy a siker szubjektív élménye és az objektív elismerés gyakran eltérhet egymástól, így a siker mérése és előrejelzése komplex feladattá válik, főleg ha a szerencsét mint bizonytalansági tényezőt is szeretnék a rendszerből úgymond kivonni.

A modern társadalmakban a siker egyre inkább hálózatos környezetben jön létre, ahol az információáramlás, a láthatóság és az intézményi beágyazottság meghatározó szerepet játszik. Különösen azokon a területeken válik ez hangsúlyossá, ahol a teljesítmény nem redukálható objektív és egységes mérőszámokra, így például a tudományos kutatás, a kreatív iparágak vagy az innovációs folyamatok esetében. Ezekben a kontextusokban a siker nem csupán az egyéni képességek függvénye, hanem társadalmi mechanizmusok által közvetített jelenség, amelynek megértéséhez hálózati elemzések szükségesek.

Barabási Albert-László hálózatelméleti megközelítése átfogó keretet kínál a siker komplexitásának vizsgálatához. *A képlet. A siker egyetemes törvényei* című munkájában a szerző nagy méretű adatbázisok elemzésére támaszkodva azonosítja azokat a szabályszerűségeket, amelyek a siker kialakulását különböző társadalmi rendszerekben meghatározzák. Központi állítása szerint a siker nem azonos a teljesítménnyel, hanem leginkább a társadalmi és hálózati mechanizmusokon keresztül valósulhat meg.

Barabási sikert vizsgáló elmélete öt alapvető törvény köré szerveződik (1. ábra).

Siker = teljesítmény + hálózati pozíció + láthatóság + korábbi elismerések + kollektív hozzájárulás

1. ábra: Barabási elméleti modellje
Forrás: a szerző szerkesztése Barabási Albert László sikerelmélete alapján

1. törvény – A siker és a teljesítmény kapcsolata mérhető rendszerekben

Azokon a területeken, ahol a *teljesítmény objektíven és kvantitatív módon mérhető* (például sporteredmények, tudományos publikációk száma vagy a rendőrség esetében megoldott ügyek száma), a *siker közvetlenül a teljesítmény függvényében* alakul. Empirikus vizsgálatok alapján megfigyelhető, hogy a kiemelkedő teljesítmény növeli a magasabb szintű elismerés és jutalmazás valószínűségét. Az ilyen rendszerekben a siker a teljesítmény értékelésének releváns indikátoraként működhet, ugyanakkor annak társadalmi elismerése komplex, többtényezős folyamat eredménye.

2. törvény – A hálózati hatások dominanciája a nem mérhető teljesítmény esetén

Azokon a területeken, ahol a *teljesítmény nem mérhető objektív mérőszámokkal* – például művészet, kreatív iparágak, *startupok* innovációja –, a siker kialakulását elsősorban a *társas és intézményi hálózatok beágyazottsága* és ennek erőssége határozza meg. A láthatóság, a kapcsolati pozíció és a korábbi elismerések által generált visszacsatolások döntő szerepet játszanak abban, hogy egy teljesítmény társadalmi elismerést nyer-e, vagy sem. Például egy kevésbé ismert kutató vagy művész esetében a megfelelő mentor, publikációs fórum vagy közösségi támogatás megfelelő beágyazottságot biztosíthat, ami hosszabb távon térül meg és vezet sikerekhez.

3. törvény – A siker kumulatív jellege

A siker *időben kumulatív módon* épül fel. A korai elismerés aránytalanul nagy hatással van a későbbi elérhető sikerekre is. Az empirikus megfigyelések szerint a kezdeti előnyök megnövelt figyelmet, további erőforrásokat és újabb lehetőségeket vonzanak be, amely önmagát erősítő dinamikát hozhat létre. Ezt a mechanizmust a szakirodalomban Matthew-hatásként ismerjük: egy korai kiemelkedő teljesítmény képes egy későbbi teljesítmény értékét is felerősíteni. Például egy tudományos publikáció korai idézettsége gyakran jelentősen növeli a szerző későbbi munkáinak láthatóságát és kiváltott pozitív hatását. Ha összegezzük, mindez leegyszerűsítve azt jelenti, hogy egyszer kell egy nagyot dobni, amely siker később már nekünk kezd el dolgozni.

4. törvény – A teljesítmény korlátozott, a siker skálázódása elméletileg korlátlan

Míg az egyéni teljesítmény növekedése korlátozott, a társadalmi siker és elismerés *hálózati mechanizmusok révén* aránytalan mértékben képes felhalmozódni. Ennek következtében viszonylag kis teljesítménykülönbségek rendkívül nagy különbségeket eredményezhetnek az elért siker mértékében. Ez az egyenlőtlen eloszlás különösen jól látható például a zenei iparban vagy a *startup* világban, ahol egy-egy kezdeti előny gyorsan exponenciálisan növekedő sikert generálhat.

5. törvény – A siker kollektív teljesítményekhez kötődő, de egyenlőtlenül elosztott jelenség

A modern társadalmakban a kiemelkedő teljesítmények túlnyomó többsége *kollektív együttműködések* eredménye. A tudományos kutatócsoportok, filmes stábok, *startup* csapatok működése esetében különösen megfigyelhető ezen jelenség. Ugyanakkor az elismerés nem arányosan oszlik meg az egyes résztvevők között. A hálózati pozíció, az intézményi státusz és a korábbi láthatóság meghatározza, hogy a kollektív teljesítményből ki részesül, ki tud nagyobb mértékű sikert realizálni. Például egy kutatócsoportban gyakran a vezető szerző kapja a legtöbb elismerést, és ez így van még akkor is, ha egyébként az egyes csapattagok hozzájárulása hasonló mértékű vagy nagyobb volt. Azaz a közemlékezet a siker tekintetében a vezetőre fog először gondolni. Máig nem tudunk Hunyadi János győztes csatáiból megnevezni egy kisebb, az élen álló és meghalt alvezért megnevezni. Ugye?

Barabási a sikeresség egyes elemeit megérteni szándékozó elmélete pontosan rávilágít arra, hogy a *siker nem csupán az egyéni teljesítmény függvénye* és közvetlen eredménye, hanem a társadalmi kapcsolatrendszerek és hálózati mechanizmusok által közvetített folyamatok eredménye. Ez azt jelenti, hogy a teljesítmény önmagában nem elegendő a siker kialakulásához: a teljesítmény társadalmi láthatósága, a megfelelő hálózati pozíció, valamint a már meglévő elismerések és visszacsatolások együttesen határozzák meg, hogy az adott

teljesítmény milyen mértékben alakul át társadalmilag elismert sikerré. A siker előrejelzése vagy megjóslása ezért összetetten komplex feladat, amely a teljesítmény, a hálózati beágyazottság és a láthatóság és a korábbi elismerések együttes figyelembevételét jelenti.

A modern társadalmakban a siker tehát gyakran kumulatív, kollektív és egyenlőtlenül elosztott, ami különösen fontos szempont a tudományos élet, a kreatív iparágak és az innováció menedzsmentje szempontjából (Barabási 2019).

A cigány kisebbség iskolázottsági helyzete hazánkban

Ha az előzőekben ismertetett, a sikert és önbizalmat vizsgáló elméleti keretek szempontjai szerint vizsgáljuk a hazai cigány kisebbség helyzetét, sajnos pontosan levezethető visszatérő sikertelenségük is.

Magyarországon a roma (cigány) népesség a legnagyobb etnikai kisebbség, amely iskolázottsági, jövedelmi, képzettségi szempontból hosszú ideje hátrányos helyzetben van. Ezek a jellemzők kihatnak a roma népesség munkavállalási és elhelyezkedési lehetőségeire. Kutatási témám szempontjából, nevezetesen, hogy milyen előrejutási lehetőségekkel rendelkezik egy roma kisebbséghez tartozó munkavállaló a rendőrségen belül, óhatatlan módon jelentkezik az a kérdés is, hogy egyáltalán el tud-e helyezkedni a rendőrségnél. Az oktatás és a munkaerőpiac terén tapasztalható általános lemaradásuk jelentős hatással van a jövedelmi helyzetükre, ami tovább erősíti társadalmi kirekesztődésüket. Mint korábban említettem, a roma fiatalok körében a korai iskolaelhagyás aránya jelentősen magasabb, mint a nem roma fiataloknál, ez kihat a foglalkoztatottsági gyakoriságra, amely alapvetően az alacsonyabb iskolázottsággal és munkaerőpiaci hátrányokkal magyarázható. A jövedelmi szegénység kockázata a roma közösségben ugyancsak jelentősen magasabb tartományba esik, ami összefügg a kedvezőtlenebb oktatási és foglalkoztatási helyzettel is (Education and Training Monitor 2025).

A szakirodalmi és nemzetközi felmérések (FRA, Európai Bizottság jelentései) alapján a roma fiatalok körében a korai iskolaelhagyás aránya tartósan és jelentősen meghaladja a nem roma népességre jellemző általános értékeket. A korai iskolaelhagyás pedig a társadalmi egyenlőtlenségek egyik legfontosabb oktatási indikátora. Kiindulópontja szinte mindig az, hogy az egyén jót akarva szeretne mihamarabb elhelyezkedni, és ezzel anyagilag függetlenné válva a családja megélhetését segíteni. Ezzel pedig tudatlanul saját későbbi sorsát határozza meg.

A nemzetközi és hazai szakirodalom egybehangzóan megállapítja, hogy a roma fiatalok körében a korai iskolaelhagyás aránya tartósan és jelentősen meghaladja a nem roma népességre jellemző értékeket. Az Európai Bizottság Education and Training Monitor jelentései, valamint az Európai Unió Alapjogi Ügynökségének (FRA) roma felmérései alapján a roma fiatalok esetében az iskolaelhagyás aránya a 2010-es évek elejétől a 2020-as évek közepéig többszöröse volt a nem roma fiatalokénak. A korai iskolaelhagyás Magyarországon 2024-ben – jóllehet össztársadalmi szinten csökkent –, továbbra is meghaladja az uniós átlagot. Az adatok azt mutatják, hogy 2023–2024-ben csökkent, jelenleg 10,3%-on stagnál, de magasabb, mint a 9,3%-os uniós átlag, és jelentősen meghaladja a 9% alatti uniós célkitűzést. Külön említést érdemel, hogy az arány magasabb a legkevésbé

fejlett régiókban, a falvakban (község) és a romák körében (58,7%; nem romák: 9,3% 2023-ban) (Education and Training Monitor 2025).

A regionális különbségek szintén jelentősek, mindeközben Magyarország 2012-ben 18 évről 16 évre csökkentette a tankötelezettség felső korhatárát. Korábban sem a siker jellemezte a közoktatást; 16 éves korukban a diákok 93,3%-a jár kötelezően nevelés-oktatás intézménybe, amely az egyik legalacsonyabb arány az EU országai között. A hazai roma népesség tagjai tehát hatszor nagyobb arányban hagyják ott az iskolarendszert, mint a nem roma népesség, és ennek a gyakorlatnak az ára jól megfigyelhető a társadalmi rétegződésben, amit persze mindannyian megfizetünk a későbbiekben.

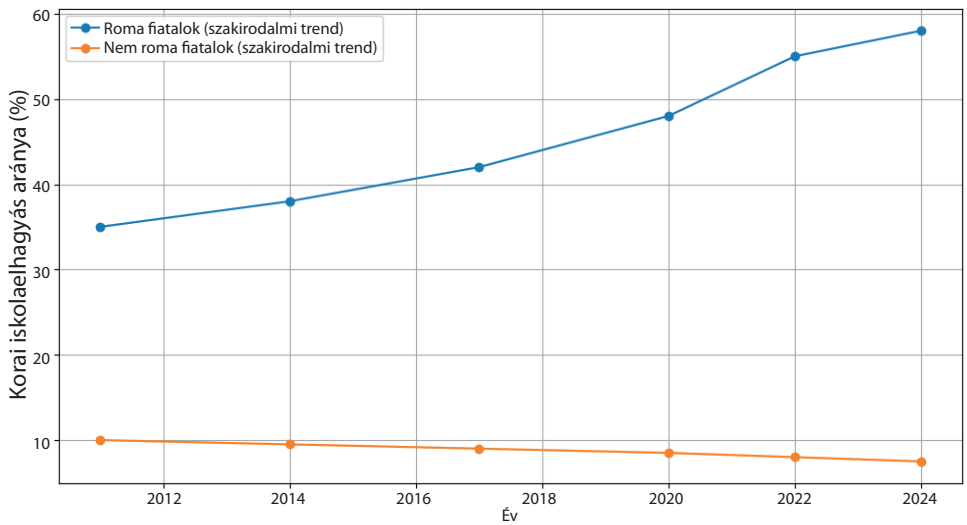

2. ábra: A korai iskolaelhagyás alakulása a roma és nem roma fiatalok körében (2011–2024, szakirodalmi trendek alapján)
Forrás: Education and Training Monitor 2025

A hazai rendőrség állományában szolgáló roma származású személyek arányának feltételezett növekedése több, egymással összefüggő tényező mentén értelmezhető. Ezek közé tartozik a közoktatási rendszer szerepe, valamint az egyéni szinten kialakuló és fenntartott emberi és szakmai önbizalom. A korábban bemutatott sikerelméleti megközelítés alapján a kiemelkedő teljesítményhez hozzájáruló, piacképes és differenciáló hatású szaktudás megszerzése kiemelt jelentőségű. A mindennapi gyakorlatban hasznosítható tudás szintje ugyanakkor szoros kapcsolatban áll az egyén korábbi iskolai végzettségével.

Az Európai Bizottság közelmúltban megjelenő borús jelentése a hazai cigányság iskolázottsági helyzetével kapcsolatban rámutat a jövőben megoldandó problémák lényegére, de egyben a megoldására is.

A Magyar Rendőrség személyügyi helyzetére vonatkozó becslések szerint a következő években, figyelemmel a szolgálati nyugdíj kivezetéséből adódó korfa öregedésére, számottevő létszámú, magas beosztású tiszt nyugdíjazása várható, ami az utánpótlás biztosításának

kérdését erősíti. Ebből következően felértékelődhetnek azok a toborzási stratégiák, amelyek a potenciális jelentkezők körének bővítésére irányulnak. Ebben az összefüggésben a roma származású jelentkezők nagyobb arányú bevonása is értelmezhető mint a szervezeti megújulás egyik lehetséges iránya. A kisebbségi rekrutáció kérdése így közép- és hosszú távon a szervezeti működés és a társadalmi reprezentáció összefüggésében vizsgálható.

Érdemes tehát megvizsgálni azt is, hogy a magas hozzáadott értéket képviselő szaktudással rendelkező, a szolgálati feladatokat és a napi szinten megjelenő problémákat megoldani képes tudással rendelkező fiatalok és középkorúak előmenetele a rendszerben mennyire biztosított.

A sikert és előmenetelt nehezítő és gátló tényezők

A rendőrség mint zárt, hierarchikusan felépített szervezet működésének egyik alapfeltétele az érdemalapú előmeneteli rendszerbe vetett bizalom mindenkori megléte. Az előléptetések és kinevezések transzparenciája nem csupán szervezeti hatékonysági kérdés, hanem szorosan összefügg az állomány későbbi kialakuló motivációjával, lojalitásával és a szervezeti igazságosság észlelésével, megélésével is.

Amennyiben az előmenetel során informális kapcsolatok, személyes lojalitás vagy esetleg rokoni kötelékek kerülnek előtérbe, az hosszú távon alááshatja a rendőrség belső működési kohézióját és professzionalizmusát.

Margaret Y. Padgett és Kathryn A. Morris e témakörben végzett kutatásról készült tanulmánya a *Journal of Leadership & Organizational Studies* című folyóiratban jelent meg. A szerzők azt a jelenséget vizsgálták, hogy a protekció és a nepotizmus miként érinti az emberek mindennapjait munkahelyeiken (Padgett–Morris 2005).

A nepotizmus olyan hibás munkahelyi gyakorlat, amellyel a döntéshozók családi vagy rokoni kapcsolataik alapján részesítenek előnyben bizonyos személyeket, figyelmen kívül hagyva az objektív teljesítmény- és alkalmassági szempontokat. A favoritizmus gyakorlata nem feltétlenül családi kapcsolatokhoz kötődik, hanem baráti, informális vagy lojalitáson alapuló viszonyok mentén érvényesül. Mindkét jelenség közös és általános jellemzője, hogy torzítja az alapvetően kívánatos érdemalapú kiválasztást, és sérti a szervezeti igazságosság elvét. A szervezeti igazságosság elmélete szerint az egyének nem csupán a döntések kimenetelét, hanem a döntéshozatali folyamatok tisztességességét is értékelik. A rendőrségen belül az előmenetellel kapcsolatos helyes döntések különösen fontosak, mivel ezek közvetlenül befolyásolják a szakmai identitást és a pályán maradás szándékát.

A hierarchizált szervezetekben – mint amilyen a rendőrség – az informális hatalmi hálózatok kialakulása valószínű és természetszerűen megjelenhet. Az említett kutatás rámutatott arra, hogy az ilyen szervezetekben a formális szabályozás mellett párhuzamos, informális mechanizmusok is működnek, amelyek jelentős hatást gyakorolhatnak a karrierutak alakulására. A nepotizmus és favoritizmus gyakran nem nyílt formában jelenik meg, hanem az előléptetési kritériumok rugalmas értelmezésében, a pályázati lehetőségek szelektív kommunikálásában vagy a teljesítményértékelések szubjektív torzításában.

Az ilyen és hasonló jelenségek előfordulása különösen nagy problémát jelent a rendőrség működésében, ahol a szolgálati tapasztalat, a meglévő szakmai kompetencia és a vezetői

alkalmasság kulcsfontosságú a közbiztonság és a szervezet működtetése szempontjából. Amennyiben az előmenetel nem ezeken az alapokon nyugszik, az kontraszelekcióhoz vezethet, vagyis kevésbé alkalmas személyek kerülhetnek döntési pozíciókba. Az előmeneteli igazságtalanság beosztottak részéről történő észlelése az egyén szintjén komoly demotivációt, csökkent munkateljesítményt és a szervezettel szembeni cinizmust eredményezhet. Empirikus kutatások igazolják, hogy a favoritizmus jelenléte negatívan hat a szervezet iránti elkötelezettségre, és növeli a szervezeti elidegenedés mértékét. Rendőrségi kontextusban ez megnyilvánulhat a kezdeményezőkészség csökkenésében, a szabálykövetés formálissá válásában, valamint az informális ellenállás különböző formáiban.

A roma származású rendőrök helyzete az előmenetel szempontjából

A nemzetközi és hazai szakirodalom egyaránt rámutat arra, hogy az etnikai kisebbségekhez tartozó rendőrök előmeneteli tapasztalatai eltérhetnek a többségi állományétól, különösen zárt, hierarchikus szervezetekben (Bland et al. 1999). A szerző véleménye és tapasztalata az, hogy a roma származású rendőrök esetében az előmenetelt nem kizárólag formális, nyílt döntések alakítják, hanem informális mechanizmusok, implicit szervezeti elvárások és kapcsolati hálók is befolyásolhatják, ezzel lassítva az úgynevezett karrieráramlás lehetőségét.

A szakirodalom alapján feltételezhető, hogy a kisebbségi státusz és az informális kapcsolati tőkéhez való eltérő hozzáférés együttesen olyan strukturális helyzetet alakíthat ki, amely bizonyos esetekben befolyásolhatja a karrier előrehaladási ütemét, illetve hozzájárulhat a szervezeti marginalizáció szubjektív megéléséhez. Ezzel összefüggésben az előléptetési folyamatok értelmezése az érintettek részéről kevésbé kiszámíthatónak tűnhet, különösen olyan szervezeti környezetben, ahol az informális mechanizmusok szerepe erőteljesebb. A szervezeti igazságosság elmélete alapján az ilyen tapasztalatok különösen károsak lehetnek, mivel az érintettek a döntéshozatali folyamatokat nem csupán egyéni szinten, hanem csoportszinten is értelmezik. Mindez nemcsak az érintett egyének, hanem a rendőrség egészének szempontjából is veszteséget jelent, mivel a szervezet nem képes teljes mértékben hasznosítani az etnikailag sokszínű állományban rejlő szakmai potenciált.

Összességében a hivatkozott szakirodalom alapján megállapítható, hogy a nepotizmus és favoritizmus nem csupán etikai kérdésként jelenik meg a szervezetek működésében, hanem potenciálisan az előmeneteli rendszerek működését is befolyásoló tényezőként értelmezhető. Az érdemalapú karrierutak torzulása egyes megközelítések szerint összefüggésbe hozható a szervezeti hatékonyság csökkenésével, valamint a belső bizalom gyengülésével, ami hosszabb távon a professzionális működés kihívásait is felvetheti.

E jelenségek értelmezése ugyanakkor nem egységes: a szervezeti szereplők eltérő pozíciója és tapasztalata befolyásolhatja azok megítélését, így a favoritizmus és nepotizmus jelentőségének és jelenlétének észlelése is egyénenként különbözhet. A favoritizmus és nepotizmus bármilyen módon nyertesei természetesen a fent vázolt problémát nem látják olyan jelentősnek, sőt sok esetben magát a jelenség létezését is vitatják.

Élet az üvegplafonon túl

A cigány származású rendőrök lehetséges karrierprofiljának vizsgálatánál számolni kell az üvegplafon jelenséggel mint az előmenetelt nehezítő tényező társadalmi probléma meglétével. Természetesen itt nem azonnal arra kell gondolni, hogy mindenki az adott személy szakmai előmenetelét szeretné gátolni. Mi is az üvegplafon jelenség? Az üvegplafon szociológiai fogalom az angol *glass ceiling* vagy *glass ceiling effect* kifejezésből származik, amelyet a hetvenes években Marilyn Loden amerikai személyzeti tanácsadó fogalmazott meg először. A kifejezés azokban a helyzetekben használatos, amikor egy megfelelő szakmai múlttal és szakképzettséggel, iskolai végzettséggel rendelkező személy előmenetele egy szervezeten belül csak egy bizonyos szintig lehetséges. Ahogyan a kifejezés képszerűen utal erre, látom és értem mi van fent, azonban oda már nem juthatok el.

Az üvegplafon-jelenség voltaképpen vertikálisan értelmezhető szegregáció, amelynek oka a hátrányos megkülönböztetés, amely nemi, faji, vagy ideológiai alapon történhet meg. A szakirodalom képviselői az érintettek körét jellemzően a nők és a kisebbségek előmenetelével kapcsolatban szokták értelmezni. Az elnevezés második felében található plafon szó képszerűen a feljutás lehetőségének blokkoltságát mutatja, míg az *üveg* utal arra, hogy a behatároltság nem látható egyből a folyamat elején. Ez a láthatatlan korlát akkor is létező dolog lehet, ha hivatalosan ezt nem is szokás így megerősíteni.

Összegzés

Doktori kutatásom célja a roma kisebbséghez tartozó rendőrök siker, illetve sikertelenség törvényszerűségeinek vizsgálata a rendvédelmi szerveknél. Ehhez használtam értelmezési keretként a kötődéselméleti magyarázatokat, amelyek számos potenciális értelmezési lehetőséget kínálnak. A téma értelmezéséhez felhasználtam Barabási Albert-Lászlónak a sikerrel kapcsolatos megállapításait, amelyeket kulcsfontosságú tényezőknek gondolok a társadalmi előmenetelben. Különösen a kisebbségi csoportok, például a cigány származású rendőrök esetében az elsődleges teendők a kiemelkedő teljesítmény következetes fenntartására irányulnak, amely megfelel az elmélet 1. törvényének.

A szervezeten belüli előrejutás folyamatában a tartós és magas színvonalú teljesítmény aktiválhatja a Barabási által leírt további törvények pozitív hatásait, és elősegítheti a strukturális korlátok – például az üvegplafon – fokozatos lebontását. Úgy vélem, hogy a nepotizmus vagy a favoritizmus vizsgálata is szükséges a törvényszerűségek feltárásához. Ugyanakkor a folyamatos, versenyalapú magas teljesítmény közép- és hosszú távon objektív visszacsatolásokhoz vezetnek, és ezek hozzájárulnak az igazságos előmenetelhez és a társadalmi mobilitás előmozdításához. Képszerűen összefoglalva tehát, teljesítménnyel és tanulással el lehet azt érni, hogy a marginalizált helyzetben lévő egyént meghívják az üvegplafonon túlra.

Mindezzel együtt megjegyzendő, hogy a nemzetközi szakirodalomban visszatérő megállapítás, a hátrányos helyzetű és kisebbségi csoportok esetében a társadalmi mobilitás és a szakmai siker elérése gyakran többlet erőfeszítést igényel a többségi társadalom tagjaihoz képest. E jelenség értelmezhető a kumulatív előnyök és hátrányok mechanizmusai felől is (Merton 1968). Ugyanakkor ennek empirikus vizsgálata módszertanilag összetett feladat,

mivel a teljesítmény, az elismerés és a strukturális tényezők hatásai nehezen választhatók el egymástól.

A tanulmány célja, hogy a cigányság társadalmi helyzetére vonatkozó, a közbeszédben gyakran megjelenő értelmezéseket elméleti keretbe helyezze, és azokat egyéni életutak szintjén tegye értelmezhetővé. Ennek érdekében a dolgozat a bemutatott társadalomelméleti és hálózatelméleti megközelítések alkalmazásával vizsgálja a siker és sikertelenség mögött meghúzódó lehetséges mechanizmusokat.

A megközelítés indokoltságát az adja, hogy a mindennapi diskurzusokban ezek az értelmezések jellemzően implicit módon, rendszerezett elméleti háttér nélkül jelennek meg. A tanulmány ehhez kapcsolódóan olyan elemzési szempontokat kínál, amelyek hozzájárulhatnak a jelenség árnyaltabb tudományos értelmezéséhez. Mivel a mindennapi állampolgári diskurzusokban ehhez idő, elméleti felkészültség és reflexív szándék sajnos igen ritkán áll rendelkezésre, jelen írás e hiány pótlására kínál elemzési szempontokat a téma iránt érdeklődő olvasó számára.

Felhasznált irodalom

Bandura, Albert (1997): *Self-efficacy: The Exercise of Control*. New York: W. H. Freeman.

Barabási Albert-László (2019): *A képlet. A siker egyetemes törvényei.* Budapest: Libri.

Bland, Nick et al. (1999): *Career Progression of Ethnic Minority Police Officers.* Police Research Series Paper, 107. London.

Darwin, Charles (1859): *A fajok eredete.* London: John Murray.

Dawkins, Richard (1986): *Az önző gén.* Budapest: Gondolat.

European Commission Education and Training Monitor (2025): *Early School Leaving.* Online: https://op.europa.eu/webpub/eac/education-and-training-monitor/en/monitor-toolbox/themes/early-school-leaving.html

Freud, Sigmund (1923): *Das Ich und das Es.* Leipzig–Wien–Zürich: Internationaler Psychoanalytischer. Online: https://archive.org/details/Freud_1923_Das_Ich_und_das_Es_k

Freud, Sigmund (1930): *Das Unbehagen in der Kultur.* Wien: Internationaler Psychoanalytischer. Online: https://archive.org/details/DasUnbehagenInDerKultur

Hirschi, Travis (1969): *Causes of Delinquency*. Berkeley: University of California Press.

Merton, Robert K. (1968): The Matthew Effect in Science. *Science,* 159(3810), 56–63. Online: https://doi.org/10.1126/science.159.3810.56

Padgett, Margaret Y. – Morris, Kathryn A. (2005): Keeping it "All in the Family:" Does Nepotism in the Hiring Process Really Benefit the Beneficiary? *Journal of Leadership & Organizational Studies,* 11(2), 34–45. Online: https://doi.org/10.1177/107179190501100205

Magyar Rendészet 2026/3. 165–179.
DOI: 10.32577/mr.2026.3.11

RENDÉSZETTUDOMÁNY

The European Customs Authorities in Fighting Tobacco Smuggling

The Perspective of a Possible Harmonisation of European Customs Law Enforcement Aspects as a Factor of Increasing Effectiveness and Efficiency

Kalliopi A. MITROUSI[1]

Purpose: This study investigates the role of European Customs Authorities in addressing tobacco smuggling as a form of organised cross-border crime. It evaluates whether greater harmonisation of EU Customs Authorities' law enforcement could improve effectiveness and efficiency. Tobacco smuggling is presented as a high-priority area closely associated with organised criminal networks and posing a threat to the EU's financial interests.

Methodology: The research employs a doctrinal and policy-oriented legal analysis of EU customs legislation, including the Union Customs Code, the PIF Directive, and the ongoing EU Customs Reform proposals. A three-level analytical framework – policy, legislative, and operational – is applied to assess current levels of harmonisation and pinpoint structural gaps in enforcement across Member States. Comparative illustrations (France, Lithuania, Greece) were selected to represent distinct enforcement models and sanctioning approaches, enabling structured comparison across definitions, liability standards, and sanctioning practices.

Findings: Although customs procedures are largely harmonised, major differences persist in sanctions, investigative powers and operational practices. This fragmentation leads to enforcement inconsistencies and opportunities for "forum shopping", undermining deterrence against organised tobacco smuggling. The proposed reforms – especially the creation of an EU Customs Authority and the partial harmonisation of administrative sanctions – mark progress, but further legislative and operational convergence is necessary.

[1] Customs officer, jurist, e-mail: kallia.kalmit@gmail.com

Value: This study demonstrates that harmonised enforcement enhances customs performance and better protects the EU's financial and security interests, thereby contributing valuable insights to the policy debate on the future of EU customs governance.

Keywords: tobacco smuggling, customs law enforcement, EU customs reform, EU harmonisation

Introduction

Customs authorities, among the oldest agencies, implement similar global processes and legislation. They play a dual role as global authorities for both trade facilitation and control, striking a balance between these mandates within the appropriate structural framework.

The customs regulatory framework is formed in three levels. The first level corresponds to the international approach to the customs framework, primarily under the auspices of the World Customs Organisation (WCO). The Harmonised System (HS) Convention, the Revised Kyoto Convention (RKC), the Norms of Standards to Secure and Facilitate Global Trade (Norms SAFE), the Authorised Economic Operator (AEO) Compendium and the Risk Management Compendium constitute only some examples of the global customs approximation. Furthermore, in the context of the World Trade Organisation (WTO), the Trade Facilitation Agreement (TFA) and the General Agreement on Tariffs and Trade (GATT) also illustrate the global nature of customs objectives as a natural outcome of the globalisation of trade and the dominance of Global Supply Chains.

Besides the "globalisation" of the Customs framework, the next level of approach lies in the development of the "hybrid European phenomenon" and concerns only the 27 Member States (MS). In harmony with European integration, the European Union (EU) customs legislation is a characteristic field of unification since the establishment of the internal market. From the Customs Union to the repealed Community Customs Code (Regulation EC 2913/1992) and to the – in force – Union Customs Code (UCC, Regulation EU 952/2013), the almost absolute approach and unification of customs legislation in the frame of the EU allows pertaining to the so-called "Europeanisation" of customs matters. The EU legislator's option to choose the legal instrument of Regulation to "host" the UCC, with immediate, universal, and fully binding validity in the internal legal systems of the MS, bears witness to his willingness to achieve full unified approximation. Thus, this unification concerns almost not at all the field of customs violations and penalties.

The third level of customs legislation is modulated at the national level, where each State and, within the EU, each EU Member State, formulates its regulatory framework, usually via the formulation of a National Customs Code.

This study uses a qualitative, analytical, and policy-focused method. It relies on secondary data from official legal sources, academic works, and reports from

organisations like OLAF and the European Court of Auditors. The research uses comparative and content analysis to study different customs law enforcement frameworks across EU Member States. By examining laws, policies, and findings, the study identifies differences, assesses their impact, and evaluates harmonisation in the context of the ongoing EU Customs Reform. This method provides a clear view of how legal convergence could make European Customs Authorities more effective against tobacco smuggling.

Customs and tobacco smuggling

At the EU level, Article 3 of the Union Customs Code lists the main roles of European Customs Authorities: collecting duties and taxes; facilitating legal trade; implementing trade policy; controlling illegal trade; fighting smuggling and fraud; and protecting public health, safety and the environment. Undoubtfully, Customs powers primarily include fighting illegal activities, with smuggling being the most characteristic.

Smuggling, especially tobacco smuggling, is a hidden, widespread, and organised crime phenomenon worldwide. Criminology considers it as a "shadow economic activity"(Filippov 2019: 37) with major social impacts, threatening public health, safety, and also EU's and Member State's financial interests. Tobacco harms public health as it is the only legal product that can cause death, as seen, in case of illicit, low-quality products.

According to Article 1 (f) of the World Health Organization's Framework Convention on Tobacco Control (WHO FCTC), under the term "tobacco products" (Nowak 2020: 8) are included products made entirely or partly from tobacco leaves as a raw material, which are manufactured to be used, mostly, for smoking. Moreover, under the term "Illicit tobacco trade" and for the purposes of this paper, the main types of traditional tobacco products are primarily cigarettes and fine-cut tobacco.

Considering the legal treatment in EU level, the Council Directive (EU) 2020/262 of 19 December 2019 laying down the general arrangements for excise duty and also the specific Directive 2014/40/EU of the European Parliament and of the Council of 3 April 2014 on the approximation of the laws, regulations and administrative provisions of the Member States concerning the manufacture, presentation and sale of tobacco and related products must be mentioned, setting up rules mainly about packaging, labelling and traceability.

Illicit tobacco trade includes genuine but contraband products, illicit whites, counterfeit cigarettes, and illegally made and distributed cigarettes within the EU (Council of the European Union 2025: 52). This activity leads to evasion of customs duties, VAT, excise, and other taxes and charges.

Regarding the illicit phenomenon, Figure 1 shows that as Legal Domestic Consumption (LDC) decreases, the consumption of counterfeit and contraband cigarettes steadily increases.

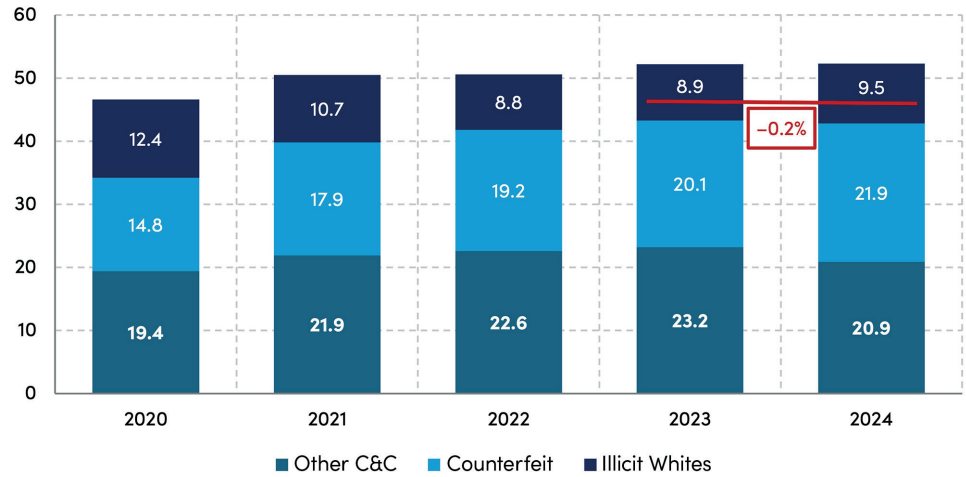

Figure 1: C&C trend by type in 38 European markets, 2020–2024 (bn cigarettes)
Source: KPMG 2025

Additionally, from Figure 2 below, it is quite clearly indicated that there is an increasing tendency of consumption of illicit whites and counterfeit cigarettes.

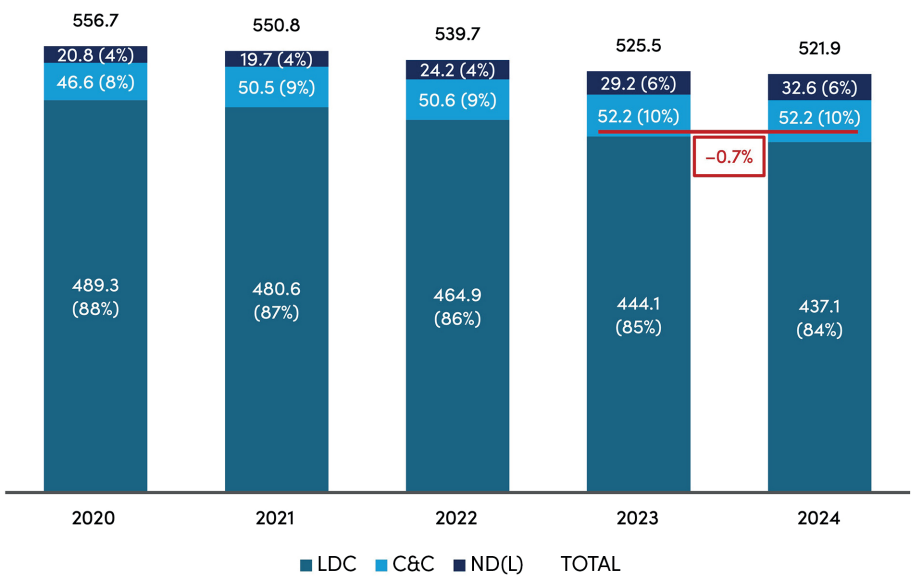

Figure 2: Total manufactured cigarette consumption in 38 European markets, 2020–2024 (bn cigarettes)
Source: KPMG 2025

Key European Institutions, Organisations, Agencies and Bodies such as EPPO, Europol, Eurojust, Frontex, and OLAF (European Commission – European Anti-Fraud Office 2025) combat this phenomenon. Nationally, Customs, Police, and the Coast Guard are the main law enforcement agencies. The almost exclusive competence of customs authorities at the European level in fighting smuggling is illustrated in Figure 3 below, as excise duties smuggling (tobacco, alcohol, energy products and electricity) provides a sole customs competence in a rate of almost 80% (22/27 MS).

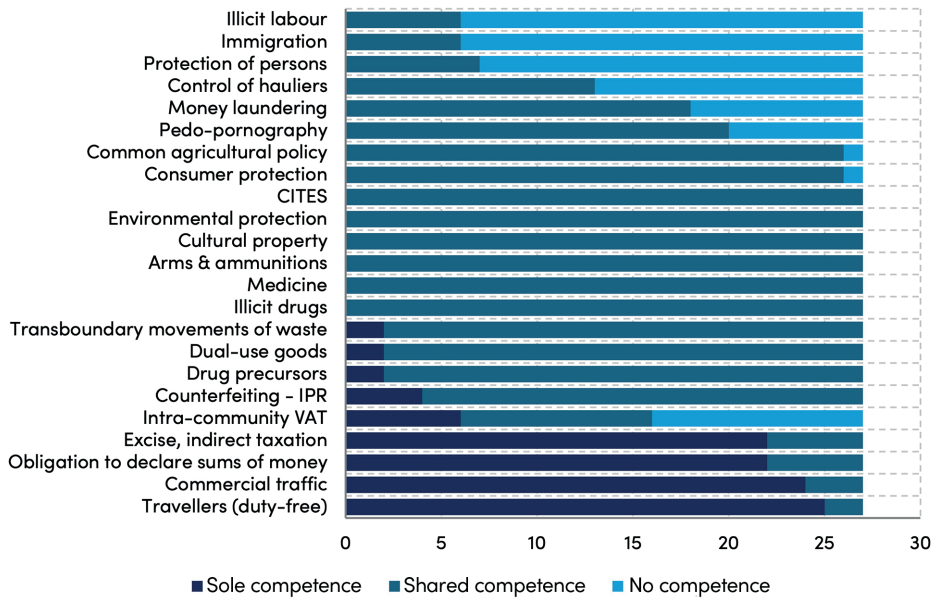

Figure 3: Powers of customs officials in the EU (per number of the 27 MS)
Source: Customs Threat Assessment Council of the European Union, 2025

The contribution of Customs Authorities in tackling the phenomenon is crucial. At the outset, Customs, as global border authorities, are presented as the suitable authorities for tackling global and border crimes, such as smuggling, one of the most characteristic, cross-border traditional customs crimes.

The ways Customs may intervene differ, as they may involve different axes and points, either at the border (land, airport, maritime) or during inland controls, via anti-smuggling teams and mobile customs groups. In particular, Customs intervene in all forms of illegal movement of goods, as operators and guards at all kinds of Border Crossing Points (BCPs), air, land, and maritime, on a random basis or based on risk management systems. A classical case study is where, during a transit declaration and procedure, after a customs physical examination and control, customs officers detect that, among the declared goods and in an in-built false floor of a truck, illicit cigarettes are hidden. Customs also intervene

in cases of circumvention of customs procedures across all EU territory (import, export, special customs regimes and procedures, etc.).

It is worth mentioning that in April 2025, the first Customs Threat Assessment (Council of the European Union 2025) was published, indicating that there is an increase in illicit tobacco flows in the EU via all modes of transport, but with road transport continuing to be the predominant mode. Addressing methods of smuggling, according to the assessment, they could be divided into the following categories:

- Small-time trafficking, where individuals circumvent the allowed threshold to purchase a larger quantity of excisable products.
- "Ant trafficking", where small groups of smugglers traffic the illicit products by carrying out several journeys by all types of transport in a systematic way.
- Large-scale tobacco smuggling and trafficking, which is also conducted via the manufacture of illicit cigarette factories in the EU.

The increasing tendency to establish illegal tobacco factories within EU territory is linked to an increase in seizures of raw tobacco leaves, given that the latter are not considered an excisable tobacco product in all EU countries; therefore, they are not subject to controls. Addressing the resale modes, the "marketing" via darknet and social networks and the distribution via local delivery system or postal, express freight, compete quite effectively with the traditional street selling (Council of the European Union 2025: 53).

Tobacco smuggling: The increase and the connection with organised crime

There is no doubt that over the last few years, the Criminal Gang Networks (CGNs) have entered the "tobacco smuggling game" more aggressively, raising a range of threats and challenges to officials' safety and Customs Authorities' performance.

The reasons tobacco smuggling appears more attractive than other criminal activities, such as drugs, or more interesting than other kinds of excise duty smuggling (energy, alcohol), are primarily the "easier logistics" in terms of transport and the general infrastructure required. Another reason for the increase of the phenomenon is the high profit of the fraudsters, which is aligned by the large prices of cigarettes as a result of the large taxes (Joossens–Raw 1998: 67) and also aligned by the significant differences in prices between MS as a result of the different rates of excise duty. Additionally, the target market is larger and therefore very attractive, as tobacco products are widely consumed, and the predicted sanctions are generally less severe than for other types of offences (Southeast European Law Enforcement Center 2019: 26).

Tobacco smuggling is one of the most common crimes strictly related to organised crime, often forming a part of the global, "poly-crime" phenomenon. Arguing a definition for organised crime, it is unquestionable that every "formulation of a general definition" could be considered as "an endeavor fraught with difficulties" (Antonopoulos–Papanikolaou 2018: 7). However, according to the Council framework Decision 2008/841/JHA of 24 October 2008 on the fight against organised crime, it is almost certain that large

scale tobacco smuggling gangs fall within the "criminal organisation" as a structured association of persons having the intention to commit serious offences in order to gain a direct or indirect benefit, either financial or other material.

The serious threats emerging from the cruel criminal profiles and the tough criminal activities of the smugglers, acting in the frame of Organised Criminal Groups (OCGs), present a continuous challenge against the customs officers who are performing their duties conscientiously and are committed to this fight, even concerning the protection of their own lives. Moreover, the dangers and threats posed by OCGs, in combination with officials' corruption, also affect the effectiveness and performance of Customs in tackling tobacco trafficking and, at the same time, raise questions about the development of an efficient customs law enforcement framework and system.

Aspects of EU Customs Law Enforcement harmonisation (or non-harmonisation?)

Following a three-level approach (policy – legislative – operational) in customs law enforcement matters, it is crucial to identify the specific aspects at the EU level that could support improvements in customs performance in combating organised smugglers.

Primarily, from a wide-open view, the EU *policy,* the integration into the Customs Union and the internal market, the protection of EU financial interests, and the protection of consumers and the environment cover all aspects of tobacco smuggling. Furthermore, the Customs Action Plan (European Commission 2020: 11–12) prioritises the fight against fraud among its crucial axes, thereby suggesting that, at the policy level, law enforcement is fully integrated and unified.

Regarding the *legislative level,* there is a total and absolute harmonisation in customs procedures and in customs debt treatment (e.g. rules regarding the incurrence, recovery, remission) provided by the Union Customs Code (UCC, the Regulation EU 952/2013) and all the relevant regulations and legislation in general, which allows an absolute similar procedural treatment of goods coming from a third country into the EU Customs territory. This approach is also extended to IT systems, as outlined in the Multiannual Strategic Plan for Customs (MASP-C). Thus, the harmonisation does not include the area of infringements and sanctions, which constitutes a real paradox, given this "divergent enforcement legislation to affect the EU duty recovery system" (Anaboli 2018: 276). Therefore, smuggling is not a harmonised infringement and is not punished with the same penalties among MS.

In particular, the only UCC provision that addresses customs infringements and sanctions is Article 42 UCC, which obliges the MS to adopt penalties that are "effective, proportionate and dissuasive", while the second paragraph provides a "mild" provision regarding administrative penalties. Under this approach, the European customs legislation conserves and maintains the significant divergences and substantial differences between Member States. The national implementation of Article 42 UCC traverses the separate national legal systems of MS and the special features of each, creating a patchwork that is non-uniform, confusing and distorting. Nevertheless, the only control that can be

applied is the inspection by the Court of Justice of the European Union (CJEU) regarding compliance with the principles of effectiveness, proportionality and deterrence provided for in Article 42 UCC (Desplanques – de Franssu 2018: 307).

Regarding the *operational level,* it is justifiably indicated that there is also a lack of harmonisation in customs controls, which impacts the effectiveness of European customs law enforcement, says the European Court of Auditors (ECA) Special Report (2021). Different competences, different powers *(power of research-inspection, investigative measures, detention, seizure, control on persons and documents, physical examination of goods, examination of accounting records of a natural person or a legal entity, criminal investigation, access in premises and private places, pursuit, sampling),* divergent working methods, disparity in equipment and control means *(X-ray equipment,dogs, drones, cameras, mobile labs),* different use of technology, diversified risk management systems and as well diversified training and professional standards, configure a frame of disparity at the practical, on-the-field implementation, raising reservations about the EU customs cooperation effectiveness, especially in tackling cross-border crimes such as smuggling.

Consequences of the lack of harmonisation at the legislative and operational levels

Although sanctioning systems were traditionally considered part of the core of sovereignty, an absolute national field, the consequences of the lack of harmonisation in customs law enforcement are so serious that this approach must be reconsidered. This absence of uniformity, which concerns not only smuggling but also in general customs infringements, leads to inconsistency of treatment of rule-breakers and creates distortion of competition, striking the EU structural base, the internal single market (Antonini – Ioachimescu-Voinea 2023: 440).

Moreover, the divergent, heterogeneous implementation of European customs legislation results in inefficient enforcement of measures to tackle cross-border crime. It is important to mention the phenomenon of "customs shopping" (forum shopping), in which the smuggler chooses the country with lower penalties, selecting entry points with less control and fewer penalties. In any case, the different legislative framework in the MS affects smuggling patterns, particularly smuggling routes (Theologi 2024: 198), making it easier for the perpetrators to escape.

The lack of harmonisation at the legislative and operational levels is highlighted in detail in the ECA Special Report (2021), which illustrates the uncertainty that inefficient harmonisation of customs controls among MS and risk management systems hampers the EU's budget and financial interests.

In other words, the lack of harmonisation at legislative and operational levels of EU customs law enforcement entails that the common, harmonised policy and strategic targets are almost condemned to remain "dead letter".

Smuggling: The legislative approach

Considering the previously noted disparity in the customs violations framework at the EU level, and the attempt to provide a comprehensive definition of smuggling, it could be argued that 27 MS with different legal systems yield 27 different definitions. In any case, providing a common core of definition of smuggling, that could be *any action for the avoidance of customs and excise duties and taxes in general and for the evasion of prohibition and restriction rules,* in other words, smuggling could be defined as "the evasion of customs and excise duties on goods by all kind and types of circumvention" (Merriman 2021).

Beside the disparity in definitions, many divergences refer also to the nature of the applicable infringement, administrative or criminal, or even dual, to the extent of the smuggling objective, if for example smuggling covers only goods from third country products or, in case of excise duty products, could also cover products from other EU MS, while other problematic points concern the presence of intention or negligence, elements of careless behaviour or not, the time limitation, the liability of legal persons, the possibility of legal settlement (Anaboli 2018: 275) and, of course, there are many significant diversities on sanctions.

Customs infringements, including smuggling, are punished in all MS, more or less, in a similar or different manner, with administrative or criminal sanctions, or both. In particular, smuggling is treated by some countries as a criminal offence, by others as an administrative violation, and by others as a dual infringement (administrative and penal).

For example, in France, smuggling is considered the illegal importation of goods without their presentation to customs authorities, or any other act assimilated to smuggling, which is a first-class major offence under Article 414 of the French customs code and is sanctioned by imprisonment.

In Lithuania, smuggling is provided and sanctioned with a fine by the Code of Administrative Offences, but in case of overrun of the value of smuggled goods over a specific limit, the offence becomes a criminal offence (Juozaitis 2018: 294).

In Greece, smuggling constitutes in parallel a dual offence, administrative and criminal, and the Greek National Customs Code provides that the relevant procedures, administrative and penal, are going on in parallel and independently. The challenging point in the Greek national approach to smuggling concerns another very interesting parameter: the influence of EU law on the national legal systems of MS. The question is whether national legal systems should still be considered national, given that EU law permeates many aspects of national legal systems and transforms them. This penetration, as a result of the principle of primacy of EU law, is carried out through the EU Treaties, the general principles of EU law, the jurisprudence of CJEU and of the European Court of Human Rights, the Charter of Fundamental Rights of the EU and the European Convention on Human Rights (ECHR). In this context, it is worth mentioning the influence of the *ne bis in idem* principle (Article 50 of the Charter, Protocol 7 of ECHR) in Greek customs legislation since it was considered by the European Court that Greek smuggling offence has in any case a criminal nature. Therefore, the Greek legislator maintained the dual nature of smuggling but made some modifications to the National Customs Code of Greece (Law 5222/2025, 2025) to mitigate the effects of *double jeopardy* in the national legal system.

In this context of lack of convergence in European smuggling law enforcement, another important topic that arises is, actually, whether the fight against the illicit trade of tobacco products can be primarily and more effectively conducted through the enforcement of criminal law rather than through administrative tax law. The EU legislator has already provided the appropriate answer through the PIF Directive.

The criminal minimum harmonisation of smuggling

While Customs disputes about the way, the level and the grade of customs harmonisation in violations and sanctions, the EU legislator has already ensured the protection of EU financial interests via the PIF Directive. The Directive (EU) 2017/1371 (2017) under the legal basis of Article 83 of the Treaty on the Functioning of the European Union (TFEU), has introduced a basic approach in European penal law regarding the protection of EU financial interests, leading to an obligatory revision of all national criminal customs legislation (Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union 2016). Although the target of this Directive is not the harmonisation of customs infringements and sanctions, smuggling mainly falls into the applicable area of the PIF criminal offences. Smuggling (most types) in principle falls within Article 3 paragraph 2 (c) of the Directive if the threshold of 10,000 euros of damage against the EU budget is met, forcing MS to proceed to criminalise. However, the legally correct transposition of the Directive's provisions into the MS legal systems is another, different topic.

The EU customs reform and the perspective of law enforcement harmonisation

Since May 2023, there has been an ongoing Customs reform initiated by the Commission, which is probably the most ambitious reform of the EU Customs Union since its establishment in 1968. EU Customs Reform came out as a result of the increasing trade volumes, the "explosion" of e-commerce, the increase of standards that must be checked on borders (e.g. Digital Product Passports, Carbon Border Adjustment Mechanism) and the new challenges appearing that require a daring step, which will reshape and deepen customs union, pushing to a new vision of EU Customs Authorities "acting as one".

The ongoing reform includes, among others, the reform of the Union Customs Code, the creation of the European Union Customs Authority (EUCA), with crucial tasks related to risk management, restrictive measures, crisis mechanism, operational support and coordination (Schippers 2023), and the creation of the EU DATA Hub. The latter will be a central digital platform, replacing MS's disparate Information Technology (IT) systems, a centralised portal for submitting data to Customs authorities, and providing a 360-degree overview of the supply chains of economic operators. Furthermore, regarding the UCC reform specifically, the Proposal for UCC (P-UCC) also includes provisions for a minimum level of legislative harmonisation at the customs administrative infringements and sanctions level.

The idea of harmonising the customs sanctions system is not new; the first systematic endeavour was made in 2013 with the proposal of a Directive COM 2013 884 final (European Commission 2013). This legal attempt was based on the primary idea of dividing all customs (administrative) infringements into three categories, each linked to the level of liability. This Proposal met resistance mainly from the Council and from industry, suggesting that the lack of an "official public consultation with stakeholders" was a strong reason for its withdrawal (Muñiz 2018: 273). In any case, this attempt shed light upon the important diversities in terms of nature and scope of infringements and penalties (Desplanques – de Franssu 2018: 304).

Regarding the ongoing P-UCC, the scope is partial harmonisation at the administrative level, with a common core of acts listed as administrative customs infringements and penalties related to the intentional or negligent perpetration. Considering the configuration of the relation between the minimum harmonised customs penal infringements (PIF Directive) and the upcoming new provisions of the under-reform UCC, some indications may emerge. Considering that in the P-UCC criminal harmonisation is not provided, there is always the possibility of overlap with Directive PIF EU 2017/1371. In particular, intentional conduct for the evasion of customs duties (as smuggling), which is also regulated in the PIF Directive (Lux–Wemmer 2025: 340), could also fall into P-UCC (e.g. the provision of falsified information or documents submitted to customs authorities), probably also giving rise to the problem of incompliance with the *ne bis in idem* principle. Consequently, the necessity of approach, unification and harmonisation must include both criminal and administrative customs violations.

Moreover, according to academic literature, in order to reach this substantive harmonisation, the minimum core and standards of approach must not only be exhausted in definitions of violations and sanctions, but it must be widened to procedural rules, as rules of evidence and burden of proof, and voluntary discretion (Rovetta–Villante 2018: 344). Therefore, the particular and complex nature of customs violations and sanctions requires the creation of a "proper multilevel, multisource complex system of procedural and substantial law" customs penalty system (Rovetta–Villante 2018: 345) in order to implement the unique Article 42 of UCC for "effective, proportionate and dissuasive customs penalties".

In any case, the EU can be in the position to achieve the harmonisation of customs law enforcement from a criminal and non-criminal perspective because it has, all these years, "gained a solid competence to do so" (Antonini – Ioachimescu-Voinea 2023: 441).

With a view to the future, in the concept of the ongoing EU customs reform and the promising creation of the EUCA, according to the provisions of the P-UCC, the EUCA will be mandated also to support customs authorities in harmonising controls and risk management and therefore enhancing the enforcement of EU legislation (Lyons 2024).

Additionally, the legislative approximation must go further to the operational level, including enforcement procedures, the powers of customs officers (control, detection, prosecution's support), and working methods, equipment, and technology instruments.

In this context of an operational approach and perspective, it is worth mentioning the European Union Customs Alliance for Borders (EUCAB), which, in a way, serves

as the successor to the Customs Eastern and South-Eastern Land Border Expert Team (CELBET). EUCAB is an expert team, on a voluntary basis, staffed by customs experts from all MS, established under the EU Customs Programme, with the main purpose of enhancing operational cooperation at ports, land, and air borders between Member States and third countries. It consists of six working units: four operational units (Air & Post, Maritime, Land, and Mobile Cooperation), supported by two cross-sectional units (Coordination and Support). The goals are to strengthen operational efficiency and facilitate the exchange of best practices.

Last but not least, from the perspective of EU law enforcement harmonisation, risk management (RM) is undoubtedly one of the key factors that Customs administrations can leverage to meet the demands and challenges of the 21st century. The data-driven, intelligence-enabled RM framework lies at the core of every modern Customs administration. In this concept, the RM area, the information-intelligence network of Customs, provides another objective for a common approach. From the implementation of the Common Risk Criteria (CRC) and the Customs Risk Management Framework (CRMF), including the Financial Risk Criteria (FRC) Framework [Article 46, Regulation (EU) No 952/2013; Article 36–40, Commission Implementing Regulation (EU) 2015/2447], and all the information and data coming within the frame of WCO (RILO alerts) or within the frame of EU cooperation (Europol, Eurojust, OLAF), the creation of EU Customs Data Hub and the possibility of centralised risk management (Arendsen 2024) it is expected to push the EU Customs Authorities to the next level of Customs RM, by providing an enormous database operationally managed by EUCA.

Conclusion

Tobacco smuggling, as an increasingly global criminal phenomenon strongly linked to organised crime, should be tackled at a supranational level by effective law enforcement authorities. In the EU context, and given their crucial competences, Customs Authorities appear to be the appropriate authorities to combat this serious crime, provided they act, at the legislative and operational levels, in a similar and unified manner. The approach and possible harmonisation of customs infringements and sanctions at the EU level is a really "heavy task" with no certain outcomes or guaranteed success, as alike as appears the approach of EU Customs Authorities at the operational level. Nevertheless, the effectiveness and efficiency of customs law enforcement in tackling tobacco smuggling and, in general, cross-border customs crimes and infringements require "daring steps", brave compromises, and national retreats.

References

Anaboli, Panayota (2018): Customs Law Violations and Penalties in Europe/Where Do We Stand After Fifty Years of Customs Union? *Global Trade and Customs Journal,* 13(7/8), 274–280. Online: https://doi.org/10.54648/GTCJ2018032

Antonini, Renato – Ioachimescu-Voinea, Mihai (2023): EU Customs Reform: A Bridge Over Troubled Waters and Towards Sanctions Harmonization? *Global Trade and Customs Journal,* 18(11/12), 437–443. Online: https://doi.org/10.54648/GTCJ2023060

Antonopoulos, Georgios A. – Papanicolaou, Georgios (2018): *Organized Crime: A Very Short Introduction.* Oxford: Oxford University Press. Online: https://doi.org/10.1093/actrade/9780198795544.001.0001

Arendsen, Rex (2024): Towards Digital Transformation of EU-Customs? *Global Trade and Customs Journal,* 19(6), 403–412. Online: https://doi.org/10.54648/GTCJ2024047

Council of the European Union (2025):*Customs Threat Assessment.* Luxembourg: Publications Office of the European Union. Online: https://doi.org/10.2860/2287358

Desplanques, Freddy – De Franssu, Amélie (2018): Overview of the French Customs Infringements and Sanctions and the Question of Possible Harmonization. *Global Trade and Customs Journal,* 13(7/8), 304–309. Online: https://doi.org/10.54648/GTCJ2018036

European Commission (2020): *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council and the European Economic and Social Committee: Taking the Customs Union to the Next Level: A Plan for Action.* COM(2020) 581 final. Online: https://taxation-customs.ec.europa.eu/document/download/612d7854-7c3f-4bf8-a580-6029fc816024_en?filename=customs-action-plan-2020_en.pdf

European Commission [s. a.]: *The Customs Action Plan – Supporting EU Customs to Protect Revenues, Prosperity and Security.* Online: https://taxation-customs.ec.europa.eu/customs-action-plan-supporting-eu-customs-protect-revenues-prosperity-and-security_en

European Commission – European Anti-Fraud Office (2025): *OLAF Report 2024.* Luxembourg: Publications Office of the European Union. Online: https://doi.org/10.2784/0067317

European Court of Auditors (2021): *Customs Controls. Insufficient Harmonisation Hampers EU Financial Interests.* Special Report No. 04, 2021. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Online: https://doi.org/10.2865/839224

Filippov, Stanislav (2019): The Smuggling of Tobacco Products in Europe: Criminogenic Potential Capacity. *Baltic Journal of Law & Politics,* 12(1), 35–61. Online: https://doi.org/10.2478/bjlp-2019-0002

Joossens, Luk – Raw, Martin (1998): Cigarette Smuggling in Europe: Who Really Benefits? *Tobacco Control,* 7(1), 66–71. Online: https://doi.org/10.1136/tc.7.1.66

Juozaitis, Mantas (2018): Lithuania and EU Harmonization of Customs Infringements. *Global Trade and Customs Journal,* 13(7/8), 290–295. Online: https://doi.org/10.54648/GTCJ2018034

KPMG (2025): *Illicit Cigarette Consumption in Europe. Results for the Calendar Year 2024.* 11 June 2025. Online: https://www.pmi.com/resources/docs/default-source/itp/illicit-cigarette-consumption-in-europe-2024-results.pdf

Lux, Michael – Wemmer, Benedikt (2025): Administrative Customs Sanctions under the Proposed EU Customs Reform. *Global Trade and Customs Journal,* 20(5), 332–344. Online: https://doi.org/10.54648/GTCJ2025062

Lyons, Timothy (2024): The Proposed EU Customs Authority: A New Agency in a New System. *Global Trade and Customs Journal,* 19(6), 362–370. Online: https://doi.org/10.54648/GTCJ2024049

Merriman, David (2001): Understand, Measure, and Combat Tobacco Smuggling. In De Beyer, Joy A. – Yurekli, Ayda A. (eds.): *Economics of Tobacco Toolkit, Tool 7.* Washington, D.C.: World Bank Group. Online: https://documents.worldbank.org/curated/en/418961468163740317

Muñiz, Pablo (2018): EU Harmonization of Customs Infringements and Sanctions Is Needed but the EU Must Proceed with Caution. *Global Trade and Customs Journal,* 13(7/8), 272–273. Online: https://doi.org/10.54648/GTCJ2018031

Nowak, Celina ed. (2021): *Combatting Illicit Trade on the EU Border. A Comparative Perspective.* Cham: Springer Nature. Online: https://doi.org/10.1007/978-3-030-51019-0

Rovetta, Davide – Villante, Vincenzo (2018): Harmonization of Customs Law Penalties in the European Union: Have the EU Institutions at All Realized It Is a Multilevel, Multisource Complex System? Some Reflections Based on the Italian Case. *Global Trade and Customs Journal,* 13(7/8), 343–346. Online: https://doi.org/10.54648/GTCJ2018040

Schippers, Martijn L. (2023): Proposals to Reform the EU Customs Union. *EC Tax Review,* 32(6), 253–262. Online: https://doi.org/10.54648/ECTA2023031

Southeast European Law Enforcement Center (2019): *Report on the Situation of Cigarettes and Tobacco Smuggling in Southeast Europe.* SELEC. Online: https://www.selec.org/wp-content/uploads/2019/08/SELEC_2019-Annual-Report-on-the-Situation-of-cigarettes-and-tobacco-smuggling-Public-version.pdf

Theologi, Vasiliki (2024): Cross-border Tobacco Smuggling: Case Study of Eastern Macedonia and Thrace Region of Greece. *Borders in Globalization Review,* 6(1), 195–201. Online: https://doi.org/10.18357/bigr61202421755

Legal sources

Charter of Fundamental Rights of the European Union2012/C 326/02. Online: https://eur-lex.europa.eu/eli/treaty/char_2012/oj/eng

Commission Implementing Regulation (EU) 2015/2447 of 24 November 2015 laying down detailed rules for implementing certain provisions of Regulation (EU) No 952/2013 of the European Parliament and of the Council laying down the Union Customs Code. Online: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg_impl/2015/2447/oj/eng

Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union (2016). Online: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:9e8d52e1-2c70-11e6-b497-01aa75ed71a1.0006.01/DOC_3&format=PDF

Council of Europe (1950): Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (European Convention on Human Rights). Online: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_ENG

Council Directive (EU) 2020/262 of 19 December 2019 laying down the general arrangements for excise duty (recast). Online:https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2020/262/oj/eng

Council Framework Decision 2008/841/JHA of 24 October 2008 on the fight against organised crime. Online: https://eur-lex.europa.eu/eli/dec_framw/2008/841/oj/eng

Council Regulation (EEC) No 2913/92 of 12 October 1992 establishing the Community Customs Code. Online: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/1992/2913/oj/eng

Directive (EU) 2017/1371 of the European Parliament and of the Council of 5 July 2017 on the fight against fraud to the Union's financial interests by means of criminal law. Online: https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2017/1371/oj

Directive 2014/40/EU of the European Parliament and of the Council of 3 April 2014 on the approximation of the laws, regulations and administrative provisions of the Member States concerning the manufacture, presentation and sale of tobacco and related products and repealing Directive 2001/37/EC. Online: https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2014/40/oj/eng

European Commission (2013): *Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on the Union legal framework for customs infringements and sanctions.* COM(2013) 884 final. Online: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52013PC0884

Law 5222/2025: National Customs Code and other provisions [Nomos 5222/2025: Ethnikós Teloneiakós Kódikas kai loipés diatáxeis]

Regulation (EU) No 952/2013 of the European Parliament and of the Council of 9 October 2013 laying down the Union Customs Code (recast). Online: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2013/952/oj/eng

This page intentionally left blank.

Magyar Rendészet 2026/3. 181–198.
DOI: 10.32577/mr.2026.3.12

RENDÉSZETTUDOMÁNY

Generációs diverzitás mint stratégiai erőforrás

Konfliktusmegelőzés és vezetői technikák a rendvédelemben

Generational Diversity as a Strategic Resource

Conflict Prevention and Leadership Techniques in Law Enforcement

M. TAKÁCS Péter[1]

Bevezetés: A rendvédelmi szervezetekben a generációs különbségek kérdése az utóbbi évtizedekben egyre hangsúlyosabbá vált a társadalmi változások, a digitalizáció és az eltérő értékrendek következtében. A szakirodalom részletesen tárgyalja a generációk közötti eltéréseket, azonban kevesebb figyelem irányul arra, hogy ezek miként befolyásolják a konfliktusmegelőzést, a szervezeti kohéziót és a vezetői gyakorlatot a rendvédelmi szervekben.

Célkitűzések: A tanulmány célja a generációs diverzitásból eredő szervezeti kihívások feltárása, valamint azon tréningmódszerek, vezetői technikák és szervezeti megoldások bemutatása, amelyek elősegíthetik a konfliktusok megelőzését és a hatékony együttműködést a rendvédelemben.

Módszertan: A kutatás kvalitatív szakirodalom-elemzésre épül, amely hazai és nemzetközi szakirodalmak, vezetéselméleti modellek, rendvédelmi kutatások és generációmenedzsmenttel kapcsolatos tanulmányok feldolgozásával vizsgálja a generációs különbségek szervezeti hatásait. A tanulmány elemzi az adaptív és transzformációs vezetés, a mentorálás, a konfliktuskezelő tréningek, valamint a szervezetikultúra-fejlesztés szerepét a rendvédelmi szervek működésében.

Eredmények: Az elemzés rámutatott arra, hogy a generációs különbségek a rendvédelmi szervezetekben egyszerre jelentenek konfliktusforrást

[1] Doktori hallgató, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar Hadtudományi Doktori Iskola, e-mail: eltetaki@vipmail.hu

és stratégiai erőforrást. Az idősebb generációk tapasztalata, lojalitása és hierarchiatisztelete, valamint a fiatalabb generációk digitális kompetenciái és rugalmassága egymást kiegészítő tényezőként jelennek meg. Az eredmények szerint a generációs érzékenyítő tréningek, a konfliktuskezelő és csapatkohéziós programok, továbbá az adaptív és transzformációs vezetői technikák jelentősen hozzájárulnak a szervezeti együttműködés javításához és a konfliktusok csökkentéséhez. A kutatás hangsúlyozza továbbá a tudásmenedzsment, a fordított mentorálás és a vegyes korosztályú munkacsoportok szerepét a szervezeti tanulás és innováció erősítésében.

Konklúzió: A tanulmány megállapítja, hogy a generációs diverzitás megfelelő kezelése a rendvédelmi szervezetek hosszú távú stabilitásának és hatékony működésének egyik kulcstényezője. A tréningek, a korszerű vezetői technikák és a tudatos szervezeti kultúrafejlesztés együttes alkalmazása lehetővé teszi, hogy a generációs különbségek ne konfliktusforrásként, hanem szervezeti erőforrásként jelenjenek meg. A jövőbeni kutatások számára fontos irány lehet a generációspecifikus vezetési modellek gyakorlati hatékonyságának empirikus vizsgálata a rendvédelmi szervezetekben.

Kulcsszavak: generációs diverzitás, konfliktusmegelőzés, vezetői technikák, rendvédelem, szervezeti kultúra

Introduction: The issue of generational differences within law enforcement organisations has become increasingly significant due to social transformation, digitalisation, and changing value systems. Although existing literature extensively discusses intergenerational differences, less attention has been paid to how these differences influence conflict prevention, organisational cohesion, and leadership practices in law enforcement agencies.

Objectives: The aim of this study is to explore the organisational challenges arising from generational diversity and to present training methods, leadership techniques, and organisational solutions that may support conflict prevention and effective cooperation in law enforcement organisations.

Methodology: The study is based on qualitative literature analysis, examining national and international academic sources, leadership theories, law enforcement studies, and generational management research. The paper analyses the role of adaptive and transformational leadership, mentoring systems, conflict management training, and organisational culture development in the functioning of law enforcement organisations.

Results: The findings indicate that generational differences within law enforcement organisations represent both potential sources of conflict and strategic organisational resources. The experience, loyalty, and hierarchical orientation of older generations complement the digital competencies and flexibility of younger generations. The results demonstrate that generational awareness training, conflict management and team cohesion programes, as well as adaptive and transformational leadership techniques, significantly

improve organisational cooperation and reduce workplace conflicts. The study also highlights the importance of knowledge management, reverse mentoring, and mixed-age work teams in strengthening organisational learning and innovation.

Conclusion: The study concludes that the effective management of generational diversity is a key factor in ensuring the long-term stability and operational effectiveness of law enforcement organisations. The combined application of training programmes, modern leadership techniques, and conscious organisational culture development enables generational differences to function as organisational assets rather than sources of conflict. Future research should focus on the empirical examination of generation-specific leadership models and their practical effectiveness within law enforcement institutions.

Keywords: generational diversity, conflict prevention, leadership techniques, law enforcement, organisational culture

Bevezetés

A 21. századi munkahelyi környezetet alapvetően meghatározza a generációk sokszínű együttélése. Az egyes korosztályok eltérő történelmi korszakokban nőttek fel, más-más társadalmi és gazdasági körülmények formálták őket, különböző információs, kommunikációs technológiákat használtak, és eltérő módon szocializálódtak a munkához való viszonyukban. Karl Mannheim klasszikus generációelmélete szerint a közös történelmi élmények és társadalmi kontextusok alakítják ki azokat a korszakokat, amelyek hosszú távon meghatározzák az egyének gondolkodását, értékrendjét és viselkedését. Ez az elmélet különösen releváns a rendvédelmi szervezetek esetében, ahol több generáció együttműködése elengedhetetlen a közös célok megvalósításához. A rendvédelmi szervezetek sajátos környezetet jelentenek, hiszen itt a hierarchia, a fegyelem, a szolgálati szabályok betartása és a gyors döntéshozatal életbevágó. Egy ilyen közegben a generációs különbségek kezelésének hiánya nem csupán hatékonysági problémát jelenthet, hanem a szolgálat biztonságát és a társadalmi bizalmat is veszélyeztetheti. Az idősebb kollégák tapasztalata és lojalitása, valamint a fiatalabb generációk dinamizmusa és digitális kompetenciái egyaránt értéket képviselnek. Ezek összehangolása azonban tudatos vezetői, szervezeti és képzési stratégiákat igényel.

Globalizáció és demográfia mint problematika

A Jacques Delors által vezetett Nemzetközi Bizottság jelentése szerint óriási nyomás nehezedik az oktatás szegmensére: „hiszen míg a 15 évnél fiatalabbak száma 1950-ben 700 millió volt, ez 1990-ben már 1,7 milliárdra emelkedett” (Majzik 1997: 4), és ez a szám a mai napig növekvő tendenciát mutat. Ebben az összefüggésben is az oktatás szerepe nagymértékben felértékelődik és fontossá válik a 21. században.

De milyen szerepet is kell, vagy kellene betöltenie az oktatásnak ebben a változó klímájú 21. században? A kérdés felvetése jogos, és adekvát választ kell adni reá, hiszen ez elemzésem kiindulópontja is egyben. „A jövő számos kihívása közül talán az oktatás a leginkább nélkülözhetetlen ütőkártya a kezünkben, amelynek segítségével az emberiséget a béke, a szabadság és a társadalmi egyenlőség felé terelhetjük" (Majzik 1997: 4).

Delors rámutat arra az összefüggésre is, hogy a „holnap társadalmának" (a 21. századi éra) létrehozása érdekében az emberi képzeletnek meg kell előznie a technikai fejlődést, az egész életen át tartó oktatásnak központi helyet kell kapnia a társadalomban. A jelentés, bár nem szól a kelet-közép-európai országok (posztszocialista államok) társadalmi és pedagógiai viszonyairól, annyi összegzésként elmondható, hogy az abban benne rejlő „új éra koncepciója" az erkölcsre s a tág teret kapott tudásra próbál építkezni.

Emellett nevelő célzatai is vannak a 21. századi problémamegoldásnak, tudniillik az, hogy a különböző civilizációk szellemi értékeinek tiszteletére nevelje az ifjúságot, aminek hatására ellensúlyozni lehetséges a globalizáció negatív tendenciáit. A globalizáció és a demográfiai problémák mellett számos más, összetett kihívás is megjelenik a 21. századi társadalomban, különösen a fiatalok életében. Ezek a modern kori problémák új megoldási lehetőségeket és alkalmazkodást követelnek meg mind a társadalomtól, mind pedig az ifjúságtól. Ilyen problémacentrumnak tekinthető a következőkben bemutatandó családi (társadalmi) kötelékfelbomlás és a szocializáció kérdése.

Társadalmi kötelékfelbomlás és szocializáció

21. századi társadalmunkra egyaránt jellemzők az anyagi és a szellemi kötelékek elszakadásai az egyének és csoportok mindennapi életteréből, amelyek magában hordozzák a társadalmi kapcsolatok válságának erózióját, ami erősen próbára teszi az egyéni és csoportos szocializációt.

A közösségi kapcsolatok megszakadása (Ortmeier 1996, vö. Ortmeier 2002), az etnikai csoportok közötti konfliktusok számának drasztikus emelkedésében – a századvég legjellemzőbb vonásaként – is megnyilvánul. Kihívást jelent ez a politika, de az oktatási rendszer számára is, amelynek feltétlenül ki kell jelölnie a társadalmi mozgásokban betöltött szerepét. Az oktatás az egész világon azt a hivatást vállalja magára, hogy társadalmi kötődéseket hozzon létre emberek és az embercsoportok között, és ennek hatására, tiszteletben tartva azok sokféleségét, eltérő szocializációs – valamint kulturális értékpluralizmusukat. Ebben az összefüggésben az a megállapítás tehető, amelyet maga Delors is vall, miszerint az oktatásnak fő célja tehát, hogy „mindenki számára biztosítsa a tudatos és tevékeny polgárrá váláshoz szükséges eszközöket, s ez a cél csak demokratikus társadalmi keretek között valósulhat meg".

Ehhez azt tehetjük hozzá, hogy az oktatás a társadalmi kapcsolatok válságának ellenszerévé is válhat, ha tudomásul vesszük az egyének és a csoportok sokféleségét. E felismerés nyomán fontos, hogy elkerülje a kirekesztést, és tudatosan olyan értékeket és normákat alakítson ki, amelyek hozzájárulnak a társadalmi kohézió megerősítéséhez.

Emellett még számtalan feladattal kell megismertetnie az ifjúságot az iskolának, hogy a társadalom számára is hasznos, 21. századi ifjúsági nevelést nyújthasson diákjai

részére. A 21. századra fókuszáló társadalmi-iskolai feladatok lehetnek (csak említésszerűen):

- az ifjúság megismertetése a vallásokkal, valamint az ideológiákkal (a sokszínű plurális társadalmi tér és a kooperatív aktivista társadalmi kohézió megteremtésért);
- a különböző kultúrák megbecsülésén (toleranciáján és elfogadásán) alapuló és kiépülő új pedagógiai koncepció;
- az ifjúság felkészítése az adott társadalomban majdan betöltendő társadalmi szerepükre – amely aktív állampolgárra nevelést jelent, amely egyben hozzájárul a demokratikus társadalmi viszonyok megismeréséhez és elsajátításához. Ebben a légkörben játékos formákban készülhetnek fel a gyerekek (maga az ifjúság) megtanulni a közösségi élet kereteit egy demokratikus társadalomban.

Delors értelmezési keretében azért, hogy a jövő század e kihívásokra megfelelően reagáljon, és adekvát választ tudjon adni a 21. században felmerülő kihívásokra, a következő négy alapfeladatot kell teljesítenie: „minden embernek meg kell tanulnia ismereteket szerezni, meg kell tanulnia dolgozni, meg kell tanulnia együtt élni, s meg kell tanulnia élni" (Majzik 1997: 8).

Az előbbiekben megemlítettem a globalizáció és demográfia problémáját, az ebből fakadó társadalmi kötelékfelbomlást és az ehhez kapcsolódó szocializációt mint a 21. századra jellemző problématípusokat. Lépjünk tovább a társadalmi kihívások terepasztalára!

A társadalmi kihívások mint kontextus

> „A társadalomban mindig lesznek problémák, amelyek közül az egyiket jobban, a másikat kevésbé tudjuk kezelni. A társadalmi élet dinamikáját a különféle problémák közötti horzsolódások adják. Ha teljesen absztrakt módon gondolkodunk, akkor cinikus módon azt kellene mondani, hogy ha nem lennének ellentmondások a társadalomban, akkor az fagyott állapotba kerülne. De ez a veszély egyelőre nem fenyeget bennünket" (Gombár Csabát idézi Mayer 2006: 202).

A tanulmányom mottójául is választott idézet jól szemlélteti azt a problematikát, amelyet körül kívánok járni: az ifjúsággal szemben álló társadalmi kihívásokat és ezeknek kapcsolatrendszereit. Minthogy vizsgálati tárgyam igencsak komplex rendszer, annak többfajta aspektusát is meg kívánom ragadni a téma minél tágabb spektrumában értelmezve. Melyek ezek a többfajta aspektustípusok (eltérő nézőpontok)? Melyek lehetnek azok a releváns társadalmi kihívások, amelyek a 21. században meghatározzák – és átformálják – az ifjúság viszonyát a társadalomban támasztott kihívásokkal szemben? S milyen lehet egy 21. századi pedagógiai koncepció?

Generációs különbségek a rendvédelmi szervezetekben

A generációs különbségek vizsgálata során a szakirodalom többnyire a *baby boom* az X, Y és Z generációt különíti el. A rendvédelmi állományban gyakran még mindig jelen vannak az X generáció képviselői, akik a 70-es és 80-as években szocializálódtak, valamint a Y és Z generáció tagjai, akik a digitális forradalom idején léptek a munkaerőpiacra (Csutorás 2020; Ludányi 2025).

Az idősebb generációk tagjai sokszor a munkahelyi lojalitást, a stabilitást és a hierarchia tiszteletét helyezik előtérbe. A rendvédelmi szervezetben ez a megközelítés a szabályokhoz való erős ragaszkodásban, a fegyelem hangsúlyozásában és a hosszú távú elköteleződésben jelenik meg. A fiatalabb generációk ezzel szemben gyakran nagyobb hangsúlyt fektetnek az önmegvalósításra, a rugalmas munkavégzésre, az azonnali visszajelzésekre és az új technológiák alkalmazására, munkahelyi környezetben való mielőbbi adaptálására.

A pszichológiai különbségek is szembetűnők: míg az idősebbek sokszor nagyobb frusztrációt élnek meg a gyors változások során, addig a fiatalabbak számára természetesebb a folyamatos változás, viszont kevésbé tolerálják a merev struktúrákat. Az értékrendbeli eltérések tehát közvetlenül kihatnak a mindennapi munkavégzésre, a feladatokhoz való hozzáállásra és a csapatszellem alakulására.

A kommunikációs stílusok eltérése különösen nagy kihívást jelent. Az idősebb generáció sokszor formálisabb, hierarchiát tisztelő kommunikációt alkalmaz, míg a fiatalabbak közvetlenebb, informálisabb stílust részesítenek előnyben, gyakran digitális platformokon. Ez könnyen félreértésekhez vezethet: amit az egyik oldal tiszteletlenségként él meg, azt a másik nyitottságként és egyenrangú kommunikációként értékeli.

A rendvédelmi szervezetekben ezek a különbségek fokozott konfliktuskockázatot hordoznak, mivel a gyors és pontos együttműködés elengedhetetlen. Ezért kulcsfontosságú a tudatos és célzott konfliktusmegelőzési stratégiák alkalmazása.

A generációs különbségek kezelésének egyik leghatékonyabb eszköze a tréning. A tréningprogramok nem csupán ismeretátadásra szolgálnak, hanem attitűdformáló és készségfejlesztő szerepet is betöltenek. Az úgynevezett generációs érzékenyítő tréningek célja, hogy a résztvevők tudatosítsák a különböző korosztályok sajátosságait és pozitívabb attitűddel közelítsenek egymás felé. Ezek a programok gyakran interaktív gyakorlatokra épülnek, amelyek lebontják a sztereotípiákat és lehetőséget adnak a kölcsönös tanulásra (Légrádiné Lakner 2009, vö. Gordon 1989, vö. Lewin 1947).

A konfliktuskezelő tréningek szintén elengedhetetlenek. Az ilyen képzések során a résztvevők szimulációk és esettanulmányok segítségével gyakorolják a feszültségek konstruktív kezelését, a hatékony kommunikációt és a problémamegoldást. A konfliktuskezelő tréningek pszichológiai hatásmechanizmusai közé tartozik az érzelmi intelligencia fejlesztése, a másik fél perspektívájának megértése, valamint az empátia növelése (Barcy 2012).

A csapatkohéziós tréningek kifejezetten a bizalom erősítését és az együttműködés fejlesztését célozzák. A közös feladatok megoldása során a különböző generációk képviselői megtapasztalhatják, hogy egymás erősségei kiegészítik, nem pedig kioltják egymást. A tréningek pedagógiai és pszichológiai alapját a tapasztalati tanulás elmélete képezi, amely szerint a résztvevők saját élményeiken keresztül szereznek új ismereteket és készségeket (Kóbor 2021).

A tréningek szerepe a konfliktusmegelőzésben a rendvédelemben: pszichológiai és pedagógiai alapok

A rendvédelmi szervezetekben a konfliktusok kialakulásának veszélye valóban magasabb, mint sok más munkahelyen, mivel az állomány tagjai gyakran fokozott stresszhelyzetekben dolgoznak, szigorúan hierarchizált struktúrában, és életet befolyásoló döntéseket hoznak (Tőzsér 2020). Ebben a közegben a generációs különbségek, mint az eltérő értékrendek, kommunikációs stílusok és munkavégzési szokások, könnyen válhatnak konfliktusforrássá.

A tréningek ebben a környezetben nem csupán készségfejlesztő programok, hanem olyan preventív beavatkozási eszközök is, amelyek hozzájárulnak a szervezeti stabilitás fenntartásához, a csapatszellem erősítéséhez és a hosszú távú együttműködés megalapozásához (Barcy 2012: 88–92, vö. Légrádiné Lakner 2009: 34–36). A generációs érzékenyítő tréningek célja, hogy a résztvevők tudatosítsák a különböző korosztályok sajátosságait, és pozitívabb attitűddel közelítsenek egymás felé (Kóbor 2021: 22–25). Ezek a programok gyakran interaktív gyakorlatokra építenek, amelyek lebontják a sztereotípiákat, és lehetőséget adnak a kölcsönös tanulásra (Lewin 1947: 269–277). A konfliktuskezelő tréningek szintén elengedhetetlenek. Az ilyen képzések során a résztvevők szimulációk és esettanulmányok segítségével gyakorolják a feszültségek konstruktív kezelését, a hatékony kommunikációt és a problémamegoldást. A konfliktuskezelő tréningek pszichológiai hatásmechanizmusai közé tartozik az érzelmi intelligencia fejlesztése, a másik fél perspektívájának megértése, valamint az empátia növelése (Gordon 1989: 112–118; Borbély 2021: 92– 95).

A csapatkohéziós tréningek kifejezetten a bizalom erősítését és az együttműködés fejlesztését célozzák. A közös feladatok megoldása során a különböző generációk képviselői megtapasztalhatják, hogy egymás erősségei kiegészítik, nem pedig kioltják egymást. A tréningek pedagógiai és pszichológiai alapját a tapasztalati tanulás elmélete képezi, amely szerint a résztvevők saját élményeiken keresztül szereznek új ismereteket és készségeket (Kolb 1984: 38–41).

Generációs érzékenyítő tréningek

A generációs érzékenyítő tréningek célja, hogy a résztvevők felismerjék és megértsék az egyes generációk közötti különbségeket. Az X generáció fegyelme, hierarchiatisztelete és lojalitása gyakran ütközik a Y és Z generációk gyors reakcióigényével, informális kommunikációjával és digitális kompetenciáival. A tréningek során interaktív feladatok, például szerepjátékok és szimulációk segítenek abban, hogy a résztvevők belehelyezkedjenek a másik generáció nézőpontjába. Ez a folyamat elősegíti az empátia fejlődését, és csökkenti azokat a torz percepciókat, amelyek konfliktushoz vezethetnek.

A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy egy fiatal kolléga átélheti, milyen nehézséget okozhat az idősebbnek a gyors digitális átállás, míg a tapasztalt állománytag megtapasztalhatja, milyen frusztráló lehet a fiatalabbak számára a túlzott formalitás vagy a lassabb döntéshozatali folyamat. A rendvédelmi szerveknél végzett kutatások és tréningek is

ezt a szemléletet képviselik. Például a Belügyminisztérium által támogatott generációspecifikus pszichológiai tréningek célja a különböző generációk közötti kommunikációs és munkavégzési különbségek kezelése. Ezek a programok interaktív gyakorlatokra építenek, amelyek elősegítik a kölcsönös megértést és az empátia fejlődését. A tréningek során a résztvevők különböző generációk nézőpontjait ismerhetik meg, ami hozzájárul a konfliktusok megelőzéséhez és a hatékony együttműködéshez (Belügyi Tudományos Tanács [é. n.]).

Ezek a tréningek különösen fontosak a rendvédelmi szerveknél, ahol a generációs különbségek hatással lehetnek a csapatdinamikára és a szolgálati teljesítményre. A generációs érzékenyítés nemcsak a konfliktusok kezelésében, hanem a szervezeti kultúra fejlesztésében is kulcsszerepet játszik.

Konfliktuskezelő tréningek

A konfliktuskezelő tréningek középpontjában a kommunikációs készségek fejlesztése és az érzelmek tudatos kezelése áll (Gordon 1989: 112–118). A rendvédelmi szervezetekben a konfliktusok gyakran nem nyíltan, hanem lappangva jelennek meg, és a feszültség fokozatosan erodálja a csapatszellemet (Borbély 2021: 104).

A tréningek célja, hogy a résztvevők elsajátítsák a konstruktív konfliktuskezelési stratégiákat, mint például az asszertív kommunikáció, a *win-win* problémamegoldás vagy a mediációs technikák alapjai.

Ezek a képzések gyakran szituációs gyakorlatokra épülnek: a résztvevők tipikus konfliktushelyzeteket modelleznek (például fiatalabb kolléga vitába keveredik egy tapasztaltabbal a bevetési taktika kapcsán), majd közösen elemzik a reakciókat, és alternatív megoldásokat keresnek. Az ilyen gyakorlatok segítik a tudatosítás folyamatát, és megtanítják a résztvevőket arra, hogyan kezeljék a helyzeteket anélkül, hogy azok eszkalálódnának (Kolb 1984: 44–48).

Csapatkohéziós tréningek

A rendvédelemben a sikeres együttműködés kulcsa a bizalom (Tőzsér 2020). A csapatkohéziós tréningek célja ennek a bizalomnak a kiépítése és megerősítése. Az ilyen tréningek keretében a résztvevők közös, gyakran kihívást jelentő feladatokat oldanak meg, amelyekben az eltérő generációs kompetenciák kiegészítik egymást (Kolb 1984: 56–78).

Például egy terepszimuláció során az idősebb kollégák tapasztalata és helyzetfelismerő képessége, valamint a fiatalabbak technológiai tudása együttesen vezethet sikerhez. Az élmény során kialakul az a felismerés, hogy a generációs különbségek nem akadályt, hanem erőforrást jelentenek. Ez közvetlenül csökkenti a konfliktuspotenciált, hiszen a csapattagok személyesen tapasztalják meg az együttműködés pozitívumait.

Szimulációs tréningek és valósághű helyzetek

A szimulációs tréningek különösen fontosak a rendvédelemben, mivel a valóságos bevetési helyzetekhez hasonló környezetet teremtenek (Kolb 1984: 85–99). Ezek a gyakorlatok egyszerre fejlesztik a szakmai kompetenciákat és a csapatdinamikát. A generációk közötti együttműködés itt különösen hangsúlyos, hiszen a sikeres teljesítéshez minden résztvevő képességére szükség van.

A szimulációk során gyakran előfordul, hogy a fiatalabb állománytagok gyors technológiai reagálókészsége találkozik az idősebbek stratégiai tapasztalatával. Az így szerzett pozitív élmények csökkentik az előítéleteket és elősegítik a hosszú távú kohéziót (Borbély 2021: 96–99).

Hosszú távú szervezeti hatások

A tréningek hatása túlmutat az egyéneken: hozzájárulnak a szervezeti kultúra formálásához. Ha a tréningprogramokat rendszeresen és tudatosan építik be a szervezet működésébe, akkor idővel olyan környezet alakul ki, ahol a nyitottság, az empátia és a kölcsönös tisztelet természetes normává válik (Kóbor 2021: 22–25). Ez hosszú távon csökkenti a konfliktusok gyakoriságát és intenzitását, miközben növeli a szervezeti elköteleződést és az állomány pszichológiai jóllétét (Borbély 2021: 69–78). A tréningek tehát nem csupán egyéni készségfejlesztő eszközök, hanem stratégiai befektetések a szervezet stabilitásába és hatékonyságába. A konfliktusmegelőzésben betöltött szerepük multidimenzionális: egyszerre erősítik az egyéni kompetenciákat, fejlesztik a csapatkohéziót, és hozzájárulnak a szervezeti kultúra pozitív irányú változásához (Kolb 1984: 1–12; Lewin 1947: 269–277).

A vezetői technikák jelentősége

A tréningek hatása csak akkor érvényesülhet hosszú távon, ha megfelelő vezetői technikákkal párosul (Bass–Riggio 2006: 5–12; Yukl 2013: 210–215). A vezetéselméleti kutatások számos olyan modellt kínálnak, amelyek alkalmazhatók a generációs különbségek kezelésére.

Az adaptív vezetés lényege, hogy a vezetők képesek rugalmasan alkalmazkodni a változó környezethez és az eltérő igényekhez (Heifetz–Grashow–Linsky 2009: 14–20). Ez különösen fontos a rendvédelmi szervezetekben, ahol a helyzetek gyakran gyors alkalmazkodást igényelnek. A transzformációs vezetés a közös jövőkép kialakítását és a motiváció erősítését helyezi előtérbe, ezáltal hidat képez a különböző generációk között (Bass–Riggio 2006: 85–90, vö. Bono–Judge 2004: 904).

A mentorálás szintén kulcsfontosságú vezetői technika. Az idősebb kollégák tapasztalatainak átadása segíti a fiatalabbak szakmai fejlődését, miközben a fordított mentorálás keretében a fiatalabbak digitális kompetenciáikat oszthatják meg idősebb társaikkal. Ez a kétirányú tanulási folyamat erősíti a kölcsönös tiszteletet, és csökkenti a generációk közötti távolságot.

A transzparens kommunikáció alapvető vezetői eszköz (Yukl 2013: 218–223). A rendszeres visszajelzés, a nyílt fórumok és a kétirányú kommunikáció lehetőséget adnak arra, hogy a különböző generációk képviselői kifejezhessék igényeiket, problémáikat és javaslataikat. Ez nemcsak a konfliktusok megelőzését szolgálja, hanem növeli az állomány elköteleződését és szervezeti lojalitását is (Heifetz–Grashow–Linsky 2009: 25–28).

A vezetői technikák jelentősége a konfliktusmegelőzésben a rendvédelemben

A rendvédelmi szervezetek működését alapvetően a hierarchikus struktúra, a szigorú fegyelem és a gyors, döntő helyzetekben történő hatékony reagálás határozza meg. Ebből következik, hogy a vezetői szerep kulcsfontosságú: a vezetők nemcsak irányítanak, hanem a szervezeti kultúra alakítói is, akik meghatározzák, hogy a különböző generációk tagjai hogyan működnek együtt, hogyan kommunikálnak és hogyan kezelik a konfliktusokat.

A generációs különbségek kezelése szempontjából a vezetői technikák és a vezetői készségek stratégiai jelentőségűek. Az adaptív és transzformációs vezetés, a mentorálás és a transzparens kommunikáció mind hozzájárulnak ahhoz, hogy a szervezetben kialakuljon a kölcsönös tisztelet, a bizalom és a hatékony együttműködés a különböző generációk között (Heifetz–Grashow–Linsky 2009: 14–28).

Adaptív vezetés a rendvédelemben

Az adaptív vezetés elmélete (Heifetz 1994; Heifetz–Grashow–Linsky 2009: 14–20) azt hangsúlyozza, hogy a vezető feladata nem csupán a rutinfeladatok koordinálása, hanem a változó környezethez való alkalmazkodás és a szervezeti tanulás elősegítése. A rendvédelmi szervezetekben ez különösen fontos, mivel a hivatásos állomány tagjai különböző generációkhoz tartoznak, eltérő motivációkkal és értékrendekkel.

Az adaptív vezetés a gyakorlatban azt jelenti, hogy a vezető képes felismerni az egyes generációk igényeit, és a megfelelő kommunikációs és motivációs eszközöket alkalmazza. Például a fiatalabb generáció tagjai számára fontos lehet a gyors visszajelzés és az önállóság lehetősége, míg az idősebb, tapasztaltabb állomány számára a stabilitás és a tisztán meghatározott feladatok jelentik a motivációt (Bass–Riggio 2006: 85–90).

Transzformációs vezetés

A transzformációs vezetés (Bass 1985; Bass–Riggio 2006: 85–90) a szervezeti kultúra és a motiváció szintjén hat. A vezető a közös célok, a vízió és az értékek hangsúlyozásával képes hidat képezni a generációk között. A rendvédelmi környezetben a transzformációs vezetés lehetővé teszi, hogy a különböző korosztályok képviselői azonosuljanak a szervezet hosszú távú céljaival, és együtt dolgozzanak a közös siker érdekében.

A gyakorlatban ez például azt jelenti, hogy a vezető a bevetési tervezés során bevonja a fiatalabb állomány tagjait a technológiai megoldások kidolgozásába, ugyanakkor az idősebbek tapasztalatára támaszkodva alakítja ki a stratégiai döntéseket. Ez a kombináció nemcsak a feladatok hatékonyabb végrehajtását biztosítja, hanem a generációk közötti bizalmat és együttműködést is erősíti.

Mentorálás és fordított mentorálás

A mentorálás klasszikus vezetői technika: a tapasztaltabb vezetők és munkatársak átadják tudásukat a fiatalabb kollégáknak (Kram 1985: 5–16). A rendvédelemben ez különösen fontos a szakmai rutin és a kritikus helyzetekben alkalmazott tapasztalat átadásában.

A fordított mentorálás viszont az új generációk digitális és technológiai kompetenciáit építi be az idősebb állomány tudásába. Például a fiatalabb rendőrök bevezethetik a vezetőséget új kommunikációs vagy adatkezelési platformok használatába. Ez a kétirányú tanulási folyamat nemcsak a kompetenciák bővítését szolgálja, hanem a generációk közötti kölcsönös tiszteletet és megértést is erősíti.

Asszertív kommunikáció és visszajelzés

A rendvédelmi szervezetekben a vezetőknek kiemelt szerepe van a kommunikációban, hiszen a hibás vagy félreérthető utasítások súlyos következményekkel járhatnak (Yukl 2013: 210–215; Bass–Riggio 2006: 85–90). Az asszertív kommunikáció technikáinak alkalmazása lehetővé teszi, hogy a vezető világosan, de tiszteletteljesen adjon utasításokat és visszajelzést (Gordon 1989: 112–118).

A rendszeres, strukturált visszajelzés a generációs különbségek kezelésében is kritikus. A fiatalabb generációk értékelik a gyors, gyakori visszajelzést, míg az idősebb generáció tagjai a konstruktív, alapos értékelést preferálják. A vezetői technikák helyes alkalmazása itt abban segít, hogy a visszajelzések mindkét csoport számára motiválók és tanulást segítők legyenek (Heifetz–Grashow–Linsky 2009: 14–28).

Konfliktuskezelő vezetői technikák

A vezetőknek ismerniük kell azokat a konfliktuskezelési stratégiákat, amelyek segítenek a generációk közötti feszültségek mérséklésében. Ide tartozik a mediáció, a problémaorientált megközelítés és az érdekegyeztetés. A rendvédelmi szervezetekben a vezető szerepe nemcsak abban áll, hogy a konfliktust kezelje, hanem abban is, hogy azt megelőzze (Heifetz–Grashow–Linsky 2009: 14–28). A konfliktuskezelő készségek és a proaktív kommunikáció kombinációja lehetővé teszi, hogy a szervezeti kultúra nyitott, bizalmon alapuló és együttműködésre épülő legyen (Bass–Riggio 2006: 85–90; Yukl 2013: 210–215).

A szervezeti kultúra alakítása

A vezetői technikák végső célja a szervezeti kultúra formálása (Heifetz–Grashow–Linsky 2009: 45–75). A tudatosan alkalmazott vezetői stratégiák – mint az adaptív és transzformációs vezetés, a mentorálás, a fordított mentorálás és a visszajelzés – hozzájárulnak ahhoz, hogy a generációk közötti különbségek erőforrásként jelenjenek meg, és ne konfliktusforrásként. A vezető szerepe itt stratégiai: a kulturális normák, értékek és elvárások alakítása által csökkenti a feszültségeket és erősíti a szervezeti kohéziót.

A rendvédelmi szervezetekben a vezetői technikák központi szerepet játszanak a konfliktusmegelőzésben. Az adaptív és transzformációs vezetés lehetővé teszi a generációk közötti eltérések hatékony kezelését (Bass 1985; Heifetz 1994), a mentorálás és fordított mentorálás elősegíti a kölcsönös tanulást és tiszteletet (Kram 1985: 5–16), az asszertív kommunikáció és visszajelzés pedig a napi együttműködés alapját képezi. A vezetők tudatos stratégiája nemcsak a konfliktusok megelőzését szolgálja, hanem a szervezeti kultúra hosszú távú stabilitását, a kohéziót és a szervezet adaptivitását is erősíti.

Szervezeti szintű megoldások a konfliktusmegelőzésben a rendvédelemben

A rendvédelmi szervezetekben a konfliktuskezelés és a generációk közötti együttműködés nem korlátozódhat az egyéni készségekre vagy a vezetői technikákra. A szervezet egészének struktúrája, kultúrája és működési mechanizmusai alapvetően meghatározzák, hogy a különböző generációk tagjai hogyan érzékelik egymást, és milyen hatékonysággal dolgoznak együtt (Schein 2010: 23–27; Cameron–Quinn 2011: 80–115).

A szervezeti szintű megoldások célja, hogy a generációs különbségeket integrált, értékteremtő módon kezeljék, miközben elősegítik a kohéziót és minimalizálják a konfliktusok kialakulását. A jól kialakított tudásmenedzsment-rendszerek, a vegyes korosztályú munkacsoportok és a rendszeres kultúrafelmérések mind hozzájárulnak ahhoz, hogy a tapasztalatok és készségek szervezeti szinten hasznosuljanak, és a generációk közötti együttműködés hosszú távon fenntartható legyen.

A vegyes korosztályú munkacsoportok elősegítik az eltérő tapasztalatok és készségek összeadását, amely innovatív megoldásokhoz vezethet. A tudásmenedzsment-rendszerek, például a jó gyakorlatokat rögzítő tudásbázisok, biztosítják, hogy a tapasztalat ne vesszen el, hanem szervezeti szinten hasznosuljon (Nonaka–Takeuchi 1995: 58–64). Az elégedettségi és kultúrafelmérések rendszeres bevezetése segít feltárni azokat a problémákat, amelyek máskülönben rejtve maradnának, és lehetővé teszi az időben történő beavatkozást (Denison 1990: 45–48).

A szervezeti kultúra és a normák

A szervezeti kultúra, amely magában foglalja a közös értékeket, normákat, szokásokat és elvárásokat, meghatározó tényező a konfliktusok megelőzésében. A nyitott, inkluzív

és együttműködésre épülő kultúra lehetővé teszi, hogy a különböző generációk tagjai saját képességeiket és tapasztalataikat értékesnek érezzék, miközben megtanulják elismerni mások erősségeit. A rendvédelmi szervezetekben a kultúraváltás során érdemes kiemelten kezelni a hierarchia és a formális struktúra kérdését. Az idősebb generációk számára a stabil, jól meghatározott hierarchia motiváló lehet, míg a fiatalabbak a rugalmasságot és a bevonódást értékelik. A szervezeti kultúra tudatos alakítása révén a szervezet hidat képezhet a generációk között, csökkentve az ellentéteket és elősegítve az együttműködést (Nonaka–Takeuchi 1995: 58–64).

Vegyes korosztályú munkacsoportok

Az egyik leghatékonyabb szervezeti megoldás a vegyes korosztályú csapatok kialakítása. A különböző generációk képviselői eltérő tapasztalatokkal, készségekkel és nézőpontokkal rendelkeznek, és ezek kombinációja innovatív megoldásokhoz vezethet.

Például egy bevetési tervező csoportban az idősebb, tapasztaltabb állománytagok stratégiai érzéke és a fiatalabb tagok digitális kompetenciája együttesen javíthatja a döntéshozatalt és a helyzetfelismerést. Az ilyen típusú csapatmunka segít lebontani a generációs sztereotípiákat, és személyes tapasztalatokon keresztül erősíti a kölcsönös tiszteletet (Cameron–Quinn 2011: 45–50).

Tudásmenedzsment és tanuló szervezet

A generációs különbségek kezelésében kulcsfontosságú a tudásmenedzsment. A rendvédelmi szervezetekben felhalmozódó tapasztalat és jó gyakorlatok dokumentálása, rendszerezése és hozzáférhetővé tétele biztosítja, hogy az idősebb generáció tudása ne vesszen el, hanem azokat átadják a fiatalabbaknak.

A tanuló szervezet koncepciója (Senge 1990: 3–12) szerint a szervezet képes folyamatosan tanulni saját tapasztalataiból, alkalmazkodni a változó környezethez, és javítani működési folyamatait. A rendvédelmi szervezetek számára ez azt jelenti, hogy a generációs különbségeket nem problémaként, hanem a tanulás és fejlődés lehetőségeként kell értelmezni. A szervezeti szintű tréningek, tapasztalatmegosztó fórumok és tudásbázisok mind ezt a célt szolgálják.

Kommunikációs és visszajelzési rendszerek

A szervezeti szintű kommunikációs megoldások alapjaiban befolyásolják a konfliktusok természetét a szervezet életében (Yukl 2013: 218–223; Denison 1990: 85–97). A strukturált visszajelzési rendszerek és a kétirányú kommunikációs csatornák lehetővé teszik, hogy a különböző generációk képviselői időben észleljék a problémákat, és konstruktívan reagáljanak rájuk. A rendszeres csapatmegbeszélések, a digitális fórumok és a visszajelzési szoftverek kombinációja lehetővé teszi, hogy a fiatalabb generáció azonnali információt,

míg az idősebb generáció részletesebb, strukturált visszajelzést kapjon a munkájáról (Cameron–Quinn 2011: 65–75). Ez csökkenti a félreértésekből fakadó konfliktusokat, és növeli a szervezet átláthatóságát (Schein 2010: 23–27).

Elégedettség- és kultúrafelmérések

A konfliktusok proaktív megelőzésének fontos eszközei a szervezeti elégedettség- és kultúrafelmérések (Cameron–Quinn 2011: 55–75). Ezek a felmérések lehetővé teszik a problémás területek korai azonosítását, a generációk közötti feszültségek feltárását és a megfelelő beavatkozások tervezését, megelőzve a további eszkalációt. A rendvédelmi szervezetekben a felmérések alapján kidolgozott intézkedések – például tréningprogramok, csapatépítő feladatok és mentoringrendszerek – tudatosan célozzák a problémás pontokat, és elősegítik a szervezet egészének harmonikus működését.

Hosszú távú hatások

A szervezeti szintű megoldások alkalmazása hosszú távon erősíti a kohéziót, növeli a hatékonyságot és csökkenti a generációs konfliktusok előfordulását (Schein 2010: 23–27). A strukturált, integrált rendszerek és a tudatosan alakított kultúra biztosítják, hogy a generációk közötti különbségek erőforrásként jelenjenek meg, ne akadályként. A szervezet számára a kulcs nem csupán a konfliktusok elkerülése, hanem az innováció, a szakmai tudás átadása és a hosszú távú fenntarthatóság biztosítása. A szervezeti szintű megoldások ezeket a célokat egyaránt szolgálják, miközben a generációk közötti együttműködés és bizalom alapját képezik (Denison 1990: 66–78).

Konklúzió

A rendvédelmi szervezetekben jelen lévő generációs különbségek kettős természetűek: egyrészt potenciális konfliktusforrást jelentenek, másrészt a szervezeti fejlődés motorjai lehetnek. A konfliktusok megelőzéséhez és a kohézió erősítéséhez elengedhetetlen a komplex, több szinten zajló beavatkozás. Az egyéni szinten megvalósuló tréningek hozzájárulnak az érzékenyítéshez és a készségfejlesztéshez, míg a vezetői technikák – például az adaptív és transzformációs vezetés – biztosítják a megfelelő irányítást és motivációt (Heifetz 1994; Bass 1985). A szervezeti szintű intézkedések hosszú távon stabilizálják és fejlesztik a kultúrát, biztosítva, hogy a generációs különbségek erőforrásként jelenjenek meg, ne akadályként (Schein 2010; Cameron–Quinn 2011). A tudásmenedzsment és a tanuló szervezet koncepciói lehetővé teszik a tapasztalatok szervezeti szintű megőrzését és átadását (Nonaka–Takeuchi 1995; Senge 1990). Ennek segítségével a fiatalabb generációk gyorsan elsajátíthatják az idősebbek tapasztalatát, míg az idősebbek profitálhatnak a digitális és technológiai kompetenciákból. A szervezeti szintű kommunikációs megoldások, mint a strukturált visszajelzési rendszerek és a kétirányú kommunikáció,

tovább csökkentik a konfliktusok kialakulásának esélyét és növelik az átláthatóságot (Yukl 2013; Denison 1990).

Karen Dietrich *Managing a Changing Workforce* (Dietrich 2018) című cikke a rendvédelmi szerveknél dolgozó különböző generációk közötti különbségekre és azok kezelésére fókuszál. Jelenleg négy generáció dolgozik együtt: tradicionálisok, *baby boomerek,* X generáció és millenniumiak, mindegyik más értékekkel, munkastílussal és kommunikációval. Dietrich hangsúlyozza a vezetők szerepét abban, hogy megértsék ezeket a különbségeket, és ennek megfelelően alakítsák a munkakörnyezetet a hatékonyabb és harmonikusabb együttműködés érdekében.

A *How Police Leaders Can Leverage Generational Traits to Strengthen Team Communication* (Tung 2024) című cikkben Eric Tung azt vizsgálja, hogyan érhetnek el jobb csapatkohéziót és hatékonyabb kommunikációt a rendőrségi vezetők azzal, hogy felismerik és kihasználják a különböző generációk sajátos jellemzőit és motivációit. Tung fő kérdésfeltevése ekképpen hangzik: hogyan használhatják ki a rendőrségi vezetők a különböző generációk sajátos jellemzőit a hatékonyabb csapatkommunikáció és együttműködés érdekében. Különböző generációk dolgoznak együtt, mindegyik más motivációval és kommunikációs stílussal rendelkezik, ezért a vezetőknek alkalmazkodniuk kell ezekhez a különbségekhez. A generációs különbségek nem akadályok, hanem lehetőségek a csapat erősítésére, például mentorálással, bizalomépítéssel és nyitottsággal az új megközelítésekre. Tung hangsúlyozza, hogy a vezetőknek meg kell érteniük és támogatniuk kell a fiatalabb kollégákat, így erősebb, összetartóbb és hatékonyabb csapatokat hozhatnak létre.

Gary Scott Edwards 2007-ben publikált *Generational Competence and Retention: A Study of Different Generations in Law Enforcement and How These Differences Impact Retention in the Chesterfield County Police Department* (Edwards 2007) című munkájában a generációs különbségek hatását vizsgálja a rendvédelmi szervekben dolgozó tisztek megtartására. A kutatás a Chesterfield Megyei Rendőrség példáján keresztül elemzi, hogy a különböző generációk (veteránok, *baby boomerek,* X generáció és millenniumiak) hogyan befolyásolják a munkahelyi kultúrát és a munkavállalói elkötelezettséget. Az eredmények azt mutatják, hogy a generációs különbségek figyelembevételének hiánya negatívan hatott a tisztek megtartására, mivel a szervezet nem volt generációsan kompetens. Edwards hangsúlyozza a generációs kompetencia fontosságát a rendvédelmi szervek vezetésében és humánerőforrás-menedzsmentjében. A kutatás célja, hogy felhívja a figyelmet a generációs különbségek kezelésének szükségességére a rendvédelmi munkahelyeken, és javaslatokat tegyen a generációsan kompetens vezetési gyakorlatok kialakítására a tisztek megtartásának javítására.

A De Angelis & Associates által közzétett *Transformational Leadership: Change and Development of Law Enforcement Personnel* (De Angelis & Associates 2019) című cikk a transzformációs vezetés szerepét és hatását vizsgálja a rendvédelmi személyzet változásában és fejlődésében. A transzformációs vezetés célja, hogy a vezetők és követőik közösen emelkedjenek magasabb erkölcsi és motivációs szintre, elősegítve ezzel a személyes és szakmai fejlődést. A tanulmány hangsúlyozza a vezetők példamutatásának fontosságát, mivel a rendvédelmi dolgozók gyakran ezt várják el vezetőiktől. A transzformációs vezetés ellentétben áll a tranzakcionális vezetés modellel, amely inkább a cserén alapul, míg a transzformációs vezetés az inspirációra, motivációra és a személyes fejlődésre

összpontosít. Bemutatja a transzformációs vezetés jellemzőit, mint például a karizmát, az intellektuális stimulációt és az egyéni figyelmet, valamint azok hatását a rendvédelmi személyzetre. Végül arra ösztönöz, hogy a rendvédelmi szervezetek fogadják el a transzformációs vezetés elveit, és alkalmazzák azokat a változások és fejlődés érdekében.

A *The Impact of Intergenerational Workplace Relationships* (Harrington 2022) című cikk a *Police Chief Magazine* 2022. decemberi számában jelent meg, és Scott Harrington, a kaliforniai Marin megyei seriffhivatal kapitánya írta, a rendvédelmi szervekben dolgozó millenniumi vezetők és a Z generációs tisztek közötti intergenerációs kapcsolatok fontosságát tárgyalva. Harrington hangsúlyozza a jövőbeli vezetők felkészítését és a generációk közötti együttműködés fontosságát a szervek hosszú távú sikeréhez. Emellett kiemeli, hogy a közös célok és értékek mentén történő együttműködés elősegíti a pozitív munkahelyi kultúra kialakítását és a szakmai fejlődést (Szabó 2011: 38).

A Nicholas Collishaw által írt *Effective Leadership Styles to Ensure Organizational Success* (Collishaw 2023) című kutatás célja, hogy feltárja, miként támogathatják a különböző vezetői stílusok a rendvédelmi szervezetek sikerét. Hangsúlyozza, hogy a különböző generációk eltérő vezetői preferenciái és jellemzői befolyásolják a szervezeti hatékonyságot. A kutatás elemzi a vezetéselméletek különböző megközelítéseit, és bemutatja, hogyan járulhatnak hozzá ezek a megközelítések a rendvédelmi szervezetek sikeréhez, ha megfelelően alkalmazzák őket.

A rendvédelmi szervezetekben a proaktív konfliktuskezelés további eszközei az elégedettségi és kultúrafelmérések, amelyek lehetővé teszik a problémás területek azonosítását és a megfelelő beavatkozások tervezését. A felmérések alapján kidolgozott intézkedések – például tréningprogramok, csapatépítő feladatok és mentoringrendszerek – elősegítik a szervezet egészének harmonikus működését. A generációs különbségek kezelése nem csupán a konfliktusok elkerülését szolgálja, hanem hozzájárul a szervezet adaptivitásához, innovációs képességéhez és hosszú távú fenntarthatóságához (Denison 1990 vö. Nonaka–Takeuchi 1995). A 21. századi rendvédelmi szervezetek csak akkor maradhatnak versenyképesek és hitelesek, ha képesek a generációs diverzitást erőforrásként értelmezni, és ennek megfelelően alakítják ki képzési rendszereiket, vezetői gyakorlataikat és szervezeti struktúráikat. A társadalmi változások – a szocializációs tér átalakulása, a család szerepének diverzifikációja és a globalizáció hatásai – további kihívásokat jelentenek a generációk számára, amelyek közvetlenül befolyásolják a rendvédelmi szervezetek működését és jövőjét (Senge 1990). A szemléletváltás, a kulturális, vallási és gondolatritmikai sokszínűség elfogadása és pedagógiai kezelése alapvető a generációk közötti kohézió erősítésében. Az új tanulási technikák és az egész életen át tartó tanulás (*lifelong learning,* LLL) paradigmái lehetőséget biztosítanak a kooperatív módszerek és vezetési technikák alkalmazására, adaptív elsajátítására.

Felhasznált irodalom

Barcy Magdolna (2012): *Segítő módszerek, fejlesztő-támogató eljárások*. Budapest: ELTE TáTK. Online: https://tatk.elte.hu/file/segito_modszerek_fejleszto.pdf

Bass, Bernard M. (1985): *Leadership and Performance Beyond Expectations*. New York: Free Press. Online: https://archive.org/details/leadershipperfor0000bass

Bass, Bernard M. – Riggio, Ronald E. (2006): *Transformational Leadership*. New York: Psychology Press. Online: https://doi.org/10.4324/9781410617095

Belügyi Tudományos Tanács Generáció-specifikus oktatás-módszertani Munkacsoport [é. n.]: *Adekvát tanulási környezet, generáció-specifikus oktatásmódszertan kialakítása és bevezetése a rendvédelmi képzésben (2020–2023).* Online: https://bm-tt.hu/wp-content/uploads/2023/12/Gen.spec_.kutatasi_osszefoglalo_uj_weboldal_modositott-20231213.pdf

Berne, Eric (1984): *Emberi játszmák*. Budapest: Gondolat.

Bono, J. E. – Judge, Timothy, A. (2004): Personality and Transformational and Transactional Leadership: AMeta-Analysis. *Journal of Applied Psychology,* 89(5), 901–910. Online: https://doi.org/10.1037/0021-9010.89.5.901

Borbély Zsuzsanna (2021): Specifikus stresszorok a rendvédelmi szervezeti kultúrában. *Honvédségi Szemle,* 149(3), 92–107. Online: https://doi.org/10.35926/HSZ.2021.3.8

Cameron, Kim S. – Quinn, Robert E. (2011): *Diagnosing and Changing Organizational Culture: Based on the Competing Values Framework*. San Francisco: Jossey-Bass. Online: https://archive.org/details/diagnosingchangi0000came

Collishaw, Nicholas (2023): *Effective Leadership Styles to Ensure Organizational Success*. Masters of Science in Leadership Granite State College. Online: https://scholars.unh.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1115&context=ms_leadership

Csutorás Gábor Ákos (2020): *Az Y generációs munkatársak megtartási lehetőségei a közigazgatási szerveknél*. PhD-disszertáció. Budapest: Nemzeti Közszolgálati Egyetem Közigazgatás-tudományi Doktori Iskola, 46–116. Online: https://doi.org/10.17625/NKE.2021.015

De Angelis & Associates (2019): *Transformational Leadership: Change and Development of Law Enforcement Personnel*. 2019. július 15. Online: www.deangelisandassociates.com/post/transformational-leadership-change-and-development-of-law-enforcement-personnel

Denison, Daniel R. (1990): *Corporate Culture and Organizational Effectiveness*. New York: John Wiley & Sons.

Dietrich, Karen (2018): Managing a Changing Workforce. *Articles,* 2018. október 15. Online: https://leb.fbi.gov/articles/featured-articles/managing-a-changing-workforce?

Edwards, Gary Scott (2007): *Generational Competence and Retention: A Study of Different Generations in Law Enforcement and How These Differences Impact Retention in the Chesterfield County Police Department*. Master's in Human Resource Management, University of Richmond. Online: https://scholarship.richmond.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2218&context=masters-theses

Gordon, Thomas (1989): *A konfliktusok pedagógiája*. Budapest: Akadémiai.

Harrington, Scott (2022): The Impact of Intergenerational Workplace Relationships. Police Chief Magazine. Online: www.policechiefmagazine.org/the-impact-of-intergenerational-workplace-relationships/

Heifetz, Ronald A. – Grashow, Alexander – Linsky, Martin (2009): *The Practice of Adaptive Leadership: Tools and Tactics for Changing Your Organization and the World*. Boston: Harvard Business Press.

Kóbor Krisztina (2021): Tapasztalati tanulási módszerek helye és szerepe a szociális képzésekben. *Párbeszéd: Szociális Munka,* 8(2). Online: https://doi.org/10.29376/parbeszed.2021.8/2/7

Kolb, David (1984): *Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development*. Englewood Cliffs: Prentice Hall.

Kram, Kathy E. (1985): *Mentoring at Work: Developmental Relationships in Organizational Life*. [H. n.]: Scott, Foresman.

Légrádiné Lakner Szilvia (2009): *A tanulás speciális formái – a felnőttképzési metodika megújítása: a tapasztalati tanulásra épülő tréningek VII. Nevelésügyi Kongresszus – Az oktatás közügy*. Budapest: MPT.

Lewin, Kurt (1947): Frontiers in Group Dynamics. *Human Relations,*1(1), 5–41. Online: https://doi.org/10.1177/001872674700100103

Ludányi Dávid szerk. (2025): *Generációkutatás a kormányzati igazgatásban. Jelentés a hazai közszolgálati generációmenedzsment egyes kérdéseit vizsgáló tudományos kutatásról.* Budapest: Ludovika. Online: https://doi.org/10.36250/01240_00

Majzik Lászlóné (1997): Oktatás – rejtett kincs. Delors-jelentés a XXI. századi oktatásról. *Új Pedagógiai Szemle,* 47(11), 3–17. Online: https://matarka.hu/klikk.php?cikkmutat=29342&mutat=http://epa.oszk.hu/00000/00035/00010/1997-11-ta-Majzik-Oktatas.html

Mayer József szerk. (2006): Törésvonalak a mai magyar társadalomban. Beszélgetés Gombár Csabával. *Új Pedagógiai Szemle,* 56(7–8), 195–203. Online: https://matarka.hu/klikk.php?cikkmutat=322842&mutat=http://epa.oszk.hu/00000/00035/00105/2006-07-3l-Mayer-Toresvonalak.html

Nonaka, Ikujirō – Takeuchi, Hirotaka (1995): *The Knowledge-Creating Company: How Japanese Companies Create the Dynamics of Innovation*. New York: Oxford University Press. Online: https://doi.org/10.1093/oso/9780195092691.001.0001

Ortmeier, P. J. (1996): *Community Policing Leadership: A Delphi Study to Identify Essential Competencies*. Ann Arboe, MI: University Microfilms International (Bell & Howell Information and Learning) Dissertation Services.

Ortmeier, P. J. (2002): *Policing the Community: A Guide for Patrol Operations.* Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.

Schein, Edgar H. (2010): *Organizational Culture and Leadership.* San Francisco: Jossey-Bass. Online: https://ia800805.us.archive.org/9/items/EdgarHScheinOrganizationalCultureAndLeadership/Edgar_H_Schein_Organizational_culture_and_leadership.pdf

Senge, Peter M. (1990): *The Fifth Discipline: The Art & Practice of the Learning Organization*. [H. n.]: Doubleday/Currency.

Tőzsér Erzsébet (2020): *Generációk és vezetői attitűd a rendőrség szervezetében*. In Baráth Noémi Emőke – Pató Viktória Lilla (szerk.): *A haza szolgálatában: konferenciakötet 2019*. Budapest: Doktoranduszok Országos Szövetsége, 165–173. Online: www.uni-nke.hu/document/uni-nke-hu/A%20-haza%20szolga%CC%81lata%CC%81ban%20-%20online%20ko%CC%88tet.pdf#page=165

Tung, Eric (2024): How Police Leaders Can Leverage Generational Traits to Strengthen Team Communication. *Police1,* 2024. december 27. Online: www.police1.com/leadership/how-police-leaders-can-leverage-generational-traits-to-strengthen-team-communication

Yukl, Gary (2013): *Leadership in Organizations* (Eighth ed.). Pearson. Online: https://nibmehub.com/opac-service/pdf/read/Leadership%20in%20Organizations%20by%20Gary%20Yukl.pdf

Magyar Rendészet 2026/3. 199–213.
DOI: 10.32577/mr.2026.3.13

RENDÉSZETTUDOMÁNY

Paradigmaváltás vagy szakpolitikai mélyítés?

A ProtectEU Agenda értelmezése

Paradigm Shift or Policy Deepening?

Interpreting the ProtectEU Agenda

RÉMAI Dániel,[1] SZABÓ Hedvig[2]

Bevezetés: A Szabó–Rémai szerzőpáros *Magyar Rendészet*ben megjelent, témával foglalkozó tanulmánya az Európai Unió terrorizmusellenes politikájának két évtizedes fejlődését három önálló biztonságpolitikai paradigmaként értelmezte (SZABÓ–RÉMAI 2026). Az Európai Bizottság 2026. február 26-án közzétette a tanulmányban előre jelzett *ProtectEU: Agenda to Prevent and Counter Terrorism* (European Commission 2026) dokumentumot, amely empirikus lehetőséget kínál az előző ciklus ígéreteinek és a stratégiai folytonosság kérdésének felülvizsgálatára.

Célkitűzések: A tanulmány négy kérdésre keresi a választ. Hogyan alakult a fenyegetési kép 2024-ben a korábbi évekhez képest? Mit teljesített a 2026-os Agenda a 2024/2025-ös keretrendszer ígéreteiből, és mit nem sikerült kezelni? Milyen jogi kötelező erővel bírnak az Agenda intézkedései? Milyen strukturális kérdések maradnak megoldatlanul?

Módszertan: A kutatás kvalitatív dokumentumelemzésen és kvantitatív adatelemzésen alapul. A dokumentumelemzés a 2026-os Agenda és a 2024/2025-ös stratégiai dokumentumcsalád szisztematikus összevetésére épül. Az adatelemzési rész az Europol Terrorism Situation and Trend Report (TE-SAT) 2025-ös jelentésére és a Global Terrorism Database (GTD) adataira támaszkodik.

[1] Tanársegéd, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Terrorelhárítási Tanszék, e-mail: remai.daniel@uni-nke.hu

[2] Tudományos munkatárs, Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kar Modern Technológiai és Kiberbiztonsági Jogi Tanszék, e-mail: szabo.hedvig@sze.hu

Eredmények: A 2026-os Agenda az előző tanulmányban jelzett 2024/2025-ben megjelent dokumentumokban felállított harmadik paradigma szakpolitikai mélyítése: a ProtectEU (Európai Belső Biztonsági Stratégia) vállalt törekvéseiből konkrét jogalkotási javaslatokat, finanszírozási programokat és intézményi mechanizmusokat bont ki. Három új tematikus hangsúly azonosítható: a kiskorúak radikalizálódásának strukturális kezelése, a mesterséges intelligencia szabályozásának terrorizmuspolitikai integrációja és az EU pénzügyi adatlekérési rendszerének megalapozása. Az Agenda kötelező erejű intézkedéseinek köre ugyanakkor szűk, és a tagállami szuverenitás fenntartása az ajánlások szintjén hagyja az uniós terrorizmuspolitika legkritikusabb végrehajtási területeit.

Konklúzió: A 2026-os Agenda nem jelent paradigmaváltást. Az EU terrorizmust és erőszakos szélsőségességet megelőző politikája 2026-ban egy megalapozó, fokozatosan mélyülő szakpolitikai fázisba lépett, amelynek eredményessége a tagállami végrehajtás minőségén múlik.

Kulcsszavak: terrorizmus, Európai Unió, terrorellenes stratégia, ProtectEU, 2026-os Agenda

Introduction: In their 2026 study published in *Magyar Rendészet,* Szabó and Rémai interpreted the two-decade evolution of the European Union's counter-terrorism policy as three distinct security paradigms. On 26 February 2026, the European Commission published the document *ProtectEU: Agenda to Prevent and Counter Terrorism* (European Commission 2026), which had been anticipated in the earlier study and provides an empirical opportunity to reassess both the promises of the previous strategic cycle and the question of strategic continuity.

Objectives: The study seeks to answer four main questions. How did the threat landscape evolve in 2024 compared to previous years? To what extent did the 2026 Agenda fulfil the commitments outlined in the 2024/2025 strategic framework, and which areas remained unaddressed? What level of legal binding force do the measures contained in the Agenda possess? Which structural issues remain unresolved?

Methodology: The research is based on qualitative document analysis and quantitative data analysis. The document analysis relies on a systematic comparison between COM(2026) 101 final and the 2024/2025 family of strategic documents. The quantitative section draws on data from Europol's TE-SAT 2025 Report and the Global Terrorism Database (GTD).

Results: The 2026 Agenda represents a policy deepening of the third paradigm identified in the previous study and established in the strategic documents published in 2024/2025. The ProtectEU internal security strategy translates previously articulated ambitions into concrete legislative proposals, funding programmes, and institutional mechanisms. Three new thematic priorities can be identified: the structural management of minors' radicalisation,

the integration of artificial intelligence regulation into counter-terrorism policy, and the establishment of an EU-wide financial data access framework. At the same time, the scope of legally binding measures remains limited, while the preservation of member state sovereignty leaves the most critical implementation areas of EU counter-terrorism policy largely at the level of recommendations.

Conclusion: The 2026 Agenda does not constitute a paradigm shift. By 2026, the EU's policy on preventing terrorism and violent extremism had entered a foundational and progressively deepening policy phase, the effectiveness of which will largely depend on the quality of implementation at the member state level.

Keywords: terrorism, European Union, counter-terrorism strategy, ProtectEU, 2026 Agenda

Áttekintés

A Szabó–Rémai szerzőpáros *Magyar Rendészet*ben publikált tanulmánya három biztonságpolitikai paradigmát azonosított az EU terrorizmusellenes politikájának két évtizedes fejlődéstörténetében. A reaktív, bűnüldözés-központú első paradigma (2005) a 2001. szeptember 11-i támadásokra és a 2004-es madridi, illetve 2005-ös londoni merényletekre adott közvetlen stratégiai válasz volt, amelynek logikája a terrorhálózatok bűnüldözési eszközökkel való felszámolásában foglalható össze. A proaktív, megelőzés-központú második paradigma (2020) az Iszlám Állam által inspirált 2015–2016-os európai merénylethullám és a magányos elkövetők *(lone actor)* fenyegetésének tapasztalatára reagált, és a radikalizáció gyökereinek társadalmi kezelését helyezte a szakpolitika középpontjába. A hibrid fenyegetéseket integráló, a társadalom egészét érintő *(whole-of-society)* harmadik paradigma (2024/2025) a geopolitikai destabilizáció, a technológiai kockázatok és az erőszakos szélsőségesség összefonódásának kontextusában született.

Az előző tanulmány jelezte, hogy az Európai Bizottság 2026-ban önálló agendát tesz közzé a terrorizmus és az erőszakos szélsőségesség megelőzésére és leküzdésére. Ez a dokumentum 2026. február 26-án jelent meg *ProtectEU: Agenda to Prevent and Counter Terrorism* címmel. A dokumentumhoz kapcsolódóan az Európai Parlament Kutatószolgálata (EPRS) elemző anyagot készített, ami jelzi annak szakpolitikai jelentőségét is (EPRS 2025a; EPRS 2025b).

A jelen tanulmány az előző tanulmány módszertanát alkalmazza, kvalitatív dokumentumelemzést és empirikus adatelemzést végez. A vizsgálat négy kérdés mentén szerveződik: hogyan alakult a fenyegetési kép a 2024-es adatok alapján; mit teljesített az Agenda az előző ciklus ígéreteiből; milyen jogi erejük van az intézkedéseknek; és milyen strukturális kérdések maradnak megoldatlanul.

A fenyegetési kép elemzése

Az európai terrorizmus az elmúlt öt évtized során jelentős strukturális átalakuláson ment keresztül. Az 1. ábrán látható idősoros eloszlás arra utal, hogy az európai terrorizmus nem értelmezhető lineáris vagy homogén jelenségként. Sokkal inkább egymást követő történeti hullámok, változó ideológiai motivációk, átalakuló szervezeti formák és módosuló geopolitikai kihívások váltakozó eredőjeként jelenik meg. Az adatokban megfigyelhető ingadozások azt mutatják, hogy a terrorizmus Európában folyamatosan alkalmazkodott a politikai, társadalmi, technológiai és globális biztonságpolitikai változásokhoz, miközben eltérő végrehajtási mintázatokkal rendelkező korszakok alakultak ki.

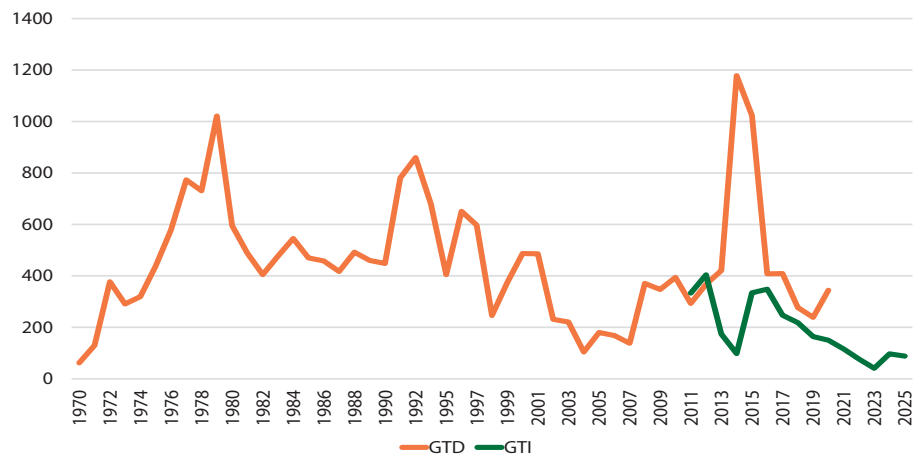

1. ábra: A terrorcselekmények száma Európában a Global Terrorism Database (1970–2020) és a Global Terrorism Index (2011–2025) alapján
Forrás: a szerzők szerkesztése
Megjegyzés: Módszertani szempontból fontos megjegyezni, hogy a GTD adatsora időbeli lefedettsége jelenleg korlátozott, mivel az átfogó adatgyűjtés gyakorlatilag 2020-ban lezárult (GTD 2022). Az elemzési horizont kiterjesztése és a legutóbbi évek folytonosságának biztosítása érdekében a tanulmány a 2011–2025 közötti időszakra vonatkozóan a Global Terrorism Index (GTI) adatait is felhasználja. Bár a GTI eltérő módszertani keretrendszerre épül – aggregált indikátorokat, súlyozási mechanizmusokat, valamint az incidensek számát és hatását egyaránt figyelembe vevő mutatókat alkalmaz –, ennek ellenére kellően megbízható proxyként szolgál a terrorista aktivitás szélesebb időbeli trendjeinek megragadásához.

A terrorizmuselméleti megközelítések gyakran hangsúlyozzák a jelenség dinamikus és történetileg meghatározott jellegét. Rapoport hullámelmélete szerint a modern terrorizmus egymást követő, időben jól körülhatárolható hullámokban fejlődik, amelyeket domináns ideológiai narratívák és transznacionális diffúziós folyamatok mozgatnak (Rapoport

2013). Hoffman a terrorizmust kommunikációs stratégiaként értelmezi, amelyben az erőszak célja túlmutat a közvetlen fizikai károkozáson, és pszichológiai, illetve szimbolikus hatások kiváltására irányul (Hoffman 2006).

Crenshaw ezzel összhangban arra mutat rá, hogy a terrorizmus politikai lehetőségek, szervezeti adaptáció és kollektív sérelmek kölcsönhatásából alakul ki (Crenshaw 1981). Ezek az elméleti megközelítések különösen relevánsak az európai kontextusban, ahol az egyes korszakok jelentősen eltérő típusú politikai erőszakot termeltek ki.

Az 1. ábra alapján több jól elkülöníthető periódus azonosítható. Az első jelentős emelkedés az 1970-es években és az 1980-as évek elején figyelhető meg, amely 1979 körül éri el csúcspontját. Ez az időszak az etnonacionalista és baloldali terrorizmus dominanciájával jellemezhető Európában. A második jelentősebb hullám az 1990-es évek elején jelenik meg. Bár a hidegháború befejeződése alapvetően átalakította Európa politikai környezetét, a terrorcselekmények száma továbbra is magas maradt, részben az etnikai konfliktusok és a balkáni háborúk destabilizáló hatása miatt. Ugyanebben az időszakban megkezdődött a terrorizmus ideológiai diverzifikációja is. A klasszikus baloldali terrorizmus fokozatos visszaszorulásával párhuzamosan erősödtek a vallási motivációjú szélsőséges hálózatok és a decentralizált erőszakformák. Ez az átmeneti korszak jól szemlélteti a hagyományos terrorszervezeti struktúrák és az új, dzsihadista dinamika együttes jelenlétét. A 2014–2016 közötti időszak az Iszlám Állam (ISIS) felemelkedésével, valamint a kontinensen végrehajtott radikális dzsihadista merényletekkel hozható összefüggésbe. A 2015-ös párizsi és a 2016-os brüsszeli támadások alapvetően alakították át az európai terrorelhárítás prioritásait. Az előző korszakokkal szemben ezek a támadások hibrid működési mintázatokat mutattak: egyszerre jelent meg a központilag motivált terrorizmus, a hálózatalapú radikalizáció és a magányos elkövetők mobilizációja, amelyet a digitális kommunikációs platformok jelentősen felerősítettek.

A 2017 utáni csökkenés arra utal, hogy az európai terrorelhárítási együttműködés, a hírszerzési információmegosztás, a határbiztonsági intézkedések (Frontex) és az ISIS területi összeomlása együttesen járultak hozzá a támadások számának mérséklődéséhez. Ugyanakkor a 2020-as években is fennmaradó incidensek azt jelzik, hogy a fenyegetés nem szűnt meg, hanem fragmentáltabbá és nehezebben előrejelezhetővé vált. A kortárs európai terrorizmust egyre egyszerűbb, úgynevezett „olcsósított" támadások, hibrid szélsőséges ideológiák, a nihilizmus, az akceleracionista narratívák és digitálisan szerveződő radikális közösségek jellemzik. Ez összhangban áll Neumann megállapításával, miszerint a terrorizmus fokozatosan individualizálódik, és az elkövetők egyre kisebb szervezeti függőség mellett, de továbbra is ideológiai ökoszisztémákba ágyazottan működnek (Neumann 2013).

Összességében az európai terrorizmus ciklikus, ugyanakkor folyamatosan változó jelenségként írható le, így a terrorelhárításnak és a terrorellenes fellépésnek multidimenzionális és adaptív megközelítésekre kell épülnie.

Az incidensek száma és megoszlása

Az előző tanulmány a Global Terrorism Database (GTD) 1990–2020 közötti adataira támaszkodva három szakaszt azonosított az európai terrorizmus trendjeiben: a fokozatos erősödést (2005–2013), a csúcspontot (2014–2016) és a visszaesést (2017–2020). A jelen fejezet az Europol 2025-ös TE-SAT jelentése alapján folytatja ezt az empirikus elemzést, kiterjesztve a vizsgálati időszakot 2024-ig.

A 2019–2023 közötti időszakban az EU-ban regisztrált terrorista incidensek száma több mint a duplájára nőtt, 57-ről 120-ra emelkedett. Ez a növekvő tendencia 2024-ben megtört: az incidensek száma 58-ra csökkent (34 befejezett, 5 sikertelen, 19 meghiúsított) – ami a 2023-as értéknek kevesebb mint a fele (Europol 2025; European Commission 2026: 2). Az incidensek tagállami megoszlása erősen koncentrált: Olaszország (20) és Franciaország (14) együttesen az összes eset 59%-át adta, ezt követte Németország (6), Ausztria, Görögország és Csehország. Ez a területi megoszlás összhangban áll az előző tanulmány azon megállapításával, amely szerint a terrorizmus súlypontja Nyugat-Európában helyezkedik el.

Az incidensszám csökkenése azonban önmagában nem jelent mérséklődő fenyegetettséget. Az ideológiai megoszlás nem egységes: miközben a baloldali és anarchista terrorizmus 21 esettel a legtöbb incidenst okozta (zömmel Olaszországban), a dzsihadista indíttatású cselekmények száma 14-ről (2023) 24-re nőtt 2024-ben, továbbá ezek bizonyultak a legerőszakosabbnak, mivel 5 halálos áldozatot és 18 sérültet követeltek. Ugyanakkor az elkövetők túlnyomó többsége magányos elkövető volt (Europol 2025).

Letartóztatások és bírósági eljárások

A letartóztatási adatok árnyaltabb képet mutatnak, mint az incidensszám önmagában. 2024-ben 449 személyt tartóztattak le terrorizmussal összefüggő bűncselekmények miatt 20 tagállamban, ami enyhe emelkedés a 2023-as 426 főhöz képest. A letartóztatások 64%-a, azaz 289 fő dzsihadista bűncselekményekhez kapcsolódott. Figyelemre méltó, hogy a jobboldali terrorizmushoz köthető letartóztatások száma 26-ról 47-re nőtt 2023 és 2024 között, miközben a baloldali és anarchista cselekményekhez kapcsolódó letartóztatások 14-ről 28-ra, a duplájukra nőttek (Europol 2025). Ez az adat önmagában is jelzi, hogy a fenyegetési jelenségek polarizálódnak és szélesednek.

A bírósági eljárások tekintetében 16 tagállamban 486 eljárásból 427 ítélettel és 59 felmentéssel zárult 2024-ben. Az elmúlt öt évben összesen több mint 2000 letartóztatás történt, és több mint 1800 embert ítéltek el terrorista jellegű bűncselekmények miatt az EU-ban (European Commission 2026: 2).

A kiskorúak terrorcselekményekben való részvételének strukturális trendje

A 2026-os Agenda legjelentősebb és empirikusan leginkább alátámasztott fenyegetéselemzési újdonsága a kiskorúak részvételének kvantitatív igazolása. 2024-ben az EU-ban terrorizmussal gyanúsított személyek közel egyharmada 20 év alatti, a legfiatalabb gyanúsított pedig mindössze 12 éves volt (Europol 2025; European Commission 2026: 3). Ez nem újonnan azonosított jelenség – az előző tanulmány juvenalizációként jelenítette meg ezt a trendet, és Renard már 2025 tavaszán kutatási prioritásként azonosította az EU Radikalizációmegelőzési Tudásközpontja (EU Knowledge Hub on Prevention of Radicalisation) keretében. A 2024-es adatok azonban azt mutatják, hogy ez a trend tartós és gyorsuló: egyes tagállamokban a terrorelhárítási vizsgálatok 20–30%-a kiskorút érint (Renard 2025).

A kiskorú elkövetők profilja markánsan különbözik a felnőtt elkövetőkétől. A CTC Sentinel (Combating Terrorism Center Sentinel)[3] 2025-ös elemzése 44, 2022 januárja és 2025 márciusa között Európában tervezett dzsihadista merényletet vizsgált, amelyek kiskorú gyanúsítottakat érintettek. Az elemzés szerint a kiskorú elkövetők szinte kizárólag az online térben, önállóan radikalizálódtak, nem álltak kapcsolatban szervezett terrorcsoporttal vagy terroristával, valamint merényletüket rövid idő – jellemzően néhány hét – alatt tervezték meg (Renard 2025; Hacker 2025). A dán Institute for International Studies adatai alapján kiskorúak az elmúlt évtizedben az IS-hez köthető európai terror-előkészületek 27%-ában vettek részt (Roolaart 2025).

Technológiai fenyegetési dimenzió

Az Europol 2025-ös TE-SAT jelentése részletesen bemutatja, hogy a terroristák és az erőszakos szélsőségesek milyen technológiai eszköztárat alkalmaznak. A végpontok közötti titkosítású (*end-to-end encrypted,* E2EE) kommunikációs platformok biztonságos csatornákat jelentenek, a közösségimédia-platformok pedig széles közönséget érnek el. A játékplatformok és a metaverzum szintén célterületek. A generatív mesterséges intelligencia (MI) propagandára és gyűlöletbeszédre is használható, mivel egyszerű deepfake-tartalmakat előállítani vele. A kriptovaluták és a nem helyettesíthető digitális eszközök (*non-fungible tokens,* NFT-k) anonim finanszírozást tesznek lehetővé. A 3D-nyomtatás a konspirált fegyvergyártást segíti, míg a pilóta nélküli légi járművek (*unmanned aerial vehicles,* UAV-ok/drónok) további aggodalomra adnak okot.

Ez a technológiai kettősség – az IS propagandaterjesztési eszközeként és a megelőzés tárgyaként egyaránt – az európai szabályozási diskurzus középpontjába kerül. A 2026-os

[3] A *CTC Sentinel* a West Point-i Combating Terrorism Center havi megjelenésű, független szakmai folyóirata, amely kutatók és gyakorlati szakemberek elemzésein keresztül vizsgálja a kortárs terrorizmus és terrorelhárítás főbb tendenciáit. A kiadvány különösen hasznos forrás a terrorfenyegetések, terrorszervezetek, radikalizációs folyamatok, műveleti mintázatok és szakpolitikai válaszok aktuális értelmezéséhez. A folyóiratot kiadó Combating Terrorism Center célja, hogy oktatási, kutatási és tanácsadási tevékenységével segítse a jelenlegi és jövőbeli vezetőket a terrorizmus és a terrorelhárítás kihívásainak megértésében. Lásd: https://ctc.westpoint.edu/ctc-sentinel/

Agenda az (EU) 2024/1689 számú MI rendeletének terrorizmuspolitikai integrációját, valamint a DSA-alapú platformszabályozás megerősítését irányozza elő. E szabályozási keret alapjogi megítélése azonban korántsem egyértelmű. Briend elemzése rámutat, hogy az MI rendelet terrorelhárítási célú biometrikus megfigyelést érintő „magas kockázatú" besorolása szükséghelyzeti kivételek révén felülbírálható, ami az ártatlanság vélelmét és a magánélethez való jogot egyaránt érinti (Briend 2025). Wall ugyanakkor a Generatív MI terrorizmusellenes alkalmazásait vizsgálva amellett érvel, hogy a döntéshozók számára nem a gépi autonómia kérdése, hanem az MI-alapú döntési kimenetelekért viselt emberi felelősség és az alkotmányos jogok védelme jelenti a valódi szabályozási kihívást, ami olyan dilemma, amelyre sem az MI rendelet, sem a DSA jelenlegi szövege nem ad kielégítő választ (Wall 2025).

Az ígéretek és teljesítések mérlege: a 2024/2025-ös keretrendszer és a 2026-os Agenda összevetése

A módszer

Az ígéret–teljesítés mérleg módszertana az előző tanulmányban azonosított harmadik paradigma kulcsdokumentumaiban – a 2025-ös ProtectEU belső biztonsági stratégiában (European Commission 2025) és a 2024. decemberi tanácsi következtetésekben (Council of the European Union 2024a; Council of the European Union 2024b) – rögzített konkrét ígéretek és a 2026-os Agenda kulcstevékenységeinek *(key actions)* szisztematikus összevetésén alapul. Az összehasonlítás egységei: teljesített, pontosított vagy módosított, valamint elhalasztott vagy nyitva hagyott ígéretek.

Teljesített ígéretek

A 2025-ös belső biztonsági stratégia és a 2024-es tanácsi következtetések több olyan elemet is rögzítettek, amelyek a 2026-os Agendában konkrét kulcstevékenységként jelennek meg, igazolva a stratégiai kontinuitást.

Az Europol nyílt forrású hírszerző (*open-source intelligence,* OSINT) kapacitásainak fejlesztése az Agenda első pillérének kulcstevékenységei között szerepel, összhangban a belső biztonsági stratégia 2025-ben rögzített prioritásával (European Commission 2026: 4–5). A kiskorúakra vonatkozó megelőzési eszközkészlet *(Prevention Toolbox for Minors)* kidolgozása – amelyet a 2024-es tanácsi következtetések is szorgalmaztak – az Agenda 2.2.1. pontjában konkrét cselekvési programot kapott, az EU Radikalizációmegelőzési Tudásközpontja 60 millió eurós négyéves finanszírozási keretébe illeszkedve (European Commission 2026: 5–6). A terrorista online tartalmak elleni rendelet (*Terrorist Content Online Regulation,* TCO rendelet) és a digitális szolgáltatásokról szóló törvény (*Digital Services Act,* DSA) kölcsönösen erősítő alkalmazása, amelyet a harmadik paradigma keret deklarált, az Agenda 2.3. fejezetében részletes végrehajtási mechanizmusokat kapott, és az eredmények is igazolják az eszközkészlet működőképességét: 2025 decemberéig

a tagállami hatóságok már 2032 eltávolítási végzést és több mint 97 900 önkéntes eltávolítási felhívást küldtek a TCO rendelet keretében (European Commission 2026: 8). Az EU Radikalizációmegelőzési Tudásközpontja intézményesítése – amelyet a Bizottság 2024 júniusában hozott létre – szintén az ígért menetrend szerint halad, ennek keretében 2026-ra már több mint 6000 döntéshozót, kutatót és szakembert fog össze Európa-szerte (European Commission 2026: 5).

Pontosított vagy módosított ígéretek

Az Europol operatív ügynökséggé alakítása a 2025-ös belső biztonsági stratégiában 2026-ra volt időzítve. Az Agenda ezt a célkitűzést nem valósította meg, hanem mandátumfelülvizsgálatként határozza meg újra, amelynek célja, hogy az Europol „az információ, a technológia és az innováció központjaként" *(central information, technological and innovation hub)* működjön (European Commission 2026: 17). A megvalósítás határideje csúszik, és részben a tartalom is módosul, nem önálló operatív ügynökség, hanem erősített elemzési és innovációs kapacitással rendelkező szerv a kitűzött cél. Ez az eltérés egyrészt a tagállami szuverenitással kapcsolatos fenntartásokat, másrészt az EUSZ 4. cikk (2) bekezdésének a belső biztonságért való tagállami felelősséget rögzítő rendelkezését tükrözi, amelyre az Agenda maga is hivatkozik (European Commission 2026: 1).

A titkosítás kérdésében szintén módosulást tapasztalunk. A 2025-ös belső biztonsági stratégiában meghirdetett, titkosítással kapcsolatos technológiai menetrend (Technology Roadmap on Encryption) a 2026-os Agendában már csupán a jogszerű adathozzáférés 2025-ös menetrendjére való hivatkozásként jelenik meg. Maga az Agenda ugyanakkor kifejezetten nem ír elő kötelező visszafejtési képességet, hanem kizárólag az Europol metaadat-elemzési kapacitásának fejlesztését helyezi előtérbe (European Commission 2026: 17). Ez részben a 89 civil szervezet és kiberbiztonsági szakértő 2025. május 26-i nyílt levelére adott bizottsági válaszként értelmezhető, amelynek aláírói a titkosítás gyengítésének kockázatait hangsúlyozták (Voge 2025).

Elhalasztott vagy nyitva hagyott ígéretek

Az EU pénzügyi adatlekérdezési rendszere (EU Financial Data Retrieval System, EU FDRS) megalapozása az Agenda egyik legjelentősebb strukturális újítása, amelyet azonban 2030-ra tervez teljeskörűen megvalósítani. 2026-ban csupán a szükséges intézkedések feltérképezésére irányuló tanulmány elkészítése szerepel a kulcstevékenységek között. A rendszer az EU-n belüli tranzakciókat, a kriptoeszköz-átutalásokat *(crypto asset transfers),* valamint az online és vezetékes átutalásokat tartalmazná (European Commission 2026: 17).

Az utasnév-nyilvántartási (passenger name record, PNR) irányelv kiterjesztése légi közlekedésen túli közlekedési módokra szintén vizsgálati szakaszban maradt, konkrét jogalkotási javaslat nélkül – az Agenda csupán a „lehetőségek feltárásáról" szól (European Commission 2026: 12).

Hasonlóképpen, a robbanóanyag-prekurzorokról szóló EU rendelet [(EU) 2019/1148] felülvizsgálata megkezdődött, de lezárva nincs, a pirotechnikai direktíva felülvizsgálatánál szintén csak a lehetőségek értékelése szerepel.

Az intézkedések jogi ereje: kötelező, ajánlott, vizsgálat alatt

A differenciált jogi struktúra

A 2026-os Agenda fejezeteit a kulcsintézkedések összegzése zárja, amely világosan elhatárolja a Bizottságra háruló kötelező intézkedéseket, a tagállamok számára megfogalmazott ajánlásokat, valamint az online szolgáltatókhoz intézett felhívásokat. E differenciált normatív struktúra az Agenda egyik meghatározó, ugyanakkor kevéssé vizsgált jellemzője, amely szoros összefüggésben áll a szubszidiaritás elvének érvényesülésével.

A Bizottság kötelező intézkedései

A Bizottság kötelező intézkedései közé tartozik a lőfegyver-kereskedelemmel összefüggő bűncselekmények kriminalizálásáról szóló jogalkotási javaslat, amelyet 2026 elején nyújtottak be, beleértve a 3D-nyomtatott lőfegyverek terveinek, tervrajzainak jogellenes terjesztését is (European Commission 2026: 12). A vegyi, biológiai, radiológiai és nukleáris (CBRN) felkészülési és reagálási akciótervet 2026-ban fogják bemutatni (European Commission 2026: 14). Az Európa Tanács terrorista bűncselekmény fogalom meghatározását módosító Protokolljának előterjesztése aláírásra és megkötésre szintén szerepel a kötelező elemek között (European Commission 2026: 21). Ezzel párhuzamosan a drón- és drónelhárítási akcióterv végrehajtása is kötelező bizottsági feladatként jelenik meg (European Commission 2026: 14). Az MI rendelet tiltott alkalmazásainak 2025. februári hatálybalépésével a manipulációra irányuló MI-rendszerek uniós piaci forgalomba hozatala tilosnak minősül – ez kötelező jogi erővel bíró rendelkezés, amelynek végrehajtásáért az Európai MI-hivatal (European AI Office) felelős (European Commission 2026: 9; Briend 2025).

Tagállami ajánlások: elvárások kötelező erő nélkül

A tagállami feladatok jogi jellege kettős. Míg maga az Agenda – mint stratégiai dokumentum – nem ró újabb közvetlen jogi kötelezettségeket a tagállamokra, az abban nevesített eszközök jelentős része már elfogadott, kötelező erejű uniós jogforrásokon alapul. Az Agenda felszólítása a CER irányelv [(EU) 2022/2557] és a NIS2 irányelv [(EU) 2022/2555] sürgős végrehajtására tehát nem a jogi kötőerő hiányát jelzi, hanem a tagállami átültetési késedelmekre adott politikai reakció. Ezen irányelvek a Szerződések értelmében elérendő célokat tekintve kötelezők, így az Agenda „ajánlásai" valójában a már fennálló, eredménykötelem-jellegű uniós kötelezettségek teljesítését sürgető bátorítások

(European Commission 2026: 16).[4] Az utazók be- és kilépési rendszerének (Entry/Exit System, EES) teljes körű bevezetése, az Európai Utazási Engedélyezési Rendszer (European Travel Information and Authorisation System, ETIAS) végrehajtásának gyorsítása, a schengeni értékelési és monitoring mechanizmus ajánlásainak teljesítése szintén tagállami ajánlásként szerepel. A radikalizálódott fogvatartottak szabadon bocsátás előtti fázisára vonatkozó kockázatértékelési eljárások kidolgozása és a visszatérő külföldi terrorista harcosok büntetőeljárás alá vonása szintén tagállami felelősségi körbe van utalva (European Commission 2026: 8).

Az online szolgáltatók felszólításai

Az online szolgáltatók felé megfogalmazott elvárások nem kötelező erejűek. A TCO rendelet és a DSA kötelező keretein túlmenő elvárások – a feltételek és a szolgáltatási szabályzatok rendszeres felülvizsgálata, a monitoringmechanizmusok erősítése, a tartalomeltávolításai kötelezettségek proaktív teljesítése – önkéntes alapon érvényesíthetők (European Commission 2026: 11). A Bizottság az EU Internetes Fórumot (EU Internet Forum) kívánja megerősíteni mint a kötelező szabályozás és az önkéntes iparági együttműködés közötti kapcsolódási pontot, beleértve a játékplatformok szélsőséges célú kihasználásával szembeni közös fellépést is (European Commission 2026: 10).

Ez a differenciált jogi struktúra önmagában is fontos eredmény, az Agenda erős kötelezően végrehajtandó része szűk, és főként a Bizottság saját jogalkotási és finanszírozási hatásköreire összpontosul. A tagállami végrehajtást igénylő intézkedések – különösen a CER és a NIS2 irányelvek átültetése, amelyek tekintetében a tagállami elmaradások vannak (EPRS 2025b) – a szubszidiaritás elvére tekintettel ajánlási szinten maradnak.

Nyitott kérdések: strukturális megoldatlanságok

Titkosítás és jogszerű adathozzáférés

A titkosított kommunikáció és a bűnüldözési célú jogszerű adathozzáférés dilemmája az Agenda egyik legsúlyosabb megoldatlan kérdése. Az Agenda a 2025-ös, jogszerű és hatékony adathozzáférésről szóló ütemtervet (Európai Bizottság 2025) jelöli meg referenciaként, de maga nem ad megoldást a végpontok közötti titkosítás alapjogi és biztonsági dilemmájára. A 2016-ban hatályon kívül helyezett adatmegőrzési irányelvet követően az Európai Unió Bírósága több ítéletében is rögzítette, hogy a tömeges adatmegőrzési rendszerek összeegyeztethetetlenek az uniós alapjogi követelményekkel. Az Agenda ezen a dilemmán nem lép túl, csupán a meglevő kompromisszum fenntartásának igényét rögzíti (European Commission 2026: 17).

[4] Magyarország mind a két irányelv implementálásának eleget tett (2024. évi LXIX. törvény Magyarország kiberbiztonságáról és 2024. évi LXXXIV. törvény a kritikus szervezetek ellenálló képességéről).

A kiskorúak büntetőjogi kezelése

A kiskorúak radikalizálódásának megelőzése részletes eszközkészletet kap a 2026-os Agendában – a szülői útmutatótól a mentálhigiénés integráción át a büntetés-végrehajtási intézetből szabadulók kockázatértékeléséig. Ugyanakkor az Agenda nem foglal állást abban, hogy a büntető igazságszolgáltatás keretében milyen életkortól és milyen intézkedéseket lehet alkalmazni a radikalizált kiskorúakkal szemben. A 2016-os eljárási garanciákról szóló gyermekjogi irányelvre való hivatkozás ezen a területen szűkös jogi keretnek tűnik. Különösen annak fényében, hogy a CTC Sentinel 2025-ös elemzése a kiskorú elkövetők terveit az esetek 97%-ában meghiúsítottnak találta, ami azt sugallja, hogy a prevenciós eszközkészlet hatékony, de a büntetőeljárási keretrendszer nem fejlődött párhuzamosan a fenyegetéssel (2016/800/EU irányelv; European Commission 2026: 18).

A külföldi terrorista harcosok ügye

A külföldi terrorista harcosok (*foreign terrorist fighters,* FTF) kérdése strukturálisan megoldatlan marad. Az Agenda sürgeti a tagállamokat a visszatérők büntetőeljárás alá vonására, és vizsgálja az ENSZ Da'esh/ISIL-bűncselekmények elszámoltathatóságát vizsgáló nyomozócsoport (UNITAD) által összegyűjtött adatok Eurojust általi elérhetővé tételét (European Commission 2026: 19). Az UNITAD mandátumának lejárta azonban szűkíti a harctéri bizonyítékok elérhetőségét, és az Agenda ezen a ponton kizárólag vizsgálati feladatot jelöl ki, megoldást nem nyújt.

Vegyes ideológiájú és állami legitimitást tagadó radikalizáció

Az előző tanulmány a vegyes ideológiájú radikalizáció (*salad bar* ideológiák), valamint az állami legitimitást elutasító mozgalmak – így különösen az akceleracionizmus és az úgynevezett rendszertagadó irányzatok – körében azonosított újonnan megjelenő fenyegetésekre a 2026-os Agenda csupán érintőlegesen reagál. Bár az Agenda utal a vegyes ideológiájú fenyegetésekre és az akceleracionista hálózatokra *(accelerationist networks),* különösen a kiskorúak toborzása kapcsán (European Commission 2026: 3), ezekhez nem kapcsol önálló beavatkozási logikát. Ez a hiány összhangban áll az Europol 2025-ös TE-SAT jelentésének megállapításaival, amelyek szerint az ideológiai határok egyre inkább elmosódnak (Europol 2025).

Következtetések

A szakpolitikai mélyítés jellege

A 2026-os *ProtectEU: Agenda to Prevent and Counter Terrorism* nem egy negyedik biztonságpolitikai paradigma megjelenéseként, hanem a harmadik paradigma szakpolitikai

elmélyítéseként értelmezhető. Ez az értelmezés nem csökkenti az Agenda jelentőségét, éppen ellenkezőleg; egy szakpolitikai dokumentum értéke abban áll, hogy a stratégiai ambíciókat konkrét jogalkotási és intézményi intézkedésekké fordítja le. A mélyítés három dimenziója különíthető el. A megvalósítás dimenziójában a 2025-ös *ProtectEU* belső biztonsági stratégiában kijelölt célok végrehajtási menetrendjét és kulcstevékenységeit dolgozták ki. A jogi kikényszeríthetőség dimenziójában az MI rendelet tilalmainak terrorizmuspolitikai integrációja, a DSA-alapú tartalomszabályozási keretrendszer, valamint a tervezett fegyverrendelet a harmadik paradigma ambícióit kikényszeríthető normákká alakítják. Az intézményi megerősítés dimenziójában az Europol és az Eurojust mandátumának reformja, a Tudásközpont működési kereteinek kialakítása, valamint az EU pénzügyi adatlekérdezési rendszerének (EU FDRS) megalapozása teremti meg a stratégiai célok végrehajtásához szükséges intézményi kapacitásokat.

Az Agenda korlátai

Az Agenda korlátja, hogy a végrehajtás sikere továbbra is a tagállami jogalkalmazáson múlik. Fontos azonban különbséget tenni a norma jellege és a politikai végrehajtás között: míg a kritikus infrastruktúrák védelme (CER) vagy a kiberbiztonság (NIS2) területén a jogi kötőerő az irányelvek révén adott, az Agenda mozgástere ezen a téren kimerül a végrehajtás politikai monitorozásában és sürgetésében. Ezzel szemben a valódi „puha" jogi *(soft law)* területet a titkosítás vagy a kiskorúak büntetőjogi kezelése jelenti, ahol hiányzik a közös uniós kényszerítő keretrendszer. Ennek következtében több kulcsterület is rendezetlen marad, így különösen a titkosítás kérdése, a kiskorú elkövetők büntetőjogi kezelése, valamint a külföldi terrorista harcosok (FTF) problémája.

Jövőbeni kutatási irányok

A kiskorúak radikalizálódásának kriminológiai és pszichológiai vizsgálata az egyik legsürgetőbb kutatási irány. A 2024-es adatok ugyanis egy strukturálisan új fenyegetési logikát jeleznek, amely hosszabb távon a biztonságpolitikai paradigmák alakulására is hatással lehet. Az MI rendelet tilalmainak terrorizmuspolitikai alkalmazása, valamint az Európai MI-hivatal eljárásrendje új, jogi és empirikus szempontból is releváns kutatási területet nyit meg. Az EU pénzügyi adatlekérdezési rendszerének 2030-ra tervezett megvalósítása – amelynek analitikai, alapjogi és intézményi következményei már előre jelezhetők – önálló kutatási programot indokol.

Lehetséges jövő: a negyedik paradigma megjelenésének feltételei

A negyedik biztonságpolitikai paradigma megjelenése nagy valószínűséggel egy olyan meghatározó eseményhez lesz köthető, amely az előző ciklus strukturális logikájából jelezhető előre. Ilyen esemény lehet egy CBRN-jellegű incidens, egy autonóm MI-alapú

terrorcselekmény első dokumentált esete, vagy a szíriai fogolytáborokból visszatérő külföldi terrorista harcosok mobilizációjának az eddigieknél jelentősebb hulláma.

Felhasznált irodalom

Briend, Jade (2025): The EU's AI Act: Implications on Justice and Counter-Terrorism. *GNET Research,* 2025. március 10. Online: https://gnet-research.org/2025/03/10/the-eus-ai-act-implications-on-justice-and-counter-terrorism/

Council of the European Union (2024a): *Conclusions on Future Priorities for Strengthening the Joint Counterterrorism Efforts of the European Union and its Member States.* ST 16820/24. 2024. december 12. Online: https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-16820-2024-INIT/en/pdf

Council of the European Union (2024b): *Conclusions on Reinforcing External-Internal Connections in the Fight against Terrorism and Violent Extremism.* ST 16175/24. 2024. december 16. Online: https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-16175-2024-INIT/en/pdf

Crenshaw, Martha (1981): The Causes of Terrorism. *Comparative Politics,* 13(4), 379–399. Online: https://doi.org/10.2307/421717

EPRS (2025a): *Understanding EU Counter-Terrorism Policy.* EPRS BRI(2025)767233. European Parliamentary Research Service, 2025. február. Online: www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2025/767233/EPRS_BRI(2025)767233_EN.pdf

EPRS (2025b): *The New European Internal Security Strategy: ProtectEU.* EPRS BRI(2025)775847. European Parliamentary Research Service, 2025. július 18. Online: www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2025/775847/EPRS_BRI(2025)775847_EN.pdf

Európai Bizottság (2020): *Az EU terrorizmus elleni programja: előrejelzés, megelőzés, védelem, reagálás.* COM(2020) 795 final. Online: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0795

Európai Bizottság (2025): *A bűnüldözést szolgáló jogszerű és hatékony adathozzáférésre vonatkozó ütemterv.* COM(2025) 349 final. Online: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:52025DC0349

European Commission (2025): *ProtectEU: a European Internal Security Strategy.* COM(2025) 148 final. Online: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52025DC0148

European Commission (2026): *ProtectEU: Agenda to Prevent and Counter Terrorism.* COM(2026) 101 final. Online: https://home-affairs.ec.europa.eu/document/download/d8cee954-5df6-4566-a520-6d59cfef347e_en?filename=ProtectEU%20-%20Agenda%20to%20prevent%20and%20counter%20terrorism.pdf

Europol (2025): *European Union Terrorism Situation and Trend Report 2025 (EU TE-SAT).* Hága: Europol. Online: https://doi.org/10.2813/5425593

Hacker, Erik (2025): Generation Jihad: The Profile and Modus Operandi of Minors Involved in Recent Islamist Terror Plots in Europe. *CTC Sentinel,* 18(6). Online: https://ctc.westpoint.edu/generation-jihad-the-profile-and-modus-operandi-of-minors-involved-in-recent-islamist-terror-plots-in-europe/

Hoffman, Bruce (2006): *Inside Terrorism.* New York: Columbia University Press.

Mafart, Jean (2025): *A New Internal Security Strategy for the European Union.* Institut Jacques Delors. Online: https://institutdelors.eu/content/uploads/2025/06/PB_250408_Politique_europeenne_securite_interieur_Mafart_EN.pdf

Neumann, Peter R. (2013): The Trouble with Radicalization. *International Affairs,* 89(4), 873–893. Online: https://doi.org/10.1111/1468-2346.12049

Rapoport, David C. (2013): The Four Waves of Modern Terrorism. In Chermak, Steven M. – Freilich, Joshua D. (szerk.): *Transnational Terrorism*. London: Routledge. Online: https://doi.org/10.4324/9781315235691

Renard, Thomas (2025): Adolescent Radicalisation: It's Not Just on Netflix. *EU Knowledge Hub on Prevention of Radicalisation*. European Commission. Online: https://ec.europa.eu/newsroom/home/items/880571/en

Roolaart, Chris (2025): *Young Extremists: A Dive into Online Youth Radicalization*. IE University Institute for Politics and Governance, Online: https://ipr.blogs.ie.edu/wp-content/uploads/sites/574/2025/04/Policy-of-the-Month-March.pdf

Szabó Hedvig – Rémai Dániel (2026): Három paradigma, két évtized – Paradigmaváltások az EU terrorizmus elleni politikájában. Az EU terrorizmusellenes stratégiáinak összehasonlító elemzése 2005–2020–2024/2025. *Magyar Rendészet,* 26(1), 239–255. Online: http://doi.org/10.32577/mr.2026.1.16

Voge, Callum (2025): Joint Letter on the European Internal Security Strategy (ProtectEU). *Global Encryption Coalition,* 2025. május 26. Online: www.globalencryption.org/2025/05/joint-letter-on-the-european-internal-security-strategy-protecteu/

Wall, Christopher (2025): The Ghost in the Machine: Counterterrorism in the Age of Artificial Intelligence. *Studies in Conflict & Terrorism,* 1–27. Online: https://doi.org/10.1080/1057610X.2025.2475850

Jogi források

Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/1148 rendelete (2019. június 20.) a robbanóanyag-prekurzorok forgalmazásáról és felhasználásáról, az 1907/2006/EK rendelet módosításáról, valamint a 98/2013/EU rendelet hatályon kívül helyezéséről (EGT-vonatkozású szöveg)

Az Európai Parlament és a Tanács 2021/784 (EU) rendelete (2021. április 29.) az online terrorista tartalom terjesztésével szembeni fellépésről (EGT-vonatkozású szöveg)

Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2024/1689 rendelete (2024. június 13.) a mesterséges intelligenciára vonatkozó harmonizált szabályok megállapításáról, valamint a 300/2008/EK, a 167/2013/EU, a 168/2013/EU, az (EU) 2018/858, az (EU) 2018/1139 és az (EU) 2019/2144 rendelet, továbbá a 2014/90/EU, az (EU) 2016/797 és az (EU) 2020/1828 irányelv módosításáról (a mesterséges intelligenciáról szóló rendelet) (EGT-vonatkozású szöveg)

Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/800 irányelve (2016. május 11.) a büntetőeljárás során gyanúsított vagy vádlott gyermekek részére nyújtandó eljárási biztosítékokról

Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2022/2555 irányelve (2022. december 14.) az Unió egész területén egységesen magas szintű kiberbiztonságot biztosító intézkedésekről, valamint a 910/2014/EU rendelet és az (EU) 2018/1972 irányelv módosításáról és az (EU) 2016/1148 irányelv hatályon kívül helyezéséről (NIS 2 irányelv)

Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2022/2557 irányelve (2022. december 14.) a kritikus szervezetek rezilienciájáról és a 2008/114/EK tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről (EGT-vonatkozású szöveg)

This page intentionally left blank.

Magyar Rendészet 2026/3. 215–228.
DOI: 10.32577/mr.2026.3.14

RENDÉSZETTUDOMÁNY

A reformvita előszobája

A magyar rendőrségi teljesítménymérés, a statisztikai önigazolás és az intézményi önismeret kritikai feltárása mint a strukturális reform előfeltétele

The Antechamber of the Reform Debate

Critical Examination of Hungarian Police Performance Measurement, Statistical Self-Justification and Institutional Self-Knowledge as Prerequisites for Structural Reform

VÁRI Vince[1]

Bevezetés: A magyar rendőrségi reformvitában a hazai rendészettudomány mértékadó szerzői – Finszter Géza, Krémer Ferenc, Szikinger István, Korinek László, Kerezsi Klára és Christián László – részletesen elemezték a demokratikus rendőrség normatív, alkotmányjogi és szociológiai feltételeit. Ugyanakkor a vita egy előkérdést következetesen megkerül: nem vizsgálta, hogy a rendőrség teljesítménymérési rendszere képes-e egyáltalán érvényes képet alkotni önmaga működéséről.

Célkitűzések: A tanulmány célja annak feltárása, hogy a statisztikai önigazolás mechanizmusai, az eredményesség intézményes értelmezése és a kutatás szervezeti korlátozása miként teszik lehetetlenné a valódi reformvita kibontakozását.

Módszertan: A tanulmány kritikai dokumentumelemzésre, a hazai rendészeti szakirodalom szisztematikus feltérképezésére és a szerző saját empirikus kutatásaira épít. A mátrixmódszer a reformvita szerzőit öt diszciplináris pólus mentén rendszerezi és hasonlítja össze.

Eredmények: A tanulmány három strukturális torzítási mechanizmust azonosít: 1. a felderítési statisztikák szisztematikus torzítása az ügyszelekciós

[1] Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Büntető-eljárásjogi Tanszék, e-mail: vari.vince@uni-nke.hu

mechanizmus működése révén; 2. a közbiztonság szubjektív dimenziójának intézményes marginalizálása a mérési rendszerből; 3. a független rendészeti kutatás szervezeti korlátozása. A reformvita szerzőinek nézetei egy ötpólusú mátrixban helyezhetők el, amelynek hiányzó előkérdése éppen a statisztikai önkép hitelessége. A Jó Állam – Jó Rendőrség program karrierje megmutatta, hogy a szervezeti immunreakció miként semlegesíti a reformjavaslatokat, ha a mérési rendszer maga nem változik.

Konklúzió: A statisztikai önigazolás leleplezése nem csupán metodológiai, hanem alkotmányos tét: a demokratikus elszámoltathatóság megköveteli, hogy a rendőrség teljesítményéről érvényes, külső mérési eszközökkel verifikálható kép álljon rendelkezésre. Ebből következik, hogy a független rendészeti kutatás intézményi szabadsága reformelőfeltétel, nem jutalom. A jövőbeni kutatás feladata az alternatív teljesítménymutatók (bizalomindexek, szubjektív biztonságérzet, sértetti elégedettség) szisztematikus integrálása egy vegyes mérési keretbe.

Kulcsszavak: rendőrségi reformvita, teljesítménymérés, statisztikai önigazolás, szervezeti önismeret, rendészeti kritikai kutatás.

Introduction: The Hungarian police reform debate has generated substantial scholarship over three decades. Leading researchers – Géza Finszter, Ferenc Krémer, István Szikinger, László Korinek, Klára Kerezsi and László Christián – have each mapped its normative, constitutional, criminological and sociological dimensions. Yet one prior question has remained consistently unaddressed: whether the police performance measurement system produces a valid account of the organisation's own functioning at all.

Objectives: The paper aims to demonstrate that statistical self-justification, the institutional closure of the effectiveness concept, and the organisational restriction of independent research collectively block the preconditions for genuine reform.

Methods: The study combines critical document analysis with a systematic review of the Hungarian policing literature and the author's own empirical data: an attitude survey. A five-pole matrix is used to classify and compare reform debate authors by disciplinary orientation.

Results: The study identifies three structural distortion mechanisms: 1. the systematic distortion of detection statistics through the operation of the case selection mechanism; 2. the institutional marginalisation of the subjective dimension of public safety from the measurement system; 3. the organisational limitation of independent law enforcement research. The views of the authors of the reform debate can be placed in a five-pole matrix, the missing pre-question of which is precisely the credibility of the statistical self-image. The career of the Good State – Good Police programme has shown how the organisational immune reaction neutralises reform proposals if the measurement system itself does not change.

Conclusion: Dismantling statistical self-justification is a constitutional, not merely methodological, task: democratic accountability requires an externally verifiable picture of police performance. The institutional freedom of independent policing research is therefore a reform prerequisite, not an optional extra. Future work should focus on integrating alternative indicators – trust indices, subjective security perceptions, victim satisfaction – into a validated mixed-methods measurement framework.

Keywords: police reform debate, performance measurement, statistical self-justification, institutional self-knowledge, critical policing research

Bevezetés – a vitának van egy hiányzó előkérdése

A magyar rendőrségi reformvita közel három évtizede visszatérő téma a hazai rendészettudományban és a szakpolitikai diskurzusban egyaránt. Finszter Géza (2009; 2014) meghatározó fogalmi rendet teremtett azzal, hogy pontosan elválasztotta egymástól a reform, a modernizáció és a korszerűsítés kategóriáit, és normatív mércét állított fel annak megítéléséhez, mitől tekinthető demokratikusnak egy rendőrség: a demilitarizáció, a decentralizáció és a depolitizáció hármas követelménye ebben a keretben nem csupán intézményszervezési javaslat, hanem alkotmányos igény. Szikinger István (1998; 2012a) az alkotmányos hatalomkorlátozás és az elszámoltathatóság oldaláról közelítette meg ugyanezt a problémát, és a rendőrséget az alkotmányos jogállam nyílt, társadalmi környezetébe ágyazott rendszereként írta le. Krémer Ferenc (Krémer–Molnár 2000; Krémer 1998) a kritikai szociológia eszközeivel mutatta meg, hogy a szervezeti önkép és a belső szakmai narratíva miként akadályozza a valódi reformot. Korinek László (2015; 2012) a rendszerváltás belügyi folyamatait átfogó kriminológiai keretbe helyezte, és a centralizáció versus decentralizáció dilemmáját a bűnözési trendek és a társadalmi kontextus összefüggésrendszerében értelmezte. Kerezsi Klára munkássága (Kerezsi–Kó–Antal 2011; Pap et al. 2022) koherens elméleti ívet rajzol ki a tudásalapú, reflektív rendészeti modernizáció mellett: a bűnözés társadalmi költségeinek empirikus feltárásától a rendészeti kutatások szabadságát övező intézményes korlátok kritikai vizsgálatáig egységes szemléleti vezérfonal húzódik gondolkodásában. Figyelmeztetése továbbra is aktuális: amennyiben a politikai döntéshozás „önjáróvá" válik a bűnözéskontroll eszközrendszerének kialakításában, és nem támaszkodik tudományos evidenciákra, a kriminológia fokozatosan „alkalmazott" tudományból „alkalmazkodó" tudománnyá süllyed (Kerezsi 2006). Christián László (2011; 2018) a közösségi és plurális rendészet hazai intézményi recepcióját dolgozta fel, és aprólékosan feltárta azokat a szervezeti és jogi korlátokat, amelyek a közösségi rendőrség hazai meghonosítása elé tornyosulnak.

Ez az impozáns tudományos teljesítmény azonban egy előkérdést következetesen megkerül. Mielőtt eldöntenénk, hogy kell-e a rendőrségnek decentralizáció, közösségi szemlélet vagy az alkotmányos kontroll erősítése, meg kellene vizsgálni: hogyan képes egyáltalán a szervezet önmaga működéséről érvényes képet alkotni? Ha a teljesítménymérés rendszere torz, az eredményesség fogalma belülről definiált és a szervezeti önigazolás

mechanizmusai intézményesültek, akkor minden reformjavaslat félresiklik, mert a betegség diagnózisa maga is fertőzött. Ez a tanulmány ezt az előkérdést teszi a vizsgálat tárgyává, és amellett érvel, hogy a statisztikai önigazolás leleplezése és a valódi teljesítménydimenziók feltárása nem csupán metodológiai, hanem alapvetően politikai és alkotmányos tét is.

A reformvita előszobájáig vezető út: a saját kutatói pálya kontextusa

Mielőtt a reformvita szereplőinek elemzésébe mélyednék, szükségesnek tartom saját kutatói pozícióm explicit elhelyezését. A 2015-ben megvédett doktori értekezésemben a rendőrséget terminológiailag és funkcionálisan bűnüldözési oldalról, nyomozóhatósági jogkörében értelmeztem. A kutatás középpontjában a bűnüldözési hatékonyság állt, amelyet szervezeti és funkcionális szempontból vizsgáltam. Az akkori koncepció alapvetése az volt, hogy a hatékonyság és az eredményesség nem tekinthetők egymás szinonimáinak: míg a hatékonyság a rendőrség által meghatározott, belső teljesítménymutatók elérését jelenti, addig az eredményesség a társadalmi elvárásokhoz való valódi illeszkedés fokát fejezi ki (Vári 2015).

A doktori kutatáshoz kapcsolódó empirikus vizsgálat a rendőrök attitűdjeit mérte fel a civil–rendőrség viszony, a statisztikai szemlélet és a bűnüldözés hatékonysága kapcsán. A felmérés egyik legfontosabb tanulsága az volt, hogy a rendőrök a lakosság felé nagyobb szolidaritást mutatnak, mint amennyit visszakapnak. A válaszadók többsége úgy látta, hogy a rendőrség tekintélyelvű, nem közösségi szemléletben működik, és politikai irányítás alatt áll, amely távolságot tart az állampolgároktól. Különösen élesen fogalmaztak a kutatásban részt vevők abban, hogy a közbiztonság valós állapotát a statisztikai mutatók nem tükrözik objektíven – a bizalmi szint és a társadalmi elfogadottság sokkal pontosabb jelzői a bűnüldözés eredményességének, mint a statisztikák (Vári 2017).

Ez az eredmény megfordult az egyébként elvárható logikához képest: nem a külső kritikus állítja, hogy a belső mérés torz, hanem maga a belső állomány. Ebből a felismerésből nőtt ki a habilitációs kutatás alapkérdése: ha a rendőri állomány maga is igazságtalannak tartja a mérési rendszert, miért marad fenn mégis? Mi stabilizálja azt, ami belülről sem tekinthető hitelesnek? A válasz – amelyet a habilitációban részletesen kifejtek – az, hogy a statisztikai önigazolás nem pusztán szakmai tévedés, hanem szervezeti érdek, amelyet a bürokratikus struktúra, a politikai irányítás és a kutatás intézményes korlátozása együttesen táplál (Vári 2017; 2020).

Megállapítható, hogy technológiai fejlődés kivételével érdemi strukturális, modernizációs, ezáltal a teljes rendőrséget érintő rendszerszintű reformok 2015 óta sem történtek a magyar rendőrségen. A rendőrség rendelkezik ugyan szervezeti hatékonyságmérési rendszerrel, azonban annak eredményei és módszertani részletei nem nyilvánosak, a lakosság számára nem hozzáférhetők, így a mérési folyamat külső audit és társadalmi validáció nélkül zajlik, ami a kapott eredmények átláthatóságát és érvényességét korlátozza. Ez a körülmény nem technikai hiányosság: az átláthatóság hiánya maga is a szervezeti önvédelmi reflex kifejeződése.

A magyar rendőrségi reformvita – térkép és szereplők

A hazai rendészettudomány reformvitájának kartográfiáját az 1. táblázat foglalja össze. Az egyes szerzők nem alkotnak egységes programot, és nem is törekednek erre: különböző diszciplináris hagyományokból közelítenek ugyanahhoz a kérdéshez, és ez a sokszólamúság a vitának éppenséggel erénye. Finszter a normatív–szerkezeti, Szikinger az alkotmányjogi, Krémer a kritikai–szociológiai, Korinek a kriminológiai–empirikus, Kerezsi a tudásalapú–reflektív, Christián a közösségi–plurális irányból formálja az érvelését. Az én pozícióm ebben a térképen elkülöníthető: én a teljesítménykritikai–diagnosztikus előkérdés mellett érvelek.

1. táblázat: A magyar rendőrségi reformvita mértékadó szereplői

Szerző	Fő kérdése	Alapállítása a reformról	Sajátos hozzájárulás	Mátrix-pozíció
Finszter Géza	Milyen szerkezeti és jogállami feltételei vannak a demokratikus rendészetnek?	A modernizáció kulcsa a decentralizáció, demilitarizáció és depolitizáció; a reform, modernizáció és korszerűsítés fogalmilag elkülönítendők (Finszter 2009; 2014)	Fogalmi rendet teremt a reformvitában és normatív mércét ad ahhoz, mitől demokratikus egy rendőrség	Normatív–szerkezeti pólus
Krémer Ferenc	Hogyan kutatható kritikailag a rendőrség mint hatalmi intézmény?	A megújuláshoz nem elég a belső szakmai önkép; szükség van társadalmi kontrollra, kritikai kutatásra és civil nézőpontra (Krémer–Molnár 2000; Krémer 1998)	A kritikai rendészetkutatás magyar nyelvű legerősebb képviselője; a szervezeti önigazolás mechanizmusait leplezi le	Kritikai–szociológiai pólus
Szikinger István	Mitől jogállami és alkotmányos a rendőrségi működés?	A reform valódi tétje a hatalomkorlátozás, az alapjogvédelem, az elszámoltathatóság és a politikai semlegesség (Szikinger 1998; 2012a; 2012b)	A rendőrségi reformot alkotmányjogi és alapjogi mércékhez köti; a nyílt rendszerszemlélet képviselője	Alkotmányjogi–normatív pólus
Korinek László	Hogyan kapcsolódik a bűnözés, a társadalom és a rendészet?	A reform nem pusztán szervezeti, hanem társadalmi és kriminálpolitikai kérdés; a centralizáció decentralizációval egyensúlyozandó (Korinek 2015; 2012)	A rendészetet szélesebb társadalomtudományi és kriminológiai keretbe helyezi; a rendszerváltás belügyi folyamatainak legátfogóbb krónikása	Kriminológiai–empirikus pólus
Kerezsi Klára	Mi a kapcsolat a rendészet, társadalompolitika és tudásalapú működés között?	A rendészeti modernizáció csak akkor hiteles, ha tudásalapú, reflektív és befogadja a társadalomtudományokat (Kerezsi 2006; Pap et al. 2022)	A rendészet és a tágabb társadalmi kormányzás kapcsolatát erősíti; a tudományos kutatás szabadságának intézményes védelmezője	Tudásalapú–reflektív pólus

Szerző	Fő kérdése	Alapállítása a reformról	Sajátos hozzájárulás	Mátrix-pozíció
Christián László	Milyen formában jelenhet meg a közösségi és plurális rendészet Magyarországon?	A strukturális reform hiánya mellett is lehetnek részleges közösségi és partnerségi megoldások, de ezek korlátozottak (Christián 2011; 2018)	A hazai közösségi rendészet gyakorlati-intézményi recepcióját erősíti; az önkormányzati rendőrség lehetőségeit elemzi	Közösségi–plurális pólus
Vári Vince	Mit torzít a rendőrségi statisztikai szemlélet, és hogyan fedi el a szervezet saját működési problémáit?	A reformvitát nem lehet őszintén lefolytatni addig, amíg a teljesítménymérés, az eredményesség fogalma és a szervezeti önigazolás mechanizmusai nincsenek kritikailag feltárva (Vári 2017; 2020)	A jogi és rendészeti nézőpont összekapcsolásával a „mit mérünk valójában?” kérdését teszi a reformvita előfeltételévé	Teljesítménykritikai–diagnosztikus pólus

Forrás: a szerző szerkesztése

A táblázatból jól látható, hogy a szereplők munkája egymást kiegészíti, nem kizárja. Finszter fogalmi rendje nélkül nem lehet pontosan megfogalmazni, mit értünk reformon. Szikinger alkotmányjogi kerete nélkül nem lehet megítélni, mikor demokratikus egy rendőrség. Krémer kritikai szociológiája nélkül nem lehet leleplezni a szervezeti öncsalást. Korinek kriminológiai kerete nélkül nem értjük, milyen társadalmi erők formálják a rendőrség helyzetét. Kerezsi tudásalapú szemlélete nélkül nem tudunk minőségi modernizációt tervezni. Christián intézményi recepcióra épülő munkája nélkül nem látjuk, mi épülhet fel a részleges reformból is.

Az általam képviselt nézőpont abban tér el, hogy a teljesítménymérési rendszer belső torzításait és az önigazolás mechanizmusait teszi a reformdiagnózis középpontjává.

A statisztikai önigazolás anatómiája

A rendőrségi teljesítménymérés ortodoxiája az adminisztratív *outputok* aggregálására épül: felderítési arány, reagálási idő, intézkedésszám, ügyforgalmi mutató. Ez a logika érthető, mert ezek az adatok könnyen gyűjthetők, összehasonlíthatók és lefordíthatók a vezető számára értelmezhető egyszerű mutatókra. A probléma nem az, hogy e mutatók léteznek, hanem az, hogy kizárólagossá váltak, és közben a szervezet maga határozza meg, mit mér – majd saját mérésével igazolja vissza, hogy jól teljesít. Ezt nevezem statisztikai önigazolásnak (Vári 2017). A statisztikai önigazolás lényege: a rendőrség nemcsak mérési adatokat gyárt, hanem azt is eldönti, hogy mit érdemes egyáltalán megmérni. Ahol a szervezet nem kíváncsi a mérés eredményére, ott a mérőeszközt sem vezeti be. Mindez a valóságban gyakran torz, önreferenciális képet alkot a szervezet működéséről, miközben a társadalmi percepciók, a közösségi bizalom és az eljárási igazságosság szempontjai háttérbe szorulnak (Krémer–Molnár 2000; Finszter 2008).

A saját empirikus anyagom ezt a mechanizmust belülről is alátámasztja. A 2015-ben a rendőri állomány körében végzett kérdőíves vizsgálatom eredményei szerint a válaszadók a közbiztonság tényleges állapotát a bizalmi szint és a társadalmi elfogadottság

megbízhatóbb indikátorának tekintik, mint az ügyforgalmi statisztikákat. Ez az eredmény különösen fontos, mert megcáfolja azt a szokásos ellenvetést, hogy a mérési kritika csak külső, civil nézőpontból érkezik. Belülről is látható, hogy valami nincs rendjén – de a szervezeti struktúra ezt a belső tudást nem engedi intézményes formát ölteni (Vári 2017).

Krémer és Molnár (2000) már két évtizede kimutatta, hogy a rendőrök foglalkozási kultúrájában a statisztikai teljesítménykép és a valós szakmai önértékelés között jelentős szakadék húzódik. A rendőr tudja, hogy amit számol, nem feltétlenül az, ami fontos; de a szervezet azt jutalmazza, amit számolni lehet. Ez a feszültség nem véletlenszerű egyéni élmény, hanem szisztematikus szervezeti diszfunkció: egy olyan kognitív disszonanciás állapot, amelyet Festinger (1973) modelljével írhatunk le legtisztábban. A szervezet egyszerre tartja fenn az objektív hatékonyság narratíváját és a belső kétkedést – azzal, hogy az utóbbit nem teszi nyilvánossá.

Finszter (2008) éles megfogalmazással rögzíti, hogy az a szervezet, amelyik hierarchikus rendje következményeként szinte minden tagját szolgai szerepre kárhoztatja, azt kockáztatja, hogy a külső kapcsolataiban minden együttműködési készségét elveszíti, és úgyszólván egész környezetére mint ellenségre tekint. A rendőr így adja tovább a környezetnek mindazt a megaláztatást és sérelmet, amelyet a szervezeten belül elviselni kénytelen (Finszter 2006). Ez nem csupán pszichológiai megjegyzés: a szervezeti hierarchia és az önigazoló mérési rendszer közötti kapcsolat strukturális. A hierarchia védi a mérési rendszert, mert a mérési rendszer a hierarchia legitimációját termel.

A statisztikai önigazolás másik döntő összetevője a szervezeten belüli mérési kontroll intézményesülése. A magyar rendőrség szervezeti hatékonyságmérésének gyakorlata napjainkban döntően ügyforgalmi és statisztikai alapú teljesítményértékelésre épül, amelynek központi adatrendszere az Egységes nyomozóhatósági és ügyészségi bűnügyi statisztika (ENyÜBS). A teljesítményértékelés súlypontjában továbbra is az olyan klasszikus *output* mutatók állnak, mint a regisztrált bűncselekmények száma, a felderítési mutató, az időszerűség és a kármegtérülési arány. A gyakorlatban a vezetői kontroll már nemcsak éves vagy havi szinten valósul meg, hanem heti adatelemzési ciklusokban, amelyek a Covid–19 alatt elterjedt videókonferencia-kultúrával tartóssá váltak (Vári 2017; 2020; Tihanyi–Vári 2015). A parancsnoki munka jelentős része így a folyamatos statisztikaértelmezésre és a centrális elvárások számszerű követésére épül, miközben a tényleges terepmunka és a vezetői helyszíni jelenlét háttérbe szorul.

Mit rejt el a statisztikai szemlélet? A három elfojtási mechanizmus

Az aluljelentés és a szelektív aktivitás

Ha a szervezet maga dönti el, mit könyvel el és mit nem, akkor a nyilvántartott bűnözés ingadozásai nemcsak a valódi bűnözés változásait tükrözik, hanem a szervezeti döntési logikát is. A felderítési arány javítható azáltal is, hogy kevesebb ügyet regisztrálnak – nem azáltal, hogy több bűncselekményt oldanak meg. Déri (2000) már a 2000-es évek elején feltárta a bűnügyi statisztika és a valóság közötti diszjunkciót. Finszter (1991) kimutatta,

hogy a nyomozási aktivizmus önmagában növelheti a regisztrált bűnözést, és fordítva: az ügyrögzítési fegyelem lazítása csökkenti a statisztikát anélkül, hogy a tényleges bűnözés változna. A 2013 körül tapasztalható bűncselekményszám-csökkenés látványosan nem járt együtt az ismertté vált elkövetők számának visszaesésével – ami önmagában metodológiai figyelmeztetőjel, amelyet a szakirodalom hosszú ideje megjelölt (Kó, 2019).

A bűnügyi hatékonyságmérés gerincét képező mutatók – az időszerűség, a felderítési mutató és a nyomozáseredményességi mutató – alkalmasak statisztikai adaptációra. Az ügyek átminősítése, összevonása vagy késleltetett rögzítése formálisan javíthatja a mutatószámokat, miközben a tényleges rendészeti teljesítmény nem változik érdemben. Nem véletlen, hogy a szakirodalom már több évtizede szorgalmazza a nyilvántartási statisztika és a teljesítményértékelés intézményi és módszertani szétválasztását (Sallai et al. 2016; Kó 2019; Vári 2020).

A szubjektív dimenzió kirekesztése

A hagyományos mérési rendszerekből szisztematikusan hiányoznak a szubjektív, társadalmi mutatók: a bizalom, az eljárási igazságosság érzete, a sértetti elégedettség, a kiszolgáltatottság tapasztalata. Tyler és Huo (2002), valamint Sunshine és Tyler (2003) empirikusan igazolták, hogy a polgárok nem *outputok* alapján ítélik meg a rendőrséget, hanem a velük való bánásmód alapján. Jackson és Bradford (2010) ezt tovább erősítette: a procedurális igazságosság a rendőrség legitimitásának meghatározó forrása. Ezzel szemben a magyar rendszerből szisztematikusan hiányzik a bizalom és a legitimitás integrált teljesítménymutatóként való kezelése (Tihanyi–Vári 2015).

A hazai közvélemény-kutatások szerint a rendőrség iránti bizalom tartósan meghaladja a politikai rendszer és a tágabb jogrendszer intézményeibe vetett bizalmat (Boda – Medve-Bálint 2012). Ez első ránézésre stabil és viszonylag kedvező pozíciót jelez – ám módszertani szempontból a jelenlegi hazai mérési gyakorlat erősen leegyszerűsíti a rendőrségbe vetett bizalom jelenségét: a legtöbb vizsgálat mindössze egy-két kérdéssel közelíti meg azt, ami valójában multidimenzionális konstrukció. A Tyler–Bradford–Jackson-féle irányzat szerint a bizalom nem egydimenziós állapot, hanem legalább három komponensre bontható: az eljárási igazságosság tapasztalatára, a disztributív igazságosság érzékelésére, és a rendőrség hatékonyságába vetett hitre. Ezeket a dimenziókat a hazai reprezentatív felmérések nem választják szét, ezért aggregált bizalomindexük valójában nem mondja meg, hogy mitől bíznak az emberek a rendőrségben – és mitől nem.

A kutatás intézményes korlátozása

A reformvitát különösen megnehezíti, hogy Magyarországon a rendőrségi szervezeten belüli társadalomtudományi kutatáshoz máig előzetes belügyi engedélyezési eljárás szükséges. Az MTA Rendészeti Albizottság és a Jogtudományi Intézet 2022 novemberében tartott kerekasztalán – amelyen Papp András László, Finszter Géza, Kerezsi Klára és jómagam is részt vettünk – egyöntetűen megállapítottuk, hogy az engedélyezési gyakorlat

nem transzparens, sokszor önkényes, és a szervezeti önvédelem, valamint a reputációféltés motiválja (Tóth 2022; Pap et al. 2022). Különösen érzékeny témákban – szervezeti kultúra, korrupció, eljárási igazságosság, bizalom – az engedély megtagadása is előfordulhat.

Ez az intézményes korlátozás közvetlen összefüggésben áll az önigazolás fenntartásával. Ha a kritikus kutatás fizikailag akadályoztatott, akkor a reformvita saját empirikus alapja is sérül: csak azt vizsgálhatjuk, amit a szervezet látni enged. A mai napig a Belügyi Tudományos Tanács honlapján elérhető tájékoztatás szerint a rendészeti tudományos kutatások engedélyezése Magyarországon szigorúan központosított, adminisztratív és bürokratikusan ellenőrzött folyamat. Ez nem véletlen adminisztratív tehetetlenség, hanem a szervezeti önkép védelme szervezett formában.

A rendszerváltás öröksége és a reform elmaradt feltételeinek összefüggése

A reformvita nem érthető a rendszerváltás időszakának alapos elemzése nélkül. A szocialista rendőrség szervezeti diszfunkciói jól dokumentáltak (Finszter 1991; Szikinger 1998): a totális ellenőrzés igénye, az autokratikus vezetési stílus, a politikai megbízhatóság primátusa a szakértelemmel szemben, az omnipotens problémamegoldó vízió és az állam védelmi és bűnüldözési funkcióinak szándékos összemosása. Már a rendszerváltás hajnalán megfogalmazódott, hogy a jövő rendőrségének profiltisztítottan, közösségi típusban kellene működnie – a helyi önkormányzatok érdemi szerepével és a polgár–rendőr kapcsolat intenzifikálásával.

Mindebből alig valósult meg valami. A rendszerváltás utáni időszakban a szervezet modernizációjának, a decentralizációnak, a depolitizálásnak és a demilitarizálásnak az elvei egyaránt megjelentek a szakmai és politikai diskurzusban, de a centralizált államrendőrségi modell továbbra is domináns maradt (Bezerédi 2020). A rendőrségi törvény kodifikációja során három markáns koncepció ütközött: a dekoncentrált struktúra fenntartása érdemi változtatás nélkül, a dekoncentrált struktúra megtartása az önkormányzati beleszólás erősítésével, és a valódi decentralizáció az önkormányzati irányítás kiterjesztésével (Szikinger 1998; Korinek 2015). Az első koncepció győzött.

A reformhoz nemcsak politikai akarat, hanem megfelelő társadalmi atmoszféra és civil befogadókészség is kellett volna – egyetlen döntéssel nem lehet a rendőrséget úgy átalakítani, hogy illeszkedjen a megváltozott gazdasági és bűnözési környezethez. Roelofse (2015) modelljére hivatkozva: ha a rendőr a szervezete és a társadalom határán helyezkedik el, és e határon az átjárás nehéz – szervezeti zártság, szegényes kommunikáció, titkolózás –, akkor az integráció meghiúsul. A mai magyar rendőrségben ez a zártság nem múlt el: csak átmenetileg és szelektíven enyhül.

A társadalmi integráció folyamata a magyar rendőrségben csak akkor lehet sikeres, ha a szervezeti reformok mellett paradigmaváltás is történik, amely elfogadja és támogatja a közösségi rendészet elveit. Ez az összefüggés az én érvelésemmel is konvergál: a mérési reform és a paradigmaváltás nem sorrendben következnek egymás után, hanem párhuzamosan kellene megtörténniük, mert az egyik a másik feltétele.

A Jó Állam – Jó Rendőrség program: a diagnózis és a szervezeti immunválasz

A Jó Állam – Jó Rendőrség program 2015-ben indult a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Karának koordinálásával azzal a céllal, hogy tudományosan megalapozott, korszerű mérési és értékelési rendszert dolgozzon ki a rendőrség hatékonyságának vizsgálatára (Tihanyi–Vári 2015). A kutatócsoportot – amelynek magam is tagja voltam – Sallai János vezette; Tihanyi Miklós a teljesítményértékelési koncepciót és a „jó rendőrség" képlet kidolgozását vitte, én a rendőrség társadalmi elfogadottságát, a lakossági bizalmat és a rendőrségi legitimitást vizsgáltam, különös tekintettel a társadalmi hatásmérés indikátorainak kialakítására (Sallai et al. 2016).

A program alapvetése szerint a rendőrségi hatékonyság nem redukálható kizárólag objektív statisztikai mutatókra, hanem a társadalmi bizalom, a szervezeti legitimitás és a minőségi szolgáltatás dimenzióiban is értelmezendő (Tihanyi–Vári 2015). A program indikátorrendszere és nemzetközi referenciái – különösen az angol–walesi PEEL-keret és az északír PSNI modellje – korszerűen reflektáltak a társadalmi hatások mérésének szükségességére. A „jó rendőrség" képlet három egyenrangú pillére az eredményesség, a hatékonyság és a legitimitás volt – ugyanaz a hármas, amelyet az HMICFRS (2022) is alkalmaz, és amelynek a legitimitáspillére éppen az eljárási igazságosságot és a közbizalmat mérte.

A program sorsa azonban meggyőzően illusztrálja a statisztikai önigazolás intézményes erejét. A tudományosan megalapozott reformjavaslat a szakmai zártság és a hagyományos gondolkodásmód miatt a gyakorlati adaptáció szintjén ellehetetlenült (Sallai et al. 2018). Nem azért bukott el, mert az indikátorok rosszak lettek volna, hanem azért, mert a szervezet önérdeke és a meglévő értékelési kultúra inkompatibilis volt az átlátható, külső validációt is igénylő új kerettel. A jelenlegi magyar rendszerben a szervezeti zártság, a szakmai önigazolás és a tudományos eredményekkel szembeni ellenállás továbbra is akadályozza a fenntartható, legitim és hatékony rendőrségi működés kialakulását (Vári 2017; Krémer 1998; Finszter 2008).

Ez az eset általánosabb tanulsággal is szolgál: a reformjavaslatok megvalósíthatóságát nemcsak a politikai akarat és az erőforrások, hanem a szervezet mérési önképének rugalmassága is meghatározza. Ha a szervezet nem képes elfogadni, hogy ami belülről sikernek látszik, kívülről kudarc lehet, akkor a legjobb reformterv is a szervezeti immunreakció áldozata lesz. Ezt a mechanizmust Korinek (2015) a rendszerváltás belügyi reformjainak értékelésekor szintén leírja, amikor a centralizált struktúra szívósságáról ír – és amit ő kriminálpolitikai keretben fogalmaz meg, azt én a teljesítménymérés oldaláról fejtem ki.

A szervezeti önigazolás normatív kerete: mit mond az alkotmányjog?

Szikinger István (1998; 2012b) a rendőrséget a demokratikus alkotmányos állam nyílt, társadalmi környezetébe ágyazott rendszereként írja le. Ez a felfogás nem csupán elméleti keretet ad, hanem normatív kötelezettséget is: a demokratikus rendőrség köteles

a politikai és társadalmi környezet visszajelzéseit feldolgozni, mert ez az alkotmányos felhatalmazás ára. Ha a rendőrség lecsukja az ablakot a társadalmi visszajelzés előtt – akár azzal, hogy nem mér bizalmat, akár azzal, hogy nem teszi nyilvánossá a mérési eredményeket –, akkor alkotmányos kötelezettséget sért. Ez az összefüggés az én érvelésemnek nem csupán normatív hátterét adja, hanem annak tétjét is megjelöli: a statisztikai önigazolás nem pusztán tudományos hiba, hanem jogállami probléma.

Ebből a nézőpontból válik érthetővé, miért nem elégséges a csupán technikai megközelítés: nem elegendő jobb indikátorokat javasolni, ha a szervezet azokat nem fogja bevezetni, mert saját pozíciójának átláthatóvá tételétől fél. A reform előfeltétele ezért nem metodológiai, hanem politikai és alkotmányos: el kell érni, hogy a rendőrség társadalmi teljesítményének mérése ne a szervezet belső döntésétől függjön, hanem külső, független audithoz kötődjön – ahogyan ez az angol–walesi HMICFRS-modellben működik.

Finszter (2014) ezt a belátást jogdogmatikai síkon fejti ki, amikor a rendőrség feladatát nem csupán a bűnüldözési funkciójából, hanem a jogállam alkotmányos rendeltetéséből vezeti le. Az a szervezet, amely saját teljesítményének mérésén kizárólagos uralmat gyakorol, és e mérési adatokat nem teszi hozzáférhetővé a demokratikus kontroll számára, nem egyszerűen hatékonyságát vonja ki az ellenőrzés alól, hanem legitimitásának alapjait gyengíti. A legitimitás ugyanis nem az eredmény utólagos erkölcsi igazolása, hanem működési erőforrás – és ha kimerül, a szervezetnek egyre több kényszert kell alkalmaznia ugyanazon eredmény eléréséhez.

A „mit mérünk valójában?" kérdés mint a reformvita előfeltétele

A fentiekben bemutatott szerzők mindegyike feltárja a reformvita egy-egy dimenzióját. Finszter normatív mércét ad, Szikinger alkotmányos korlátokat definiál, Krémer a szervezeti kultúra belső logikáját bírálja, Korinek a kriminológiai kontextust nyújtja, Kerezsi a tudásalapú modernizációt sürgeti, Christián az intézményi lehetőségeket azonosítja. Ezek az elemzések azonban – explicit vagy implicit módon – feltételezik, hogy a szervezetről rendelkezésre áll egy minimálisan megbízható kép: hogy tudjuk, miről is vitázunk.

Az én állításom ezzel szemben az, hogy ez a feltételezés nem teljesül. A magyar rendőrség teljesítményéről jelenleg nem rendelkezünk olyan adatképpel, amely egyszerre tartalmazza az objektív kimeneti mutatókat, a szubjektív társadalmi percepciót, az eljárási igazságosság mérhető dimenzióit és a szervezeti működés belső diszfunkcióit. Ami rendelkezésre áll, az döntően a szervezet saját, belső mérési rendszerének *outputja* – ami, mint láttuk, szisztematikus torzításoknak van kitéve (Váry 2020; Tihanyi–Váry 2015).

Ebből következik, hogy a reformvita első lépésének nem a „mit kell átalakítani?" kérdésnek kellene lennie, hanem a „mit tudunk valójában a jelenlegi állapotról?" kérdésnek. Ez nem akadémiai pedantéria. Ha nem tudjuk megbízhatóan, hogy a rendőrség milyen hatékonysággal működik a társadalmi bizalom, az eljárási igazságosság és a közösségi integráció dimenziójában, akkor minden reform vagy vakon lő, vagy a szervezet önigazolásán alapul – és az utóbbi esetben a reform nem reform, hanem a *status quo* legitimálása új nyelven. A reformvita e logika szerint nem csupán a változás programja, hanem a változáshoz szükséges diagnózis programja is.

A saját empirikus anyagom (Vári 2017; 2020) azt mutatja, hogy a rendőri állomány körében az értékelési rendszer igazságtalanságának érzete belülről is jelen van, a szubjektív teljesítménykép és az objektív mutatók közötti szakadék tudatosítható, és a változás iránti fogékonyság – megfelelő feltételek esetén – nem hiányzik. Ez azt jelenti, hogy a diagnosztikus kritika nem csupán külső ostromként értelmezhető: belső reformkapacitásra is épülhet, ha az intézményes tér megnyílik.

Összefoglalás

A magyar rendőrségi reformvita egy hiányzó előkérdéssel rendelkezik: azzal, hogy a szervezet jelenlegi teljesítménymérési rendszere mennyiben alkalmas arra, hogy érvényes diagnózist adjon saját működéséről. Az ebben a tanulmányban bemutatott elemzés alapján ez az alkalmasság jelenleg korlátozott: a statisztikai önigazolás, a szubjektív dimenziók kirekesztése és a kutatás intézményes korlátozása együttesen olyan képet termel, amelyből a szervezet valós társadalmi teljesítménye nem olvasható le.

Ez az előkérdés nem teszi fölöslegessé a reformvita többi dimenzióját – Finszter fogalmi rendjét, Szikinger alkotmányjogi mércéjét, Krémer kritikai szociológiáját, Korinek kriminológiai keretét, Kerezsi tudásalapú szemléletét vagy Christián intézményi recepcióját. Ezek a munkák éppen azért fontosak, mert megmutatják, milyen normatív és empirikus tartalommal kellene megtölteni azt a mérési rendszert, amely ma hiányzik.

A rendszerváltás óta eltelt közel három évtized egyik legfontosabb rendészeti tanulsága az, hogy a strukturális reform nem jön létre puszta szándéktól. Kell hozzá egy megbízható diagnózis, amely nem csupán azt mondja meg, mit kellene másképp csinálni, hanem azt is, hogy miért nem sikerült eddig megcsinálni. A Jó Állam – Jó Rendőrség program sorsa, a kutatási engedélyezés intézményes korlátai és a heti ügyforgalmi statisztikák alapján működő értékelési kultúra együttesen jelzik: a reformhoz szükséges diagnózis terét maga a rendszer szűkíti be.

Ha egyetlen mondatban kellene elhelyezni saját pozíciómat ebben a vitában: saját álláspontom a magyar rendőrségi reformvita azon kritikai vonalához tartozik, amely szerint a szerkezeti reform kérdését megelőzi a rendőrségi teljesítménymérés, a statisztikai önigazolás és az intézményi önismeret problémájának feltárása.

Felhasznált irodalom

Bezerédi Imre (2020): A rendőrség decentralizálása, depolitizálása és demilitarizálása. In *Tavaszi Szél 2019 – Spring Wind 2019. Konferenciakötet III.* Budapest: Doktoranduszok Országos Szövetsége, 483–491. Online: http://real.mtak.hu/id/eprint/106491

Boda Zsolt – Medve-Bálint Gergő (2012): Intézményi bizalom Európa régi és új demokráciáiban. *Politikatudományi Szemle,* 21(2), 27–51. Online: https://real.mtak.hu/111432/1/boda.pdf

Christián László (2011): *A rendészet alapvonalai, önkormányzati rendőrség.* Győr: Universitas-Győr. Online: https://real.mtak.hu/117135/1/CL_Arendeszetalapvonalai.pdf

Christián László (2018): A helyi rendészeti együttműködés rendszere. *Iustum Aequum Salutare,* 14(1), 33–61. Online: https://real.mtak.hu/117110/1/CL_Ahelyirendeszetiegyuttmukodesrendszere.pdf

Déri Pál (2000): *A bűnözési statisztika és a valóság.* Budapest: BM.

Festinger Leon (1973): A kognitív disszonancia elmélete. In Hunyadi György (szerk.): *Szociálpszichológia.* Budapest: Gondolat.

Finszter Géza (1991): A magyar rendőrség helyzetéről. *Rendészeti Szemle,* 29(7), 63–41.

Finszter Géza (2006): A bűnüldözés működési modelljei. In Gönczöl Katalin et al. (szerk.): *Kriminológia – szakkriminológia.* Budapest: CompLex, 627–666.

Finszter Géza (2008): Víziók a rendőrségről. *Rendészeti Szemle,* 56(1), 10–41.

Finszter Géza (2009): Elméleti alapok a rendőrség modernizációjához. In Korinek László – Finszter Géza (szerk.): *Évtizedek a kriminológiában – Szabó Dénes 80 éves.* Budapest: Magyar Kriminológiai Társaság, 63–84.

Finszter Géza (2014): *A rendőrség joga.* Budapest: Nemzeti Közszolgálati Egyetem. Online: https://opac.uni-nke.hu/webview?infile=&sobj=9547&source=webvd&cgimime=application%2Fpdf

HMICFRS (2022): PEEL: *Police Assessment Framework.* Online: https://hmicfrs.justiceinspectorates.gov.uk/publication-html/peel-assessment-framework-2021-22-revised/

Jackson, Jonathan – Bradford, Ben (2010): What is Trust and Confidence in the Police? *Policing,* 4(3), 241–248. Online: https://doi.org/10.1093/police/paq020

Kerezsi Klára (2006): *Kontroll vagy támogatás: az alternatív szankciók dilemmája.* Budapest: CompLex.

Kerezsi Klára – Kó József – Antal Szilvia (2010): A bűnözés társadalmi költségei. *Kriminológiai Tanulmányok,* 48, 168–195. Online: https://okri.hu/images/stories/KT/kt47.pdf

Korinek László (2012): A rendőrség szerepe, funkciói és típusai. In Hautzinger Zoltán – Verhóczki János (szerk.): *Sodorvonalon. Tanulmányok Virányi Gergely 60. születésnapja tiszteletére.* Budapest: Magyar Rendészettudományi Társaság, 137–156.

Korinek László (2015): Rendszerváltozás a belügyben. *Belügyi Szemle,* 63(1), 5–33. https://doi.org/10.38146/BSZ.2015.1.1

Kó József (2019): Miért csökken a regisztrált bűncselekmények száma? *Belügyi Szemle,* 67(6), 69–84. Online: https://doi.org/10.38146/BSZ.2019.6.5

Krémer Ferenc (1998): A rendőrség társadalmi szerepe szociológiai szempontból. *Szociológiai Szemle,* 1, 93–112. Online: https://szociologia.hu/dynamic/9801kremer.htm

Krémer Ferenc – Molnár Emília (2000): Modernizálható-e a magyar rendőrség? – A rendőrök véleménye. *Magyar Rendészet,* 1(3–4), 82–102.

Pap András et al. (2022): *A tudomány és kutatás szabadsága: a rendészeti tevékenység kutatásának és megismerésének nehézségei.* Kerekasztal-dokumentáció. MTA Jogtudományi Intézet – MTA Rendészeti Albizottság.

Roelofse, Cornelis J. (2015): Comparative Policing: Theory and Praxis. *Internal Security,* 7(2), 245–265. Online: https://doi.org/10.5604/20805268.1212127

Sallai János et al. (2016): A „jó rendészet" közpolitikai kapcsolódási lehetőségei. In Kaiser T. (szerk.): *A jó állam nagyító alatt.* Budapest: Dialóg Campus, 83–121. Online: https://fejlesztesiprogramok.uni-nke.hu/document/fejlesztesiprogramok-uni-nke-hu/Jo_Allam_nagyito_alatt_web.pdf

Sallai János et al. (2018): A Jó állam – jó rendészet speciális jelentés kiindulási alapjai. *Magyar Rendészet,* 18(2), 181–189.

Sunshine, Jason – Tyler, Tom R. (2003): The Role of Procedural Justice and Legitimacy in Shaping Public Support for Policing. *Law & Society Review,* 37(3), 513–548. Online: https://doi.org/10.1111/1540-5893.3703002

Szikinger István (1998): *Rendőrség a demokratikus jogállamban.* Budapest: Sík.

Szikinger István (2012a): Közösségi rendőrség a mai Európában. *Belügyi Szemle,* 60(3), 29–37. Online: https://doi.org/10.38146/bsz-ajia.2012.v60.i3.pp29-37

Szikinger István (2012b): Rendőrség és politika. *Belügyi Szemle,* 60(3), 16–28. Online: https://doi.org/10.38146/bsz-ajia.2012.v60.i3.pp16-28

Tihanyi Miklós – Vári Vince (2015): A jó állam – jó rendőrség keretrendszere. *Magyar Rendészet,* 15(4), 117–126.

Tóth Judit Z. (2022): *A tudomány és a kutatás szabadsága: a rendészeti tevékenység kutatásának és megismerésének nehézségei.* MTA Jogtudományi Intézet.

Tyler, Tom R. – Huo, Yuen J. (2002): *Trust in the Law: Encouraging Public Cooperation with the Police and Courts.* New York: Russell Sage Foundation.

Vári Vince (2015): *A bűnüldözés relatív hatékonysága és a rendőrség.* PhD-disszertáció. Miskolci Egyetem Állam- És Jogtudományi Kar Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola.

Vári Vince (2017): Empirikus kutatás a rendőrök körében a civil–rendőr viszonyról, a statisztikai szemléletről és a bűnüldözés hatékonyságáról. In Christián László (szerk.): *Rendészettudományi kutatások.* Budapest: Dialóg Campus, 151–166. Online: https://fejlesztesiprogramok.uni-nke.hu/document/fejlesztesiprogramok-uni-nke-hu/Rendeszettudomanyi_kutatasok_web.pdf

Vári Vince (2020): *A rendőrség teljesítmény- és hatékonyságmérésének keretei és a mérés indikátorai.* Budapest: Nemzeti Közszolgálati Egyetem Közigazgatási Továbbképzési Intézet.

Magyar Rendészet 2026/3. 229–246.
DOI: 10.32577/mr.2026.3.15

TITKOS INFORMÁCIÓGYŰJTÉS

Admissibility of Wiretaps

Audio vs. Transcripts in Criminal Proceedings

Tamás BÁLINT[1]

Introduction: The use of wiretap recordings obtained through covert intelligence gathering and the use of covert devices as evidence in criminal proceedings has long been a subject of scrutiny, particularly with regard to their probative value and objectivity. At the same time, it is unclear whether the contents of transcripts prepared during the analysis of audio recordings can be used without playing the original recordings, or to what extent the reading of such transcripts in court proceedings complies with the requirements of due process.

Objectives: The aim of this study is to determine under what conditions audio recordings obtained through wiretapping conducted during covert information gathering and the use of covert devices, as well as their transcripts, may be considered objective evidence in criminal proceedings.

Methodology: The research is based on a dogmatic legal analysis grounded in the interpretation of the evidentiary system of criminal proceedings and the legal framework governing the use of covert intelligence gathering and covert devices. In this study, the author compares the specific characteristics of audio recordings and transcripts as interpreted in the context of evidence based on objective evidence, taking into account the principle of the directness of judicial evidence and the requirements for the enforcement of rule-of-law guarantees. The analysis places particular emphasis on the issue of the objectivity of evidence, as well as the examination of potential sources of distortion arising during the evidentiary process.

Results: According to the results of the study, the hearing of original audio recordings obtained through covert information gathering and the use of covert devices during a trial ensures the highest degree of objectivity in evidence, as these directly reflect the full context of the communication, including emphasis, intonation and other nonverbal elements. In contrast, transcripts are necessarily the result of an interpretive process, during which the selection, structuring, and

[1] PhD candidate, Ludovika University of Public Service, Doctoral School of Law Enforcement, e-mail: balint.tamas@stud.uni-nke.hu

linguistic recording of content are influenced by subjective factors. Transcripts may therefore distort the original meaning and are unable to fully convey the informational content of audio recordings. The study also highlights that the use of transcripts as exclusive or primary evidence may violate the principles of immediacy and due process.

Conclusion: The primary finding of the research is that, in criminal proceedings, only the original audio recordings obtained through covert information gathering and the use of covert devices can be considered fully valid as objective evidence. Another important finding is that transcripts can only be used in a supplementary capacity, in conjunction with the audio recordings, and cannot be endowed with independent probative value. A relevant direction for future research is to examine how technological advancements – particularly artificial intelligence-based audio processing – may influence the assessment of the evidentiary value of audio recordings and transcripts.

Keywords: secret information gathering, wiretapping, audio recording, transcription, criminal proceedings, objective evidence, judicial authorisation, evidentiary procedure, metadata

Introduction

The use of covert intelligence gathering and covert devices is an indispensable yet constitutionally sensitive area of modern criminal justice. As a result of the development of digital communication, the use of data derived from wiretaps for evidentiary purposes raises new questions regarding legal interpretation and procedural conduct. The central question of this study is not to establish a hierarchy of evidentiary tools, but to examine under what safeguards, within the framework of Act XC of 2017 on Criminal Procedures (hereinafter: Be.), audio recordings and transcripts thereof may be evaluated during court proceedings.

The need for covert information gathering and the use of covert devices as tools for criminal investigation and crime prevention emerged at the same time as the development of criminal procedure; however, the continuous refinement of the statutory provisions governing this legal institution has become – and will continue to become – necessary in the future, keeping pace with the ongoing advancement of forensic technology. As law and technology evolve, it becomes necessary from time to time to establish increasingly detailed rules regarding the collection of confidential information and the use of covert investigative tools. The legal framework surrounding authorisation, issues of verifiability, usability and legality, as well as the protection of fundamental human rights affected by these measures and the criteria for their restriction, are the detailed rules that require continuous development.

A key conceptual element of the tools used for covert information gathering and the use of covert measures is that their application occurs without the knowledge of those affected; and their use involves a deep intrusion into the private sphere of those concerned

and surveillance in order for the authorised authority to obtain information regarding criminal offenses and offenders.

The covert surveillance of communications is one of the most sensitive areas of a democratic state governed by the rule of law, as state intervention directly affects the right to privacy and the constitutional protection of the secrecy of correspondence and communications (Act CXXV of 1995). As a result of the rapid development of digital technology, forms of communication have become extremely diverse: in addition to traditional telephone calls, encrypted messaging apps, internet-based voice calls, social media platforms, and other data transmission channels have emerged. At the same time, the technical and procedural legal frameworks for wiretapping have also become more complex.

In Hungary, the National Security Service (hereinafter: NBSZ) is responsible for the technical implementation of wiretapping activities; as a specialised agency with nationwide jurisdiction, it provides the technical infrastructure necessary for the collection of classified information. However, the NBSZ is not a decision-making body but an executive one: in all cases, a judge, prosecutor, or minister is authorised to order wiretapping measures based on the relevant statutory authorisation.

The audio recordings generated during wiretaps are the most important products of covert intelligence gathering. If the recorded conversations can be linked to a criminal offense, the recordings – *subject to appropriate safeguards* – may also be used as evidence in criminal proceedings. However, domestic judicial practice varies regarding the inclusion of audio materials obtained as a result of wiretapping activities conducted during covert intelligence gathering or the use of covert devices as part of the record of judicial proceedings.

Among the courts operating in various regions of Hungary, some allow the audio recordings obtained as described above to be played during evidentiary proceedings, while others have the transcripts of the audio recordings read aloud, or, in some cases, display the text of the transcripts while the audio recordings are being played; I have also encountered a "solution" where, in connection with the hearing of the audio recordings, the defence counsel is summoned to listen to the recordings outside the courtroom and to submit comments during the proceedings.

However, many domestic courts do not listen to the entire audio recording but instead use a written transcript prepared from it, which allows the content of the conversation to be assessed quickly and clearly. Thus, the accuracy, completeness, and verifiability of the transcript become a key factor in a fair trial (Jancsó 2018).

In this study, I seek to evaluate from a procedural law perspective the manner in which audio recordings obtained during the investigative phase through covert information gathering or the use of covert devices – specifically, those obtained through wiretapping – are utilised in the judicial phase I seek to evaluate, from a procedural law perspective, the manner in which such audio recordings must be utilised when they are admitted as evidence, because, as noted above, domestic judicial practice varies significantly regarding how audio recordings generated through covert information gathering or the use of covert devices are utilised as *evidence – specifically, regarding their content* – during the evidentiary proceedings before the court.

While numerous authors have analysed the legal framework governing the admissibility of evidence obtained through covert information gathering or the use of covert devices, I consider the number of scholarly analyses focusing on the inclusion of such data in the case file to be extremely limited.

Research methodology and sources

The research is based on normative and dogmatic analysis, supplemented by domestic judicial practice and the relevant case law of the European Court of Human Rights. The study focuses not on the technical details of implementation, but on the guarantees applicable in the evidentiary process and the verifiability of evidence.

In preparing this study, I employed normative, dogmatic, criminalistic and comparative methods. As part of the normative analysis, I reviewed the main laws regulating wiretapping: Act CXXV of 1995 on National Security Services (hereinafter: Nbtv.), Act XC of 2017 on Criminal Procedures, and Act C of 2003 on Electronic Communications (hereinafter: Eht.).

The dogmatic analysis examines the theoretical framework of covert information gathering and covert means, with particular regard to the necessity-proportionality test, the authorisation mechanism, the safeguards for data processing, and the question of what constitutes objective evidence under criminal procedure law.

The forensic approach focuses on issues related to the metadata, integrity and expert examination of audio recordings. The comparative analysis, meanwhile, examines the case law of the European Court of Human Rights (hereinafter: ECtHR) – *in particular the cases of Szabó and Vissy v. Hungary, Zakharov v. Russia, and Weber and Saravia v. Germany* – which provide guidance for interpreting domestic regulations (European Court of Human Rights 2016; European Court of Human Rights 2015; European Court of Human Rights 2006).

Pursuant to the statutory provisions set forth in Sections 204–205 of Act XC of 2017 on Criminal Procedures, physical evidence includes any object or electronic data suitable for establishing the fact to be proven. This category includes both audio recordings made during wiretapping and their transcripts. Procedural law does not prescribe a predetermined probative value; the evaluation of evidence is based on the principle of free evaluation of evidence pursuant to Section 167 of the Be.

Restrictions on rights for law enforcement purposes applied in the Member States of the European Union and in Hungary

Restrictions on rights for law enforcement purposes applied in the Member States of the European Union

In the course of covert information gathering and the use of covert investigative techniques, the authorities authorised by law to permit and carry out these activities are

subject to a so-called additional obligation to justify and account for their actions before the courts. This so-called additional obligation to provide justification exists in contrast to cases of open evidence collection, since the use of these covert measures, by their very nature, takes place without the knowledge of the persons concerned, thereby necessarily precluding the presence of legal counsel and the possibility of legal remedy, which would otherwise arise as legitimate claims on the part of the persons concerned.

During the use of these tools, other fundamental rights derived from the right to privacy – such as the right to respect for private and family life, the home, communication and reputation, as well as the right to self-determination regarding the protection of personal data – may be infringed upon during covert surveillance.

The broader concept of covert intelligence includes covert intelligence for national security, counterterrorism and law enforcement purposes, the aim of which is not to prepare for criminal proceedings but to lay the groundwork for official measures that can be implemented using national security, counterterrorism and law enforcement tools (Finszter 2024).

The narrower concept of covert intelligence includes the gathering of information for law enforcement purposes, which is systematically situated within criminal proceedings (Finszter 2024).

Based on the provisions of national legislation enacted by the Member States of the European Union, criminal intelligence (covert and overt information gathering) is defined by the Criminal Procedure Act as the prevention of a suspected planned crime within the investigative authority's jurisdiction, the detection and disruption of a prepared or attempted crime, the detection of a committed crime, the acquisition of physical evidence and documents, the identification and location of the perpetrator for the purpose of apprehension, the recovery of property derived from the crime, the protection of participants in criminal proceedings, members of the prosecuting authority, and persons cooperating with the administration of justice, internal crime prevention and detection checks, the fight against terrorism, as well as covert or disguised information-gathering activities conducted for the protection of persons of particular importance and the security of undercover investigators and cover organisations (Act XC of 2017 on Criminal Procedures; European Union 2016; Ratcliffe 2016; Europol 2020).

According to the European Union's technical document from Belgrade: "Special Investigative Means (SIM) refer to those special tools and methods used to covertly obtain evidence, information, or analyzed data without the knowledge of the person concerned. Their use invariably entails varying degrees of infringement of civil rights, and it is the responsibility of the investigating or judicial authority applying them to justify their legitimacy." The essence of special means is that, through their use, the authorised bodies prevent the commission of crimes or detect crimes, uncover the circumstances of the commission of crimes, identify the perpetrators, obtain information, and map out the perpetrators' potential network of contacts (Council of Europe Office in Belgrade 2013)

The purpose of secrecy is not to change the behaviour of the suspected perpetrator, but to obtain information (Nyeste–Szendrei 2019). The restriction of fundamental rights necessarily entails the use of covert measures, as through these activities, authorised authorities intrude into the private sphere of the individuals concerned without their

knowledge, thereby restricting the right to privacy. However, a condition for the applicability of such restrictions on fundamental rights is that they must be proportionate and necessary.

The secrecy of the application means that the measures are carried out without the knowledge of the target person or persons; however, secrecy does not and cannot mean that the measures themselves or the rules governing them are secret, because measures restricting citizens' rights must be precisely defined and accessible under national law, and the purpose of secrecy is to obtain information.

The responsibility of the user lies in ensuring that, for the information and evidence obtained as a result of the use of these tools to be admissible, the entire procedure must comply with the rules governing special operations and the requirements set forth therein.

Restrictions on rights for law enforcement purposes subject to judicial authorisation in Hungary

In Hungary, covert measures subject to judicial authorisation during the preparatory proceedings discussed in Part Nine of Act XC of 2017 on Criminal Procedures may be used to establish suspicion of a criminal offense, against a person who may be considered a suspect in the commission of the crime, or who can reasonably be presumed to be in direct or indirect contact with a person who may be considered a suspect in the commission of the crime.

It is necessary to note here that the currently effective procedural law defines the concept of covert investigative measures in accordance with the foregoing, incorporating the most essential elements. Pursuant to the statutory provision set forth in Section 214(1) of the Be., the use of covert investigative measures constitutes a restriction on the fundamental rights to the inviolability of the home, as well as to the protection of private correspondence, the confidentiality of correspondence and personal data, and is carried out by authorised bodies without the knowledge of the person concerned (Act XC of 2017 on Criminal Procedures).

The Criminal Procedure Code, in accordance with European Union requirements, specifically stipulates that only authorities expressly authorised to do so may use covert investigative techniques for the purpose of carrying out their law enforcement duties as defined in the applicable legislation, and exclusively in accordance with the provisions of the law. The Criminal Procedure Code also sets forth the criteria for applicability, stipulating that covert investigative techniques may be used only if it can be reasonably presumed that the information or evidence to be obtained is indispensable for achieving the objective of the criminal proceedings and cannot be obtained by other means, and that its use does not entail a disproportionate restriction of the fundamental rights of the person concerned or of any other person in relation to the law enforcement objective to be achieved, and that its use makes it probable to obtain information or evidence. In the event that the use of covert devices subject to judicial authorisation is ordered, the authorising judge may review the use of the covert device from the perspective of legality; based on the provisions of the procedural law, the user is obligated to present the available

data within eight days upon the authorising judge's request (Act XC of 2017 on Criminal Procedures).

The legal status and scope of responsibilities of the National Security Service

In 1990, the National Assembly of the Republic of Hungary enacted Act X of 1990, which authorised the newly established national security services and the police to use special intelligence service tools and methods. Later that same year, the Government adopted Decree 26/1990 (II. 14.) MT on the transitional regulation of national security tasks, pursuant to which two civilian and two military national security services – the Information Office, the National Security Office, the Military Intelligence Office and Military Security Office – began operations on 1 March 1990. Following the 1990 – *so-called transitional* – law, the National Assembly enacted Act CXXV of 1995 on National Security Services (Nbtv.). The Nbtv. defines the National Security Service (NBSZ) – *separated from the National Security Office* – as the fifth national security service, an agency with jurisdiction over the entire territory of the country. By performing the tasks set forth in the law, and through the use of open and covert intelligence-gathering tools and methods, promotes the enforcement of Hungary's national security, law enforcement and criminal investigation interests. In terms of its position, role and tasks, it occupies a special position compared to the other services, as it does not perform law enforcement tasks independently but provides services exclusively upon the request of organisations authorised to do so (Főző 2020).

The legal status of the NBSZ is defined by Act CXXV of 1995 on National Security Services, which stipulates that the specialised service is a body belonging to the civilian national security services with independent tasks and powers. The NBSZ's task is not to detect crimes or conduct investigations, but to ensure the technical conditions for the collection of classified information. In this context, the NBSZ, on the one hand, establishes connections with the networks of telecommunications service providers, and on the other hand, ensures the operation of interception points, thirdly, records and archives the audio materials and related metadata, and finally, transmits the data in an authenticated manner to the ordering authority.

Telecommunications service providers are subject to a duty to cooperate under the provisions of Act C of 2003 on Electronic Communications: they are required to establish and maintain technical interfaces that enable lawful interception. This obligation includes the secure design of interception access points, traffic logging and the preservation of metadata integrity. The NBSZ's technical monopoly also requires extremely strict internal regulations, as security and data protection considerations directly affect the protection of fundamental rights.

The legal framework for interception

The legal basis for interception in Hungary is provided by two main regimes: interception for criminal proceedings and covert information gathering for national security purposes. The Criminal Procedure Code regulates the monitoring of communications among covert investigative measures, which may be used exclusively with a court order and under strict conditions. One of the basic conditions for ordering wiretapping is that there must be a suspicion of a serious criminal offense, and other, less intrusive measures are unlikely to yield results (Act XC of 2017 on Criminal Procedures, Sections 214–218; Act CXXV of 1995 on National Security Services, Sections 56–59).

Act C of 2003 on Electronic Communications requires service providers to retain cell data for individual mobile phones for three years (Act C of 2003 on Electronic Communications, Sections 159/A–159/B). Mobile service providers have thousands of cell towers nationwide, and based on these – or rather, the cells defined by the cell towers – a mobile phone's location can be determined using a method known as "triangulation". A mobile phone connects to one cell tower at a time, but the others can also detect it. Therefore, it is perfectly clear at the central office which cell tower a mobile phone is connected to with what signal strength via its SIM card, and which of the other two towers can detect it: based on this data, the device's position can be determined with an accuracy of 50–100 metres. Maintaining and improving the security of public telecommunications networks, as well as ensuring their interceptability, is a matter of national security. Hungarian electronic communications providers are required to ensure technical conditions and cooperation enabling lawful access by competent authorities to subscriber-related traffic data, within the framework of statutory authorisation and procedural safeguards (Act C of 2003 on Electronic Communications, Sections 92, 157–159/A; Act CXXV of 1995 on National Security Services, Sections 56–59). However, domestic mobile operators do not record the content of either text messages or calls, as there is no data storage facility capable of holding such a large volume of data. It is noteworthy that in some Western European countries and the United States, there are automated eavesdropping systems that randomly intercept conversations on various mobile numbers and, if they deem them suspicious based on keywords (e.g. bomb, terrorist attack, etc.), adds them to a blacklist database and records traffic on the specified number for the following month.

In the case of Szabó and Vissy v. Hungary, the ECtHR ruled that Hungarian national security wiretapping regulations failed to meet the requirements of Article 8 of the Convention on several points, as the authorisation for surveillance was too broad and effective control mechanisms to prevent abuse were lacking (European Court of Human Rights 2016).

In the Zakharov case, the Court explained in detail that covert surveillance is compatible with the rule of law only if the law precisely defines the subject matter and duration of the surveillance, the rules governing access and storage, and ensures independent oversight and the possibility of subsequent legal remedy (European Court of Human Rights 2015).

Handling of wiretap recordings

The handling of audio recordings derived from wiretaps conducted by intelligence agencies is of paramount importance from an evidentiary standpoint. During digital recording, not only the audio material itself but also a significant amount of metadata is generated: timestamps, channel identifiers, file identifiers and hash values. Together, this metadata verifies the authenticity and integrity of the recording.

In forensic and judicial practice, the integrity of the chain of custody must be ensured, meaning that every handling step of the evidence must be documented; otherwise, the reliability of the evidence may be questioned, potentially leading to its exclusion (Act XC of 2017 on Criminal Procedures, Sections 165–167; European Court of Human Rights 2010; Casey 2011).

In general, it can be stated that in all ongoing criminal proceedings where covert information gathering subject to judicial authorisation or covert devices were used as part of the investigation, the complete original audio recording is available and may be played during court proceedings as evidence.

The role of transcripts and requirements for their preparation

According to the author's explicit position, in Hungarian judicial practice, audio recordings and/or their transcripts serve as "practical" means of evidence. Upon examining the uniformly established and consistently applied judicial practice, we find that, during the evidentiary proceedings it conducts, the court presiding over the criminal proceedings plays back the audio recordings – in the presence of the prosecution, the defence, and, of course, the court, or makes the content of the conversation available to the parties in writing, in a clear and understandable form.

It can be stated unequivocally, however, that a transcript based on audio recordings can never constitute so-called "self-evident" evidence; it must always be interpreted in conjunction with the original audio recordings. Therefore, I fully agree with the position represented by defence attorneys in criminal proceedings that the original audio recordings can be considered objective, direct evidence, while transcripts prepared from the audio recordings are so-called secondary extracts that also contain subjective elements.

When preparing a transcript from audio recordings obtained through covert information gathering or the use of covert devices, accuracy, completeness and objectivity must be fundamental principles. Thus, according to the established theoretical position, the transcript must, as far as possible, reproduce the content of the conversation verbatim or in a manner very close to it (Bócz 2004; Tremmel 2006). The prohibition of interpretative additions is not explicitly codified, but it follows from the requirement of authenticity and reliability of evidence, as established by statutory provisions and judicial practice.

Although not exhaustively codified in a single provision, the required elements of transcripts derive from procedural law requirements concerning documentation and reliability of evidence, data protection obligations, and established forensic standards

(Act XC of 2017 on Criminal Procedures, Sections 78–79, 165–167; European Union 2016; Casey 2011).

On this issue, the author takes the position that in those rare cases where the original audio recording is no longer available, but the documentation of the transcription's creation and authenticity is adequate, the court may still admit it as evidence with limited probative value. However, this is an exceptional situation that requires heightened caution when evaluating the evidence.

Preparation of transcripts during the review of wiretap recordings obtained through covert intelligence gathering or the use of covert devices

The processing of audio recordings made during covert intelligence gathering is one of the most sensitive and labour-intensive areas of modern criminal justice. Transcripts are the structured, textual representation of raw audio material, which investigative authorities, experts, and the prosecution use for the purpose of evidence analysis. The process is subject to strict legal, procedural and professional requirements, as covert information gathering deeply impacts privacy and human rights safeguards; therefore, content irrelevant to the case in question must be deleted.

Transcription preparers

In Hungarian practice, the text transcripts of wiretaps are primarily prepared by two groups of actors:

- Police operational analysts and investigators: The primary preparation of transcripts is carried out by analysts, operational officers, or designated professional staff of the agency conducting covert intelligence gathering – typically a specialised criminal investigation unit. Their task is to organise the recordings chronologically, identify the participants (if possible), accurately describe the essence of the conversations, and highlight and mark the relevant sections. The first transcript is always a working draft, which is later subjected to multiple reviews.
- Forensic linguists or audio experts: If the accuracy of the transcript is disputed, if the audio quality is poor, if identification based on the audio is necessary, or if the defence raises an objection, a forensic expert prepares an authentic, professionally validated transcript.

The experts use specialised software (e.g. audio filtering, spectral analysis) to clean up and clarify the content of the audio recording (Nyeste–Szendrei 2019).

Methodology for transcription

Transcribing wiretaps into text is not merely a matter of transcribing speech; it requires the creation of a structured, protocol-like document.

Each paragraph of the transcripts is time-stamped, allowing for parallel tracking of the audio material and the text. The identification of speakers can also be indicated with the labels "male voice", "female voice", or "unknown voice" if personal identification cannot be established.

In police practice, there are two types of transcripts:

- verbatim transcript: a detailed, word-for-word version that marks interruptions and unintelligible parts
- summary: an excerpt presenting the essence of the conversation, which is often attached to case files

In Hungarian criminal procedure, a summary of a recorded communication – presenting the essential content of the conversation – is often prepared and attached to the case file. Although such summaries are not regulated as a distinct legal institution, their use derives from the general rules on the documentation of procedural acts and the admissibility of documentary evidence. Consequently, summaries function as auxiliary evidentiary documents that facilitate the processing and evaluation of extensive material within the framework of criminal proceedings.

In cases of disputed content, judicial practice generally accords priority to the original audio recording or a verbatim transcript, as these provide a more reliable and direct representation of the evidence (Act XC of 2017 on Criminal Procedures, Sections 163–167; European Court of Human Rights 2010, 2015).

Accuracy requirements and verification

Two main criteria apply during the verification of the transcript:

- consistency with the audio recording
- authenticity and impartiality, which are validated by multiple verifiers

The European Court of Human Rights has consistently held that secret surveillance measures are compatible with Article 8 of the Convention only if they are carried out within a clear, accessible and foreseeable legal framework providing adequate safeguards against abuse (European Court of Human Rights 2015, paras. 229–230; European Court of Human Rights 2016, paras. 56–63).

This directly impacts the practice of preparing transcripts, which must be transparent, regulated and verifiable.

Covert surveillance can only remain within the framework of the rule of law if the documentation – including the recording of audio, the handling of metadata and the preparation of transcripts – is carried out in a transparent, verifiable and accountable manner.

Section 246 of the current Criminal Procedure Code regulates the rules regarding the deletion and retention of data generated during the use of covert devices. Accordingly, within thirty days of the termination of the use of covert devices, all data that is not related to the purpose of the device's use must be deleted, as well as all personal data that is not necessary for the purposes of criminal proceedings, and – *with the exception of the data specified in Section 346(2)* – all data that cannot be used as evidence in criminal proceedings. In the preparatory proceedings or the investigative phase, the member or head of the authority conducting the proceedings may decide on the destruction of data, while in the trial phase – *although practice does not always reflect this* – the prosecutor exercising supervisory authority may decide based on the results of the use of the device, and may even formalise this decision in a ruling.

The scope of means of proof in criminal proceedings

In Hungarian criminal procedure, the purpose of evidence is to enable the court – and where necessary the prosecution and investigating authorities – to establish the facts of the case truthfully, comprehensively and beyond reasonable doubt (Tremmel 2006; Király 2008; Act XC of 2017 on Criminal Procedures, Sections 163–165).

The Hungarian Criminal Procedure Code adopts an open system of evidence, according to which any means of proof may be used, provided that it is suitable for establishing the facts of the case and has been obtained lawfully [Act XC of 2017 on Criminal Procedures, Sections 163(1), 164(1)–(2), 165(1)].

The statutory provision set forth in Section 165 of the Criminal Procedure Code expressly lists the types of evidence; however, the list is not exhaustive. The essence of the system is that any material, personal, or digital information compatible with the purpose of criminal proceedings may be evaluated as evidence, provided that it does not violate any prohibitions and its acquisition does not infringe upon fundamental rights.

The current Criminal Procedure Code regulates the handling of data generated by covert devices, their evidentiary role, and the obligation to document them in the context of the use of covert devices. In this regard, it should be emphasised that Section 243(1) of the Criminal Procedure Code clearly stipulates that "a report or record must be prepared" regarding the use of covert devices, which serves as one of the guarantees for subsequent evidence.

According to the Commentary on Section 243(1) of the Criminal Procedure Code, the investigating authority is also required to prepare a report or record regarding covert investigative measures. In accordance with the general rules on records, the report and the official record must indicate the competent authority (prosecution service, investigating authority or authorised body) as well as the case number [Act XC of 2017 on Criminal Procedures, Section 79(1)]. The report must include the description of the criminal offense forming the basis of the proceedings, the name of the suspect or the person concerned, or a designation suitable for identification, the place and time of the procedural act, the names of the prosecutor, the member of the investigative authority, the recording clerk and the interpreter, the names of any other persons present during the use of the covert

device, and their capacity in relation to the procedural act. The record must contain, in the necessary detail, the course of the procedural act, the events that occurred during it, and other circumstances relevant to the evidence, such that it can be determined from the record whether the procedural rules were observed. The record must include the name of the prosecutor or member of the investigative authority present during the use of the covert device, the location and time of the use, the names of the persons involved, the names of other persons present during the use of the covert device and their capacity, and a brief description of the course of the use of the covert device, such that it can be determined from the record whether the procedural rules were observed. When using covert devices, the general rules shall apply mutatis mutandis, and it is incumbent upon the authority authorised to use the covert device to prepare a report or record of the operation. It is generally advisable to prepare a report on the use of a criminal trap, not a memorandum. It is also advisable to draw up a report regarding the prospect of avoiding criminal liability, surveillance conducted with consent, covert investigation, or the covert inspection of mail. In the latter cases, it is advisable to simultaneously make video and audio recordings. However, if false or misleading information is provided to the person concerned, this may affect the lawfulness and evidentiary value of the report, potentially leading to its exclusion from the evidence [Act XC of 2017 on Criminal Procedures, Sections 78–79, 165(1)].

Unless otherwise ordered by the prosecutor, reports or records related to covert surveillance measures do not form part of the case file until the conclusion of the operation. While such reports constitute documentary evidence, the probative value of data recorded by technical devices is generally considered higher due to their more direct and less mediated nature [Act XC of 2017 on Criminal Procedures, Sections 216(6), 217(3), 167(1)].

Pursuant to Section 249(1) and Section 250 of the Criminal Procedure Code, data derived from covert devices – *including audio recordings made with technical devices* – expressly constitute part of the case file; however, they must be handled separately until the use of the covert device is concluded, and therefore cannot be considered case files that are fully accessible.

According to the case law of the Hungarian Supreme Court (Curia), the evidentiary value of recorded communications depends on their verifiability and proper documentation; therefore, in disputed cases, the content of such recordings must be reliably reconstructed, typically by means of a verbatim transcript.

The Supreme Court's practice confirms that neither audio recordings nor transcripts have predetermined probative value. In cases of disputed content, however, listening to the audio recording is an indispensable tool for verifying authenticity.

The fundamental principle of Hungarian criminal procedure is the free evaluation of evidence, under which the court freely assesses all evidence. At the same time, the unlawful acquisition of evidence may affect its admissibility, as reflected both in the Criminal Procedure Code and in the case law of the European Court of Human Rights, which examines whether the use of such evidence compromises the overall fairness of the proceedings [Act XC of 2017 on Criminal Procedures, Sections 163(1), 165(1)–(2);

European Court of Human Rights 1988, para. 46; European Court of Human Rights 2010, paras. 89–90].

In the case published under No. Bf.199/2024/18, the Budapest Court of Appeal noted that, pursuant to Section 167(4) of the Criminal Procedure Code, when evaluating evidence, the authorities freely form their convictions by weighing the evidence in accordance with the rules of logic and reason within the system of evidence defined in the Criminal Procedure Code. Section 167(3) of the Criminal Procedure Act also stipulates that evidence does not have a preset probative value under the law. Accordingly, transcripts of wiretaps constitute evidence in their own right; typically, they represent manifestations of the same evidence in a different source or form of evidence, and their creators are responsible for their factual accuracy, thus they may be subject to evidentiary evaluation. There is no doubt that the recorded audio recordings may even serve to refute the transcripts; however, the necessity of their hearing is not a matter related to the legality of the evidence, but rather to the clarification of the facts, which does not concern usability, but rather its well-foundedness.

The defendant's and the defence counsel's full access to the audio materials is primarily a prerequisite for the exercise of the right to a defence and one of the means of establishing the authenticity of the transcripts derived from them; thus, their playback during the trial may be necessary if the content of the transcripts or excerpts prepared from them is reasonably disputed, or if their authenticity cannot be assessed in any other way.

The necessity of hearing the complete audio material obtained during wiretapping as evidence in court proceedings

In this study, I take the position that the hearing of the original, available audio recordings during a trial may be classified as objective evidence as interpreted under the Criminal Procedure Code, regarding which the defendants and their defence counsel, as well as the representative of the prosecution, may make comments and submit motions.

It should be noted that courts currently engaged in judicial practice apply differing standards regarding the use of audio recordings obtained through wiretaps conducted with judicial authorisation – carried out during covert information gathering or the use of covert means – in evidentiary proceedings, specifically when incorporating the content of such recordings into the case file.

In criminal proceedings pending before the Budapest Metropolitan Court of Appeal as the court of first instance under case umber 19. B.487/2022, the court did not play the audio recordings obtained during the investigation in the evidentiary proceedings because neither the defence attorneys, nor the defendants, nor the representative of the prosecution requested the playback of the audio recordings; they were satisfied with the reading of the transcripts.

In the criminal proceedings pending before the Gyula Regional Court as the court of first instance under case number 2.B.35/2024 – which, however, has not yet been finalised with legal force – the court of first instance, upon a motion by the defence

counsel, requested the defence counsel to specify in detail those communications which he proposed be heard during the evidentiary proceedings. When the defence counsel identified all relevant communications – *individually and identifiably* – the court rejected the defence counsel's motion because, in the court's view, hearing the audio recordings would lead to a prolongation of the proceedings. In this regard, the prosecuting attorney proposed to the defence that it listens to the audio recordings obtained during the investigation outside of the trial and submit written comments regarding their content. Subsequently, the court refrained even from reading the transcripts aloud during the trial – *from including them in the record of the proceedings* – but referred to this evidence on several occasions in the findings of fact of the first instance judgment.

In the criminal proceedings pending before the Győr Regional Court as the court of first instance under case number 38. B.9/2023, ordered that the relevant audio recordings be played in their entirety during the evidentiary proceedings, while comparing the content of the transcripts – displayed via projection – with the content of the audio recordings.

In light of the above, I must take the position that in criminal proceedings, only the hearing of legally admissible audio recordings during the trial can be considered evidence.

In my view, the mere reading of transcripts during the evidentiary proceedings cannot be considered objective evidence, because a certain subjective element arises during the preparation of the transcripts: the evaluative activity of the analyst who prepared them, which manifests itself in the fact that, while listening to the available audio recordings, it is up to the analyst's subjective decision as to which content is considered relevant.

Furthermore, in my view, the reports prepared by the analyst in question while listening to the audio recordings would be considered objective evidence only and exclusively if the court were to hear the author of the report as a witness regarding why, during the review of the audio recordings, they deemed it important to highlight precisely the content included in the report (transcript). It is not inconceivable that, during the listening to the audio recordings, other content might also be deemed important by the prosecution, the court, the defendants, or possibly the defence.

In my view, during the evidentiary proceedings to be conducted by the courts, it is not necessary to present what an unknown person – *who, while listening to the otherwise fully available audio material, prepared so-called excerpts from it* – considers relevant from a given conversation, but rather what was actually said, since the contents of the reports generated during the review of the audio recordings merely reflect the subjective judgment of the analysing officer. I wish to note here that while the contents of the transcripts may in themselves assist in guiding the direction of the investigation, they cannot be evaluated with complete objectivity in the evidentiary proceedings before the court.

Furthermore, it is not only the content of the conversations that is significant; the parties' tone and intonation carry equal weight, and these cannot be reconstructed even from verbatim transcripts. (I refer here to the famous ambiguous statement by Archbishop János of Esztergom regarding the murder of Gertrudis: "Reginam occidere nolite timere bonum est si omnes consentiunt ego non contradico".)

For the reasons stated above, any misunderstandings that may arise in audio recordings obtained through covert information gathering or the use of covert means

can only be clarified through comments, motions, questions which may only take place during their hearing.

I must take the position in this regard that if the court intends to consider audio recordings made from legally obtained wiretaps as objective evidence when rendering its judgment, then it is necessary to include them in the trial record through their hearing.

In my view, during the presentation of evidence by the court in criminal proceedings, it is not necessary to describe what an unknown person considers relevant from a given conversation, but rather what was actually said, since the content of the read-out reports merely reflects the subjective assessment of the specific analyst who transcribed the audio recordings obtained during the wiretapping; therefore, the objectivity of the content conveyed in the transcripts may be called into question.

Furthermore, I maintain that it is absolutely necessary to play the audio recordings made during the wiretap in court proceedings, even if the defendant, the defence, or the representative of the prosecution does not request that the audio recordings be played.

The clear reason for this is that the principle set forth in Section 163(4)(c) of the Criminal Procedure Code – *that there is no need to prove facts whose truth is jointly accepted by the prosecutor, the defendant and the defence counsel in the given case* – must not be confused with the legality of evidence as interpreted under the Criminal Procedure Code. For while in the former case there is no need to conduct a trial at all, in the latter case it is the court's duty to ensure compliance with the legality of the evidentiary proceedings conducted.

Thus, if the court expressly fails to order the playback of audio recordings made through wiretaps during the evidentiary proceedings at the trial because any participant in the proceedings waives this right, it violates the provisions regarding the legality of evidence.

The Budapest Court of Appeal, in its Order No. Bf.7/2021/169, overturned the judgment of the Budapest Regional Court No. 1.B.346/2015/286-I and explained that

> "[312] The court of first instance failed to conduct the examination described above – namely, a substantive analysis of the volume of information – and indeed precluded any possibility of doing so when it did not include the wiretap material in the trial record and did not conduct the relevant evidentiary proceedings. Consequently, its conclusion regarding the violation of the principle of immediacy – that is, the reason for excluding the evidence – became unfounded and devoid of any factual basis. All of this, incidentally, led to such a degree of lack of investigation in the first instance judgment that it cannot be remedied in the second instance proceedings".

Summary

It can be stated that the purpose of criminal proceedings and, at the same time, the duty of the courts participating in criminal proceedings is to reach a well-founded and free from doubt judgement regarding the defendant's guilt. To achieve this objective, it is necessary during the evidentiary proceedings to examine the evidence obtained

during the investigation and its objectivity. Such evidence may include the content of wiretaps lawfully obtained through covert information gathering or the use of covert devices, which can be evaluated as evidence within the framework of the rule of law, while fully preserving procedural guarantees, by listening to the audio recordings within the context of the evidentiary proceedings and by ensuring the right of the defendants, the prosecution and the defence to make comments and submit motions.

References

Bócz, Endre (2004): *Kriminalisztika 1–2* [Criminalistics 1–2]. Budapest: BM Kiadó.

Casey, Eoghan (2011): *Digital Evidence and Computer Crime.* Cambridge, Mass.: Academic Press.

Council of Europe Office in Belgrade (2013): *Mutual Legal Assistance Manual (Criminal Asset Recovery Project in Serbia – CAR Serbia, EU-funded).* Belgrád: Dosije studio.

European Court of Human Rights (1978): *Klass and Others v. Germany* (Application No. 5029/71). Online: https://hudoc.echr.coe.int/

European Court of Human Rights (1988): *Schenk v. Switzerland* (Application No. 10862/84). Online: https://hudoc.echr.coe.int/

European Court of Human Rights (2006): *Weber and Saravia v. Germany* (Application No. 54934/00). Online: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-76586

European Court of Human Rights (2010): *Bykov v. Russia* (Application No. 4378/02). Online: https://hudoc.echr.coe.int/

European Court of Human Rights (2015): *Roman Zakharov v. Russia* (Application No. 47143/06). Online: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-159324

European Union (2016): *Directive (EU) 2016/680 of the European Parliament and of the Council on the Protection of Natural Persons with Regard to the Processing of Personal Data by Competent Authorities for the Purposes of the Prevention, Investigation, Detection or Prosecution of Criminal or the Execution of Criminal Penalties, and on the Free Movement of Such Data, and Repealing Council Framework Decision 2008/977/JHA.* Online: https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2016/680/oj

Europol (2020): *European Union Serious and Organised Crime Threat Assessment (SOCTA).* Online: https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/internet_organised_crime_threat_assessment_iocta_2020.pdf

Finszter, Géza (2024): A titkos eszközök alkalmazásának jogi alapjai [The Legal Basis for the Use of Covert Measures]. *Belügyi Szemle,* 72(6), 961–974. Online: https://doi.org/10.38146/bsz-ajia.2024.v72.i6.pp961-974

Főző, Eszter (2020): 30 éve a szakértésben – az igazságügyi szakértői tevékenység múltja és jelene a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat Szakértői Intézetben [Thirty Years of Expertise – The Past and Present of the Forensic Expert Activities in the Institute of Expert Services of the Special Service for National Security]. *Nemzetbiztonsági Szemle,* 8(1), 108–125. Online: https://doi.org/10.32561/nsz.2020.1.7

Jancsó, Gábor (2018): Leplezett eszközök alkalmazása: titkos információgyűjtés az új büntetőeljárási törvényben [The Use of Covert Measures: Secret Information Gathering in the New Criminal Procedure Act]. *Acta Humana,* 6(1), 19–34. Online: https://folyoirat.ludovika.hu/index.php/actahumana/article/view/880

Kenese, Attila (2013): *A titkos információgyűjtés és adatszerzés alkalmazása és eredményének felhasználása során felmerülő jogértelmezési kérdések a bírósági gyakorlat tükrében* [Legal Interpretation Issues Arising from the Application of Covert Information Gathering and Data Acquisition and the Use of Their Results in Light of Judicial Practice]. Online: www.jogiforum.hu/files/publikaciok/kenese_attila__a_titkos_informaciogyujtes_es_adatszerzes%5Bjogi_forum%5D.pdf

Király, Tibor (2008): *Büntetőeljárási jog* [Criminal Procedure Law]. Budapest: Osiris.

Nyeste, Péter – Szendrei, Ferenc (2019): *A bűnügyi hírszerzés kézikönyve* [Handbook of Criminal Intelligence]. Budapest: Dialóg Campus.

Polt, Péter ed. (2018): *Kommentár a büntetőeljárási törvényhez* [Comprehensive Commentary on Act XC of 2017 on Criminal Procedures]. Budapest: Wolters Kluwer.

Ratcliffe, Jerry H. (2016): *Intelligence-led Policing*. Abingdon: Routledge. Online: https://doi.org/10.4324/9781315717579

Tremmel, Flórián (2006): *Bizonyítékok a büntetőeljárásban* [Evidence in Criminal Procedure]. Budapest–Pécs: Dialóg Campus.

Magyar Rendészet 2026/3. 247–265.
DOI: 10.32577/mr.2026.3.16

TITKOS INFORMÁCIÓGYŰJTÉS

A preventív és represszív célú titkos információgyűjtés dogmatikai elhatárolásának kihívásai a magyar joggyakorlatban

The Challenges of Dogmatically Distinguishing Between Preventive and Repressive Covert Information Gathering in Hungarian Legal Practice

SZABÓ Bálint[1]

Bevezetés: A demokratikus jogállamok alapvető dilemmája a szabadság és a biztonság egyensúlyának megteremtése. Magyarországon a titkos információgyűjtés szabályozása többpilléres modellen alapul: a bűnüldözési, a nemzetbiztonsági, valamint a rendészeti célú szabályozási rendszeren. Ez a strukturális tagoltság, különösen a modern technológiai fejlődés (például Pegasus kémszoftver) fényében, joghézagokat és garanciális deficitet teremt, létrehozva egy szürkezónát, ahol a modellek hatásköre összemosódik.

Célkitűzések: A tanulmány célja a titkos információgyűjtés magyar modelljének elemzése, az egyes pillérek (bűnüldözési, nemzetbiztonsági és rendészeti) elválasztása belső logikájának feltárása. Továbbá a tanulmány igazolni kívánja, hogy a tisztán nemzetbiztonsági célú információgyűjtés bírói kontroll alóli kivétele jelentős garanciális deficitet okoz a hatékony alapjogvédelemben.

Módszertan: A kutatás a hatályos jogi normák dogmatikai elemzésére, a különböző szabályozási modellek (bűnüldözési, nemzetbiztonsági és rendészeti) összehasonlító analízisére, valamint a nemzetközi joggyakorlat (különösen a Szabó és Vissy kontra Magyarország ügy) kontextusában való vizsgálatára épül. Az elemzés gyakorlati példaként használja a Pegasus-ügy magyarországi eseményeit a modellben rejlő strukturális hiányosságoknak és a hatóságok által alkalmazott *forum shopping* jelenségének bemutatására.

Eredmények: A kutatás igazolta, hogy a magyar szabályozás egyes pillérei eltérő jogfilozófián alapulnak; míg a bűnüldözési célú leplezett eszközök

[1] Hallgató, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar, e-mail: szabo3.balint@stud.uni-nke.hu

rendszere erős bírói kontrollra épül, addig a nemzetbiztonsági célú titkos információgyűjtés miniszteri engedélyezése a végrehajtó hatalom belső kontrollját valósítja meg. Ez a struktúra szürkezónát teremt (például terrorcselekmények felderítése), ahol a hatóságok a kevésbé szigorú, nemzetbiztonsági eljárást választhatják, ezzel kikerülve a bírói felügyeletet. A Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság Pegasus-ügyben folytatott vizsgálata megerősítette e jelenség gyakorlati létezését.

Konklúzió: A tanulmány elsődleges tanulsága, hogy a magyar titkos információgyűjtés többrétű modellje rendszerszintű garanciális deficitet teremt, amely veszélyezteti az alapvető jogok védelmét. Ebből következően fontos szakpolitikai javaslat a független bírói kontroll kiterjesztése a nemzetbiztonsági célú információgyűjtésre is, valamint a parlamenti felügyelet megerősítése. A jövőben érdemes lehet vizsgálni, hogy a javasolt, külföldi mintákból merített bírói kontrollmechanizmus bevezetése igényel-e alaptörvény-módosítást, vagy megoldható-e alacsonyabb szintű módosítások keretein belül.

Kulcsszavak: titkos információgyűjtés, nemzetbiztonság, bírói kontroll, alapvető jogok, jogállamiság

Introduction: The fundamental dilemma facing democratic states governed by the rule of law is striking a balance between freedom and security. In Hungary, the regulation of secret information gathering is based on a multi-pillar model: a regulatory system for law enforcement, national security, and policing. This structural fragmentation, especially in light of modern technological developments (e.g. Pegasus spyware), creates legal loopholes and a guarantee deficit, creating a gray area where the scope of the models overlaps.

Objectives: The aim of the study is to analyse the Hungarian model of covert information gathering, to explore the internal logic of the separation of the individual pillars (law enforcement, national security, and policing), and to demonstrate that the exemption of information gathering for purely national security purposes from judicial control causes a significant guarantee deficit in the effective protection of fundamental rights.

Methodology: The research is based on a dogmatic analysis of the legal norms in force, a comparative analysis of the different regulatory models (law enforcement, national security, and policing), and an examination in the context of international legal practice (in particular the case of Szabó and Vissy v. Hungary). The analysis uses the events of the Pegasus case in Hungary as a practical example to illustrate the structural shortcomings inherent in the model and the phenomenon of „forum shopping" practiced by the authorities.

Results: The research confirmed that certain pillars of Hungarian legislation are based on different legal philosophies; while the system of covert investigative techniques for law enforcement purposes is based on strong judicial control, the ministerial authorisation of secret information gathering for national security purposes implements internal control by the executive branch. This structure

creates a gray area (e.g. the investigation of terrorist acts) where authorities can choose the less stringent national security procedure, thereby circumventing judicial oversight. The investigation conducted by the National Authority for Data Protection and Freedom of Information in the Pegasus case confirmed the practical existence of this phenomenon.

Conclusion: The primary lesson of the study is that Hungary's multi-layered model of secret information gathering creates a systemic guarantee deficit that jeopardises the protection of fundamental rights. Consequently, an important policy recommendation is to extend independent judicial control to information gathering for national security purposes and to strengthen parliamentary oversight. In the future, it may be worth examining whether the introduction of the proposed judicial control mechanism, based on foreign models, requires an amendment to the constitution or whether it can be achieved within the framework of lower-level amendments.

Keywords: secret intelligence gathering, national security, judicial control, fundamental rights, rule of law

Bevezetés

A demokratikus berendezkedéssel bíró jogállamok számos kihívással néznek szembe napi szinten, amelyek közül az egyik legősibb és legérzékenyebb feszültségforrás az állam kettős, gyakran egymással ellentétes kötelezettségéből fakad: egyfelől garantálni a polgárok alapvető jogainak biztonságát, másrészt megvédeni az állampolgárokat a külső vagy belső fenyegetésektől. A dilemmára (névlegesen a szabadság/biztonság dilemmára)[2] egyes országok szabályrendszerén belül eltérő választ adhat a titkos információgyűjtés jogintézménye (Cieleszky–Molnár 2023).

A nevezett eszköz a két feladat legélesebb metszéspontján helyezkedik el: nélkülözhetetlen a szervezett bűnözés, a terrorizmus vagy a nemzetbiztonsági fenyegetésekkel szembeni eredményes harcban, viszont úgy is végrehajtható, hogy kritikus szemmel akár a legnagyobb jogi kockázattal járó állami tevékenységek közé is sorolható.

Az államhatalom túlzó beavatkozásaitól való védelem alapvető eszköze a fékek és ellensúlyok demokratikus rendszere[3] (Magyar Helsinki Bizottság 2024), amely a legszigorúbb kontrollt képezi a jogalkalmazásban. A 21. század digitális forradalma alapjaiban rengette meg a klasszikus hírszerzési módszerek[4] kifinomult szabályrendszerét (Tóth 2001). Az elektronikus adat korszakában megjelentek globális kommunikációs hálózatok, illetve a mesterséges intelligencia, amelyek paradigmaváltást indítottak meg az egyes országok jogalkotói akaratában (Szabó–Dobák 2021). Erre a fordulópontra

[2] Az a jelenség, ahol minden társadalmi rendszer saját értékrendjéről árulkodó módon teremti meg a kettő egyenés ellensúlyát.

[3] A demokratikus jogállam működésének alapelve, ahol az állam határokat és feltételeket szab a hatalmi ágaknak.

[4] Az ügynökök által végrehajtott humán hírszerzés.

azért volt szükség, mert a klasszikus jogi keretek – mint például a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény titkos adatszerzési tevékenységei – nem voltak alkalmasak a folyamatosan bővülő eszköztár kezelésére. Továbbá a jogalkotás jellegéből adódóan egy már bekövetkezett folyamatra választ adó, más néven reaktív folyamat, így az országok eltérő gyorsasággal kísérleteznek az új technológiai kihívások megoldásával.

A felvázolt korszakváltás globális jelenség, így joghézagokból fakadó esetek jelentek meg, amelyekben Magyarország is érintett. Ennek az egyik legközismertebb példája a Pegasus-ügyként[5] elhíresült eseménysorozat. Az eset rávilágított arra, hogy egy alapvetően katonai és rendészeti (terrorelhárítási) célra fejlesztett szoftver magas hatékonysággal képes releváns információk gyűjtésére újságírók, aktivisták, de akár közéleti szereplők esetében is (in't Veld 2023). A szoftver alkalmazását számos kritika érte, amely az alábbi két kérdést veti fel:

- A meglévő jogi keretek elegendő védelmet nyújtanak-e az érintettek alapvető emberi jogainak védelméhez?
- Jelen vannak-e olyan felügyeleti mechanizmusok, amelyek képesek kontrollálni a végrehajtó hatalom eszköztárát?

A kutatás relevanciáját az adja, hogy az érintett jogterület, az alapvető jogok világa a legjobban vitatott jogterületek között van. Ebből adódóan bármely végrehajtási területnél, ahol reálisan felmerülhet az alapvető emberi jogok védelmének sérelme, ott a téma létfontosságú kutatási terület. Ezek az eszközök tehát valós jogi dilemmát idéznek elő.

A kutatás egyrészt arra keresi a választ, hogy a titkos információgyűjtés mi mentén folyik, és milyen belső logika alapján lehet elválasztani a modell részét képező egyes elemeket egymástól. Másrészt a vizsgálat arra is kiterjed, hogy a modell milyen joghézagokat vet fel a technológiai fejlődés által teremtett kihívások fényében. A kérdésekre adott válasz a következő központi hipotézisre épül: a magyar szabályozás modellje rendszerszintű garanciális deficitet teremt. Különösen igaz ez a tisztán nemzetbiztonsági célú információgyűjtésre, amelynek miniszteri engedélyezésen alapuló rendszere a modern technológiai környezetben megnehezíti a hatékony alapjogvédelmet.

A felvázolt kutatási kérdések és a központi hipotézis bizonyítására több módszer alkalmazása szükséges. Az elemzés gerincét a hatályos jogi normák tartalmának feldolgozása képezi, amely részletesen feltárja a jogintézmény alapjaiul szolgáló jogszabályokat és az egyéb releváns előírásokat. Emellett a feltárás részét képezi a nemzetközi kitekintés, amely bemutatja a jogalkotás lehetséges alternatíváit jogintézményi és jogszabályi szinten egyaránt.

A magyar modell sajátosságainak és esetleges hiányosságainak feltárását összehasonlító analízis segíti, amely a hazai szabályozást a nemzetközi jog előírásainak joggyakorlatával veti össze az olyan esetekben, mint a mérföldkőnek számító Szabó és Vissy kontra Magyarország[6] vagy az említett Pegasus-ügy.

---

[5] Több országot érintő jogtalan titkos információgyűjtési eseménysorozat.

[6] Magyarországon történt nemzetközi jogeset, ahol a titkos megfigyelések bírósági kontroll hiánya miatt jogsértést állapítottak meg.

A múlttól a jelenig: történeti áttekintés és alkotmányos keretek

A modell bemutatásának legfontosabb lépése a sajátosságok gyökereinek megállapítása. Magyarország esetében ez a jogtörténet és az abból következő alkotmányos keretek elemzésében rejlik.

A jelenlegi magyar szabályozás tudatos módon szakít a rendszerváltás előtti, pártállami modellel. Az átmenet egyik legfontosabb feladata az volt, hogy a keretrendszert jogállami alapokra helyezzék. A titkos információgyűjtésben ez a nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló 1995. évi CXXV. törvénnyel (Nbtv.) jelent meg, amely létrehozta a mai napig alkalmazott nemzetbiztonsági szolgálatok rendszerét. A jogszabály kihirdetésével egyértelművé vált a jogalkotói akarat: a szolgálatokat kellő mértékben elkülöníteni a politikától, a feladataikat pedig taxatívan definiálni.

A titkos információgyűjtés keretrendszerének megalkotásakor a jogalkotó kényes egyensúlyt kívánt teremteni a hatékonyság és jogvédelem között. A titkos információgyűjtés terén a nemzetközi jog[7] jelentős mértékben formálta a jogrendszerünket, beleértve az Alaptörvényt is. Az Alaptörvény vonatkozó rendelkezései a következők:

- VI. cikk: „Mindenkinek joga van ahhoz, hogy magán- és családi életét, otthonát, kapcsolattartását és jó hírnevét tiszteletben tartsák. A véleménynyilvánítás szabadsága és a gyülekezési jog gyakorlása nem járhat mások magán- és családi életének, valamint otthonának sérelmével."
- XXVIII. cikk: „Mindenkinek joga van ahhoz, hogy jogorvoslattal éljen az olyan bírósági, hatósági és más közigazgatási döntés ellen, amely a jogát vagy jogos érdekét sérti."

Ezeket a rögzített alapelveket az Alkotmánybíróság gyakorlata tovább erősítette, mivel a 32/2013. (XI. 22.) AB. határozat meghatározza, hogy ugyan a titkos információgyűjtés a magánszféra bármely területére beavatkozhat, de ezt csak akkor teheti, ha a megfelelő eljárásjogi garanciák és a független ellenőrzés jelen van az alkalmazásban. Ez a hazai szabályozás alapvonalaként is tekinthető, mivel ehhez mérve a hatályos jogszabályokból könnyen kirajzolódik az, hogy az eszközöket rendeltetésük szerint használják-e fel.

A nemzetközi szinten belül a legrelevánsabb jogforrás az Emberi Jogok Európai Egyezménye (EJEE). Ezen egyezményhez tartozik az Emberi Jogok Európai Bíróságának (EJEB) mint eljáró hatóságnak a joggyakorlata, amely az EJEE 8. cikkéhez, a magán- és családi élet tiszteletben tartásához való joghoz ad módszertani ajánlásokat. Az EJEB által bírált ügy alapján akkor alkalmazható titkos információgyűjtés, ha:

- törvényben meghatározott esetben történik;
- törvényben meghatározott célt szolgál;
- szükséges a demokratikus érdekek védelméhez.

Az említett elvek gyakorlati alkalmazását az EJEB esetjoga több irányadó ítéletben pontosította, ezek a hazai szabályozás értékeléséhez is mérceként szolgálnak. A Weber és Saravia

[7] A tanulmányban bemutatott jogforrások mellett többek között az Európai Unió Alapjogi Charta és az Európai Adatvédelmi Rendelet.

kontra Németország ügyben a Bíróság megfogalmazta a 95. pontban azokat az alapkövetelményeket (Weber-kritériumok), amelyeket implementálnia szükséges a német jogalkotónak az alapjogok védelme érdekében. A Bíróság iránymutatása szerint a megfigyelés számos formájánál, az engedélyezésről szóló indítvány bírálatánál figyelembe kell venni a következő szempontokat:

- a határozat kiadását indokló bűncselekmények jellege,
- az engedélyezésbe foglalható célszemélyek köre,
- az engedélyezett időszak kerete,
- a megszerzett adatok vizsgálatára, felhasználására és tárolására vonatkozó szabálykeret,
- a megszerzett adatok továbbításához tartozó óvintézkedések,
- a megsemmisítendő adatok köre és a megsemmisítés menete.

Ennek a jogesetnek a gondolatmenetét vitte tovább a Liberty és mások kontra Egyesült Királyság ítélete. Az ítélet 70. pontja alapján Nagy-Britannia jogalap nélkül hallgatott le ír (Dublinból végrehajtott) kommunikációt. Az ítélet 69. pontjában a Bíróság megállapította, hogy a jogsértés időpontjában a hazai jogszabály nem megfelelő mértékű egyértelműséggel jelölte ki a visszaélés ellen védelmet biztosító mérlegelés jogkörét. Emellett a Weber-kritériumokra utalva – és azzal teljesen ellentétes joggyakorlat alapján – az ítélet megállapította azt is, hogy a jogalkotó nem határozta meg a nyilvánosság számára elérhető formában, hogy milyen eljárást köteles követni a jogalkalmazó a megszerzett információk kiválasztása, felhasználása vagy megsemmisítése terén.

A nemzetközi jogban a 2015-ös Zakharov kontra Oroszország ügy – további példaként – megmutatta, hogy a nemzetközi előírások figyelmen kívül hagyása milyen kockázatokkal járhat. Az ítélet 270. pontjában megállapították, hogy a titkos információgyűjtés rendszerében egy jelentős joghézag állt a lehallgatás alkalmazásának esetében, amivel a nemzetbiztonsági szolgálatok és a rendőrség bármely telekommunikációt lehallgathatott az engedélyezési eljárás teljes megkerülésével, bírósági határozat nélkül. A korabeli engedélyezésben lévő hézag nem összekeverendő az utólagos engedélyezés vagy a külső engedélyt nem igénylő eszközök esetében lévő alkalmazó szerv vezetője általi engedélyezés jogintézményével. Jelen eszköz a bemutatott jogesetek alapján egy jelentősen jogkorlátozó jogintézmény, így megkerülhetetlen a legmagasabb szintű jogvédelem előzetes engedély formájában. A Bíróság hozzátette, hogy a tisztességtelen, gondatlan, vagy egyszerűen túlbuzgó tisztviselők által elkövetett visszaélések lehetősége sohasem zárható ki teljesen, viszont a megállapított hiányossággal működő rendszerben különösen jelentős esélye van a visszaéléseknek. Ezen visszaélések puszta esélye dermesztő hatást gyakorol az állampolgárokra, amit a Centrum för Rättvisa kontra Svédország ítélete alátámaszt azzal, hogy megállapítja 95. pontjában: a megkérdőjelezhető jogszabályi keretek alapján az EJEE 8. cikkében előírt védelem nem garantálható.

A fejezet kontextusában a magyar szabályozás mérföldkövének is tekinthető az előzőekben felvázolt Szabó és Vissy kontra Magyarország, amelyet az EJEB szintjén bíráltak, végső soron Magyarország elmarasztalásával 2016-ban. A marasztalás a terrorelhárítási célú titkos információgyűjtésre vonatkozó szabályozás hiányosságai miatt történt, mivel a felperes szerint a jogszabályi keret nem volt kellően garanciális (Solti 2019).

A kritikának helyet adott a Bíróság a felhatalmazást adó jogszabály minősége miatt. Az indoklásban az EJEB kifogásolta azt, hogy a szabályozás a szükségesnél tágabb teret enged a szolgálatoknak a végrehajtásra, illetve hiányolta az arányos kontrollmechanizmusokat.[8] Az ítélet egyértelműen rámutatott a jogrend jelentős sebezhetőségére (European Court of Human Rights 2016).

A titkos információgyűjtés magyar modellje

A magyar titkos hírszerző tevékenységek modellje rendkívül markáns módon elkülöníthető több alrendszerre: tisztán nemzetbiztonsági célú titkos információgyűjtés, bűnüldözési célú leplezett eszközök, valamint rendészeti célú titkos információgyűjtés.

A tisztán nemzetbiztonsági célú titkos információgyűjtés célja a belső és külső fenyegetések felderítése és elhárítása, illetve Magyarország hazai és nemzetközi érdekérvényesítésének elősegítése. A bűnüldözési célú leplezett eszközök megtörtént, jelenleg folyamatban lévő, vagy a jövőben megvalósuló konkrét bűncselekmény felderítésére, elhárítására, valamint bizonyítására irányulnak. A rendészeti célú pedig a bűnözés – mint absztrakt jelenség – visszaszorítását segíti elő.

A tanulmány a rendészeti célú titkos információgyűjtést is részletesen elemzi, mivel az Rtv. szabályozása egyfajta hidat képez a preventív és represszív logika között, rámutatva a szabályozás aszimmetriájára. Érdemes kiemelni ezen modellek elhatároltságának kérdését. A hatályos jogszabályok lehetővé teszik, hogy a három eljárástípus bármelyikében gyűjtött adatokat mind a saját, mind egy másik eljárástípus keretében is felhasználják.

Tisztán nemzetbiztonsági célú titkos információgyűjtés

A tisztán nemzetbiztonsági célú titkos információgyűjtés (NBTIGY) elsődleges jogforrása az Nbtv. által adott keretrendszer. Ezen jogforrás átfogóan deklarál minden jelenlegi nemzetbiztonsági szolgálat[9] esetében.

Az eljárás központjában álló elem az engedélyezési eljárás. Az alapvető emberi jogok korlátozásának mértéke szerint a jogalkotó eltérő engedélyezési szintet szab meg az egyes eszközöknek. A magánszférát kisebb fokban érintő módszerek [például az Nbtv. 54. § (1) *b)* alapján nemzetbiztonsági jelleg leplezésével információgyűjtés] külső engedélyt nem igényelnek, a szerv vezetője jóváhagyhatja az alkalmazásukat. Ezzel ellentétben, a nagyobb jogkorlátozást igénylő megoldások (például Nbtv. 56. § alapján elektronikus médiumon folytatott beszélgetés megismerése és rögzítése) az igazságügyi miniszter engedélyét igénylik.

Fontos hangsúlyozni, hogy az Nbtv. 56. §-a nem ad korlátlan felhatalmazást: az itt felsorolt eszközök alkalmazását a törvény visszautalja szigorúan a nemzetbiztonsági

[8] A független engedélyezés hiánya, érintettek körének általánossága, szükségesség definiáltságának hiánya.

[9] Információs Hivatal, Alkotmányvédelmi Hivatal, Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat, Nemzetbiztonsági Szakszolgálat, Nemzeti Információs Központ (Nbtv. 1. §).

szolgálatok 5. § és 6. §-ban meghatározott konkrét feladataihoz, így például az Alkotmányvédelmi Hivatal esetében a külföldi titkosszolgálatok Magyarország elleni törekvéseinek felderítéséhez és elhárításához köti.

A garanciális deficit alapvető oka a végrehajtó hatalom önellenőrzésében rejlik a miniszteri engedélyes eszközök esetében. Ez a struktúra önmagában hordozza azt a gyakorlati kockázatot, hogy a nemzetbiztonsági kockázatok kiszűrésének operatív szükségességét (például terrorveszély esetén) gumiszabályként értelmezve a NBTIGY eszközei bevethetővé válnak politikai ellenfelek, újságírók vagy egyéb civil szereplők ellen is, amire a Pegasus-ügy ad legnagyobb gyakorlati példát. Ezek alapján nem várható el az a fajta elhatároltság, amelyre egy független bíró hivatott.

Érdemes megjegyezni, hogy több európai jogrendszerből már kivezették a kizárólagos miniszteri engedélyezést. Nagy-Britanniában például a 2016-os nyomozati hatáskörökről szóló törvény (Investigatory Powers Act 2016) alapján az engedélyezési jogkör egy sajátos, úgynevezett *double lock* (kettős zár) rendszerben jelentkezik (Law Insider 2025). Jelen rendszer alapján, a megfigyelésre vonatkozó határozatot két, egymástól eltérő hatalmi ágat képviselő személy adja ki. Először a 2. Rész 1. Fejezetének 19. bekezdése alapján – amennyiben a törvényben meghatározott nemzetbiztonsági vagy bűnüldözési céloknak megfelel – a miniszter előterjeszti a határozatot az Igazságügyi Biztos *(judicial commissioner)* személyének ellenjegyzésre. Ekkor ugyanezen Fejezeten belül, a 23. bekezdés alapján a kijelölt személy megerősíti a formai, szükségességi és arányossági követelményeket, és ellenjegyzi a határozatot, végrehajthatóvá téve azt.

Románia, az Alkotmánybíróság 51/2016. sz. döntésében (DECIZIE nr. 51) drasztikusabb elhatárolást hozott. A Döntés 51. pontjában kimondta, hogy a büntetőeljárásban alkalmazható lehallgatásra jogosultak köre a túlságosan tág és taxatív felsorolás nélküli „állam szakosodott szervei" kifejezés használatával gumiszabályként üzemelt, nem volt megállapítható a pontos szervek köre. A taxatívabb fogalom meghatározása érdekében ezt a kifejezést a jogalkotó hatályon kívül helyezte, így lehallgatást kizárólag a nyomozó hatóság folytathat. A döntés gyakorlatilag leválasztotta a preventív titkosszolgálati tevékenységeket a represszív igazságszolgáltatásról.

A külső engedélyezés úgynevezett kivételes engedélyezési eljárás esetében elérhető az Nbtv. 59. § (1) bekezdése alapján. A rendelkezés alapján NBTIGY végezhető utólagos engedélyezéssel, ha a végrehajtás késleltetése nyilvánvalóan sértené a végrehajtáshoz fűzött nemzetbiztonsági érdeket. A „nyilvánvalóan" kifejezést a jogalkotó nem magyarázza, így az adott szerv vezetőjének kezébe helyezi a mérlegelési jogkört.

Ez a gyakorlat bizonytalanságot teremt, mivel rendkívül tágan hagyja a mérlegelés lehetőségét egy olyan helyzetben, ahol az alapjog indokolatlan korlátozása valós kockázat. Objektív mérce hiányában a döntés független felülvizsgálata erősen megnehezített, mivel a jogalkalmazó képes utólag hangolni az alkalmazás indoklásán. Ellensúlyként a 2009. évi CLV. törvény módosító rendelkezése miatt az Nbtv. 60. § (2) bekezdése a NBTIGY kivételes eljárás megszüntetésével a megszerzett adatok haladéktalan megsemmisítésére kötelez. Ez utólagos kontrollként értendő rendelkezés, amely nem pótolja a hatékony megelőzési célzatú kontroll hiányát, mivel a jogszabály nem konkretizálja a megsemmisítés ellenőrzésének menetét, csupán a megsemmisítés kötelezettségét. A miniszteri engedélyezés alapesetben érvényes minden Nbtv.-ben felsorolt szerv külső engedélyhez

kötött NBTIGY viszonyában, viszont az Alkotmányvédelmi Hivatal és a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat meghatározott feladatainak ellátására lehetőséget nyújt a Fővárosi Törvényszék elnöke által kijelölt bíró általi engedélyezésre.

A felvázolt engedélyezési megoldás a fékek és ellensúlyok rendszerének szempontjából számos kérdést vethet fel. Az engedélyezés hatáskörét alapesetben kezelő személy – igazságügyi miniszter – önmaga is a végrehajtó hatalmi ág része, így gyakorlatilag a végrehajtó hatalom egyik területe ad engedélyt a másiknak, egy olyan cselekmény végrehajtására, amelynél rendkívül fontos a jogi kontroll. Kiemelendő garanciális elem ebben a folyamatban, hogy az Nbtv. 14. §-a széles körű felügyeleti jogkörrel ruházza fel az Országgyűlés Nemzetbiztonsági Bizottságát. A törvényi garanciát erősíti, hogy a testület elnöke minden esetben ellenzéki képviselő. A Bizottság jogosult ténymegállapító vizsgálatot elrendelni, amelynek keretében a bizottsági tagok a szolgálatok nyilvántartásaiba is betekinthetnek, illetve a titoktartási szabályok alól felmentett munkatársakat hallgathatnak meg. Ez a parlamenti kontroll, bár fontos fék az államhatalmi ágak között, természetéből fakadóan utólagos és politikai jellegű, így nem helyettesítheti a bírói engedélyezés által nyújtott, konkrét ügyekre vonatkozó preventív jogvédelmet.

A bűnüldözési célú titkos információgyűjtés

A második pillér a bűnüldözési célú titkos információgyűjtés. A jogalkotó ezen célból folytatott titkos információgyűjtésnek sajátos definíciót fogalmazott meg a jelenleg is hatályos Büntetőeljárásról szóló 2017. XC. törvényben (Betv.): a leplezett eszközök rendszerét. A jogalkotó az új terminológia megfogalmazásával azt sugallja, hogy az eltérő keretrendszer mellett érdemes fogalmilag is elkülöníteni a NBTIGY-től a leplezett eszközök alkalmazását. Számos jogszabály, köztük a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (Rtv.) is érinti a leplezett eszközök alkalmazását, viszont a keretrendszert a Betv. Hatodik része elkülönítve adja.

A leplezett eszközök modellje részletes, háromszintű engedélyezési hierarchiát állít fel. Az elkülönítés ebben az esetben is az alapvető jogok korlátozásának mentén történt: bírói vagy ügyészi engedélyhez nem kötött (kevésbé korlátozó eszközök), ügyészi engedélyhez kötött (jelentősebb beavatkozást jelentő metódusok), illetve bírói engedélyhez kötött (magas szintű alapjog-korlátozás) eszközök.

Ez a modell a NBTIGY-re vonatkozó rendelkezésekkel ellentétben magasabb szinten felel meg a nemzetközi jogi normáknak, és erősebb a törvényességi kontroll. Az ügyészi és bírói engedélyhez kötött eszközöknél eltérő okból, de jelen vannak a fékek és ellensúlyok. Az ügyészi engedélyhez kötött esetekben (például a távközlési rendszerek útján továbbított adatok megismerése nyomozás során) az ügyészség szűrőfunkciót tölt be a nyomozó hatóság és az állampolgárok között. Ezen túlmenően az ügyész a nyomozás felügyelete során folyamatosan kontrollálja a leplezett eszközök alkalmazásának törvényességét, szükség esetén fellépve a jogsértésekkel szemben. Továbbá a Betv. 25. § (1)–(3) bekezdések rendelkezései miatt az ügyésznek leginkább az áll érdekében, hogy a bizonyítékokat jogszerű módon és célból szerezzék be. Amennyiben az alkalmazás nem ilyen módon történik, akkor a bírósági szakban a leplezett eszközök által rendelkezésre álló

vagy azzal összefüggésbe hozható bizonyítékait ki fogják zárni, ami végső soron a nyomozási idő eredménytelen felhasználásához és a büntetőeljárás megszüntetéséhez vezet. A bírói engedélyhez kötött leplezett eszközök alkalmazásánál hatványozottan fontos érdek a nyomozás hatékonysága, mivel ezen eszközfajtát a teljes büntetőeljárás ideje alatt, egy személlyel szemben maximum 360 napig[10] lehet alkalmazni.

A bírói engedélyhez kötött esetekben önmagában a végrehajtói hatalomtól független személy – a bíró – alkalmazásával erősebb legitimitást biztosít a beavatkozásnak. Ebből adódóan a bírónak ideális esetben nem fűződik érdeke ahhoz, hogy a nemzetközi és hazai jogban meghatározott eseten kívül engedélyezze a leplezett eszközök alkalmazását. Külön kiemelendő a Betv. 242. §-a, amely a bírói engedélyhez kötött eszközök engedélyének visszavonásáról és az alkalmazás megtiltásáról szól. E rendelkezés alapján a bíróság kötelezheti a feljogosított szervet az információgyűjtés bármely szakaszában a megszerzett és rendelkezésre álló adatok bemutatására 8 napon belül. Amennyiben a bíróságra olyan adatokat nyújtanak be, amelyek az engedély keretein túlnyúlnak, vagy már az eszköz alkalmazási eseteinek hiányában szerezték be őket, akkor az alkalmazás engedélyét visszavonhatják, illetve utóbbi esetben az eszköz alkalmazását meg is tilthatják. Az előbbi esetben az addig jogszerűen megszerzett adatok felhasználhatók, viszont a jogszerűtlen adatokat mindkét esetben köteles a hatóság megsemmisíteni. A büntetőeljárás esetében a megsemmisítés ténye reálisabb valóságnak tekinthető, mert célszerűtlen a hatóságok számára bármely olyan bizonyítékot megtartani, amely alapján az ügyészség nem képes vádat emelni, mivel nem igazolható az adat jogszerű forrása.

A NBTIGY kivételes eljárásához hasonlóan a Betv. lehetőséget nyújt a magasabb jogkorlátozással járó eszközök – jelen esetben az ügyészi és a bírói engedélyes eszközök – alkalmazásának utólagos engedélyezésére.

Rendészeti célú titkos információgyűjtés

A tisztán nemzetbiztonsági (preventív) és a büntetőeljárási (represszív) logika közötti dogmatikai űrt a rendőrségről szóló törvény (Rtv.) szerinti modell hidalja át. Ez a pillér képviseli a rendészeti célú titkos információgyűjtést, még a konkrét büntetőeljárás megindulása előtt.

Az Rtv. szerinti modell különlegessége, hogy ötvözi a két rendszer elemeit. Célját tekintve preventív, hiszen a bűncselekmény megakadályozására törekszik a 63. §-ban leírtakkal. Az Rtv. keretrendszere ezen a ponton válik ketté: a titkos információgyűjtés szolgálhatja egyrészt a körözési eljárásban keresett személyek, valamint a bűncselekmény elkövetésével gyanúsítható, de ismeretlen helyen tartózkodó személyek felkutatását. Másrészt kiemelt szerepet kap a különleges bánásmódot igénylő személyek (például védett tanúk) biztonságának garantálásában is. Ez a preventív funkció tehát nemcsak a bűnüldözést támogatja közvetve, hanem önálló életvédelmi és közrendvédelmi célokat is szolgál.

[10] Az egyszeri engedély maximum 90 napra szólhat, amely meghosszabbítható alkalmanként – a 360 napos abszolút maximumig – legfeljebb 90 nappal.

Eszközrendszerében azonban a garanciálisabb bírói kontrollt érvényesíti: a legsúlyosabb jogkorlátozással járó cselekmények az Rtv. 71. §-a alapján csak bírói engedéllyel végezhetők. Ez rávilágít a rendszer inkoherenciájára: ugyanazt a cselekményt a rendőrségnek bűnmegelőzési célból bíróval kell engedélyeztetnie, míg a nemzetbiztonsági szolgálatok miniszteri jóváhagyással is elvégezhetik. Felhasználhatóság szempontjából kérdésként felmerülhet az az eset, amikor a korábban lazább engedélyezési keretben beszerzett adatokat szükséges bevonni egy büntetőeljárásba.

A jogalkotó az Rtv. esetében is fenntartotta a kettős engedélyezési rendszert. Míg a magánlakás átkutatása vagy az eszközök lehallgatása bírói kontrollhoz kötöttek, addig a kevésbé veszélyes módszerek esetén elegendő a rendőri szerv arra felhatalmazott vezetőjének engedélye. Ez a struktúra azt bizonyítja, hogy a rendészeti logikán belül is érvényesül az arányosság elve.

A modellek szintézise: a szürkezónák

A magyarországi szabályozásból bemutatott három pillér nem pusztán eltérő eljárásrendet alkalmaz, hanem jogfilozófiai szempontból is jelentősen különböznek. A mélyebb szintű analízis által bemutatott aszimmetria egy rendszerszintű kockázatok felismerésére alkalmas garanciális szakadékra világít rá. Jelen fejezet e három modell kritikai összevetését végzi el, feltárva a jogi útvesztőt. A rendszer eltéréseit legpontosabban az 1. táblázat foglalja össze.

1. táblázat: A pillérek összehasonlítása

Szempont	NBTIGY	Rendészeti célú titkos információgyűjtés	Leplezett eszközök
Irányadó jogforrás	Nbtv.	Rtv.	Betv.
Alapvető cél	Absztrakt, nemzeti érdekek védelme	Absztrakt, a bűnözés visszaszorítása	Konkrét, a meghatározott bűncselekmények felderítése és bizonyítása
Logika	Preventív	Preventív	Represszív
Engedélyezés hatásköre (a legnagyobb jogkorlátozással járó esetekben)	Igazságügyért felelős miniszter (a végrehajtó hatalmi ág tagja)	Bíró (független igazságszolgáltatás része)	Bíró (független igazságszolgáltatás része)
Bírói kontroll	Kivételes és korlátozott (bizonyos szolgálatok bizonyos feladatai esetén)	A bírói engedélyhez kötött esetekben (Rtv. 70–72. §) érvényesül	Hierarchikusan felépített, általános érvényű
Felügyelet	Korlátozott	Folyamatos ügyészi felügyelet	Folyamatos, erős törvényességi felügyelet
Jogorvoslat	Az érintett számára (hatékonyan) nemzetközi szinten érvényesíthető	Hazai szinten érvényesíthető	Korlátozott, hazai szinten érvényesíthető

Forrás: a szerző szerkesztése

A táblázat rávilágít a magyar szabályozás különös aszimmetriájára. Egyértelműen látható, hogy nemcsak a bűnüldözési (represszív), hanem a rendészeti (preventív) logika is a bírói kontroll garanciájára épít a súlyosabb alapjogsértéssel járó esetekben. A leplezett eszközök és a rendészeti célú titkos információgyűjtés esetében a jogalkotó érvényesítette a fékek és ellensúlyok elvét: a beavatkozás mélységével arányosan növekszik a kontroll szintje, egészen a bírói engedélyig. A jogalkotói akaratban tisztán tükröződik a nemzetközi jog által meghatározott kritériumrendszer és a Szabó és Vissy-eset által feltárt kontroll fontossága.

Ezzel szemben a tisztán nemzetbiztonsági célú NBTIGY szabályozása idegen elemként viselkedik a rendszerben. Annak ellenére, hogy célrendszere (prevenció) megegyezik a rendészeti modellel, a jogalkotó itt mellőzte a független külső kontrollt. Az engedélyezés a végrehajtó hatalmon belül marad (igazságügyi miniszter), ami dogmatikai ellentmondást szül: ha a rendőrségnek bűnmegelőzési célból bíróhoz kell fordulnia lehallgatásért, a nemzetbiztonsági szolgálatoknak ugyanilyen preventív célból miért elegendő a miniszteri jóváhagyás?

A hatalommegosztás elvét[11] (Petrétei 2016) figyelembe véve ez azon rendkívül ritka esetek egyike, amikor a kontroll nem külső, hanem belső. Ez önmagában nem ütközik semmilyen szabályozóval vagy nemzetközi iránymutatással, így nem címkézhető jogellenes megoldásnak. A parlamenti felügyelet erős eszköze a jogi kontrollnak, viszont nem tekinthető teljesen függetlennek, így tényként nem, de vélelem szintjén feltételezhető, hogy képes *ex ante* (az esemény előtt) kiszűrni a jogalap nélküli NBTIGY-engedélyezéseket. Ez a struktúra okozza a hipotézisben taglalt garanciális deficitet. Nem önmagában a preventív jelleg zárja ki a bírói kontrollt – hiszen erre az Rtv. az ellenpélda –, hanem a nemzetbiztonsági szabályozás indokolatlan elszigeteltsége a jogállami garanciarendszertől.

A jogelméleti eltéréseken túl gyakorlati szinten is problémát jelent a párhuzamos szabályozási keretek megléte, mivel egy olyan szürkezóna megteremtésére alkalmasak, ahol a két modell célrendszere átfedésbe kerülhet (Czine 2006). Az átfedéshez a következő tényállások ismertetése szükséges a Büntető törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényből (Btk.): terrorcselekmény (314. §), az alkotmányos rend erőszakos megváltoztatása (254. §), kémkedés (261. §). A szürkezóna nem más, mint a következő: a felsorolt bűncselekmények felderítésére és elhárítására tekinthetünk bűnüldözési és tisztán nemzetbiztonsági célként egyaránt.

A gyakorlatban ez a szürkezóna leginkább a Terrorelhárítási Központ (TEK) jogalkalmazásában válik kritikussá. Megállapítható, hogy a Szabó és Vissy-eset óta eltelt csaknem egy évtized, viszont a joggyakorlat ebben az időszakban befagyott: az Alkotmánybíróság, és egyéb bíróságok sem kezdeményeztek olyan döntést, amely érdemben korlátozta volna a TEK szabadságát abban, hogy a szigorúbb kontrollal járó büntetőeljárási út helyett a jóval rugalmasabb, miniszteri engedélyen alapuló nemzetbiztonsági utat válassza.

A tényállások által alkotott szürkezónában a hatóságok számára lehetőség nyílik az úgynevezett *forum shopping* alkalmazására (Czine 2006). A jogtudományból eredő fogalom lényege a jogalany számára legkedvezőbb eljárásrend vagy jogi keret tudatos megválasztása. Jelen esetben ez azt jelenti, hogy a titkos információgyűjtésre feljogosított

[11] A demokratikus jogállamok felépítése, ahol a hatalmi ágak feladat- és hatásköreit szétválasztják.

hatóság az EJEB által megfogalmazott célhoz kötöttség teljesítése érdekében szabadon választhatja meg a számára kedvezőbb jogalapot. Gyakorlati példán keresztül a jogalkalmazói réteg, amely a terrorcselekmény felderítésére és megakadályozására elviekben két út közül választhat.

A bűnüldözési út alkalmazásával előkészítő eljárás[12] esetén, vagy a gyanú egyes formáinak jelenlétében a nyomozási szakon belül a leplezett eszközök alkalmazására feljogosított szervek által végrehajtva. Továbbá a nemzetbiztonsági út figyelembevételével a tevékenységet nemzetbiztonsági kockázatként minősítve, titkos információgyűjtés keretein belül, az adott cél elérésére feljogosított szerv és arra irányuló NBTIGY általi alkalmazásban.

A *forum shopping* a két út közül a hatékonyság és az operatív érdekek alapján a második, célszerűbb út felé tereli a jogalkalmazót. Ezen törvényszerűség azért tekinthető reálisnak, mivel a végrehajtó hatalmi ágnak a különböző jogintézmények fennállása esetén nem érdeke a jelentősen erősebb bírói kontrollt élvező leplezett eszközöket vagy rendészeti célú titkos információgyűjtést választani a NBTIGY helyett.

A jelenség lehetőséget nyújt az olyan események megjelenésére, mint a már említett Pegasus-ügy (in't Veld 2023). A szoftver alkalmazását az Nbtv. felhatalmazása alapján, miniszteri engedéllyel lehetett végrehajtani. Ezáltal a felvázolt szürkezóna kiskapu, amelyen keresztül a legnagyobb alapjogi korlátozással járó eszközöket is engedélyezni lehet anélkül, hogy a jogállami kontroll legfontosabb intézményével, a független bírósággal találkoznának.

A szürkezóna működését és következményeit kiválóan bemutatja a jogeset. A vizsgálat középpontjában a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság (NAIH) hivatalból indított vizsgálata áll, amelynek eredményei – bár jogsértést nem állapítottak meg – igazolják az előzőekben felvetett jelenséget.

A NAIH sajtóhírekből rendelkezésre álló adatok alapján 2021 augusztusában vizsgálatot indított a Pegasus kémszoftver magyarországi alkalmazásával kapcsolatban. A vizsgálat eredményei – a minősített adatok miatt – a nyilvánosság számára csak részben ismertek, viszont ezen rész a szürkezóna jelenlétét közvetett módon megerősíti.

A vizsgálat egyik központi megállapítása a következő: a Pegasushoz hasonló, modern technikai eszköz alkalmazása Magyarországon megtörtént, amelyet a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat hajtott végre. A NAIH szerint az eszköz alkalmazása a NBTIGY eszközeként tekinthető, amelynek jogalapot a már felvázolt Nbtv. 56. § ad. A tág jogalap választása igazolja és a gyakorlatban bemutatja a *forum shopping* jelenségét, illetve egyértelművé teszi azt, hogy a legnagyobb alapjogi korlátozással járó eszközök alkalmazására nem a leplezett eszközök szigorúbb, bírói kontrollhoz kötött rendszerében kerül sor, hanem az Nbtv. tág megfogalmazású jogosultságai alapján.

A vizsgálat alapján a NAIH megállapította, hogy a miniszteri engedélyezési eljárás formai szempontból megfelel a vonatkozó rendelkezéseknek, viszont hozzátette, hogy a vizsgálat csupán azt vizsgálhatta, hogy a külső engedélyezés folyamata megfelelt-e az Nbtv.-ben előírtaknak (megfelelő vezető általi előterjesztés, a miniszter általi

[12] A büntetőeljárás nyomozási szakaszát megelőző, fakultatív elem, célja a bűncselekmény gyanújának megállapítása.

engedélyezésének megfelelő indoklása). Ezáltal a vizsgálat nem térhetett ki a lényegesebb kérdésekre:

- Fennáll-e bűncselekmény gyanúja?
- Fennáll-e a nemzetbiztonsági érdek?
- Szükséges-e az emberi jogok ilyen mértékű korlátozása?
- Az információgyűjtés elérheti-e célját enyhébb eszköz alkalmazása mellett (akár leplezett eszközzel)?

A jogalkalmazási probléma feloldása a formai jogszerűség és a tartalmi szükségesség elválasztásában rejlik. Bár a mérföldkőnek számító Szabó és Vissy ítélete évekkel megelőzte a Pegasus-ügyet, az EJEB abban már elvi szinten rögzítette, hogy a magyar szabályozás kockázata a tartalmi arányosság érdemi kontrolljának hiányában mutatkozik meg.

A NAIH vizsgálata elsődlegesen az alaki jogszerűségre koncentrált, így csak azt ellenőrizte, hogy az engedélyek dokumentációja és a miniszteri aláírások megfeleltek-e az Nbtv. követelményeinek. Ezzel szemben az Európai Parlament éppen az EJEB által korábban felállított mércére hivatkozva a vizsgálatból hiányolta a valódi, érdemi felülvizsgálatot (in't Veld 2023). Ezek alapján a tisztán végrehajtó hatalmi engedélyezés a modern technológiák korában nem nyújt elégséges védelmet az alkalmazás szükségességét igazoló tartalmi hiányosságok ellen.

A *forum shoppingnak* mint elméleti választási lehetőségnek a gyakorlatban is vannak fontos dimenziói, amelyek miatt bizonyos esetekben elengedhetetlen a jogalap megválasztásának lehetősége. Ezen tényezők ismerete kulcsfontosságú a titkos információgyűjtés komplex okozati rendszerének feltárásához.

Először is, a nemzetbiztonsági fenyegetések természete alapjaiban eltér a bűnüldözési helyzetektől. Míg a büntetőeljárás jellemzően egy már megtörtént esemény felderítésére és bizonyítására fókuszál (represszív logika), addig a NBTIGY elsődleges célja a jövőbeli fenyegetések megelőzése és elhárítása (preventív logika). Egy terrorcselekmény elkövetésére irányuló előkészület vagy egy idegen jogállam hírszerző tevékenysége gyakran annyira absztrakt, és ebből adódóan nehezen konkretizálható előzetes információkból épül fel, amelyek egy esetleges előkészítő eljárásban elvárt „gyanú gyanújának" szintjét sem minden esetben éri el. Ezekben az esetekben a Betv. 214. § (5) bekezdésében megfogalmazott feltételek[13] hiányoznak annak ellenére, hogy a nemzetbiztonsági ellenőrzés mulasztása jelentős kockázattal járna. A miniszteri engedélyezés alacsonyabb feltételrendszere ezért a preventív logika szükségszerű eleme.

Bár a bemutatott jogértelmezés – a miniszter szükségszerű nemzetbiztonsági szerepére hivatkozás – gyakran tekinti a miniszteri engedélyezést a preventív tevékenység elengedhetetlen részének, ez az érvelés a hazai szabályozás (hármas elhatárolás) joghézagja miatt megkérdőjelezhető. Amint azt az Rtv. is tanúsítja, a rendészeti célú titkos információgyűjtés során a legsúlyosabb eszközöknél is kötelezővé teszi a független bírói engedélyt.

Az éles aszimmetria bizonyítja, hogy a „preventív logika" és a „bírói kontroll" nem egymást kizáró fogalmak. Amennyiben a rendészeti szervek képesek bírósági felügyelet

[13] A büntetőeljárás céljának eléréséhez elengedhetetlen, nem jár az érintett vagy más alapvető jogainak aránytalan korlátozásával, illetve valószínűsíthető a bűncselekményhez köthető információ megszerzése.

mellett hatékonyan fellépni a bűnmegelőzés terén, akkor a nemzetbiztonsági szolgálatok esetében is alaptalannak tekinthető az, hogy a bíró közreműködés minden esetben ellehetetlenítené az operatív hatékonyságot. A valódi különbség nem a logikában, hanem a kontrollszint elmaradásában rejlik, és olyan garanciális szakadékot teremt, amely nem minden esetben indokolt.

A nemzetbiztonsági hírszerzés központi elve az, hogy azelőtt cselekedj az információk alapján, míg azok értéküket nem vesztik, így az adat értéktelenné válása sokszor órákon vagy perceken múlhat. A miniszteri engedélyezési eljárás – a hatalmi ágak közti kommunikáció minimalizálásával – lényegesen gyorsabb reakcióidőt biztosít, mint a többszereplős, bírósági központú rendszer.

Harmadszor – amely egyben a legérzékenyebb pont is –, a nemzetbiztonsági információk megosztása még az adott jogállamon belül, a hatalmi ágakon keresztül is jelentős kockázatokkal jár. A bírósági eljárásba bevont adminisztratív személyzet és a digitális rendszerek közötti információfolyam mind potenciális szivárgási pontok. A miniszteri engedélyezés ezáltal szűk körre korlátozza azoknak a személyeknek a számát, akik a minősített adatokhoz hozzáférhetnek, ezzel csökkentve a dekonspiráció (titkos tevékenység megismerése) esélyét.

Ezek az érvek azt igazolják, hogy a NBTIGY engedélyezési mechanizmusa nem csupán a jogállami kontroll szándékos minimalizálásának eszköze, hanem egy olyan, a rendszerváltás óta működő kompromisszum, amely a hatékonyságot helyezi előtérbe. A hangsúly ezért nem is a rendszer teljes reformálásán van, hanem olyan változtatásokon, amelyekkel a nemzetbiztonsági érdek hatékony érvényesítése és az alapvető jogok teljes szintű védelme képes arányosan, egymás mellett létezni. Túlzott szabályozás esetén az olyan tényleges kockázatok elleni harcban nehezítenénk meg a végrehajtást, mint a kémkedés megakadályozása, vagy az alkotmányos rend fenntartása.

A megfogalmazott szakpolitikai javaslatok előkészítése érdekében érdemes vizsgálni a szabályozás globális gyakorlatát, amely felfedi a nemzetbiztonsági érdek és az alapvető jogok védelme közötti egyensúly megteremtésének lehetséges alternatíváit. Egyes jogállamok tudatos jogalkotói döntésekkel erősítették a hatékonyság és a célszerűség arányos jelenlétét többek között valós garanciák útján. A régió jogtörténeti és filozófiai hasonlóságai miatt a bemutatás eszköze az osztrák NBTIGY-szabályozás.

Az osztrák megoldás nemcsak a felügyelet reformálására összpontosít, hanem az engedélyezés megerősítésére. A modell az osztrák államvédelmi és hírszerzési törvényben (Staatsschutz- und Nachrichtendienst-Gesetz) bontakozik ki, amely egy háromlépcsős engedélyezési és felügyeleti rendszert épít fel. Ebben a struktúrában a jóváhagyást egy független jogvédelmi biztos, majd egy háromtagú jogvédelmi szenátus ellenjegyzése előzi meg, amely egyfajta kvázibírói kontrollt állít fel, jelentősen csökkentve az önkényes alkalmazás lehetőségeit.

Az első lépcsőként a jogvédelmi biztos és két helyettese testületi szinten, egyszerű többségi szavazással dönt az indítványban szereplő, titkos információgyűjtést érintő nyomozati cselekmény végrehajtásának engedélyezéséről. Pozitív elbírálás esetén az első lépcső ellenjegyzője, a jogvédelmi szenátus felülbírálja az engedélyezést, végén pedig ellenjegyzi vagy megszünteti az engedélyezési eljárást.

A modell azért tekinthető példaértékűnek, mert egy rendkívül specializált engedélyezési rendszerbe integrálva felügyeleti rendszert működtet, visszaszorítva a jogellenes alkalmazásokat, ezzel megerősítve az érintettek jogainak védelmét.

Konklúzió és szakpolitikai javaslatok

A magyar titkos információgyűjtési modell elemzése a bevezetőben megfogalmazott kutatási kérdésekre választ nyújtott: a hatályos jogi keretrendszer szilárd alapot képez az alapjogok védelmére, azonban a védelem teljes körű biztosításához a garanciális keretek további megerősítése indokolt. Továbbá a kontrollmechanizmust ellátó felügyeleti szervek léteznek, ugyanakkor hatáskörük és függetlenségük növelése elengedhetetlen lépés ahhoz, hogy a jogalkalmazás maradéktalanul érvényesíthető legyen.

Ezen válaszok alapját a tanulmányban feltárt, többpillérű szabályrendszer aszimmetriája adja. A vizsgálat igazolta, hogy a „szürkezónát" nem pusztán a bűnüldözési és nemzetbiztonsági célok elméleti elhatárolása okozza, hanem a párhuzamos szabályozási rendszerek (Be., Rtv., Nbtv.) eltérő garanciális szintjei. Bebizonyosodott, hogy amíg a rendőrségi törvény szerinti modellben a rendészeti célú titkos információgyűjtéshez is bírói engedély szükséges, addig a nemzetbiztonsági modell (Nbtv.) hasonló preventív tevékenységet miniszteri jóváhagyással is lehetővé tesz. Ez az ellentmondás a Terrorelhárítási Központ (TEK) esetében csúcsosodik ki, ahol a *forum shopping* lehetősége garanciális deficitet teremt.

Feltártuk azt a garanciális szakadékot, amely a rendszerek határterületein rejlik. Míg a Betv. és az Rtv. alapján végzett titkos információgyűjtés garanciális bírói kontrollra épül, addig a tisztán nemzetbiztonsági (Nbtv.) oldal a végrehajtó hatalmi ág belső kontrollja alatt maradt, annak ellenére, hogy a TEK révén a határvonalak elmosódtak.

A gyakorlati jogeseten keresztül bemutattuk a rendszer potenciális veszélyforrását. A vizsgálat alátámasztotta, hogy az erősebb jogkorlátozással járó eszközöket az Nbtv. általános felhatalmazása alapján alkalmazni lehet. Ezek alapján a jogállami kontroll és az alapvető jogok védelmének megerősítése érdekében a következő lépések megfontolása javasolt: a független bírói kontroll kiterjesztése, valamint a parlamenti felügyelet megerősítése. Ahogy látható, a felsorolt javaslatokat a bemutatott nemzetközi precedens alapján szintetizálták a magyar jogrend sajátosságaira adaptálható módon.

A független bírói kontroll kiterjesztésének javaslata a legnagyobb veszélyforrásnak, az engedélyezés feletti felügyeletnek hiányát orvosolja. A leplezett eszközök alkalmazása esetén ez több szinten is jelen van: a nyomozási szakban az ügyészség először felügyeleti, majd irányítási jogkört gyakorol, a bírósági szakaszban pedig a bírói felülvizsgálat formájában valósul meg.

A NBTIGY során jelentkező garanciális deficit felszámolására egy, osztrák mintára épülő, a Jogvédelmi Szenátussal megegyező szerepkört ellátó szervezet felállítása lenne az egyik legalkalmasabb megoldás. Ezen testület a bírósági szervezeten belül, a Fővárosi Törvényszék speciális szervezeti egységeként jönne létre. Ez azért fontos, mert így nem külső szerv lenne, hanem a bírósági rendszer része, amelynek határozatai kötelező érvényűek a hatóságokra nézve.

A kényes egyensúlyt az eljárásjogi szabályok rögzítése teremtené meg. A javasolt modellben a Jogvédelmi Szenátus tagjai – vagy az általuk kijelölt bíró – sajátos, úgynevezett nemperes eljárás keretében hoznák meg a döntéseiket. Ez a forma ideális a nyilvános tárgyalás elkerülése érdekében, mivel az egyenesen szembe menne a bemutatott jogforrások titkos információgyűjtésre vonatkozó terminológiájával. Annak érdekében, hogy a bírósági kontroll ne váljon az elhárítás akadályává, a döntéshozatalra szigorú határidőt kell szabni: a meglévő engedélyezéshez köthető határidőket beépítve az új testületbe, a bíróságnak az indítvány érkezésétől számított 24 órán belül (az ügy bonyolultsága esetén 72 órán belül) határozatot kellene hoznia. Ez garantálja az operatív gyorsaság megőrzését.

A javaslat fontos lenne a jogorvoslati lehetőségek megteremtésére is. Amennyiben a bíró elutasítja a megfigyelésre vonatkozó kérelmet, a kérelmező szerv fellebbezhetne a Kúriához. A Kúria erre kijelölt tanácsa szintén soron kívüli eljárásban döntene a kérelem végleges elbírálásáról. Ezen megoldás könnyen kivitelezhető a bírósági polgári nemperes eljárásokban alkalmazandó szabályokról, valamint egyes bírósági nemperes eljárásokról szóló 2017. évi CXVIII. törvény 1. § (11) bekezdése alapján. Fontos kiemelni, hogy bár a jogszabály alapvetően a polgári nemperes eljárásokra irányadó, a NBTIGY – annak sajátos közjogi és rendészeti természete miatt – nem sorolható a klasszikus, büntetőigényt érvényesítő represszív eljárások közé. Ezért a bírói felügyelet kereteként ez a generális nemperes háttérszabály alkalmazása tekinthető dogmatikai szempontból helyesnek, amely képes biztosítani a keretrendszert az igazságszolgáltatás sérelme nélkül.

Franciaország jogrendjében a bűnüldözési célú titkos információgyűjtés oldalán találunk a Büntetőeljárási Törvénykönyvben (Code de procédure pénale) egy hasonló megoldást, amely a szabadságjogok és fogva tartás bírójának *(juge des libertés et de détention)* személyét helyezi a felügyelet és engedélyezés körébe. Ez a különleges hatáskört gyakorló bíró teljesen függetlenül képes dönteni a titkos információgyűjtés folyamatosan gyarapodó eszköztára felett. Modellértéke abban rejlik, hogy a francia jogalkotó ezen bírói pozíciót – a szabályozás logikájából adódóan – a szabadságjogok védelmére alkotta meg, így egy hasonló hatáskörrel rendelkező személy magyarországi honosítása áthidalná a jelenlegi szabályrendszer szükségtelen hiányait. Ezek alapján a Fővárosi Törvényszék elnöke által megjelölt személy jelen esetben az engedélyezést és a felügyeletet is végrehajtaná, akárcsak az ügyész az általa engedélyezett eszközök esetében. Ezzel a NBTIGY kvázi büntetőeljárási szabálykeretet alkalmazna amellett, hogy a szürke zóna fenntartható lenne, illetve továbbra is elkülönítve maradna mint önálló pillér.

A Parlamenti Nemzetbiztonsági Bizottság felügyeletének megerősítése kettős szerepet látna el: egyrészt helyreállítaná az állampolgárok megingott bizalmát. Másrészt megelőzhető lenne a Pegasus-ügyben tapasztalt jelenség, amikor a NAIH a minősített adatokra hivatkozva nem vizsgálhatja a végrehajtás jogszerűségét. Jelen probléma megoldására a javaslat a meglévő Bizottság jogkörét egészítené ki azzal, hogy a testületen belül független szakértői csoport alakuljon, amelynek szerepe és jogosultsága kitér a nemzetbiztonsági ellenőrzés ügyiratainak megismerésére szigorú titoktartás mellett, és a jogszerűség megállapítására is. Ez az ellenőrzés a módosított Nbtv. alapján szúrópróbaszerűen időszakosan, illetve az olyan kiemelt esetekben végrehajtandó, ahol indokolt a külön eljárás. A testület az elemzéseit a NAIH-hoz hasonlóan, minősített adatok nélkül publikussá teheti, illetve jogsértés esetén – a Bizottságon keresztül – határozatában felszólíthatja az igazságügyi

minisztert a nemzetbiztonsági ellenőrzéshez köthető adatok haladéktalan megsemmisítésére, vagy utasíthatja a végrehajtó szerv vezetőjét az ellenőrzés megismétlésére mindaddig, ameddig a végrehajtás nem éri el a szükséges jogszabályi feltételeket.

A jelenlegi Bizottság a bemutatott eljárásrendet jelentősen korlátozott keretek között ellátja, viszont az ajánlás beemelésével megújulna a működése több szempontból. A jelenlegi Bizottság szakértői feladatokra csupán felkérni képes a szolgálatok munkatársait, viszont a javasolt működéssel tudna saját, állandó és független szakértői tevékenységet végezni.

Az új ellenőrzési formák bevezetésével a Bizottság képessé válna az átfogó, ügyiratokon alapuló megállapításokra, illetve passzív hatásként visszaszorítaná a jogellenes végrehajtásokat a szúrópróbaszerű ellenőrzések segítségével.

A Bizottság nyilvános jelentésekben, minősített adatok nélkül publikálhatná átfogó elemzéseit. A szabályozás jelenlegi formája ezt ellehetetleníti, mivel a Bizottság zárt ülésein elhangzottak viszonylatában a tagokat titoktartási kötelezettség terheli, amely korlátozza a nyílt kommunikáció lehetőségeit.

Az erősebb szankcionálás jogsértés esetén az ajánlás legerősebb motívuma. Az új szabályozás lehetőséget nyújtana a Bizottság számára az igazságügyi miniszter felszólítására az adatok megsemmisítésére, vagy a végrehajtó utasítására az ellenőrzés ismétlésére. Ezzel ellentétben a jelenlegi rendszer alapján a Bizottságnak mindössze felhívási jogköre van a miniszterre vonatkozóan, illetve kezdeményezheti a végrehajtás megismétlését.

A titkos információgyűjtés és a technológiai fejlődés által generált feszültség a demokráciák állandó kihívása marad. Különösen igaz ez a digitalizáció korszakában, ahol elképzelhetetlenül hatékony eszközök, mint a Pegasus-szoftver, minden eddiginél nagyobb fokban adnak teret jogsérelem előidézésére. Egy ország jogvédelmének minősége nem abban rejlik, hogy milyen fejlett technológiával képes megvédeni azt, hanem hogy milyen kontrollmechanizmusokkal képes biztosítani, hogy a védelem intézményei a jogszabályi kereteken belül maradjanak. A technológiai innováció és a biztonságra törekvés pozitív jelenségnek tekinthető mindaddig, ameddig a fékek és ellensúlyok rendszere az első számú prioritás.

Felhasznált irodalom

Az Emberi Jogok Európai Egyezménye (1950). Online: https://eur-lex.europa.eu/HU/legal-content/glossary/european-convention-on-human-rights-echr.html

Cieleszky Péter – Molnár Katalin (2023): Alapkutatási kísérlet a rendészet tanulmányozásához. *Magyar Rendészet,* 23(3), 75–87. Online: https://doi.org/10.32577/mr.2023.3.4

Code de procédure pénale [Franciaország] (2025). Online: www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006071154/

Czine Ágnes (2006): A titkos információgyűjtés néhány jogértelmezési kérdése. *Fundamentum,* 10(1), 119–125. Online: http://epa.niif.hu/02300/02334/00023/pdf/EPA02334_Fundamentum_2006_01_119-125.pdf

Decizia nr. 51/2016 [Románia]. Online: https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/176576

European Court of Human Rights (2006): *Weber and Saravia v. Germany* (Application no. 54934/00). Council of Europe. Online: https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-76586%22]}

European Court of Human Rights (2008): *Liberty and Others v. the United Kingdom* (Application no. 58243/00). Council of Europe. Online: https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-87207%22]}
European Court of Human Rights (2015): *Roman Zakharov v. Russia* (Application no. 47143/06). Council of Europe. Online: https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-159324%22]}
European Court of Human Rights (2016): *Szabó and Vissy v. Hungary* (Application no. 37138/14). Council of Europe. Online: https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-160020%22]}
European Court of Human Rights (2018): *Centrum för Rättvisa v. Sweden* (Application no. 35252/08). Council of Europe. Online: https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-183125%22]}
Law Insider (2025): *double lock Definition*. Online: www.lawinsider.com/dictionary/double-lock
Investigatory Powers Act 2016 [Nagy-Britannia]. Online: www.legislation.gov.uk/ukpga/2016/25/contents
Magyar Helsinki Bizottság (2024): *Fékek és ellensúlyok rendszere*. Online: https://helsinki.hu/emberi-jogi-szotar/fekek-es-ellensulyok-rendszere/
Magyarország Alaptörvénye (2011). Online: https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100425.atv
Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság (2022): *Jelentés a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság hivatalból indított vizsgálatának megállapításai a Pegasus kémszoftver Magyarországon történő alkalmazásával összefüggésben*.
Petrétei József (2016): *Magyarország alkotmányjoga 1: Alapvetés, alkotmányos intézmények*. [H. n.]: Kodifikátor Alapítvány.
Solti István (2019): Fából vaskarika? A Szabó–Vissy-ügy hatása a nemzetbiztonsági célú titkos információgyűjtésre. *Belügyi Szemle,* 67(1), 154–166. Online: https://doi.org/10.38146/bsz.2019.1.13
Staatsschutz- und Nachrichtendienst-Gesetz [Ausztria] (2025). Online: https://ris.bka.gv.at/NormDokument.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=20009486
Szabó Hedvig – Dobák Imre (2021): Az információs társadalom nemzetbiztonsága. *Nemzet és Biztonság,* 14(2), 93–110. Online: https://doi.org/10.32576/nb.2021.2.7
Tóth Tivadar (2001): Katonai szervezetek és a nyílt forrású információgyűjtés. *Repüléstudományi Közlemények,* 13(33), 65–86. Online: www.repulestudomany.hu/archiv/RTK_2001_2.pdf
Veld, Sophie in't. (2023): *Jelentés a Pegasus és azzal egyenértékű kémszoftverek használata tekintetében az uniós jog állítólagos megsértésének és az annak alkalmazása során állítólagosan elkövetett hivatali visszásságoknak a kivizsgálásáról (A9-0189/2023)*. Európai Parlament. Online: www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2023-0189_HU.html

Jogi források

32/2013. (XI. 22.) AB határozat. Online: https://njt.hu/jogszabaly/2013-32-30-75
1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről. Online: https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99400034.tv
1995. évi CXXV. törvény a nemzetbiztonsági szolgálatokról. Online: https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99500125.tv
2009. évi CLV. törvény a minősített adat védelméről. Online: https://njt.hu/jogszabaly/2009-155-00-00
2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről. Online: https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200100.tv
2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról. Online: https://njt.hu/jogszabaly/2017-90-00-00

This page intentionally left blank.

Magyar Rendészet 2026/3. 267–273.
DOI: 10.32577/mr.2026.3.17

RECENZIÓ

Recenzió Orbók Ákos *Az okos város kiberbiztonsága*[1] című tanulmányáról

Review of Ákos Orbók's Study Titled „Cybersecurity in the Smart City"

HARANGOZÓ Valentin[2]

Bevezetés: Az okosvárosok fejlődése, valamint az információs és kommunikációs technológiák integrációja alapvetően alakítja át a modern városi környezet működését. A digitalizáció következtében létrejövő kiberfizikai rendszerek ugyanakkor új típusú biztonsági kihívásokat teremtenek, amelyek a rendészettudomány, a közlekedésbiztonság és a kiberbiztonság területén egyaránt jelentkeznek. E folyamatok vizsgálata különösen aktuális az elektromobilitási járművek gyors terjedése miatt.

Cél: A recenzió célja Orbók Ákos *Az okos város kiberbiztonsága* című tanulmányának átfogó, kritikai elemzése, fókuszálva az urbanizációs és digitalizációs folyamatok rendészettudományi és közlekedésbiztonsági kihívásaira. A tanulmány célja továbbá, hogy a recenzált mű elméleti megállapításait a szerző az elektromobilitási eszközök kiberbiztonságát vizsgáló empirikus kutatások eredményeivel, valamint a legújabb nemzetközi és hazai szakirodalommal szintetizálja.

Módszertan: A munka a leíró és elemző szakirodalom-feldolgozás módszertanára épül. Az elméleti állítások validálása és kontextualizálása érdekében a recenzió beépíti a szerző korábbi, a technológiaelfogadási hajlandóságot és az e-rollerek *firmware* sérülékenységét vizsgáló kutatásainak adatait, kiegészítve azt a nemzetközi kiberbiztonsági és a hazai „okosrendőrség" paradigmák tapasztalataival.

Megállapítások: Orbók tanulmánya kiváló elméleti alapot nyújt az okosvárosok sérülékenységének megéréséhez, rámutatva, hogy a kiberfizikai rendszerekben az IT-biztonság hiányosságai azonnali fizikai kockázatot generálnak. Ezt

[1] Orbók Ákos (2018): Az okos város kiberbiztonsága. In Sallai Gyula (szerk.): *Az okos város (Smart City).* Budapest: Dialóg Campus, 187–201. Online: https://real.mtak.hu/88490/1/Web_PDF_Smart_City.pdf

[2] R. főhadnagy, főelőadó, információbiztonsági felelős, Somogy Vármegyei Rendőr-főkapitányság Rendészeti Igazgatóság Közlekedésrendészeti Osztály; doktori hallgató, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Doktori Iskola, e-mail: harangozovalentin1986@gmail.com

az elméleti keretet a gyakorlati mikromobilitási tesztek és a nemzetközi szakirodalom maradéktalanul igazolják, ugyanis a költséghatékony, de alacsony biztonsági szintű IoT-eszközök könnyedén manipulálhatók, ami új típusú közlekedésrendészeti és kiberbiztonsági fenyegetéseket teremt.

Érték: A recenzió hozzájárul a rendészettudományi diskurzushoz azáltal, hogy hidat képez az okosvárosok elméleti kiberbiztonsági koncepciói és a mindennapi közlekedésrendészeti gyakorlat között, rávilágítva a felhasználói biztonságtudatosság elengedhetetlen szerepére az elektromobilitás korában.

Kulcsszavak: könyvismertetés, okosváros, kiberbiztonság, elektromobilitás, közlekedésrendészet

Introduction: The development of smart cities and the integration of information and communication technologies are fundamentally transforming the functioning of the modern urban environment. At the same time, the cyber-physical systems emerging as a result of digitaliSation are creating new types of security challenges that arise in the fields of law enforcement, transportation safety, and cybersecurity. Examining these processes is particularly relevant given the rapid proliferation of electric vehicles.

Objective: The objective of this review is to provide a comprehensive, critical analysis of Ákos Orbók's study titled "Cybersecurity in the Smart City", focusing on the challenges posed by urbanisation and digitalisation processes in the fields of criminology and traffic safety. The study also aims to synthesise the theoretical findings of the reviewed work with the results of empirical research examining the cybersecurity of electric mobility devices, as well as with the latest international and domestic literature.

Methodology: The work is based on a methodology of descriptive and analytical literature review. To validate and contextualise the theoretical claims, the review incorporates data from the author's previous research examining technology acceptance and firmware vulnerabilities in e-scooters, supplementing it with insights from international cybersecurity paradigms and the domestic "smart policing" paradigm.

Findings: Orbók's study provides an excellent theoretical foundation for understanding the vulnerabilities of smart cities, highlighting that IT security gaps in cyber-physical systems generate immediate physical risks. This theoretical framework is fully corroborated by practical micromobility tests and the international literature, as cost-effective but low-security IoT devices can be easily manipulated, creating new types of traffic safety and cybersecurity threats.

Value: This review contributes to the discourse in the field of law enforcement by bridging the gap between theoretical cybersecurity concepts for smart cities and everyday traffic enforcement practices, highlighting the indispensable role of user security awareness in the age of electromobility.

Keywords: book review, smart city, cybersecurity, electromobility, traffic policing

A mű témája, célja és aktualitása

A 21. század urbanizációs folyamatainak egyik legmeghatározóbb paradigmaváltása az okosvárosok *(smart city)* koncepciójának megjelenése és fizikai valósággá válása. Ahogy a fizikai életterünk egyre szorosabban összefonódik a kibertérrel, úgy a hagyományos rendészeti, biztonsági és szabályozási mechanizmusok is korábban nem látott kihívásokkal szembesülnek. Ezt a komplex, technológiai és társadalmi metszéspontot vizsgálja Orbók Ákos *Az okos város kiberbiztonsága* című hiánypótló tanulmánya.

A mű célja, hogy feltérképezze azokat a kiberbiztonsági kihívásokat, amelyek az okosvárosok működését alapjaiban határozzák meg, kiindulva abból az alapvetésből, hogy minden olyan feladat, amelyet a dolgok internete (*internet of things,* IoT) vagy a mesterséges intelligencia hajt végre, immár a kibertérben zajlik. Az aktualitás vitathatatlan, hiszen a szenzorok, okosmérők, intelligens közlekedésirányítási rendszerek és az elektromobilitási eszközök expanziója olyan hálózati ökoszisztémát hozott létre, ahol a digitális sebezhetőségek azonnali, a fizikai térben manifesztálódó károkat képesek okozni. Orbók tanulmánya arra vállalkozik, hogy a kiberbiztonság alapfogalmainak tisztázásától eljusson a konkrét, okosvárosi kulcsterületeket érintő fenyegetések rendszerezéséig, különös tekintettel az infokommunikációs infrastruktúrára, az energetikára, valamint a közlekedésre.

A mű felépítése és fogalmi keretei

Orbók írása logikus és átgondoltan felépített struktúrát követ, a fogalmi alapozástól halad a specifikus kockázatelemzés felé. A szerző rögtön a bevezető részben tisztázza a kibertér fogalmát, visszanyúlva William Gibson *Burning Chrome* című novellájához, majd kiterjeszti azt minden olyan eszközre, amely elektromágneses hullámokat használ kommunikációra vagy adatforgalomra.

Ezt követően a rendészettudomány és a mérnöki tudományok határterületén gyakran összemosódó fogalmak egy rendkívül fontos differenciálását végzi el, ugyanis elválasztja a safety (biztonság mint veszélytelenség, üzembiztonság) és a security (biztonság mint védettség, sértetlenség) fogalmát. Ez a megkülönböztetés közlekedésrendészeti szempontból is kardinális. Egy jármű esetében a fékrendszer mechanikai megbízhatósága (safety) hagyományos mérnöki kérdés, azonban ha ezt a fékrendszert egy elektronikus vezérlőegységen (ECU) keresztül külső, illetéktelen beavatkozás éri (security), az azonnal safety kockázattá, azaz közvetlen balesetveszéllyé alakul.

A tanulmány rámutat arra a sajnálatos piaci anomáliára, hogy a gyártók elsősorban az üzembiztonságra *(safety)* fókuszálnak, miközben például a kiberbiztonságot másodlagosként kezelik. Orbók rávilágít ennek gazdasági mozgatórugójára: egy meghibásodás garanciális időn belül közvetlenül a gyártót károsítja meg, így az üzemeltetés biztonsága prioritást élvez a tervezéskor. A szerző hangsúlyozza továbbá, hogy a biztonság szubjektív állapot; nincs teljes biztonság, csupán tudatos kockázatvállalás létezik. A biztonsági intézkedéseket ráadásul észszerű határokon belül kell tartani, hiszen egy bizonyos ponton túl már a használhatóság rovására mennek, és teljesen kontraproduktívvá válhatnak.

Az elméleti keretalkotás során a mű definiálja az IT-biztonság alapkövetelményeit is, úgymint az adatok és rendszerelemek bizalmasságát, sértetlenségét és rendelkezésre állását. Ezt a hármast szokták az angol kezdőbetűik alapján CIA-elvnek nevezni (Muha–Krasznay 2014). A kiberbiztonság megteremtése a szerző szerint összehangolt folyamat, amelynek elengedhetetlen elemei:

- az információ, a hálózati és az alkalmazásbiztonság garantálása;
- a működési biztonság és a folyamatos üzem biztosítása (vészhelyreállítás);
- a végfelhasználók biztonsági oktatása és tudatosítása.

Ez a komplex és többrétegű megközelítés az IoT-eszközök esetében hatványozottan fontos. Orbók kiemeli, hogy az IoT-eszközök vonatkozásában ma már nem az egyes eszközök biztonságával kell foglalkozni, hanem a hálózatba kapcsolt eszközök rendszerét külön entitásként kell vizsgálni. Ebben a kiterjedt ökoszisztémában így fontos alapvetés, hogy a teljes infrastruktúra biztonsága egyenlő a mindenkori leggyengébb láncszem biztonsági szintjével.

Aszimmetrikus fenyegetések és a kibertér

A szerző a kiberbiztonsági kihívásokat a motivációk és az elkövetői kör alapján négy fő kategóriába sorolja: kiberbűnözés, kiberhadviselés, kiberterrorizmus és hacktivizmus. Orbók rámutat, hogy a kiberbűnözés szinte kizárólagos motivációja a pénzszerzés, amely azért rendkívül vonzó az elkövetők számára, mert a virtuális jelenlét miatt csekély a fizikai lebukás veszélye, a célpontok pedig alig védekeznek. Bár a rendészet számára a kiberbűnözés és a nehezen kiszámítható hacktivizmus (például az Anonymous mozgalom) jelent mindennapos kihívást, a tanulmány a kiberhadviselést is kiemeli mint a hadviselés új, ötödik színterét. Ezen a téren a legnagyobb veszély az anonimitás: aránylag kis befektetéssel lehet hatalmas infrastrukturális károkat okozni anélkül, hogy a támadó kiléte egyértelműen bizonyítható lenne.

Rendkívül fontos a szerző megállapítása a *social engineering* (pszichológiai manipuláció) kapcsán, miszerint az információs rendszer leggyengébb eleme maga az ember. Ez a módszer nem logikai úton támad, hanem befolyásolással, megtévesztéssel veszi rá a felhasználót, hogy akár egy teljesen zárt rendszerbe is bejuttassa a kártékony kódot. A tanulmány a hírhedt iráni urándúsítók elleni Stuxnet-támadást hozza fel példaként, ahol az internettől fizikailag elzárt rendszert is képesek voltak kompromittálni.

Az okosvárosokban a humán faktor sebezhetősége drámai méreteket ölthet, hiszen a felhasználók gyakran úgy használnak komplex kiberfizikai rendszereket (például megosztott rollerek, okosotthon-vezérlők), hogy a háttérben zajló adatcsere biztonsági kockázataival egyáltalán nincsenek tisztában. Az emberek többsége kifejezetten az okoseszközök által nyújtott változatos és kényelmi szolgáltatások miatt választja ezeket a technológiákat, miközben a fenyegetéseket nem értik, és a kényelem oltárán a biztonsági intézkedéseket hajlamosak elhanyagolni.

Okosmobilitás és kiberbiztonsági reflexiók

A tanulmány legfontosabb része az okosváros kulcsterületeinek kiberbiztonsági elemzése, különös tekintettel a közlekedésre. Orbók helytállóan rögzíti, hogy az autonóm és intelligens járművek elterjedésével az internet vagy más hálózati technológia használata elengedhetetlenné válik, ezáltal a járművek fokozottan ki lesznek téve a kibertér rosszindulatú felhasználóinak.

Ezt az elméleti keretrendszert a nemzetközi szakirodalom, valamint a mikromobilitási eszközök kiberbiztonságát vizsgáló empirikus kutatások is alátámasztják és gyakorlati kontextusba helyezik. A Texasi Egyetem (UTSA) kutatói átfogó tanulmányukban rávilágítottak arra, hogy a mikromobilitási ökoszisztéma sebezhetőségei nemcsak az adatvédelmet, hanem a felhasználók fizikai épségét is veszélyeztetik. A kutatás rámutatott, hogy a Bluetooth Low Energy (BLE) protokoll sérülékenységein, illetve a GPS-adatok manipulálásán *(spoofing)* keresztül a támadók akár távolról is átvehetik az irányítást a járművek felett (Vinayaga-Sureshkanth et al. 2020). Hasonló megállapításra jutott az NCC Group is, ugyanis vizsgálataik során bizonyították, hogy az elavult alkalmazásbiztonság és a titkosítás hiánya miatt a támadók akár mozgás közben is blokkolhatják a fékrendszert, vagy szoftveresen megnövelhetik a jármű sebességét (NCC Group 2022).

Orbók Ákos elméleti aggodalmait – miszerint az IoT-eszközök logikai sebezhetőségei közvetlen fizikai *(safety)* kockázatot jelentenek – a mikromobilitási eszközökön végzett empirikus vizsgálatok is validálják. Egy széles körben elterjedt elektromos roller biztonsági tesztelése során bebizonyosodott, hogy a jármű Bluetooth modulján keresztül a vezérlőrendszer harmadik féltől származó alkalmazásokkal pillanatok alatt manipulálható, aminek következtében a gyári biztonsági korlátozások megkerülhetővé és felülírhatóvá válnak (Harangozó 2025). Ez a gyakorlati példa tökéletesen alátámasztja Orbók azon felvetését, hogy az ilyen típusú kibertámadások és manipulációk az elektromobilitás területén azonnali és kiemelten súlyos közlekedésbiztonsági veszélyeket idéznek elő.

Továbbá Orbók megjegyzi, hogy az okosváros polgárainak aktív és tudatos részvételére van szükség a rendszer fenntarthatóságához. A szerző a felhasználói magatartás vizsgálatakor három fő területet emel ki: a biztonságtudatosságot, a racionális energiafelhasználást, valamint a társadalmi részvételt. Úgy véli, az okosváros működésének alapfeltétele, hogy a polgárok részt vegyenek a döntéshozatalban és a fejlesztési irányok kijelölésében, ehhez azonban megfelelő informáltságra van szükségük, hogy tisztában lehessenek döntéseik következményeivel. Emellett a korlátozott erőforrások miatt a fenntartható jövőt végső soron a felhasználók racionális döntései fogják biztosítani. A legkritikusabb pont azonban a biztonságtudatosság, ezért hangsúlyozza, hogy a logikai védelem nem helyettesítheti az embert, aki a rendszer leggyengébb láncszeme marad, így a jövőben is a felhasználó tehet a legtöbbet a saját és környezete biztonságáért.

Pozitívumok, kritikai megjegyzések és rendészeti aspektusok

Orbók Ákos tanulmánya egyértelműen hiánypótló, hiába a megjelenése évekre visszanyúló, a megállapításai továbbra is aktuálisak. A tanulmány fő erőssége a logikai felépítés,

a precíz fogalomhasználat és a rendszerszintű látásmód. A tanulmány nemcsak analizál, hanem fontos figyelmeztetést is megfogalmaz. Egyértelművé teszi, hogy az okostechnológiák implementációja nem tekinthető pusztán egyszerű informatikai beszerzésnek, hanem határozottan kritikusinfrastruktúra-fejlesztésként kell kezelni. Ezzel az átfogó megközelítéssel a tanulmány stabil, tudományos iránytűként szolgál a terület jövőbeli kutatói és a szakemberek számára egyaránt.

Kritikai megjegyzésként megfogalmazható, hogy a tanulmány elsősorban elméleti megközelítést alkalmaz, és viszonylag kevés empirikus példát vagy esettanulmányt tartalmaz. Bár érthető, hogy egy alapozó könyvfejezet nem mehet bele mély technikai részletekbe, a tanulmány értékét jelentősen növelhette volna néhány konkrét, műszaki-empirikus esettanulmány. Ugyanakkor épp ez az elméleti alapozás ad lehetőséget arra, hogy a későbbi kutatók – a gyakorlati megvalósítás során – az ő elméleti keretrendszerét empirikus adatokkal töltsék meg.

A rendészet számára az okosváros nemcsak fenyegetést, hanem óriási lehetőséget is jelent. Berki Antal és Nyitrai Endre *Mesterséges intelligencia gyakorlati alkalmazásának lehetőségei – okos város, okos rendőrség* című munkájukban kiemelik, hogy egy okosvárosi stratégia kialakításában elengedhetetlen az „okosrendőrség" aktív jelenléte, ennek hiánya magának az okosvárosnak az üzemeltetését és biztonságát is megingathatja (Berki–Nyitrai 2021). Simon Béla szintén hangsúlyozza, hogy mivel a kibertér határokon átívelő környezet, a kiberbűnözés és a biztonsági incidensek elleni fellépéshez a rendészeti szervek folyamatos információmegosztására és specializált együttműködésére van szükség (Simon 2018). Orbók Ákos tanulmánya kiválóan rezonál ezekkel a hazai rendészettudományi törekvésekkel, és éppen ezért nem csupán mérnökök, de rendvédelmi vezetők és közlekedésrendészeti szakemberek számára is fontos a tanulmány.

Összegzés

Orbók Ákos *Az okos város kiberbiztonsága* című tanulmánya rendkívül érdekes és aktuális témát dolgoz fel, és számos elgondolkodtató kérdést vet fel. Ahogy azt a bemutatott hazai és a nemzetközi kutatási eredmények is megerősítették, a kiberbiztonsági rések azonnali közlekedésbiztonsági és társadalmi kihívásokhoz is vezethetnek. A jövő okosvárosa csak akkor maradhat élhető és biztonságos, ha a technológiai innovációt szigorú rendészeti és kiberbiztonsági kontroll kíséri. Ehhez a felismeréshez Orbók tanulmánya stabil, kellő alapot szolgáltató tudományos iránytűként szolgál.

Felhasznált irodalom

Berki Antal – Nyitrai Endre (2021): Mesterséges intelligencia gyakorlati alkalmazásának lehetőségei – okos város, okos rendőrség. *Rendőrségi Tanulmányok,* 4(3), 4–47. Online: https://doi.org/10.53304/RT.2021.3.1

Harangozó Valentin (2025): Kiberbiztonság a városi mobilitásban, fókuszban az e-rollerek, 2. rész. *Hadmérnök,* 20(1), 121–137. Online: https://doi.org/10.32567/hm.2025.1.7

Muha Lajos – Krasznay Csaba (2014): *Az elektronikus információs rendszerek biztonságának menedzselése*. Budapest: Nemzeti Közszolgálati Egyetem. Online: https://tudasportal.uni-nke.hu/xmlui/bitstream/handle/20.500.12944/9975/Teljes%20sz%c3%b6veg%21?sequence=2&isAllowed=y

NCC Group (2022): *Putting the Brakes on E-Scooter Security Flaws with Which?* Online: www.nccgroup.com/newsroom/putting-the-brakes-on-e-scooter-security-flaws-with-which

Simon Béla (2018): A rendészeti szervek együttműködése a kiberbűnözés ellen. *Nemzetbiztonsági Szemle,* 6(1), 36–58. Online: https://folyoirat.ludovika.hu/index.php/nbsz/article/view/1510/828

Vinayaga-Sureshkanth, Nisha et al. (2020): Security and Privacy Challenges in Upcoming Intelligent Urban Micromobility Transportation Systems. *AutoSec '20: Proceedings of the Second ACM Workshop on Automotive and Aerial Vehicle Security,* 31–35. Online: https://doi.org/10.1145/3375706.3380559

This page intentionally left blank.

Magyar Rendészet 2026/3. 275–278.
DOI: 10.32577/mr.2026.3.18

RECENZIÓ

Recenzió Móré Sándor *Szabálysértési jog*[1] című könyvéről

SKORKA Tamás[2]

A szabálysértési jog jogrendszerünk egyik legfiatalabb, önálló megjelenését tekintve alig több mint hetvenéves jogterülete. A társadalomra a bűncselekményeknél csekélyebb fokban veszélyes magatartások szankcionálására hivatott. Ez a csekély fok azonban nemcsak a magatartások társadalomra veszélyességét jellemzi, hanem a jogászok, illetve a jogtudomány neves képviselőinek érdeklődését is kivívta. A szabálysértési jog a jogi egyetemi képzésben valahol a büntetőjogi és a közigazgatási jogi tanszékek között vész el, annak ellenére, hogy például hazánkban 2025-ben 733 611 szabálysértési eljárás indult, nem beszélve a jogterületre jellemző jelentős mértékű látenciáról.[3] Ez a meglehetősen magas ügyszám jelzi a jogterület jelentőségét, és mindenképp helyet követel a szabálysértési jognak a jogi oktatásban. A szabálysértési jog a jogi alapképzésen túl a jogi szakvizsga követelményrendszerében is jelen van. A jogászi hivatás önálló gyakorlásának feltételét jelentő jogi szakvizsgán – a második részben – a büntetőjog, a büntető eljárásjog és a büntetés-végrehajtási jog után szerepel a szabálysértési joganyag. A jogi szakvizsga követelményeit az igazságügyért felelős miniszter határozza meg a jogi szakvizsgáról szóló 5/1991. (IV. 4.) IM rendeletben. A konkrét tananyagot, a vizsgatárgyak tételeit, a szabályozásért felelős minisztérium honlapján teszik közzé minden év július 31-éig. Az ismertető évenkénti felülvizsgálatáról a miniszter gondoskodik. A jogi szakvizsgára jelentkezők tehát célirányosan tudnak felkészülni, esetünkben a szabálysértési joganyagból. A tételsor kiadása tulajdonképp szűkíti a tananyagot, figyelembe véve, hogy a szabálysértési jog – főként az egyes szabálysértési tényállások – terjedelmes mögöttes joganyagot alkalmaznak a keretdiszpozíciós szabályozás miatt. A szabálysértési jog a *B63 Büntetés-végrehajtási és szabálysértési jog* tételsor részeként jelenik meg. A tételsor negyvenhárom tételéből tizennégy szabálysértési tárgyú tétel. A jogi szakvizsga eredményes letételét és a könnyebb felkészülést hivatott biztosítani a jogi szakvizsga kézikönyvek, illetve jogi szakvizsga segédkönyvek sora. E könyvek kiadói közül talán a Novissima és a Patrocinium a legjelentősebb.

[1] Móré Sándor (2024): *Szabálysértési jog.* Budapest: Patrocinium.

[2] Dr., rendőr alezredes, mesteroktató, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Igazgatásrendészeti és Nemzetközi Rendészeti Tanszék; doktori hallgató, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészeti Doktori Iskola, e-mail: skorka.tamas@uni-nke.hu

[3] Szabálysértés megindított eljárások 2026.

A jogi szakvizsga könyvek sorából választottam elemzésem tárgyául Móré Sándor *Szabálysértési jog* könyvét. A Partocinium *Jogi szakvizsga könyvek* sorozatában 2024-ben jelent meg a kötet. A könyv szerzője Móré Sándor, azonban meg kell jegyezni, hogy a mű nem előzmény nélküli. Az előszóban a szerző meg is emlékezik a 2017-es kiadványról, amely a tankönyv megírásához alapműként szolgált, és amelyet Balla Lajossal és Harangozó Attilával közösen jegyzett. A 2017-es kiadást átdolgozták 2021-ben, ezt követte az elemzett mű megjelenése 2024-ben. A 2024-es kiadást azonban már csak egyedüli szerzőként jegyzi Móré Sándor.

Móré Sándor 1999-ben szerzett jogász diplomát a Babeș-Bolyai Tudományegyetem Jogtudományi Karán, majd az Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karán honosította azt, és ugyanezen intézményben Európai-jogi szakjogászi címet is szerzett. Tanított a Rendőrtiszti Főiskolán, majd a Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Karának Közigazgatási Jogi Tanszékén, 2012-ben itt védte meg doktori értekezését, illetve 2020-ban itt habilitált. Munkája folyamatosan a jogi felsőoktatáshoz kapcsolódik, így méltán vállalkozhatott a tankönyv megírására.

A könyv százhatvanhat oldalon dolgozza fel a minisztérium által meghatározott és tizennégy tételbe sorolt tananyagot. A római számmal jelzett fejezetekben a cím szerepel, amely megegyezik a szakvizsgatételek címével, ezt zárójelben a szakvizsgán szereplő tételszám is követi a könnyebb felismerés érdekében. A tankönyv kéziratát 2023. december 1-jén zárták. A szakvizsgatételek napjainkig leadott utolsó frissítése 2025. július 28-án volt. A módosított tételsor mindössze négy ponton tér el a könyv tételeitől. A 37-es tételnél kiegészül a szabálysértéssel okozott kár megtérítésével, a 39. tételnél a kifogás tárgyában hozott határozat tartalmával, a 40. tételnél a bíróság elé állítás szabályaival, és a 42. tételnél, ahol kiegészül az egyszerűsített kártalanítás szabályaival.

A 39. tételnél a tételsor a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény (Szabs. tv.) 107–116. §-okat jelöli meg irodalomként, amelyek a bíróság kifogással kapcsolatos tevékenységét szabályozzák. A Szabs. tv. 93. pontja *A kifogás elbírálása tárgyában hozott ügydöntő végzés* címet viseli. A tankönyv a X. fejezetének 5. pontja ugyanezt a címet viseli, és tartalmában megegyezik a tételsorban szereplő kiegészítéssel. Talán csak a tételsorban szereplő határozat elnevezés lehet zavaró, mert a bíróság a szabálysértési ügyekben – ahogy Móré is írja – végzésben határoz. A tananyag kiegészítésére tehát nincs szükség.

A 40-es tételnél hasonló a helyzet. A tételsor kiegészítése gyakorlatilag nem érintette a tankönyv tananyagát, tekintve, hogy az már korábban is tartalmazta a XI. fejezet 6. alpontjában – *Eljárás bíróság elé állítás esetén* címszóval – a tételsorba bekerülő kiegészítés tartalmát jelentő tananyagot.

A 42. tétel esetében a tankönyv *Az eljárás az Alkotmánybíróság szabálysértési ügyet vagy szabálysértési ügyben alkalmazott jogszabályt érintő határozata alapján A kártalanítás és visszafizetés* címet viseli, míg tételsorban a cím tartalmazza az egyszerűsített kártalanítás szövegrészt is. A tankönyvben azonban a XIII. fejezet 2.2. alcím alatt szerepel a szükséges tananyagrész, tehát ugyanúgy, mint az előző két esetben is, sem kell kiegészíteni a tananyagot. Kiegészítésre csak a 37-es tétel esetében az okozott kár tekintetében van szükség. Összességében tehát megállapítható, hogy a tételsor módosításai a tankönyv használhatóságát nem érintették.

A tankönyv felépítését tekintve tehát követi a jogi szakvizsga tételsort. A tételsor tételeinek megfelelő fejezeteken túl a könyv csak öt további részt tartalmaz. Nevezetesen a tartalomjegyzéket, a rövidítések jegyzékét, az előszót, a felhasznált irodalom jegyzékét és a szerző rövid életrajzát. A rövidítések jegyzékében egy dolog szembetűnő. A szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény rövidítése. A tankönyvben „Szabstv." szerepel. Ez alapvetően nem hiba, de tekintve, hogy a hatályos szabálysértési törvényünk a hatálybalépéséről szóló rendelkezései között kifejezetten rendelkezik a törvénynek más jogszabályban alkalmazandó rövid megjelöléséről, talán célszerű lett volna a tankönyvben is a Szabs. tv. megjelölést használni.[4] A bevezetőben a szerző röviden és találóan jellemzi a jogterületet, elhelyezi a jogrendszerben, és – Árva Zsuzsanna gondolatait segítségül hívva – biztosítja az olvasót a jogterület önálló tovább éléséről. Ezt követően jelzi, hogy a könyv – ellentétben a korábban megjelent és a szakirodalomban is megjelölt kommentárokkal – nem a jogtudomány, mindinkább a jogászképzés számára íródott. Megjegyzem, hogy a könyv akár a Nemzeti Közszolgálati Egyetemen folyó szabálysértési jog oktatásának is hatékony eszköze lehetne. A bevezető egy rövid használati útmutatót is tartalmaz, amely szerint a könyv a hatályos szabálysértési jog anyagi jogi intézményeit és eljárási szabályait egyaránt tartalmazza.

A tanagyag pragmatikusan követi a törvényszöveget, a tételek szempontjából szükséges részeket pontosan feldolgozva, az egyes részek megértését apró betűs magyarázó szövegekkel, illetve a pontos jogszabályhelyek megjelölésével elősegítve. A fontosabb kifejezések félkövér kiemelést kaptak, amely szintén jól szolgálja a tananyag elsajátítását. A megszerzett tudás visszaellenőrzéséhez a fejezetek végén található ellenőrző kérdések nyújtanak segítséget.

A szerző mellőzi a tudományos elméletek közlését, a különböző kutatások ismertetését, a jogterületre jellemző fejlődési irányok, változások, vagy akár saját elméleteinek közlését. A vállalt feladatra koncentrál. Tanulható, használható, a felkészülést segítő könyvet kíván adni az olvasó kezébe. Azt gondolom, hogy ezt a célkitűzést maradéktalanul sikerült elérni.

Ettől eltekintve természetesen nem hibátlan a könyv. Kisebb hibák tetten érhetők. Például az V. fejezet 2. pontjában a feljelentés elutasítás esetei sorakoznak. A Szabs. tv. 80. § *g)* pontjában már a kézirat lezárásakor sem szerepelt a magánindítványra üldözendő szabálysértések esetén az illetékfizetési kötelezettség elmulasztása miatt történő elutasítás. Vagy a közvetítő eljárás szabályai közül például hiányzik az alapeljárás határidejének megjelölése, annak ellenére, hogy az ellenőrző kérdések között szerepel olyan, amely konkrétan erre kérdez rá. Sem a közvetítő eljárás szabályairól szóló VII. fejezetben, sem az eljárás – közvetítő eljárás indulása miatt történő – felfüggesztéséről szóló résznél nem szerepel a 45 napos ügyintézési határidő. Ezek a hibák azonban csekély mértékűek, és bár javításuk a következő kiadásnál mindenképp szükséges, nem befolyásolják érdemben a tankönyv használati értékét. Javasolnám viszont, hogy a XII. fejezetben, amely az ügyész részvételét tárgyalja a szabálysértési eljárásban, a felhívás mellett – amely a szabálysértési ügyekben az ügyész klasszikus, kifejezetten nevesített eszköze – néhány mondat erejéig kapjon szerepet a jelzés is. Bár a Szabs. tv. szövegében a jelzés kifejezetten nem szerepel,

[4] Szabs. tv. 251. § (3) bekezdés.

ennek ellenére fontos szerepet játszik a szabálysértési eljárások jog- és szakszerű lefolytatásában. A jelzés általános ügyészi közérdekvédelmi eszköz – tehát nem kifejezetten szabálysértési specialitás –, ennek ellenére a szabálysértési jogban gyakran alkalmazzák, amikor törvénysértésnek nem minősülő hiányosság vagy a csekély jellegű törvénysértés ügyészi fellépést nem tesz szükségessé.[5]

Összességében, Móré Sándor *Szabálysértési jog* könyve tartalmát, szerkezetét, nyelvezetét tekintve letisztult, kiforrott munka, amely minden szabálysértési jogot tanuló számára kifejezetten ajánlott olvasmány, mondhatni a felkészülés záloga az eredményes vizsgához.

Felhasznált irodalom

2011. évi CLXIII. törvény az ügyészségről

2012. évi II. törvény a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről

5/1991. (IV. 4.) IM rendelet a jogi szakvizsgáról

Móré Sándor (2024): *Szabálysértési jog.* Budapest: Patrocinium.

Szabálysértés megindított eljárások (2026). https://bsr-sp.bm.hu/SitePages/ExcelMegtekinto.aspx?ExcelName=/BSRVIR/Meginditott_eljarasok

[5] 2011. évi CLXIII. törvény az ügyészségről 26. § (7) bekezdés.